

USUD Roman Safner
HRVATSKOGA
LOVSTVA

ili "dobra kob" s figom u džepu

Roman Safner

USUD HIRVATSKOGA LOVSTVA

ili "dobra kob" s figom u džepu

2024.godine

**USUD HRVATSKOGA LOVSTVA ili
„DOBRA KOB“ S FIGOM U DŽEPU**
Roman Safner

Urednik:
Nenad Grbac

© Copyright Roman Safner. Sva prava pridržana.
*Ni jedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kom obliku
ili na bilo koji način uklopiti u drugi rad, prenijeti u bilo koju formu:
bez pismenog odobrenja autora, uvažavajući sva autorska prava.*

*U lovu na vukove nije dovoljno
samo rugati im se.*

(L. S. Suhorukov)

Pripremio : Roman Safner

Uredio i obradio: Nenad Grbac

„Jačina prirodnog rasta trofeja pokazatelj je zdravlja životinje, a zreo, odrastao trofej znak je dobroga gospodarenja.“

(CIC - Conseil International de la Chasse et de la Conservation)

THE CIC

The International Council for Game and Wildlife Conservation (CIC) is a non-profit, international NGO that advocates for biodiversity conservation through the sustainable use of wildlife resources. It is among the oldest conservation organisations in the world, with the organisation currently representing 27 government bodies within its 1,800+ strong membership. Today, the CIC is active in over 80 countries.

PRIPOMENA

Usud – 1. ono što je unaprijed određeno; sudbina, udes, kob 2. (Usud) mit. biće iz narodne bajke koje određuje čovjekovu sudbinu (Anić V., 1998)

Naslov kompilacije (Usud) koji je upravo pred Vama sukladan je tradicionalnom lovačkom pozdravu „Dobra kob“. Prema Aniću (1998) usud i kob su sinonimi, tj. riječi istoga značenja. Iako se radi o sinonimima među koje spadaju i udes i sudbina za naslov je odabrana upravo riječ usud koja sukladno autorovoj osobnoj percepciji ulijeva nadu da je Usud - mitsko biće koje određuje čovjekovu sudbinu – na strani hrvatskoga lovstva.

Bez obzira na različitost pojedinačnih promišljanja nedvojbeno je da se ulaskom u EU postavljaju novi/drugačiji kriteriji političkih, socijalnih, ekonomskih i inih odnosa u Republici Hrvatskoj. Dakako da će u tim promjenama proporcionalno sudjelovati i naše lovstvo. Neizvjesnost tih promjena dostatan je razlog za podvlačenje crte ispod učinjenoga kao i za pogled u retrovizor osobnog vizionarstva. Ponukan tom idejom autor je prikupio neke svoje članke objavljene u lovačkim časopisima (Lovački vjesnik, Dobra kob, Glas lova i ribolova) te ih u ovom sabranom izdanju nudi na uvid svekolikoj javnosti u tri poglavlja, tj. tri zasebne cjeline. U prvi dio su uvršteni članci objavljeni do ulaska RH u Europsku uniju i naslovljen je 1.*Usud hrvatskoga lovstva do ulaska u EU*. Drugi dio naslova 2.*Usud hrvatskoga lovstva nakon ulaska u EU* obuhvaća razdoblje od ulaska RH u EU do autorovog umirovljenja, a treći naslova 3.*Dodatak od umirovljenja do današnjih dana*. Kao niti onda kada su nastajali objavljeni članci nisu niti naknadno lektorirani niti stručno recenzirani. S današnjeg motrišta neki od njih svakako bi bili drugačije napisani i/ili barem prerađeni i dopunjeni novijim suvremenim spoznajama. Unatoč toga je sigurno da se glavna misao, tj. bit iznesenih misli ne bi uopće ili barem ne bi stubokom mijenjala.

Tekstovi u prve dvije cjeline su nastajali i objavljivani u vremenskom periodu od godine 1996. pa zaključno do mjeseca listopada 2017. godine kada je autor službeno poslan u dobnu (starosnu) mirovinu. U Dodatku, trećem poglavlju/odlomku ove knjige prikazani su tekstovi nastali nakon odlaska u mirovinu do trenutka pripreme knjige za objavljivanje. Iako neki tekstovi s danom ulaska RH u EU (1. srpnja 2013.) još nisu bili objavljeni već su bili predani u redakcije i prihvaćeni za tisak te niti na njima nije bilo naknadnih promjena, dopuna niti ispravaka. Eventualna razlika između ovdje prikazanog izvornog i u časopisima objavljenog teksta isključivo je u domeni ovlasti glavnih urednika, a bez autorovog prethodnog uvida u njihov konačni izgled.

Cijeli materijal je složen kronološkim redom kako je i nastajao. Odabrani su oni tekstovi iz kojih se može iščitati autorova vizija suvremenog lovstva uz konkretne prijedloge i sugestije za postizanje zamišljenih dosega. Kako u domeni očuvanja biološke raznolikosti i zaštite prirode tako i s motrišta uspješnog/profitabilnog gospodarenja obnovljivim prirodnim bogatstvom (divljač). Iako u sklopu različitih tema neki dijelovi pojedinih članaka su gotovo istovjetni jer su tekstovi pisani za različite časopise, a nakana je bila da izneseno promišljanje stigne do što većeg broja zainteresiranih. Takav pristup ukazuje na konzistentnost stavova i svakako na autorov stil pisanja. Budući da je pitanje „istine“, unatoč epiteta „oštro pero“, pitanje osobnog pogleda na opisana događanja tek će vrijeme pokazati da li je autor bio u pravu ili je bio loš vizionar. Eventualne trenutne promjene koje će diktirati novo europsko zajedništvo zasigurno neće biti razlog niti likovanja niti sumnje u vlastita promišljanja. Za njihovu globalnu valorizaciju trebat će još puno, puno više vremena. Kako je to izgledalo kronološki pročitajte u nastavku.

USUD Roman Salner
HRVATSKOGA
LOVSTVA

1. Usud hrvatskoga lovstva do ulaska u EU

Mjesec rujan, godina 1995. **LOVSTVO U ZEMLJAMA MEDITERANA**

Objavljeno: Roman Safner (1996): Briga o budućnosti divljači i prirode. Lovački vjesnik, 3 (105), 26-28.

Uvod

Gospodarske grane lovstvo i ribarstvo isprepletene unutar sveukupne zaštite prirode kao međunarodni problem i interes nalaze se ispred vremena. Takav status dodijeljen im je tek sedamdesetih godina ovog stoljeća kada je započeo značajan period u organiziranoj zaštiti okoliša. Prvotno radi boljeg iskorištavanja, a tek kasnije u cilju zaštite. Ovaj je pokret danas tim više značajan jer je godina 1995. proglašena europskom godinom zaštite prirode uz poruku da se brigom o prirodi brinemo i o vlastitoj budućnosti. Izrađene su precizne liste zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta, liste vrsta koje se mogu loviti kao i popisi svih poznatih vrsta sisavaca, riba i ptica. Kao potencijalni uzročnik šteta na divljači čovjek se pojavljuje i kao njezin glavni zaštitnik. Novo doba uz brze i gotovo svakodnevne civilizacijske, tehnološke, socijalne i ekonomske promjene zahtijeva od njega racionalno i mudro gospodarenje. Rijetki su još dijelovi Europe i svijeta u kojima se na osnovi samo prirodnih zakonitosti uspijeva održati biološka ravnoteža.

Sigurno je da su i lovci važna karika u ekološkom gospodarenju prirodom. Oni se pojavljuju kao supstituti uglavnom istrijebljenim predatorima, prvenstveno velikim sisavcima u kontroli životinjskih populacija. Danas se pretpostavlja da u svijetu ima preko 30 000 000 lovaca, u Europi preko 10 000 000, a u zemljama Mediterana preko 6 500 000. Svi su oni aktivni sudionici u očuvanju i zaštiti prirode. Lovstvo u zemljama Mediterana Hrvatskoj je posebno interesantno jer njezin značajan dio pripada Sredozemlju, a dostignuta iskustva su korisna cijeloj državi.

Uvjeti gospodarenja

Osim održavanja brojnog omjera i balansa među životinjskim vrstama gospodarenje uključuje i uspostavljanje optimalnog odnosa životinja i okoliša. Tip tla, nadmorska visina staništa, zastupljenost i sastav šuma, visina vegetacije, oranične površine, primijenjena agrotehnika, broj i vrste predatora te biološka i gospodarska naseljenost populacija samo su neke pretpostavke u tom lancu. Značajne su i sezonske migracije vrsta vezane uz prirodnu vegetaciju i kultivirana područja kao i učestalo nepoćudno ponašanje i slaba reprodukcija vrsta koje se radi repopulacije dovode iz drugih dijelova svijeta. Gospodarenju s divljači pristupa se i sa socijalno kulturnog stanovišta. Uvažava se znanost, vodi se računa o zaštiti, a naglašena je i potreba za rekreacijom uz stroge moralno-etičke principe. Životinja nikako ne smije biti predmet izživljavanja ili čovjekove potrebe za zadovoljavanjem osobnih frustracija. Uz ovako mnogobrojne postulate gospodarenja, a u pokušaju da se isti koordiniraju i usuglase u zemljama Mediterana, i šire, prisutan je i pojam “komercijalni” lov. Divljač, prvenstveno sitna pernata (jarebice, prepelice, ...) intenzivno se uzgaja u centrima za umjetni uzgoj i nasađuje u ograđena lovišta gdje ih organizirani lovci nemilice odstreljuju, ali po svim etičkim normama lova. Ta je divljač ionako uzgojena da bi bila ubijena. Ovakvo gospodarenje nalazi svoje tumačenje u povećanom pritisku lova koji je daleko značajnija gospodarska kategorija od samog broja lovaca. Broj lovaca je relativna veličina ovisna o njenom tumaču. Da li je to politika, razni menadžeri, prodavači oružja ili sami lovci. U svakom slučaju pritisak lova je intenzivniji u urbanim sredinama odakle potječe i najveći broj lovaca.

Lovci i čuvarska služba

Neovisno o tome da li je određen na osnovi broja dozvola, broja oružanih listova, broja čitatelja lovačkih časopisa, broja ispunjenih upitnika ili na temelju procjene lovačkih organizacija, broj lovaca je

od godine 1976. do godine 1991. bio u opadanju u svim zemljama Mediterana i svijeta. Taj se podatak poklapao s demografskim indeksima u pojedinim zemljama. Uglavnom je ovisio o padu brojnosti muške populacije budući da je lov prvenstveno “muški” sport. Prema prognozama i ispitivanjima već godine 1992. došlo je do pozitivnih demografskih pomaka, a s time i do stanovitog oporavka tj. porasta broja lovaca. No, ti pomaci su vrlo postepeni i u određenim zemljama ovisni o različitosti u socijalnoj strukturi lovaca, njihovoj dobi, porijeklu i profesionalnom statusu. Značajna pretpostavka su i cijena lovačke dozvole, odštete vlasnicima lovišta, cijene streljiva, opreme, lovačkih pasa, prijevoza i dr. S druge strane, u određenim regijama Mediterana lov divljači je prisutan kao tradicionalni način života koji je često u suprotnosti s današnjim gospodarenjem lovištima.

Suvremena tehnička pomagala doprinijela su pak razvoju organiziranog krivolova kao vrlo profitabilne “gospodarske” djelatnosti. Iako van Zakona ovu je djelatnost vrlo složeno spriječiti zbog vrlo komplicirane procedure identifikacije i kažnjavanja krivca. U zaštiti lovne divljači uglavnom su angažirani radnici iz privatnih čuvarskih organizacija kojima su šume, polja, vode i ribe samo usputni interes, a o kojima većinom brinu čuvari postavljeni od državnih organizacija. Ti čuvari prolaze posebno školovanje uz obveznu praksu, a znanje osvježavaju i nadopunjuju na povremenim kraćim tečajevima. U obavljanju svoje dužnosti susreću se i s narastajućim problemom povećanja broja novih uživalaca prirode koji također traže svoje mjesto u prirodi uz vlasnike lovišta, korisnike lovišta, čuvare, lovce.

Uvažavajući sve čimbenike u gospodarenju i iskorištavanju pojedinih lovišta posebno treba vrednovati ona područja na kojima je lov gotovo jedini oblik ekonomskog poslovanja. Svakako da je i tada polazna osnovica mišljenje ekologa, znanstvenika i lovaca uz ekonomske studije o ulaganjima, marketingu, kompatibilnosti s ostalim gospodarskim granama, socijalnom strukturom stanovništva

i lokalnim običajima. Izrađuju se i detaljni programi i planovi koji se i primjenjuju na terenu.

Lovna divljač

Od lovne divljači u Španjolskoj i Portugalu veliko se značenje pridaje brojnoj populaciji pirinejskog kozoroga (*Capra pyrenaica*) koji se ističe jače zavijenim, a jednako jakim i velikim rogovima kao kod europskog kozoroga (*Capra ibex*). Divokoze su također značajna planinska divljač podvrgnuta stalnoj kontroli i monitoringu. U predjelima bez lovnog gospodarenja javlja se prenaseljenost ove plemenite divljači uz veliki mortalitet mladih, slabih i bolesnih grla u tijeku zimskih mjeseci. Prirodni neprijatelji gotovo su zanemarivi, pa pravilno gospodarenje podrazumijeva strogi uzgojno selekcijski i sanitarni odstrel kao metodu znanstvenog pristupa očuvanja i zaštite prirode. Što se tiče divljih svinja u mediteranskim zemljama ih uglavnom ima dovoljno. Vrlo su blizu naselja pa se sve češće križaju s domesticiranim svinjama uz nastajanje novih tipova. Neka francuska istraživanja dokazala su da im je radijus kretanja mnogo manji no što se pretpostavljalo. Isto tako je utvrđeno da je hranidbena niša uz masu ženki odlučujući čimbenik za reprodukciju. Sve učestaliji zajednički boravak različitih životinjskih vrsta na istom staništu uvjetovao je njihovo kvantificiranje na osnovi ekvivalenata. Obračun broja pojedinih životinja određuje se na bazi neke druge vrste (pr. 1 jelen = 5 srna) što se rabi i za odnos populacija divljači i domaćih životinja.

Između različitih udaljenih lovišta sve se više razmjenjuje živa divljač koja se za tu namjenu lovi zamkama. Da bi bile što efikasnije, zamke se grade postepeno kako bi se divljač navikla na njihovo prisustvo. Prvotno se dodavanjem hrane divljač oslobađa straha, a tek kada slobodno ulazi i izlazi iz zamke započinje lov. U vrijeme obilja prirodne hrane divljač rijetko ulazi u zamke, pa je i lov u to vrijeme upitan. Unatoč ovim globalnim rješenjima ne postoji univerzalna i najbolja metoda lova. Ona prvenstveno ovisi o gustoći

populacije divljači, vrsti koja se lovi te o ciljevima samoga lova. Unatoč opreza mortalitet lova i transporta kreće se od 5 do 10%, a nerijetko premašuje 90% i uz gubitke cijelih lovina. On svakako ovisi o stanju divljači i njezinom ponašanju kao i o konstrukcijskom rješenju lovke i transportnog sredstva. Kod srna su učestali gubici lomljenjem krhkih vratova u uskim procjepima među elementima ograde transportnog sredstva. Jeleni su skloni samoubojstvima (preko 75%) zbog krivog loma svjetla i odsjaja metalnih dijelova zamki. Također je ustanovljeno da divljač ulovljena mrežama ugiba i do 100% u tijeku drugog dana. Ovaj postotak ovisi o dobi i broju ulovljenih životinja kao i o staništu u koje se ta divljač pušta. Iz navedenih razloga mreže se u Španjolskoj rabe samo za lov kozoroga na pojilištu.

Pernata divljač vrlo je omiljena među lovcima Mediterana. Tu svakako treba istaći prepelicu, jarebice i fazana. Migratornim pticama dodijeljena je pak različita sudbina. U nekim zemljama su trajno zaštićene, u nekima su lovna divljač, a u nekima se masovno tamane. Više-manje u svim zemljama devastirana su im prirodna staništa koja se pokušavaju nadomjestiti oblikovanjem okoliša i kultiviranim plodoredom poljoprivrednih kultura koje tijekom cijele godine pružaju zaklon i hranu.

Uloga predatora u gospodarenju lovnom divljači

Svakim danom sve veći broj divljači postaje ovisan o čovjeku. Obustavljanje odstrela vjerojatno bi dovelo do njihovog nestanka. S tom divljači treba gospodariti. Treba je uzgajati, štiti i planski loviti. Svakako da je unutar gospodarenja značajna i relacija žrtva-predator tj. uspješna proizvodnja divljači uz istovremenu zaštitu predatora. Prema tzv. numeričkoj relaciji porastom broja žrtava povećava se broj predatora i obratno, ako broj žrtava padne opada i broj predatora. Funkcionalna relacija ostavlja tri mogućnosti u odnosu žrtve i predatora. Jedna pretpostavlja da predatori povećanim konzumiranjem istrijebe određenu žrtvu koja se pojavljivala u

povećanom broju (npr. mekušci). Druga je mogućnost da porastom broja žrtava predatori jedu sve više, ali, prije ili kasnije, u tom se odnosu smanjuje kooperativnost pa se smanjuje i broj predatora (npr. bogomoljka). Postoji mogućnost i da predatori prestanu jesti određenu vrstu zbog zasićenja istom. Značajna relacija je i mijenjanje navika. Predator naime može kombinirati što će jesti. U pomanjkanju jedne hrane predator je više ne traži nego jede nešto drugo. Razvojem pak prvotne hrane, predator joj se vraća, a ostavlja zamjenu (pr. lisica → zec ↔ jarebica). Drugim riječima, predator za žrtvu bira one životinje koje su u određeno doba godine najbrojnije (npr. mali zečevi, a kasnije male ptice). Vodeći računa o ovim odnosima ne smije se zanemariti pernata divljač, posebno pilići koji su predatori na brojnim insektima.

Paljenjem strništa i nekontroliranom uporabom zaštitnih kemijskih sredstava uništava se ta hranidbena niša neophodna za njihovo preživljavanje. Dio ovih problema pokušava se riješiti intenzivnim farmerskim uzgojem pernate divljači. Tako se međutim formiraju novi tipovi životinja sasvim različiti od divljih formi. Razlikuju se u genotipu i fenotipu, a često su novog ponašanja s narušenom socijalnom strukturom. Odvojena mala i najčešće ograđena lovišta predstavljaju jezgru takvih promjena i ako ih je mnogo deformiraju cijelu vrstu. Najznačajniji problemi masovnog uzgoja ističu se kod nasađivanja. Životinje su suviše pitome i gotovo nesposobne za život u prirodi. Imaju problema u iznalaženju i uzimanju hrane, u sklanjanju i gniježđenju. Sklone su dugom, besciljnom lutanju i brojnim zdravstvenim problemima. Takva divljač zahtijeva i posebno kvalitetno uređena lovišta.

Kontrola predatora

Uvažavajući ukupnost ekosustava, ekologiju divljači, kulturu i običaje obližnjeg stanovništva, problematiku nasađivanja divljači, odstrela i tzv. umjetnog (komercijalnog) lova ipak je najznačajniji čimbenik

lovnog gospodarenja socio-ekonomski aspekt. Sigurno je da u gospodarenju zemljištem lov nikada neće postizati veliku dividendu kao poljodjelstvo. Neplanska ulaganja u agrikulturu (žitarice, meso) dovela su do masovne proizvodnje (hiperprodukcije) uz pad kvalitete. Danas se nude brojne povlastice za smanjenje proizvodnje i poboljšanje kvalitete proizvoda. Tim putem ide i uzgoj divljači čije su meso i trofej znatno slabije kvalitete od prirodnog. Prepoznatljiv je nivo zasićenja. Ovako naznačen nepovoljan trend još je jedan prilog kontroli predatora kao primjerenije metode uzgoja divljači od masovne proizvodnje (farme i sl.). Ova se metoda već pokazala uspješnom u prirodnom uzgoju jarebica.

Točno se zna da jarebice nesilice treba zaštititi dok sjede na jajima jer je to razdoblje kada predatori (lisica) na njima rade štete. Budući da lisica obilježava i čuva svoje stanište (par km²) njenim uklanjanjem područje ostaje neko vrijeme bez predatora tj. postaje bezopasno za jarebice. Do dolaska nove lisice koja će zauzeti stanište koke su se već digle s jaja i štete su znatno manje. Slična situacija je i s vranom. I nju treba izlovljavati u vrijeme kada radi štete, tj. dok pernata divljač sjedi na jajima.

Budući da i vrana čuva i brani svoje područje odstrijeljenu će nova zamijeniti tek nakon stanovitog vremena za koje je većina žrtava izašla iz najkritičnije faze (izvaljeni pilići). Lisice se uglavnom odstreljuju lovačkom puškom, a najuspješnijom metodom za lov vrana pokazale su se hvataljke u formi dvostrukog kaveza. U jedan dio kaveza stavlja se živa vrana kao mamac, a drugi je zamka. Braneći svoje područje od uljeza lovljena ptica vrlo neoprezno i brzo ulijeće u zamku. Rezultati uspješne kontrole predatora očituju se već u jesen. Pojava većeg broja pijevaca bez ženki naznaka su nesvrshodnog odstrela predatora koji su u tijeku leženja desetkovali koke na gnijezdima. Nedostatak pak pilića uz roditeljske parove ukazuje na predatore koji su uništili gnijezda (vrana, svraka). Općenito su istraživanja pokazala da kontrola predatora doprinosi

uspjehu gniježđenja i veličini pilića, povećanju jesenskog brojnog stanja ptica za oko tri puta, povećanom odstrelu i više od tri puta kao i za oko dva puta povećanom proljetnom broju ptica. Međutim, sigurno je da gospodarenje s divljači metodom kontrole predatora može funkcionirati samo ako se uvažavaju i predatori, tj. ako se vodi računa o balansu. Naime, većina predatora se međusobno reducira i tako održava populaciju u ravnoteži.

Seminar o gospodarenju lovnom divljači

Navedeni podaci dio su razmišljanja brojnih stručnjaka različitih struka vezanih za lovstvo iz Italije, Francuske, Portugala, Španjolske, Belgije i Velike Britanije iznesenih na prvom seminaru o gospodarenju lovnom divljači održanom od 8. do 19. svibnja godine 1995. na Mediteranskom agronomskom institutu u Zaragozi. U pojašnjavanju određene problematike aktivno su sudjelovala i tridesetorica sudionika iz devet zemalja Mediterana (Španjolska, Portugal, Alžir, Maroko, Italija, Dominikanska republika, Tunis, Albanija, Hrvatska). Unatoč desetgodišnjoj zabrani lova koja je u tijeku često su se za riječ javljali i sudionici iz Alžira. Osobno sam uz sudjelovanje u diskusijama iznio i priopćenje o problemima gospodarenja lovnom divljači u ratnim uvjetima. Prikazao sam nekoliko folija s grafikonima o promjeni u broju lovačkih domova, broju hranilišta za krupnu divljač, broju odstrijeljenih jelena, srna, divljih svinja i fazana te smanjenim površinama lovišta i broju lovaca nakon početka rata.

Napomenuo sam i značajan financijski podbačaj Hrvatskog lovnog gospodarenja u ratnim godinama uz ostvarenje nepunih 5% od planiranog prihoda u domaćem novcu, a tek nešto više od 2% u stranoj valuti. Koristio sam podatke iz Statističkih godišnjaka Hrvatske kao i neke neobjavljene podatke iz istih izvora. Jednoglasno je izražena zabrinutost za zaštitu i budućnost naših prirodnih resursa, flore i faune uz problem zbrinjavanja ratom uzrokovanih onečišćenja.

Mjesec veljača, godina 2000. **LOVSTVO i/ili LOV ? i/ili ZAŠTO SE NE RAZUMIJEMO**

Objavljeno: Roman Safner (2000): Zašto se ne razumijemo. Lovački vjesnik, 10 (109), 28-29.

Stavljajući znak jednakosti između lovstva i lova, usuglasili bismo se i prihvatili cijeli niz kako popularnih tako i stručnih opservacija, koje pojednostavljujući i/ili ne znajući ili ne želeći znati njihovu različitost suvereno vladaju nacionalnim bogatstvom. Na taj se način lovci i njihove udruge smatraju pozvanima određivati strategiju i razvoj lovstva. S druge strane, zakonodavac se nažalost bavi samo lovom, donoseći temeljni akt iz spomenute problematike pod nazivom Zakon o lovu. Da li je ova konfuznost slučajna ili nečija svjesna namjera da se “lovi u mutnom”, predmet je neke druge rasprave. No, kako je i jednima i drugima temeljni objekt zanimanja divljač, a ona je opće nacionalno bogatstvo, pokušajmo razlučiti o čemu se zapravo radi.

Divljač

Dakle, divljač je objekt zanimanja i lovstva, i lova, i države, i ovlaštenika prava na lov, i lovo zakupnika, i lovaca. A što je to divljač? Divljač su zakonom određene životinjske vrste koje slobodno žive u prirodi, na površinama namijenjenim intenzivnom uzgoju ili uzgoju i razmnožavanju (Zakon o lovu). Pretpostavljam da će ova definicija biti kratkoga daha, te da će u skoroj budućnosti sve životinjske vrste biti svrstane u istu gospodarsku skupinu. Tako će nestati elementarna razlika između divljači, s kojom se gospodari, i zaštićenih vrsta, koje se samo štiti. Poznati mehanizmi zabrane lova, lovostaja, održavanja lovno gospodarskog kapaciteta, odnosa spolova i dobnih struktura, zdravstveno higijenskih mjera, planiranog odstrjela i sl. biti će tada stvarno u funkciji očuvanja biološke raznolikosti i suvislog cjelovitog gospodarenja. Uz programe za gospodarenje s divljači, izostat će i izrada paralelnih programa za

gospodarenje zaštićenim vrstama, a objedinit će se intelektualni napori i financijska sredstva u ostvarenje zajedničkih ciljeva.

Osim navedenoga, divljač je i dobro od općeg nacionalnog interesa. Njezin vlasnik su, dakle, svi građani RH. Oni su pak svojom voljom državi dodijelili pravo i obvezu da se o njoj brine i s njom racionalno gospodari na zadovoljstvo i korist svih vlasnika. Kako to država može gospodariti općim nacionalnim dobrom? Ukratko, na dva načina. S jedne strane tako da spomenuto bogatstvo direktno prodaje potrošačima. Za takav vid iskorištavanja bio bi potreban vrlo složen i obiman administrativni mehanizam koji bi svojim troškovima vjerojatno premašio profit. S druge strane, država može, što i čini, stjecati profit iz nacionalnog bogatstva prodajom prava na njegovo iskorištavanje. Da bi račun bio čist, a ljubav beskonačna, ostvareni profit morao bi se svojim glavnim dijelom vratiti u obnavljanje i očuvanje tog nacionalnog bogatstva. Danas to sigurno nije tako.

Kako to država može obnavljati i čuvati opće nacionalno bogatstvo?

Gospodarenjem. Gospodarenjem koje podrazumijeva svekoliku brigu o prirodnim biotopima (staništa sa sličnim abiotičkim čimbenicima), i pripadajućim biocenozama (zajednicama svih organizama koji naseljavaju isti biotop), tj. o cjelokupnom ekosustavu. Osnovna biološka jedinica biocenoze je pojedina biljka ili životinja. U strukturi takve zajednice izražena je i određena stratifikacija, slojevitost. To znači da neki članovi biocenoze žive u tlu, drugi na njemu, neki na niskim biljkama, na žbunju, na niskim ili visokim dijelovima krošnji drveća. Proizvođači (zelene biljke), potrošači (životinje) i razgrađivači (organizmi koji se hrane raspadnutim tvarima) energije, žive zajedno u određenoj okolini, ovise jedni o drugima i prilagođavaju se jedni drugima oblikujući tzv. ekosustav. Najčešća ovisnost u takvom sustavu je hrana koja primarno ovisi o sposobnosti zelenih biljaka da skupljaju sunčevu energiju. Hranidbeni su pak lanci u stvarnom životu toliko

isprepleteni, da tvore hranidbenu mrežu. To znači da svi biljni i životinjski organizmi koji su izravno ili posredno hrana određenoj vrsti, čine njezinu ekološku nišu. Razvidno je da ovakvo poimanje gospodarenja uključuje upravo one osnovne pretpostavke koje je Zakon o lovu pripisao lovstvu, a to su prvenstveno uzgoj i zaštita, a potom i lov i korištenje divljači i njezinih dijelova.

Određenu strategiju u takvom gospodarenju mora, dakle, osmisliti država, usklađujući je s općom strategijom svojeg sveukupnog razvoja. Oni koji steknu pravo na korištenje tih nacionalnih bogatstava moraju utvrđenu strategiju striktno provoditi. Na one druge, koji to ne žele, primijenit će se metode pravne države.

Kako će država znati da li se netko pridržava ili ne pridržava utvrđene strategije?

Monitoringom. Neprekidnim, trajnim praćenjem izvršavanja preuzetih obveza i striktnog pridržavanja tih obveza. Time će se istovremeno eliminirati socijalni, a naglasiti tržišni pristup gospodarenju. Trajni monitoring od strane stručnih ovlaštenih institucija garantirat će i jedini ispravan pristup izradi razvojnih planova gospodarenja i pratećih revizija, a prikupljeni relevantni podaci omogućit će racionalno gospodarenje nacionalnim bogatstvom u interesu svih njegovih vlasnika.

Ako, prema Zakonu o lovu prihvatimo takvo tumačenje lovstva, evidentno je da se radi o interdisciplinarnoj grani gospodarenja. Istovremeno, sve one predrasude, inscenirani sukobi i proturječja između različitih struka i područja djelatnosti, a čije je mjesto u lovstvu, postaju bespredmetne. Budući da se većina struka na osnovi uže specijalizacije može razgraničiti glede ingerencija, ovakvim se tumačenjem lovstvapremošćuje i inscenirani antagonizam prema zaštitarima. Skladnost ekosustava, očuvanje biološke raznolikosti i briga o sveukupnom nacionalnom bogatstvu nam je od zajedničkog interesa. I tako će biti sve dok god se bude uvažavalo lovstvo. Onoga trenutka kada se između lovstva i lova

stavi znak jednakosti ove pretpostavke padaju u vodu, a jaz se sve više produbljuje.

A lovci? Gdje je njihovo mjesto u cijeloj ovoj priči?

Zakonom o lovu, koji u biti govori o lovstvu (koje li ironije od strane čuvara nacionalnog dobra) spomenut je i lov kao bitna pretpostavka lovstva. Ova nerazdvojnost poznata je i u teoriji lovstva gdje se kao jedno od područja lovne tehnologije izdvaja i lovljenje divljači (odstrjel i lov žive divljači). Sigurno je da je u procesu sustavnog gospodarenja ekosustavom, tj. vođenju brige o odnosima svih sudionika tog sustava, neophodno izdvojiti neke jedinice, dobne skupine ili cijele populacije. U takvim slučajevima etika i moral nalažu i odgovarajuće ponašanje.

Najpozvanija, a s ekonomskog aspekta i najisplativija skupina stanovništva za izvršenje ovih radnji, svakako su lovci. Oni tom zadatku - lovu - prilaze s konotacijom hobija, sporta i rekreacije zadovoljavajući svoje porive, čineći opće korisno djelo prema strogo određenim pravilima. Lovci su, dakle, hobisti, rekreativci. Oni preferiraju lov kao što neke druge skupine stanovništva preferiraju ribolov, tenis, šah, trčanje ili čitanje knjige. Suočeni s administrativno preopširnom edukacijom da bi se bavili svojim hobijem (mnogo nastavnih i terenskih sati, barem po programu, ako već ne u izvedbi), nakon položenog lovačkog ispita uvjereni su da su, osim za lov, osposobljeni i za kompletno lovstvo. I umjesto da su lovci samo kupci lovačkog paketa, najčešće su organizirani u udruge, skupine građana, prepušteni sami sebi i neprikosnoveni u gospodarenju zakupljenim lovištem. Gospodare uglavnom nestručno i neusuglašeno onim lovištima koja su im dodijeljena kao "preostala", na osnovi najčešće površne (jedna od stotine), gospodarske osnove. A s čime bi se i usuglasili kad niti država - gospodar nacionalnog bogatstva - nema cjelovit uvid niti transparentnu strategiju razvoja lovstva. Radi se o previše delikatnom i rizičnom području djelatnosti s dalekosežnim mogućim

posljedicama, a da bi bilo prepušteno dobroj volji, entuzijazmu, dobronamjernosti ili zlonamjernosti pojedinaca ili skupina, bez sagledavanja njene cjelovitosti. Opće gospodarsko i socijalno stanje tu ne može biti alternativni kriterij.

Umjesto zaključka

Lovstvo je cjelokupnost naše sadašnjosti i naše budućnosti. Njegovo nazadovanje više govori o nama ljudima, nego o samoj divljači. Lov je integralni dio lovstva, ali ne i njegov sveukupni usud. Uzgred, mnogi jezici dobro razlučuju ove pojmove. Tako se lov engleski kaže hunting, a češki lov, dok je lovstvo na engleskom game management, a na češkom myslivost. Stoga, pokušajmo povezati uzajamnost prirode koju dijelimo i koristiti je zajedno.

Mjesec travanj, godina 2001. **RAZVOJNA - STRATEGIJA
HRVATSKOGA LOVSTVA**

Objavljeno: Roman Safner (2001): Potreban je novi pristup razvoju lovstva. Lovački vjesnik, 7-8 (110), 28-30.

Uvod

Na 28. i 29. stranici Lovačkog vjesnika 10/2000. objavljen je moj članak pod naslovom Zašto se ne razumijemo? Podnaslov je bio: Lovstvo i/ili lov. Unatoč konstantnog i vrlo učestalog kombiniranja navedenih pojmova spomenuti je članak nastao tek temeljem suštinskog nesklada u korištenju spomenutih pojmova zamijećenog na sastanku Stručnog savjeta za unapređenje lovstva održanom 11. veljače 1999. godine u prostorijama HLS-a. No, i nakon objavljivanja članka situacija se nije značajno promijenila. Što više, čini mi se da je zbrka još veća. Sada se naime, pojmovi lovstvo i lov rabe gotovo kao sinonimi (riječi istog značenja). Izbor ovisi prvenstveno o dojmu kojega sugovornik želi ostaviti, a nikako ne o suštini izgovorene/napisane riječi. Koji puta se s pojmovima i namjerno kalkulira. U spomenutom članku sam elaborirao potrebu razlikovanja ovih pojmova u interesu razumijevanja uloge pojedinih sudionika u gospodarenju prirodnim bogatstvima Hrvatske. Između ostaloga sam naveo da: «Određenu strategiju u takvu gospodarenju mora, dakle, osmisliti država, usklađujući ju s općom strategijom svojega sveukupnog razvoja. Oni koji steknu pravo na korištenje tih nacionalnih bogatstava moraju utvrđenu strategiju striktno provoditi. Na one druge, koji to ne žele, primijenit će se metode pravne države.»

Smatrao sam da se temeljem razlika između pojmova lovstvo i lov može pobliže definirati i suštinska uloga HLS-a u osmišljavanju strategije razvoja hrvatskog lovstva. Svoje mišljenje na tu temu iznio sam i argumentirano branio na proširenoj sjednici Stručnog savjeta za unapređenje lovstva održanoj 09. rujna 1999. godine u Kamenici.

Materijal je iznesen pod naslovom: Razmišljanja i novi pristup gospodarenju lovištima i rajonizacija organiziranja lovstva. Jedan od konkretnih prijedloga koji sam iznio temeljem izloženih teza je izrada gospodarskih osnova za područje, a ne za pojedina lovišta. Tako bi se uvažavajući ekološke, biološke i socidemografske specifičnosti pojedinih područja donijele smjernice, a temeljem njih zakonski i prateći propisi koji bi regulirali ponašanje svih sudionika u tom procesu. Gospodarska osnova područja izrađena i permanentno praćena od ovlaštenih institucija predstavljala bi stabilni, dugoročni dokument gospodarenja određenim područjem. Korisnici lovišta unutar takvog područja morali bi svoje godišnje planove usuglašavati s postojećom generalnom osnovom.

Nažalost, izneseni prijedlozi bili su samo za jednokratnu uporabu, jer se na spomenutim skupovima nisu vodili zapisnici. No, već na sljedećoj sjednici Stručnog savjeta još su neki sugovornici spomenuli slične prijedloge. Ovih dana je pak u Lovačkom vjesniku 4/2001. spomenutu tezu dotakao i dipl.ing.šum. Josip Trohar u članku pod naslovom: Puno rada i troška, za nagradu ni paroška. On između ostaloga piše: «U lovno gospodarskim osnovama mnogih usitnjenih lovišta gospodari se krupnom divljači bez obzira na to što je ona u njima samo prolazna i zalaze u njih samo u pojedinim godišnjim razdobljima. Stoga je nužno ustanoviti područne, tj. regionalne, lovno gospodarske osnove, kojima bi se obuhvaćalo cjelokupno kretanje i obitavanje, a i propisalo – što je i te kako važno – lov te divljači, pa se ne bi događalo da istu divljač svi svojataju.»

I koliko god nisam mogao ostati ravnodušan na izostavljanje pisanih tragova o značajnim temama raspravljanim na spomenutim sastancima, danas mi se to čini nevažnom sitnicom. Naime, temeljem članka 41. Statuta Hrvatskog lovačkog saveza, Izvršni odbor HLS-a na svojoj 14. sjednici 07. listopada 2000. godine donio je odluku o razrješenju s mjesta člana Stručnog savjeta za unapređenje lovstva HLS-a sve dosadašnje članove Savjeta. Na istoj

sjednici imenovani su novi članovi Stručnog savjeta i novi predsjednik, a što je obznanjeno dopisom. No, taj novi Savjet nije se *de facto* okupio niti jednom. Unatoč toga u Lovačkom vjesniku 4/2001. je osim decidirano navedenog broja održanih sjednica, što je manje važno, navedeno i da je donesen program rada i izrađena tražena anketa «za izradu konačnog prijedloga Programa razvoja i unapređenja lovstva u RH.» Čak je sastavljen i radni materijal «Inicijalni program za razvoj i unapređenje lovstva u RH – strategija razvoja lovstva za 20 godina.»

Što je puno, puno je. Stoga sam smatrao potrebnim da kao član i bivšeg i sadašnjeg Savjeta, kao znanstvenik i pedagog, napišem – dopunim – ponovno razjasnim neka svoja razmišljanja o bitnim uzrocima nejasnoća, a koje prvenstveno proizlaze iz nepoštivanja stanovitih ingerencija. Možda je upravo ovo vrijeme kada su u tijeku izrade raznih strategija i razvojnih planova krajnji čas da se definira što je čija zadaća ili, da se vratimo na početak teksta, što je lovstvo, a što lov, odnosno «Zašto se ne razumijemo?»

Razvoj - strategija

Životinje koje je Zakon o lovu definirao kao divljač dobro su od općeg nacionalnog interesa. Glede spomenute konstatacije nije nevažno na koji način se s tim dobrom gospodari, tj da li se vlasnik toga dobra prema njemu odnosi kao brižna majka ili zla maćeha. Budući da se radi o prirodnom bogatstvu koje je u principu obnovljivo gospodarenjem se moraju osigurati uvjeti za realizaciju takvih mogućnosti. Takvi se pak uvjeti osiguravaju pretpostavkama zacrtanim dugoročnim percepcijama razvoja. S gledišta raznorodnosti sudionika involviranih u spomenutu problematiku nameće se pitanje; što označava pojam razvoj ili razvitak u lovstvu? Je li to kvantitativno i kvalitativno povećanje odstrjela? Je li to povećanje broja i poboljšanje karakteristika lovnih alata i sredstava kojima se vrši lov, ili nešto treće? Čas izgleda da ništa od ovoga nije razvoj lovstva, a onda opet da sve to i jest razvoj lovstva. Naime,

stvarno unaprjeđenje i razvoj lovstva uopće, ogleda se u unaprjeđenju mjera gospodarenja živim svijetom. Gospodarenjem koje podrazumijeva svekoliku brigu o prirodnim biotopima i pripadajućim biocenoza, tj. cjelokupnom ekosustavu. Tek potom se može govoriti o razvitku lovstva kroz primjenu novih i uspješnih tehnika lova, te povećanju ili smanjenju odstrjela na optimalne vrijednosti. Samo se za jedan dio lovstva može reći da ne ovisi ili vrlo malo ovisi o stanju prirodnih populacija i cjelokupnom ekosustavu, a to je kontrolirani uzgoj. Za ovaj su dio lovstva puno važniji makroekonomski uvjeti. Kontrolirani uzgoj je, zapravo, sličniji svim ostalim proizvodnjama hrane.

Ukoliko neko društvo, država ili zajednica u najširem smislu te riječi, želi imati korektan način gospodarenja, s često vrlo teško obnovljivim bogatstvima, sve mjere gospodarenja moraju biti utemeljene na načelima održivog (prihvatljivog) iskorištenja i ekonomičnosti obavljanja iskorištenja. Ova dva načela međusobno su u vrlo jakoj pozitivnoj korelaciji te je nemoguće promatrati racionalno iskorištenje kroz samo jedno od njih. Međutim, usklađivanjem i nadziranjem ova dva načela postiže se optimalna razina iskorištenja na dobrobit čitave zajednice koja polaže prava na iskorištavana bogatstva, a poglavito na dobrobit još uvijek mnogobrojnih bioloških vrsta.

Ako se čitavo lovstvo promatra kao cjelina, onda se moraju utvrditi stvarne granice (ne one koje su definirane od strane čovjeka) staništa i područja divljači. I mada je gotovo cijeli teritorij Hrvatske lovište, još uvijek nije uspostavljen odgovarajući cjeloviti režim gospodarenja i iskorištavanja njegovog živog svijeta. Cjeloviti režim gospodarenja i iskorištavanja podrazumijeva očuvanje i razvoj samoodrživog hrvatskog lovstva, čija će ponuda zadovoljiti hrvatske potrebe, kao i realnu inozemnu potražnju, poštujući pri tome tržišne i ekološke zakonitosti. Za one površine koje su ujedno i državne granice, neophodno je s našim susjedima postići suglasje o načinu

gospodarenja, te zajedno utvrditi razinu prihvatljivog i ekonomičnog iskorištavanja. Elementarna pretpostavka funkcionalnog i cjelovitog gospodarenja je da se definiranje režima gospodarenja u lovstvu temelji na stručno-znanstvenim osnovama uz trajni monitoring. Organizacijski je neophodno pomoći informatizaciju i povezivanje svih proizvodnih, upravnih i znanstvenih sudionika u lovstvu. Svakako treba promišljeno promicati ekološke kriterije uzgoja i gospodarenja lovištima, koristeći ih u svrhu marketinške promidžbe kao atraktivnog izvoznog i turističkog proizvoda.

Pri promišljanju budućnosti lovstva, stalno se mora imati na umu činjenica da je to jedno od rijetkih područja državne imovine kojim se gospodari izravno, bez ikakvih posrednika. U takvim prilikama država pokušava gospodariti svojim biološkim bogatstvima donošenjem različitih zakonskih propisa i njihovom provedbom na terenu. Ulogu javne institucije u ovom slučaju igra državna administracija. Ona je, kao što je i uobičajeno, ovisna o središnjoj državnoj vlasti. Budući da je svaka vlast podložna vrlo snažnim utjecajima dnevno-političkih potreba, vrlo često su time uvjetovani i određeni zahvati u gospodarenju prirodnim bogatstvima. Sasvim je jasno da svako odgovorno gospodarenje stvarnim bogatstvima jedne zajednice ili društva, mora biti neovisno o kratkoročnim ciljevima i zadovoljavanju želja pojedinaca ili interesnih skupina. Osim zakidanja prava ne sljedbenika trenutnih interesnih skupina, takvim gospodarenjem se najveći problemi i najveće štete rade upravo na najosjetljivijem segmentu, a to su javno dobro ili biološko bogatstvo.

U Hrvatskoj je krajnje vrijeme da se konačno definira i ono što nikada nije utvrđeno ni za jedan dio hrvatskog lovstva, a osobito ne za čitavo lovstvo, a to je njegov cilj, odnosno vrijednosti koje se mogu dobiti iz lovstva i na koji način. Sam način i model dolaska do cilja i utvrđivanja realnih mogućnosti je strategija koja hrvatskom lovstvu jako nedostaje. U promišljanju strategije mora se početi od

činjenice da živimo u promjenjivom svijetu, u kojem jučerašnje vrijednosti danas postaju bezvrijedne, a sutra već štetne. Stoga strategiju treba bazirati na percepciji budućnosti polazeći od toga što će biti važno prekосуtra i kako se uklopiti u te vrijednosti. Ovakva promišljanja traže i racionalne odgovore na brojna pitanja kao što su primjerice, hoće li se u dogledno vrijeme pojaviti pitanje opravdanosti lova uopće, da li će se lov iz zabave smatrati nedoličnim i nedostojnim, pa čak i nehumanim?

Sasvim je neupitno da se budućnost lovstva mora sagledavati kroz ukupnu strategiju gospodarskog razvoja naše zemlje. Jedna od glavnih odrednica budućeg gospodarskog razvoja je svakako turizam. Za Hrvatsku, kao zemlju visokog interesa za turizam i sve njemu srodne aktivnosti, među kojima je zacijelo i lov, budućnost i rješenje za ukupan sportski lov leži u objedinjavanju cjelokupnog režima gospodarenja. Gledano iz današnje perspektive ovakav razvoj događanja nije realno očekivati u skoroj budućnosti. Djelom stoga što su prisutna određena stečena prava na odgovarajućim lovištima, a osobito stoga što različita lovišta mogu pružiti različite lovne uvjete. Upravo ovdje se ističe sva raznovrsnost prirodnih obilježja koja krase našu zemlju, jer imamo široki izbor lovišta.

Od onih vrhunskih sa svjetski vrijednim trofejima, pa do, s lovnog stanovišta, gotovo bezvrijednih revira. Osim toga, u organizaciji državnog gospodarenja svim lovištima nedostaje i uspostavljanje odgovarajućih nadzornih i čuvarskih službi koje bi praktično izvodile takvo upravljanje. Upravo zbog tog nepostojanja osnovnih preduvjeta za organizaciju takvih službi (rendžeri) ideju o uspostavljanju jednoobraznog, državnog režima gospodarenja nad svim lovištima ne možemo očekivati u doglednoj perspektivi. Unatoč toga bilo bi krajnje neproduktivno i mimo svake logike administrativno ograničavati ili potiskivati lov na način određivanja broja sudionika. Općenito se smatra da je divljač odstrijeljena u pravom sportskom lovu višestruko plaćena. Valja podsjetiti da u

takvom lovu vlada red, te da se njime bave isključivo oni koji si ga mogu priuštiti, jer je lov svugdje u svijetu skup način rekreiranja. Stalno usmjerenje sportskog lova, mora biti nastojanje da se iz njega ostvaruje što više, uz stagniranje odstrjela i povećanje lovne kulture.

Osmišljeno gospodarenje ujedno je i najučinkovitija metoda u borbi protiv krivolova. Jedino bolji nadzor i sankcioniranje svega onoga što je protivno i zakonskim i moralnim načelima, te upoznavanje počinitelja sa štetnošću koju sami sebi čine može se promijeniti stvar na bolje. Naime, svaki sudionik lova ponašat će se u skladu sa željama «gospodara» životinjskog svijeta samo ukoliko u toj želji pronalazi vlastiti interes i ukoliko mu prijete kazna, a on ima interes da ne bude kažnjen. Obje ove opcije se poklapaju s pretpostavkama da će smanjenje krivolova i možda njegova eliminacija uslijediti tek onda kada se bude provodio strogi nadzor i kada krivolovci sami uvide da je to što čine protivno njihovim interesima. Samo sankcioniranje «beznačajnih» prekršaja, obično ne donosi rezultate. Strogi nadzor moguće je pak provoditi jedino s dobro organiziranom i opremljenom službom za njegovo obavljanje. Budući da danas ne postoji nikakav nezavisni supervizor koji bi nadgledao i koordinirao gospodarenja na dodijeljenim i nedodijeljenim lovištima jedino što je moguće napraviti je nastojanje podizanja lovačke kulture i edukacije. Tako se pokušava utjecati na sve sudionike u lovu, a pogotovo na one koji obično imaju određenu sklonost, samodopadnost i sveznalaštvo prema lovu i lovstvu. Koliko god to zvučalo kao palijativna mjera, sve dok se bitno ne promjeni odnos prema lovu, ovo će mu biti jedino moguće unaprjeđenje. A stvarni pomak u pristupu upravljanju lovištima dogodit će se u trenutku kada se promjeni ukupan način gospodarenja biološkim bogatstvima svih lovišta.

U prilog mišljenja da smo još daleko od primjene sustavnog i cjelovitog gospodarenja govori i nepoznavanje stvarnog stanja spomenutih bio resursa. Naime, za cjelovitu i preciznu ocjenu stanja

naših lovišta danas jednostavno nema dostatnih podataka. Pojedina, gotovo izolirana istraživanja daju samo sekvencijalne podatke. I sve dok se ne krene sa sustavnim, znanstvenim pristupom u praćenju stanja bio resursa kopnenih staništa ne može se ni očekivati precizna ocjena. Potencijalni izvor podataka o stanju u lovstvu je svakako državna administracija zadužena za lovstvo. Ona međutim, još uvijek nije u stanju pružiti sve relevantne podatke. Osim državne administracije, ponekad se udruženja lovaca javljaju kao organizacije koje prate stanje u lovstvu. Nažalost, niti od ovog potencijalnog izvora podataka, u našem slučaju, ne možemo očekivati bilo kakve detaljnije informacije.

U Hrvatskoj je zakonodavac godine 1994. donio Zakon o lovu s namjerom da uspostavi osnovne kriterije ponašanja u cjelokupnom lovstvu. No, već u samoj koncepciji je Zakon imao veliku pogrešku, jer prije njega nije bila donesena strategija razvoja lovstva, koja bi, kao i uvijek, bila temeljni dokument. Da su dokumenti doneseni pravim redom tada bi Zakon tek preciznije govorio o načinu izvršenja strategije, odnosno o politici njezina provođenja. U ovom je slučaju, sam Zakon pokušao donijeti i neke strateške smjernice. No, to je ipak samo polovično rješenje, a polovično rješenje nije rješenje. Spomenuti Zakon zakinut je i velikim brojem neizrađenih pod zakonskih propisa, a time i svojom necjelovitosti. Značajan problem, sada već sedam godina starog Zakona o lovu, predstavlja i vrlo slab nadzor nad njegovom provedbom u praksi. Zbog slabe opremljenosti, malobrojnosti i neorganiziranosti nadzornih službi sve propisane odredbe ne mogu zaživjeti u cijelosti. Mnogi propisi ostaju tek mrtvo slovo na papiru, te se često događa da budu promijenjeni, a da nikada prije toga nisu bili primijenjeni.

Mjesec svibanj, godina 2001. **KAKO DO VEĆE BROJNOSTI (POLJSKOGA) ZECA**

Objavljeno: Roman Safner (2001): Umjesto progona predatora, poboljšati životne uvjete zečeva. Lovački vjesnik, 9 (110), 22-23.

Uvod

Hrvatski lovci ozbiljno su zabrinuti za zeca. U gotovo svim lovištima evidentirana je njegova značajno smanjena brojnost. Traži se hitna akcija s vrlo naglašenim senzibilitetom za njegovu revitalizaciju. No, smanjena brojnost ove divljači registrirana je i na širem europskom području. Stoga su provedena brojna istraživanja, doneseni brojni zaključci i date određene sugestije. Unatoč toga brojno stanje zečeva nije se popravilo te je i dalje na vrlo niskoj razini. Generalno uzevši nije prepoznat samo jedan čimbenik pada broja zečeva u prirodnim staništima, već ih je determinirano više, a svi su međusobno vrlo isprepleteni i u uskoj korelaciji. Povremeno isticanje samo pojedinog uzroka kao prioritarnog i dominantnog prvenstveno je rezultat konkretnog istraživačkog programa, a nikako objektivne valorizacije cjelokupnih istraživačkih aktivnosti na širem području. Jedno od takvih uže usmjerenih razmišljanja objavljeno je u slovenskom glasilu Lovec (2001) (Revija za lovstvo, lovsko kinologijo invarstvonarave) godište LXXXIV., br. 7-8 kojeg izdaje Lovskazveza Slovenije. Članak pod naslovom Kako do veće brojnosti poljskog zeca je za slovenski časopis pripremio mg. Janko Mehle. U Lovačkom vjesniku navedeni tekst prikazujemo u cijelosti uz osvrt s objašnjenjem.

Prikaz objavljenog članka

Dr. HeinrichSpittler iz Instituta za lovstvo i sprječavanje šteta od divljači na Državnom zavodu za ekologiju, poljoprivredu i šumarstvo u Bonnu (Njemačka) je jedan od značajnijih njemačkih poznavalaca i autora koji se bave problematikom smanjenja brojnosti sitne

divljači, posebno poljskog zeca. Njegovi članci objavljeni su u njemačkoj stručnoj i popularnoj lovačkoj literaturi. On je jedan od istraživača koji su temeljem proučavanja razloga smanjenja broja poljskog zeca došli do zaključka da je za njegov nedostatak najodgovornije veliko povećanje brojnosti predatora, posebno lisica. Zagovara stajalište da su lisice odgovorne za oko 75% gubitaka kod poljskih zečeva, a svi drugi čimbenici zajedno (poljoprivreda, promet, bolesti...) za preostalih 25%. Usput misli da je za povećanje brojnosti lisica, pored njezine prilagodljivosti, najodgovorniji smanjen interes za njen lov. Tako je npr. prije 100 godina lovac za zimsku kožu lisice dobio oko 400 DEM, dok je danas takva koža praktički bez vrijednosti. Izneseni članak je nekakav pregled njegovih predavanja na prošlogodišnjem simpoziju Komisije za sitnu divljač pri Međunarodnom savjetu za lovstvo i uzgoj divljači (CIC) koje je održano u WienerNeustadt u Austriji, a dopunjen je sa stanjem u Sloveniji.

Stanje s poljskim zecom u Njemačkoj i Europi

Praktično u svim europskim državama je odstrel poljskog zeca (*Lepuseuropaeus*) jako smanjen, posebno u 90. godinama. U usporedbi s rekordnim odstrelom godine 1959. današnji odstrel je u Njemačkoj smanjen za 75%. U Švicarskoj je odstrel smanjen za oko 96%, a u nekadašnjoj Čehoslovačkoj za približno 95%. U Austriji je smanjen 60%, a u Danskoj za 40%. Također je i u Sloveniji odstrel smanjen za skoro 96%, dok se stvarna brojnost smanjila sa skoro 50 000 odstrijeljenih zečeva godine 1960. na 2 125 odstrijeljenih zečeva u lovnoj sezoni 1999/2000.

U svim navedenim državama se istovremeno sa smanjenjem brojnosti poljskog zeca povećala brojnost lisica. Stoga je temeljem navedenih podataka lako pretpostaviti da je upravo povećanje brojnosti lisica krivo za smanjenje brojnosti poljskog zeca. Kao dokaz za tu tvrdnju navedeni su primjeri iz Švedske i Nizozemske. Odstrel poljskog zeca je naime u Nizozemskoj ostao na istoj razini kao prije

20 godina s time da je odstrel lisica povećan za samo 25%. U drugim europskim državama je odstrel lisica povećan za više od 400%. U Sloveniji je odstrel lisica od godine 1999, kad je odstrijeljeno 4 427 lisica, povećan na 13 792 u godini 1999/2000. U Švedskoj se je nakon smanjenja odstrela lisica za 80% u godini 1978/1988., odstrel poljskih zečeva tijekom 90. godina prepolovio ili čak smanjio na gotovo trećinu.

Utjecaj drugih čimbenika na smanjenje brojnosti poljskoga zeca

Unatoč nedvojbenoj uskoj povezanosti između broja lisica i poljskih zečeva još uvijek se traže razlozi smanjenja broja poljskih zečeva negdje drugdje, poglavito u uporabi kemijskih zaštitnih sredstava u poljodjelstvu. Tvrdi se da zbog uporabe insekticida zečevi ugibaju, a zbog uporabe herbicida slabi njihova hranidbena niša. U novije vrijeme se uzroci smanjenog broja zečeva također traže i u uporabi fungicida. Fungicidi navodno smanjuju plodnost poljskih zečeva, i to zbog karakteristika spolnog hormona estrogena. Međutim, sva dosadašnja istraživanja su pokazala da kemijska zaštitna sredstva vrlo malo utječu na smanjenje brojnosti poljskih zečeva. Kada bi herbicidi stvarno smanjivali hranidbenu osnovu poljskog zeca tada ne bi opstajali reviri gdje je brojnost poljskog zeca unatoč njihovoj uporabi ostala nepromijenjeno visoka. Pored toga bi veliki dio zečeva morao biti pothranjen. Zapravo, podaci pokazuju da je masa zečeva ulovljenih u prosincu bila jednaka kao i pred ljetu, a i količina potkožne masti se nije mijenjala.

Da bi se potvrdila ili odbacila tvrdnja o smanjenju plodnosti poljskih zečeva zbog fungicida u zadnje tri godine je istraženo preko 300 zečeva. Svi zečevi su uhvaćeni živi u revirima s različitom strukturom kultura u državi Nordrhein-Westfalen. Istraženi su pod potpunom narkozom s najsuvremenijom medicinskom opremom. S pomoću ultrazvuka je kontrolirana oplodjenost te je utvrđeno da je približno 90% svih samica u dobi za razmnožavanje bilo s normalnim brojem plodova. Ispitani su i od lovljeni zečevi. Njima je pomoću

elektrošokova izdvojena sjemenska tekućina. I broj i pokretljivost spermija su kod više od 80% ispitanih zečeva bili nadprosječni. Zaključeno je da prije spomenuti spolni hormoni nemaju većeg utjecaja na brojnost poljskih zečeva. Nakon ispitivanja su svi zečevi ponovno pušteni u njihovo prirodno stanište.

Također, niti sjeća nižih šuma, formiranje vjetrobranskih zona i ograda, kao niti drugačije oblikovanje drvenasto-grmolike vegetacije u seoskom prostoru nema takvog utjecaja na brojnost poljskog zeca, kao što neki misle. Poljski zec je naime, prebivalac potpuno otvorenog ravničarskog prostora gdje se najbolje osjeća pa ga tu zbog toga i nalazimo u najvećem broju. Značajniji faktor od vegetacije su tla koja moraju biti topla i suha (ocjedna, drenirana).

Iako u Njemačkoj u prometu stradava približno 120 000 poljskih zečeva niti ti gubici ne utječu značajnije na smanjenje brojnosti poljskog zeca. Slično je i s bolestima, npr. EBHS (*European Brown HareSyndrom*) koje se također ne smatraju značajnijim uzročnikom smanjene brojnosti zečeva.

Značaj veličine poljoprivrednih kultura i predatora

Na brojnost poljskog zeca zasigurno utječe veličina poljoprivrednih površina (kultura). Poljskom zecu odgovara sitno parceliran poljoprivredni posjed što mu omogućava da svoje životne potrebe zadovoljava na razmjerno malom području s promjerom približno 500 m. To znači da mu odgovara veličina parcela do 5 ha, dok povećavanje površina izrazito negativno utječe na njegovu brojnost.. Pri veličini površina preko 100 ha, kao što je npr. u nekim zapadnoevropskim državama, brojnost poljskog zeca se znatno smanjuje, tako da u takvim područjima lov na njih niti nije dozvoljen.

Posebno značajnu ulogu u pogledu brojnosti poljskog zeca ima utjecaj predatora, prije svega od vrana preko ptica grabljivica,

različitih manjih predatora do lisica. U današnjim prilikama je utjecaj predatora značajniji no ikada do sada. Utjecaj pojedinih grabežljivaca na brojnost poljskog zeca je svakako različit. Vrane, gavrani i pernati grabežljivci prvenstveno imaju utjecaj na mlade poljske zečeve. Taj utjecaj je posebno izražen u vrijeme dok je vegetacija za zaklon još niska; a to je u rano proljeće, kod prvog legla. Pri sadašnjoj velikoj brojnosti vrana, gavrana i nekih ptica grabljivica lako je za pretpostaviti da gubici zečeva u prvom leglu iznose preko 95%. Unatoč toga je na jesen još uvijek mnogo poljskih zečeva, ako iz kasnijeg legla prežive 2 ili 3 zečića. Negativan utjecaj vrana, gavrana i pernatih predatora u periodu pune vegetacije i dobroga zaklona je značajno smanjen. No, dobar zaklon i vegetacija praktički nisu nikakva prepreka za izvrstan nos (njih) lisice. Upravo suprotno. Kada mladi zečevi malo odrastu te se počnu prehranjivati zelenom hranom, ostavljaju za sobom tragove po kojima ih lisica u visokoj travi lako nađe. Mladi zečevi do starosti 3,5 mjeseca su i po brzini znatno sporiji od lisice, tako da ih niti bjeg ne spašava. Broj mladih zečeva koje ulove lisice je razumljivo neposredno ovisan o broju lisica u nekom okruženju. Ukoliko na 1000 ha površine žive 2 ili 3 lisice, naravno da će uloviti značajno manje mladih zečeva, nego kad je njihova gustoća 20 ili više/1000ha, kakva je današnja situacija. Dugogodišnja istraživanja u državi Rheinland su potvrdila da se intenzivnim lovom predatora brojnost poljskog zeca u kratkom roku može povećati i za preko 400%. Iste tvrdnje dokazuje i utjecaj bjesnoće. Svugdje tamo gdje se je brojnost lisica zbog te opasne virusne bolesti smanjila za 60 do 80% brzo se je povećala brojnost poljskog zeca i za više od 400%.

Preporučene mjere

Dakle, ako želimo pomoći poljskom zecu, tvrde strani stručnjaci, moramo značajno smanjiti brojnost lisica i to ne samo s odstrelom, već sa svim zakonski dozvoljenim načinima i metodama. Među takve također spada lov sa zamkama budući da samo s odstrelom nije

moguće dovoljno smanjiti njenu brojnost (lov sa zamkama je u Sloveniji zabranjen!!!). Najuspješnije zamke, koje daju jednako tako dobre rezultate kao i one kritizirane zamke koje u trenu usmrte životinju, su cijevne zamke. Razvijene su u 70. godinama i s njima se lovi živa divljač. To su zamke koje se zakopavaju u zemlju i u njih se stavljaju meke (mamci). Postavljaju se jednostavno u svaki tip lovišta. S njima ulovljene životinje ostaju žive i neoštećene što omogućuje njihovo ponovno puštanje. Ovo je posebno značajno zbog odgovorne zaštite zaštićenih i ugroženih životinjskih vrsta.

Glede poboljšanja životnih uvjeta za poljskog zeca u revirima gdje su poljoprivredne površine (parcele) veličine 30 do 50 ha preporučljivo je prekidanje (podjela) takvih parcela s nekoliko metara širokim pojasevima posijanih s drugačijim poljoprivrednim kulturama koje i preko zime nude zaklon i hranu. Za tako nešto je potrebno promijeniti državnu strategiju za poljoprivredu, a poglavito onaj dio koji se odnosi na površine u mirovanju. Udio takvih površina mora po sadašnjoj strategiji Europske Unije iznositi 10% i to u formi pojaseva unutar velikih parcela. Unatoč provođenja navedenih mjera (osobito smanjenja brojnosti predatora, koje je dovoljno loviti, i razdjeljivanja velikih parcela) treba znati da se ne može u svim revirima doseći odstrel od 100 poljskih zečeva/100ha. Prema rezultatima dosadašnjih istraživanja, dosljednim angažiranjem u izvođenju nabrojanih obimnih mjera moguće je u svim nizinskim lovištima dosegnuti odstrel od oko 50 zečeva/100ha. Kao što pokazuje primjer iz jednog malog revira, mjerom intenzivnog lova predatora uz značajno smanjenje brojnosti lisica moguće je u istoj godini za 200% povećati broj poljskih zečeva i povećati odstrel na 50 zečeva/100ha. Sve je to moguće postići u istoj godini, unatoč činjenice da je brojnost poljskih zečeva po cijeloj Europi vro smanjena.

Zadržavanjem broja predatora na primjerno niskoj razini i uz uspostavljanje primjereno velikih poljoprivrednih kultura (ne preko 5-10 ha) moguće je poljskog zeca održati u takvoj gustoći koja podrazumijeva odstrel od 50-100 životinja na 100 ha lovne površine.

Osvrt na prikazani članak

Poljski zec, kojem je prikazani članak posvećen, sinonim (riječ istog značenja) je za običnog zeca za čiju smo budućnost i mi zabrinuti. Naime, zec obični (zec, latinski: *Lepuseuropaeus*, engleski: *commonhare*, *europianhare*, *brownhare*, njemački: *der Hase*; francuski: *lievre*, slovenski: *zajec*, bugarski: *zajak*) jedina je vrsta iz roda *Zečeva* na području naše države. Stanovitu nedoumicu u ovu tvrdnju unosi spoznaja o nekim uočenim morfološkim razlikama (veličina, masa, boja) među zečevima. Budući da je reproduktivna izolacija glavni kriterij za određivanje vrste, morfološke razlike imaju sekundarno značenje i sporedni su proizvod genetičkog diskontinuiteta, koji je opet, posljedica reproduktivne izolacije. Stoga su morfometrijske razlike između jedinki iste populacije katkad veće nego između srodnih vrsta. Međutim, ove razlike su rezultat prilagodbe na ekološke čimbenike staništa te se može govoriti o različitim morfološkim tipovima, a nikako ne i o različitim vrstama. Razlike su naročito izražene između zečeva koji danju pretežito obitavaju u šumi, predvečer izlaze na pašu na šumske prosjeke, polja i livade, a noću se vraćaju u šumu, i onih koji i danju i noću obitavaju na poljima i na livadama.

Uobičajena relativno velika brojnost zečeva u prirodi rezultat je njihovih anatomsko fizioloških karakteristika. Među neke od tih osobitosti svakako spada i velika reproduktivna sposobnost. Tako npr. broj okota, generacija, po jednoj zečici prirodne populacije zečeva, u jednoj rasplodnoj sezoni najčešće je od 3 do 4. Mladi zečići se rađaju živi (*viviparna* životinja) u jednostavnom ležaju, logi, tj. na posve ravnom tlu, u jednostavnoj udubini, na hrpi starog gnoja ili u dubokoj brazdi. Kompletно su pokriveni dlakom, s otvorenim očima

i odmah sposobni za samostalno kretanje. Ako ih je veći broj (4 do 5) zečica ih iz sigurnosnih razloga razmjesti odvojeno u dva ili više ležaja. Što je broj okota veći, to je manji broj okoćenih zečica u svakoj generaciji. Ova zakonitost vrijedi i obratno. Broj mladunaca u jednom okotu varira od 2 do 5 (zečica ima 6 sisa). U prvom leglu su obično 1 do 2 zečica, u drugom 3 do 5, u trećem 3, a u četvrtom opet 1 do 2. Unatoč relativno velikog biološkog (idealnog) priploda (plodnosti) vrlo mali broj zečica doživi prvu zimu svojega života.

Ovaj, tzv. realni priplod, tj. broj zečica koji dočekaju zimu, direktno je proporcionalan bonitetnom razredu lovno produktivne površine lovišta. Prije 25 do 30 godina njegove su vrijednosti bile u intervalu od 0,7 do 1,7 (od 7% do 17%). U međuvremenu, a glede znatnih promjena staništa, vrijednosti realnog priploda su kudikamo manje uz znatan porast ukupnog mortaliteta, uključujući i mortalitet odraslih životinja. Zec je životinja koja se veže za područje gdje se okoti i odrasta. Napušta ga tek u nedostatku spolnog partnera ili paše, ako je progonjen ili izložen trajnom uznemiravanju. Veći dio dana provodi u logi kojih može imati i nekoliko. U njima se smješta potrbuške s prednjim i stražnjim nogama podvučenim pod tijelo. Uvijek je spreman za nagli skok i bijeg. Temeljem iznesenoga je sasvim jasno da se stručnim i savjesnim ocjenjivanjem (određivanjem) bonitetnog razreda direktno valoriziraju osobitosti nekog staništa (lovišta) tj. njegova prikladnost za određenu divljač. U toj procjeni je uz ocjenjivanje zadanih ekoloških parametara značajna i prosudba o mogućnosti suživota (kompeticiji) među definiranim vrstama. Ovakvo ocjenjivanje bonitetnog razreda pretpostavka je pravilnog određivanja lovno gospodarskog kapaciteta nekog lovišta. Pravilno pak ustanovljen lovno gospodarski kapacitet preduvjet je uspješnog gospodarenja biološkim bogatstvima neke zemlje.

Nasuprot relativno velikom natalitetu, mnogi čimbenici djeluju na smrtnost ili mortalitet populacije, čime se smanjuje broj njezinih

članova. Ti čimbenici su ili ekološki ili fiziološki. Ekološko trajanje života određeno je abiotičkim i biotičkim faktorima kao što su uvjeti ishrane, vlaga, nametnici, grabežljivci, bolesti, porast broja jedinki unutar populacije i sl. Fiziološko trajanje života proučava se većinom u laboratorijskim uvjetima jer je ono uvjetovano življenjem u najpovoljnijim uvjetima. U jedinki koje bi trajno živjele u takvim uvjetima, smrtnost bi bila samo genetski uvjetovana. Stoga je u slobodnoj prirodi vrlo teško ustanoviti fiziološko trajanje života (stariji organizmi teže dolaze do hrane, lakše postaju žrtve grabežljivaca), a ono prema procjeni kod zeca traje 8 do 12 godina. Za ekološko trajanje života postoji mnogo manje podataka. Za zeca je utvrđeno da jedva 3 % zečeva preživi 4. godinu.

Zec je jedan od najrasprostranjenijih sisavaca uopće i zastupljen je na svim tipovima staništa, kako u nizinama tako i u visokim šumskim predjelima. U našoj zemlji zastupljen je na svim većim otocima, ali i na planinama kao što su Velika i Mala Kapela, Velebit, Svilaja, Mosor, Biokovo i dr. Najbrojniji je u nizinama, posebno u dolinama velikih rijeka i na nadmorskim visinama od 50 m do 250 m. U planinskim dijelovima Hrvatske, s povećanjem nadmorske visine pada gustoća njegove populacije. Voli topla, suha i propusna tla a izbjegava hladna, teška glinasta i nepropusna tla. Ovo je posebno izraženo kod zečica, pogotovo za kišnih i hladnih ljeta, a u cilju očuvanja podmlatka. Posebno mu odgovaraju plodne, travnate ravnice, polja, šumarci i šumsko planinska predgorja.

Najradije se zadržava na poljoprivrednim parcelama mozaičkog karaktera, tj. tamo gdje se manje poljoprivredne površine izmjenjuju s nepatvorenim prirodom. Sasvim je razumljivo da se narušavanjem zečjih prirodnih staništa naglim promjenama izgleda okoliša, neobrađivanjem površina obraslih gustom makijom, smrekom i borom, integracijom manjih poljoprivrednih površina u velike komplekse, smanjenjem biljne raznovrsnosti (monokulture), nestajanjem prirodnih značajki predjela, razvijenim sustavima

odvodnje i navodnjavanja, razgranatošću cestovnih prometnica, uporabom moderne, brze mehanizacije sa širokim zahvatom, smanjenjem životnog prostora i izolacijom prebivališta, ugrožava opstanak kompletne populacije. Na većini staništa zečevi su izloženi povećanoj koncentraciji teških metala i drugih štetnih tvari uzrokovanom neprilagođenim tehnologijama, industrijskim i prirodnim katastrofama, neodgovornom uporabom sredstava za zaštitu bilja, pesticida, herbicida i umjetnih gnojiva te otpadnim vodama.

Zec je vrlo prilagodljiva životinja i podnosi znatne vremenske oscilacije. No, mnogo je manje osjetljiv na mrazove nego na visoke temperature koje prelaze gornju granicu njegove tjelesne topline. Znanstveno je dokazano da godine s dugačkim sunčanim razdobljima, oborinama nešto ispod prosjeka i temperaturama malo iznad prosjeka, pogoduju velikom broju potomaka u leglu. S druge strane, velike oscilacije oborina kao i temperature značajno ispod normale, dugotrajni snježni pokrivač i ekstremno kišna jesen rezultiraju smanjenim brojem potomaka.

Mnogi prirodni kalamiteti (nepogode) poput obilne kiše, povećane vlage i dubokog snijega, koji su i inače najznačajniji negativni čimbenici destrukcije zečjih populacija, u devastiranim staništima imaju još razorniju moć. Ovakva staništa, bez prirodnih zaklona, izlažu zečeve i povećanom utjecaju drugih po divljač štetnih uzročnika, poglavito predatora. Karakteristika tih predatora je da su se oni u globalu bolje prilagodili izmijenjenim krajobrazima no sami zečevi. Kako su neki od njih i sami divljač, s njima se gospodari na osnovi Zakona o lovu te se barem teoretski drže pod određenom kontrolom. Mnogo su nezdogniji oni predatori koji su Zakonom zaštićene vrste, pa ih se samo štiti i van su svakog gospodarenja. Među predatorima koji su štetni po zečeve najčešće se spominju crna vrana, siva vrana, gavran, orao (suri, krstaš), jastreb (kokošar), škanjac mišar, sovuljaga, vuk, čagalj, divlja mačka, ris, lisica, kuna

(zlatica i bjelica), lasice (velika i mala), jazavac, jež, psi i mačke lutilice i još mnogi drugi.

Od svih nabrojanih predatora koji su pri samom vrhu piramide hranidbenog lanca, a time i evolucijskog razvoja, i koji love da bi preživjeli, upravo je lisica promovirana u najvećeg neprijatelja zečeva, a time jasno i lovaca. U takvom promišljanju smetnulo se s uma da je upravo odnos zeca kao žrtve, i lisice kao predatora, školski primjer bioloških odnosa u neporemećenim prirodnim sredinama. U teoriji lovstva sredine s prirodnom regulacijom odnosa količine hrane (broja zečeva) i brojnosti onih koji tu hranu troše (predatora) naziva se biološkim kapacitetom (staništa, lovišta). Ozbiljno gospodarenje pak podrazumijeva uspostavljanje i očuvanje lovno gospodarskog kapaciteta.

Lovno gospodarski kapacitet temelji se na takvoj brojnosti i odnosu vrsta svekolike divljači u određenom staništu koji će osigurati prosperitet i lovstvu i svim ostalim djelatnostima koje se na tom području odvijaju. Odstrel je samo jedna od mjera za održavanje spomenutog kapaciteta, a time i smanjenja «šteta» i od divljači i na divljači. Sigurno ja da racionalno gospodarenje biološkim resursima na Zemlji s namjerom očuvanja njezine biološke raznolikosti ne podrazumijeva svjesnu jednostranu eliminaciju neke vrste iz zatečenog portfelja.

Stoga je i apel za istrebljenjem lisica, a u cilju zaštite zečeva, potpuno iracionalan. Takav bi postupak automatizmom pokrenuo cijeli niz neočekivanih promjena s nepredvidivim posljedicama. Naime, istraživanja o nedvojbenom povećanju zečje populacije drastičnim uklanjanjem lisica vrlo nerado otkrivaju i drugo lice takvih mjera. Istrebljenjem lisica širom se otvaraju vrata brojnim drugim vrstama koje se u nedostatku prirodnog neprijatelja nekontrolirano umnožavaju, a potencijalno su za čovjeka mnogo opasniji od lisica. Kad lisica nema onda štakori, miševi, voluharice itd. kolo vode.

U prikazanom radu je posebno zabrinjavajuća sugestija da se broj lisica smanji ne samo odstrelom, već sa svim zakonski dozvoljenim (vrlo promjenjivo) načinima i metodama. Govori se i o smanjenom interesu za lov lisica, jer se njezina koža više ne može dobro unovčiti. No, ovakva tvrdnja više govori o samim lovcima nego li o brizi za lovištem i očuvanjem ugroženih populacija. Izgleda da je važna samo ona vrsta koja donosi neposrednu materijalnu korist. A gdje je tu lov? Što je s užitkom, nadmetanjem, sportom, rekreacijom?

Gdje su tu etika, moral? Primjeri iz naše svakodnevne prakse nažalost upravo ukazuju na ovakav, vrlo tendenciozan i neargumentiran stav spram istrebljenja lisica. Lisice su okrivljene za pomanjkanje zečeva te su izložene javnom linču. Koliko je takvo razmišljanje neargumentirano, licemjerno i znanstveno neutemeljeno razvidno je iz permanentnih akcija koje se paralelno provode u zemlji. Naime, istovremeno s "osudom" lisica uredno se postavljaju mamci s cjepivom protiv bjesnoće kako bi se lisice spasile od te zarazne bolesti. U takve akcije ulažu se ogroman trud i velika materijalna sredstva. Ne ulazeći u argumentaciju za opravdanost takvih akcija, koja sigurno nije u sveri struke i znanosti, to je direktno suprotstavljanje prirodnim zakonitostima i pokušaju prirode da uspostavi kakav takav red u neskladu koji je inicirao čovjek.

Zečju populaciju ugrožavaju i različite bolesti. Neke od bolesti kao tularemija mogu biti pogubne za cijele populacije, a neke kao bruceloza, pseudotuberkuloza, kokcidioza, stafilomikoza, zečja kuga, šuga, metiljavost, trakavičavost, krpeljivost i spirohetoza nisu pogubne za cijelu populaciju, ali bitno smanjuju brojnost unutar populacije. Svim nabrojenim nedaćama treba još dodati i neadekvatno gospodarenje zečevima uz prekomjerni i nekontrolirani lov. Naime, osnovni planovi gospodarenja nerijetko su površno i/ili nestručno napravljeni, a i mnogi korisnici prava lova

ih olako tumače na štetu zečeva. Mišljenja sam da je jedini sustavni pristup rješavanju “zečjeg” pitanja u razumnom gospodarenju. Treba prihvatiti činjenicu da sve poduzete aktivnosti u lovištu, bez obzira na njihov intenzitet i razinu intervencija, predstavljaju ukupnost uzgojnih, zaštitnih i gospodarskih mjera čiji je osnovni smisao osigurati, poboljšati i uspostaviti uvjete za slobodnu reprodukciju i život zečeva u prirodi i na površinama namijenjenim njihovom intenzivnom uzgoju. To prvenstveno znači da se planskim gospodarenjem s lovištem u najširem smislu, bez administrativnih granica, i sveukupnim biljnim i životinjskim vrstama koje na njemu obitavaju (stalno, sezonski ili samo povremeno), bile one divljač ili zaštićene vrste, u njemu uspostavi ekološka ravnoteža. Ista će omogućiti očuvanje biološke raznolikosti i funkcioniranje cjelovitog ekosustava, na dobrobit i samoga zeca.

Najčešće poduzimane mjere uključuju lovostaj, privremenu zabranu lova, održavanje brojnog stanja lovno gospodarskog kapaciteta, omjera spolova i dobne strukture divljači, osiguravanje uvjeta za razmnožavanje i vođenje mladunčadi, provedbu higijensko zdravstvenih mjera u lovištima, spašavanje divljači od elementarnih nepogoda, osiguranje dovoljne količine hrane, vode i zaklona, podizanje i održavanje lovno tehničkih i lovno gospodarskih objekata, savjesno prebrojavanje, poduzimanje preventivnih mjera u radu s poljoprivrednom mehanizacijom i sredstvima za zaštitu bilja, savjesno paljenje strništa, suzbijanje nezakonitog lova, uporaba propisanih pasmina radno ispitanih lovačkih pasa u lovu i čuvanje lovišta.

Danas, kada je čovjek svojom raznolikom djelatnošću promijenio, a u nekim područjima i potpuno uništio životne uvjete posebno je značajno poznavanje životinjskog i biljnog svijeta i nužnih uvjeta za njihovo održavanje i ravnotežu. Bezobzirnim uništavanjem žive i nežive prirode, prekomjernim zagađivanjem kopnenih i vodenih ekosustava, nekontroliranom uporabom kemikalija, gomilanjem

radioaktivnih i drugih štetnih tvari, naoružavanjem, neadekvatnom zaštitom prirodnih bogatstava, čovjek dovodi u pitanje i vlastiti opstanak. Svakoga dana nestaje sve veći broj vrsta zajedno sa svojim genetičkim informacijama, među kojima sigurno ima i takvih koje bi mogle pomoći u rješavanju mnogih, za čitavo čovječanstvo važnih problema. Osnovna svrha evolucije jest neprekidno stvaranje sve savršenijih i raznolikijih živih bića. Izumiranje, kao sastavni dio procesa evolucije, prati pojava novih, vitalnijih vrsta, koje će nadomjestiti bivše.

Međutim, izumiranje kao posljedica ljudskog upletanja u potpunoj je suprotnosti s takvim prirodnim procesom, jer osiromašuje organski svijet i za sobom ostavlja pustoš. Propadanje vrsta u posljednje vrijeme većinom se može pripisati ekološkim promjenama, uslijed mijenjanja i propadanja prirodnih staništa. I tako npr., dok na područjima svog domicilnog staništa zec iščezava, na staništima gdje se uvodi i dobro prilagođava kao nova vrsta, svojom brojnošću postaje nepoželjan. Sigurno je da se poboljšanjem životnih uvjeta povećava i brojnost zečeva pa stoga gore spomenutim aktivnostima nema alternative u očuvanju opstanka zečjih populacija.

Mjesec rujan, godina 2003. **KONTROLIRANI UZGOJ ZECA U FUNKCIJI OSMIŠLJAVANJA HRVATSKOGA LOVSTVA (LOVA)**

Objavljeno: Roman Safner (2003): Kontrolirani uzgoj zečeva u službi osmišljavanja hrvatskog lovstva. Lovački vjesnik, 10 (112), 16-17.

U vrijeme agresivne promidžbe i beskompromisnog insistiranja na masovnom kontroliranom (umjetnom) uzgoju zeca kao čarobnom ključu za rješavanje svih problema hrvatskog lova, a time i lovstva u cjelini, dozvolite da se čuje i drugačije mišljenje. Direktna povoda za ovaj članak su događanja na 3. sjednici Stručnog savjeta za unapređenje lovstva, održanoj 04. srpnja 2003. godine u Zagrebu u prostorijama HLS-a. Glede sveprisutne euforije oko zeca mišljenja sam da je ovakav članak, u ovom trenutku dobro došao. Osobno sam mišljenja da fazani s “naočalama” i zečevi s “markicama” nisu perspektiva hrvatskog lova (lovstva), tj. da ne predstavljaju toliko željenu i neophodnu kvalitativnu promjenu u poimanju lovstva u Hrvatskoj.

Biti članom nekog povjerenstva znak je određene časti i privilegije, ali uz određena prava podrazumijeva i visoku razinu obveze. Odluke o kojima povjerenstva odlučuju donose se jednoglasno, konsenzusom, ili većinom glasova, što znači da ima i drugačijih mišljenja od usvojenog. Budući da je Stručni savjet za unapređenje lovstva stručno povjerenstvo, a ja sam njegov vanjski, stručni član, iznosim svoje mišljenje o Zaključcima sa sastanka održanog u srpnju 2003. godine. Kao što stoji u Zapisniku s 3. sjednice Stručnog savjeta za unapređenje lovstva, održane 04. srpnja 2003. godine u Zagrebu u prostorijama HLS-a, dvije točke dnevnog reda; Prijedlog projekta za unapređenje lovstva i Zakonodavna problematika lovstva raspravljane su u paketu. Unatoč opširnosti teme Stručni savjet je trebao odraditi samo dio zadatka. Naime, Skupština hrvatskog lovačkog saveza je na svojoj sjednici već unaprijed donijela odluku da će se financirati baš projekt kontroliranog uzgoja zeca što znači da se isti «morao» prihvatiti. Uz tako zadane pretpostavke Stručni

savjet za unapređenje lovstva pokušao se usredotočiti na metode za postizanje zadanog cilja. Već nakon kraće rasprave bilo je razvidno da je bit problema u definiranju “naših interesa”, tj. konačnog cilja koji bi zadani projekt trebao polučiti. U tom ozračju se razgovaralo o metodama uzgoja (kontrolirani uzgoj, prirodni uzgoj), o trenutno poznatim rezultatima uzgoja (u zemlji i svijetu), o mogućnostima plasmana “proizvedenog” zeca u tuzemnoj i inozemnoj, kako lovnoj tako i trgovačkoj ponudi. U raspravi su spomenuti i brojni drugi aspekti socijalne i ekonomske opravdanosti planiranog projekta. Glede širine pristupa zadanoj temi bilo je vrlo različitih mišljenja iz kojih su proizlazili i vrlo različiti prijedlozi. No kako je HLS pritisnut odlukama s prethodnih sjednica, a na pragu nadolazećih za koje je trebalo pripremiti gotova rješenja, formulirani su i Zaključci Stručnog savjeta za unapređenje lovstva.

Budući da isti nisu u svim svojim segmentima pravi odraz rasprave, jer sudjelovanje u raspravi o nečemu ne znači samim tim i davanje podrške tome o čemu se raspravlja, a još manje i automatsko prihvaćanje slobodno formuliranog zaključka o istoj temi, osvrnut ću se samo na temeljna razmimoilaženja o prihvaćenom projektu «kontroliranog uzgoja zeca».

Osobno i dalje zagovaram stanovište iznijeto na sjednici da je kontrolirani uzgoj zeca prvenstveno stočarska disciplina u kojoj je od presudnog značaja primjena odgovarajuće tehnologije. Tehnologija se pak definira na temelju postavljenog konačnog cilja koji mora biti kompatibilan sa strategijom razvoja grane i države u cjelini. Uvođenje nove, nepoznate tehnologije, a s vrlo upitnim konačnim rezultatom zahtjeva, u najmanju ruku, eksperimentalnu provjeru na ograničenom prostoru. Uz takve pretpostavke slijedi postavljanje pokusnog plana s definiranjem materijala i metoda rada. Svakako da je sa stanovišta očuvanja biološke raznolikosti odabir materijala jedna od ključnih karika u postizanju konačnog cilja. Kako su prepoznavanje i primjena tehnologija dio Biotehnoških znanosti u

koje je svrstana i Agronomija otuda proizlazi i poistovjećivanje kontroliranog uzgoja zeca sa stočarstvom. Svrha stočarske proizvodnje, tj. kontroliranog uzgoja je prvenstveno zadovoljavanje tržišta mesom i pratećim proizvodima. U prilog navedenome govore i dosadašnja istraživanja na kontroliranom uzgoju zeca diljem Europe koja sa stanovišta lova nisu polučila željeni rezultat. No, osim klasične “stočarske” proizvodnje pojam uzgoj koji se nalazi u definiciji pojma Lovstvo u Zakonu o lovu, podrazumijeva i brigu o autohtonim populacijama divljači u prirodnom staništu, tj. osiguranje uvjeta za njihov uspješan rast, razvoj i reprodukciju. Što više, takva briga je svakim danom sve naglašenija i prepoznatljiva je kao očuvanje biološke raznolikosti (biodiverziteta).

Tako “uzgojeni” zec dobro je došla i željena divljač u lovištu uz naglašeni interes lovaca. U staništima u kojima zečevi prirodno obitavaju, a posvećuje im se odgovarajuća pažnja zamjetna je njihova prisutnost pa i njihova značajna revitalizacija. Kontrolirani uzgoj, dakako, uz odgovarajuću provjerenu tehnologiju svakako je brži i sigurniji način povećanja ukupne brojnosti neke vrste nego li njezina prirodna revitalizacija. Istovremeno je sasvim sigurno da kontroliranim načinom uzgojene životinje nikada ne postižu onaj stupanj podivljavanja koji je karakterističan za prirodne populacije. Stoga je ulaženje u nova područja “proizvodnje” divljači glede napućivanja prirodnih staništa u najmanju ruku neizvjesno i upitno. Tako uzgojene životinje osim za klaonice, prikladne su prvenstveno za “komercijalna” lovišta u koja se divljač upušta neposredno prije dolaska lovaca, tj. pred sam lov. Upravo u usporedbi s takvim populacijama očuvane autohtone (prirodne) populacije još više naglašavaju očuvanost prirodnih staništa i povećavaju svoju tržišnu atraktivnost.

Republika Hrvatska je zacrtala turizam kao prioritetnu gospodarsku djelatnost za razvoj i ulaganje, kroz koju je moguće ostvariti izvoz velikog broja različitih proizvoda i usluga, zaposliti lokalno

stanovništvo te razviti i inače manje razvijene regije. Turizam podrazumijeva i razvoj svih onih grana koje se na njega nadovezuju i učestvuju u zaokruživanju kvalitetnog, profitabilnog i prepoznatljivog turističkog proizvoda. Lovni turizam je gospodarska djelatnost koja obuhvaća ukupnost odnosa i poslova vezanih uz putovanja i privremeni boravak ljudi izvan njihovih prebivališta radi bavljenja lovom. U podjeli suvremenog turizma prema grupama, vrstama, podvrstama, sadržajima i programima lovni turizam se svrstava u grupu selektivnih vrsta turizma, a podgrupu ekskluzivnih vrsta turizma.

U selektivne vrste turizma ubrajaju se one vrste i sadržaji u turizmu koji mogu pridonijeti ekološkoj zaštiti, odgovornom i prikladnom ponašanju, humanizaciji, revitalizaciji i oplemenjivanju prostora, kao i one vrste koje negativno, bitno ne utječu na prirodni i kulturni okoliš određene destinacije. Zato se među njih ubraja i veliki broj tzv. kombiniranih vrsta turizma, dakle svih onih vrsta koje na životnu sredinu ne djeluju aglomeracijski i etablirano, čime ta sredina ostaje izvorna i "djevičanska", a time zdrava i "čista". Naposljetku, tim se vrstama pribrajaju sve one vrste koje nastoje eliminirati negativne učinke dosadašnjeg masovnog turizma i one koje razvijaju njegove pozitivne učinke, i to podjednako na strani turističke potražnje i turističke ponude.

Razvoj ekološkog turizma temelji se, naime, na uravnoteženom razvoju ekologije i ekonomike i na stalnoj ekološkoj edukaciji. Suvremeni turizam koji se teorijski definira kao masovni, odnosno uniformirani ili konfekcijski turizam, ima sve naglašenije negativne predznake. Aksiomi masovnog turizma sunce, more i ograničeno sezonski značaj, prijete znakovitim negativnim posljedicama kako na čovjekovu dušu i tijelo, tako i na prirodnu i kulturnu baštinu civilizacije. O turizmu se sve više govori s razine humanističko-društvenoga, a ne samo ekonomskog fenomena. Stoga turizam ne smije biti samo uzimanje novaca. Iznimno je važan njegov

kulturološki aspekt. Uz lijepi i ugodni odmor valja uživati u povijesti, kulturi, umjetnosti i glazbi kraja stopljenog sa skladnim i očuvanim ambijentom. Pri tome svaki kraj ima svoje posebnosti, svoju kulturu, povijest, biološke karakteristike, svoje običaje, i to je ono što ljudima iz svijeta treba pokazati. Hrvatska je mala zemlja i uz dobru strategiju, dobre propise te suradnju lokalnih, regionalnih i državnih vlasti može napraviti značajne pomake u vlastitoj promidžbi. Lovni turizam je uglavnom ekskluzivni turizam, iz čega proizlazi da je kupovna moć, a time i potrošnja turista koji koristi usluge lovnog turizma puno veća od prosječnog turista. On nije ograničen turističkom sezonom već sezonom lova i lovostaja na različite vrste divljači, koje je moguće povoljno organizirati. Bez obzira na ekskluzivnost lovnog turizma isti nije previše zahtjevan na uvjete smještaja od kojih se očekuje prvenstveno da zadovoljavaju standarde za objekte takvog tipa (lovački dom, lovačka kuća). Primarni interes lovni turist pokazuje prema kvaliteti samog lova.

Općenito se smatra da je divljač odstrijeljena u pravom sportskom lovu višestruko plaćena. U takvom lovu vlada red, a njime se bave isključivo oni koji si ga mogu priuštiti, jer je lov svuda u svijetu skup način rekreiranja. Stalno usmjerenje sportskog lova mora biti nastojanje da se iz njega ostvaruje što više, uz stagniranje odstrela i povećanje lovne kulture.

Stoga je u Hrvatskoj krajnje vrijeme da se konačno definira cilj hrvatskog lovstva, odnosno vrijednosti koje se mogu dobiti iz lovstva i na koji način. Tek tada će se moći objektivno govoriti o "koristi" od lovstva. Jer lovstvo jest i mora biti gospodarska djelatnost. Gospodarenje je naime jedini pouzdani način zaštite i očuvanja bioloških resursa i njihovog racionalnog i održivog iskorištavanja. Pri tome ne treba smetnuti s uma da u lovstvu osim direktne materijalne koristi (zarade) postoji i cijeli niz dodatnih indirektnih koristi (druženje, rekreacija, sport) koje su prepoznate u svim razvijenijim zemljama svijeta. Upravo konstatacija da "u lovstvu

materijalnih koristi zapravo nema, a niti će je s ovakvim (postojećim) oblicima lova ikada i biti” ukazuje na potrebu značajnijih promjena. Osobno sam mišljenja da fazani s “naočalama” i zečevi s “markicama” nisu perspektiva hrvatskog lovstva (lova) tj. da ne predstavljaju toliko željenu i neophodnu kvalitativnu promjenu u poimanju lovstva u Hrvatskoj.

Mjesec svibanj, godina 2006. **LOVSTVO U SVJETLU ZAKONA O OTOCIMA**

Objavljeno: Roman Safner (2006): Protiv ishitrenih i nepromišljenih odluka. Lovački vjesnik, 6 (115), 22-23.

Problem Zakona o otocima je u nedostatnom globalnom promišljanju razvoja Republike Hrvatske, tj. u marginalizaciji lovstva i ne prepoznavanju njegovog gospodarskog značaja

Osmišljavajući prosperitet, buđenje i/ili revitalizaciju naših otoka sročeni su Zakon o otocima sa zadaćom da omogući očuvanje i unapređenje biološke i krajobrazne raznolikosti na otocima, uz razumno korištenje prirodnih dobara na načelima održivosti. U vezi s tim, definirano je i koja divljač primarno obitava na otocima te tko izdaje dozvole za unos i uzgoj autohtonih vrsta divljači radi lova. Polemiku je izazvao članak 13., a poglavito njegov stavak (1) kojim je vraćena odredba da se «na otocima zabranjuje unošenje i uzgoj divljači koja od prirode ne obitava na otoku».

Zamjena teza

Uz svu dobronamjernost ovo je još jedan u nizu Zakona s figom u džepu, a koji potvrđuju tezu da je i „put u pakao popločen dobrim namjerama“. Analizirajući novokomponirane članke Zakona o otocima vezanim za hrvatsko lovstvo na površinu su isplivale brojne predrasude i vrlo neargumentirane prosudbe udaljavajući nas ne samo od Europe već i od razboritog promišljanja gospodarenja u Lijepoj našoj. Pri tome je sasvim svejedno da li je tome uzrok zamjena teza, potreba za samo isticanjem, nesigurnost, nezadovoljstvo funkcioniranjem pravne države, razočaranje, nedostatak samokritičnosti, pomanjkanje senzibiliteta, asocijalnost, socijalna nesigurnost, strah od sutrašnjice, strah od Europe, nelagoda zbog globalizacije, pomodarstvo, trendovska orijentacija, sebičnost, nerazumijevanje, neznanje, kalkuliranje, špekulacija,

manipuliranje, zloraba položaja, politička podobnost, stranačka orijentacija, podilaženje ili jednostavno, nesnalaženje. Jer, lovstvo je cjelokupnost naše sadašnjosti i naše budućnosti. Njegovo nazadovanje više govori o nama ljudima, nego o samoj divljači. Jednostrano prosuđivanje lovstva isključivo kroz lov i njihovo poistovjećivanje vodi neizbježnom nazadovanju i jednoga i drugoga. Jer lov je samo integralni dio lovstva, ali ne i njegov sveukupni usud. Uzgred, mnogi jezici dobro razlučuju ove pojmove. Tako je lov na engleskom hunting, a na češkom lov, dok je lovstvo na engleskom game management, a na češkom myslivost. Stoga, a u interesu zajedničkog dobra i napretka neophodno je razumjeti uzajamnost prirode koju dijelimo i razumno je iskorištavati. Ne jednostrano i nepovratno iskoristiti već s njom trajno i uspješno gospodariti. A gospodariti (gospodarenje) znači vladati, upravljati, držati u vlasti, voditi poslove, davati smjer.

Prepoznavanje problema

Mišljenja sam da je jedan od značajnijih segmenata nepromišljenosti Zakonske regulative o promjeni tretiranja ukupnog lovstva na otocima rezultat nekonzistentnog tumačenja, ili, posvemašno izostavljanje tumačenja ključnih pojmova o kojima se raspravlja. Problem ovoga zakona naime nisu mufloni, divlje svinje, mungosi, jeleni lopatari, jeleni aksisi, fazani ili neka druga životinjska vrsta koja je stjecajem okolnosti u Zakonu o lovstvu upisana kao divljač. Problem nije niti u autohtonosti bez obzira da li autohtono znači zavičajno, ono koje ne čini štetu ili ono što od prirode negdje obitava. Problem je u generalnom promišljanju razvoja Republike Hrvatske. Razvoja kroz održivo i profitabilno gospodarenje. Pri tome je sigurno da i lovstvo, kao značajna iako nedovoljno eksploatirana gospodarska djelatnost, zaslužuje svoje mjesto u revitalizaciji nacionalnog progressa. Zaslužuje barem jednake i ravnopravne početne pretpostavke razvoja kao i brojne druge, pa i mnogo manje perspektivne i atraktivne gospodarske grane. Poglavitno na

lokalitetima koji su sustavno zapostavljeni i na tragu permanentnog zaborava kao što su mnogi od preko tisuću i dvjesto naših otoka. Kako su slične zablude u prepoznavanju nesporazuma već bile predmet mog obraćanja čitateljima Lovačkog vjesnika u članku pod naslovom Lov i/ili lovstvo, s podnaslovom, Zašto se ne razumijemo?, još ću jedanput naglasiti ono što mislim da je bilo, a i sada jest, najznačajnije.

Komentari

Pretpostavku o bezidejnosti nove zakonske regulative, između ostaloga i kao posljedice izostanka odgovarajuće razvojne strategije potkrepljuje i izražena širina različitih komentara sa skupova organiziranim povodom novog Zakona o otocima, a glede lovstva:

- problem ovako jednostranog promišljanja je izjednačavanje svih naših otoka, ne praveći razliku između onih gdje se neka divljač udomaćila i onih gdje nije....
- da li je Hrvatskoj u interesu da na otocima ima što više stanovništva, ili nam je u interesu da ga iselimo te da tamo napravimo turističke oaze i lovišta?...
-već je postojećim gospodarskim osnovama za lovišta na otocima utvrđena divljač koja se uzgaja....
- ...nemoguće je prihvatiti da je opći interes da mufloni ugrožavaju i uništavaju ovce, masline, lozu.....
- ...ako se izbací članak iz Zakona, a kako će se regulirati divljač na otocima...ovo nije hajka na muflone...
-Zašto se ignorira Zakon o lovstvu....
- ...ovim se izmjenama Zakona o otocima nastojalo restriktivnim pristupom urediti pitanja lovstva na otocima. Na otoke je moguće unositi autohtonu divljač, a koja je divljač autohtona na kojem

otoku, definira lovno gospodarska osnova. Lovstvo je jedan od oblika gospodarenja na otocima. Prema tome, lovištima se na otocima gospodari, ima razloga i dalje s njima gospodariti, pri tome jasno očuvati u prvom redu poljoprivredne kulture, ali u skladu s lovno gospodarskom osnovom...

- ...na otocima samo tradicionalno...

ovčarstvo...maslinarstvo...vinogradarstvo..

- ...što znači tradicionalno i da li postoji tradicionalnije od lova/lovstva...

-ljudi koji žive na otocima će svoj interes izraziti kroz svoje prostorne planove, a struka će dati mišljenje što znači autohtono...

-nije uzeto u obzir zatečeno stanje na pojedinim otocima.....nema razloga zabranjivati njihov (muflon) uzgoj na otocima.... tamo gdje ne ugrožavaju domaće životinje...

-problem je počeo od medijske kampanje protiv divljih svinja na Cresu, pa je to vjerojatno utjecalo da se i mufloni potjeraju s otoka premda nitko nije napravio analizu o tome kakva je divljač nekad obitavala na našim otocima premda je poznato da čak imamo arheoloških ostataka i divljih svinja na otocima....

-ne možemo o autohtonosti odlučivati na razini mjesne zajednice kako se to radi u nas....ali sa 99% otoka ne znamo što ćemo jer su napušteni ili na njima nema ničega.....

-tko će nas zaštititi od zaštitara.....najbolja zaštita je gospodarenje, a ne generalna zabrana.....poštovati zatečeno stanje da se ne napravi nered u gospodarenju...tek pri gospodarenju treba utvrditi koja divljač je gdje poželjna ili nepoželjna

- ...otoci su pogodni lokaliteti za očuvanje autohtonih genoma što bi trebao biti nacionalni interes....

-svaki otok bi trebalo promatrati kao zasebnu cjelinu, a ne sve generalizirati...ali to je teško riješiti....
-uspostavljena ravnoteža – izostanak prigovora o uklanjanju....
-problem uglavnom zbog političkih i poremećenih međuljudskih odnosa....
-jedno je zatečeno višegodišnje stanje gospodarenja s nekom divljači, a drugo je naseljavanje neke nove vrste bez prethodne studije....
-nema studije neopravdanosti i štetnosti, a divljač se generalno progoni....
- ...podržavati bioraznolikost, a ne neku vrstu u potpunosti istjerati iz staništa...
-zaštitari – briga o održivosti vrste, a gospodarenje – briga o opravdanom broju jedinki neke vrste.....sve životinje navesti u zakonu kao divljač kako bi se s njima gospodarilo....

Nacionalno bogatstvo

Divljač su zakonom određene životinjske vrste koje slobodno žive u prirodi, na površinama namijenjenim za uzgoj ili intenzivni uzgoj i razmnožavanje u svrhu lova i korištenja (Zakon o lovstvu). Pretpostavljam da će u skoroj budućnosti sve životinjske vrste biti svrstane u istu gospodarsku skupinu. Tako će nestati elementarna razlika između divljači, s kojom se gospodari i zaštićenih vrsta, koje se samo štiti. Poznati mehanizmi zabrane lova, lovostaja, održavanja brojnog stanja lovno gospodarskog kapaciteta, odnosa spolova i dobrih struktura, zdravstveno higijenskih mjera, planiranog odstrjela i sl. biti će tada stvarno u funkciji očuvanja biološke raznolikosti i suvislog cjelovitog gospodarenja. Uz programe za gospodarenje s divljači, izostat će i izrada paralelnih programa za gospodarenje zaštićenim vrstama, a objedinit će se intelektualni

napori i financijska sredstva u ostvarenje zajedničkih ciljeva. Povrh svega divljač je i dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu. Njezin vlasnik su, dakle, svi građani RH. Oni su pak svojom voljom državi dodijelili pravo i obvezu da se o njoj brine i s njom racionalno gospodari (vlada, upravlja, drži u vlasti, vodi poslove, daje smjer) na zadovoljstvo i korist svih vlasnika. A država s divljači može gospodariti na dva načina. Tako da spomenuto bogatstvo direktno prodaje potrošačima, a za što bi bio potreban vrlo složen i obiman administrativni mehanizam koji bi svojim troškovima vjerojatno premašio profit. S druge strane, država može, što i čini, stjecati profit iz nacionalnog bogatstva prodajom prava na njegovo iskorištavanje. U svakom slučaju ostvareni profit morao bi se svojim glavnim dijelom vratiti u obnavljanje i očuvanje tog nacionalnog bogatstva, a dijelom doprinijeti općem nacionalnom blagostanju.

Gospodarenje

Država može čuvati i obnavljati opće nacionalno bogatstvo jedino gospodarenjem. Gospodarenjem koje podrazumijeva svekoliku brigu o prirodnim biotopima (staništa sa sličnim abiotičkim čimbenicima) i pripadajućim biocenozama (zajednicama svih organizama koji naseljavaju isti biotop), tj. o cjelokupnom ekosustavu. Osnovna biološka jedinica biocenoze je pojedina biljka ili životinja. U strukturi takve zajednice izražena je i određena stratifikacija, slojevitost. To znači da neki članovi biocenoze žive u tlu, drugi na njemu, neki na niskim biljkama, na žbunju, na niskim ili visokim dijelovima krošnji drveća. Proizvođači (zelene biljke), potrošači (životinje) i razgrađivači (organizmi koji se hrane raspadnutim tvarima) energije, žive zajedno u određenoj okolini, ovise jedni o drugima i prilagođavaju se jedni drugima oblikujući tzv. ekosustav. Najčešća ovisnost u takvom sustavu je hrana koja primarno ovisi o sposobnosti zelenih biljaka da skupljaju sunčevu energiju. Hranidbeni su pak lanci u stvarnom životu toliko

isprepleteni, da tvore hranidbenu mrežu. To znači da svi biljni i životinjski organizmi koji su izravno ili posredno hrana određenoj vrsti, čine njezinu ekološku nišu. Nedvojbeno je da ovakvo poimanje gospodarenja uključuje upravo one osnovne pretpostavke koje je propisao Zakon o lovstvu, a to su prvenstveno uzgoj i zaštita, a potom i lov i korištenje divljači i njezinih dijelova. Osim gospodarske, turističke i rekreativne funkcije gospodarenje lovištem ima i funkciju zaštite i očuvanja biološke i ekološke ravnoteže prirodnih staništa, divljači i divlje faune i flore (Zakon o lovstvu, 2005.). Određenu strategiju u takvom gospodarenju mora osmisliti država usklađujući je s općom strategijom svojeg sveukupnog razvoja. Oni koji steknu pravo na korištenje tih nacionalnih bogatstava, moraju utvrđenu strategiju striktno provoditi. Na one druge, koji to ne žele, primijenit će se metode pravne države. No, za cjelovito promišljanje strategije neophodna je koordinacija svih onih tijela državne uprave koja svojim ingerencijama zalaze u promatrani resor. Donošenjem separatih rješenja produbljuju se dubioze uz porast nezadovoljstva i zajedničkih šteta.

Monitoring

Pridržavanje ili ne pridržavanje utvrđene strategije gospodarenja država će nadzirati monitoringom. Neprekidnim, trajnim praćenjem izvršavanja preuzetih obveza i striktnog pridržavanja tih obveza. Time će se istovremeno eliminirati socijalni, a naglasiti tržišni pristup gospodarenju. Trajni monitoring od strane stručnih ovlaštenih institucija garantirat će i jedini ispravan pristup izradi razvojnih planova gospodarenja i pratećih revizija, a prikupljeni relevantni podaci omogućit će racionalno gospodarenje nacionalnim bogatstvom u interesu svih njegovih vlasnika.

Lovstvo, lov i «zaštita»

Prihvaćajući takvo tumačenje lovstva, evidentno je da se radi o interdisciplinarnoj grani gospodarenja. Istovremeno, sve one

predrasude, inscenirani sukobi i proturječja između različitih struka i područja djelatnosti, a čije je mjesto u lovstvu, postaju bespredmetne. Budući da se većina struka na osnovi uže specijalizacije može razgraničiti glede ingerencija, ovakvim se tumačenjem lovstva, premošćuje i inscenirani antagonizam prema zaštitarima. Skladnost ekosustava, očuvanje biološke raznolikosti i briga o sveukupnom nacionalnom bogatstvu je od zajedničkog interesa. I tako će biti sve dok god se bude uvažavalo lovstvo kao gospodarska kategorija. Onoga trenutka kada se između lovstva i lova stavi znak jednakosti, ove pretpostavke padaju u vodu, a jaz se sve više produbljuje. Nedvojbeno je da je lov bitna pretpostavka lovstva.

Ova nerazdvojnost poznata je i u teoriji lovstva gdje se kao jedno od područja lovne tehnologije izdvaja i lovljenje divljači (odstrjel i lov žive divljači). Sigurno je da je u procesu sustavnog gospodarenja ekosustavom, tj. vođenju brige o odnosima svih sudionika tog sustava, neophodno izdvojiti neke jedinice, dobne skupine ili cijele populacije. U takvim slučajevima etika i moral nalažu i odgovarajuće ponašanje. Najpozvanija, a s ekonomskog motrišta i najisplativija skupina stanovništva za izvršenje navedenih radnji, svakako su lovci. Oni tom zadatku - lovu - prilaze s konotacijom hobija, sporta i rekreacije istovremeno zadovoljavajući svoje porive i čineći opće korisno djelo prema strogo određenim pravilima. Lovci su, dakle, hobisti, rekreativci koji preferiraju lov kao što neke druge skupine stanovništva preferiraju ribolov, tenis, šah, trčanje ili čitanje knjige.

Oni su zapravo kupci lovačkog (gospodarskog) paketa. Najčešće su organizirani u udruge, skupine građana. Gospodare uglavnom na granici održivosti onim lovištima koja su im dodijeljena kao "preostala", na osnovi najčešće površne gospodarske osnove. A kako i bi drugačije kad niti država - gospodar nacionalnog bogatstva - nema cjelovit uvid niti transparentnu strategiju razvoja lovstva. Povrh toga nesmotrenim zakonskim odlukama dodatno

otežava njegovo osmišljavanje stvarajući komplicirane zakonske barijere.

Umjesto zaključka

Nedostatak vizije zasigurno nije dostatan razlog da se otoci nepromišljenom i ishitrenom regulativom onemoguće u svom napredovanju i osmišljavanju ekonomskog i socijalnog napretka. Radi se o previše delikatnom i rizičnom području djelatnosti s dalekosežnim mogućim posljedicama, a da bi bilo prepušteno dobroj volji, entuzijazmu, dobronamjernosti ili zlonamjernosti pojedinaca ili skupina, bez sagledavanja njene cjelovitosti. Separatno jednostrano promišljanje ne može biti alternativni kriterij općem gospodarskom i socijalnom napretku.

Mjesec rujan, godina 2009. **LOVNO GOSPODARENJE ILI ZAŠTO SE JOŠ UVIJEK NE RAZUMIJEMO**

Objavljeno: Roman Safner (2009): Zašto se još uvijek ne razumijemo (1). Lovački vjesnik, 11 (118), 38-40.

Roman Safner (2009.): Zašto se još uvijek ne razumijemo (2). Lovački vjesnik, 12 (118), 34-35.

Apostrofirajući „još uvijek“ aludira se na nedostatak vizije i razvojnih ciljeva, a što zasigurno nije dostatan razlog da se neargumentiranim i ishitrenim prerogativima onemogućući u svom napredovanju i osmišljavanju ekonomskog i socijalnog napretka cjelokupni razvitak Lijepe naše.

U našim „lovačkim „ i inim časopisima učestalo se objavljuju tekstovi o opravdanosti, odnosno ne opravdanosti lova kao i o vrstama životinja koje spadaju, odnosno ne spadaju u zakonsku kategoriju divljači. Da li su navedene dubioze stvarne i objektivne ili samo tendenciozne i „trendovske“ predmet je procjene prvenstveno vodećih lobija i bolje etabliranih donositelja odluka. Njihovi glasnogovornici uglavnom bespogovorno, ali vrlo energično brane nametnuta stanja najčešće i ne ulazeći u bit nerazumijevanja, iako česte izmjene, nadopune i ispravci donesenih odluka same govore o njihovoj nedosljednosti i nepromišljenosti. U konačnici bi i lov i divljač trebali prvenstveno biti pod kompetencijom Zakona o lovstvu. I osobno sam u više navrata pisao o navedenoj tematici (Lovački vjesnik 10/2000., 7-8/2001., 10/2003.6/2006), a sa željom da doprinesem racionalnoj prosudbi i ukupnom osmišljavanju hrvatskog lovstva. U uvjerenju da su osnovne premise mojih tekstova i danas aktualne i da su na tragu uspostave razumnog konsenzusa, uz stanovitu nadopunu ponovno ih predstavljam čitateljima u kompilaciji naslova „Lovno gospodarenje. Zašto se još uvijek ne razumijemo“. Naslov je asocijacija na tekst objavljen u

Lovačkom vjesniku 10/2000. pod naslovom: „Lov i/ili lovstvo. Zašto se ne razumijemo“.

Bogatstvo je u različitosti

Tada sam istaknuo da dio općih nesporazuma proizlazi iz stavljanja znaka jednakosti između lovstva i lova prihvaćajući tako cijeli niz kako popularnih tako i stručnih opservacija, koje pojednostavljajući i/ili ne znajući ili ne želeći znati njihovu različitost suvereno vladaju nacionalnim dobrima. Da li je ova konfuznost slučajna ili nečija svjesna namjera da se “lovi u mutnom”, predmet je neke druge rasprave. No, i lovu i lovstvu je temeljni objekt zanimanja divljač, a ona je opće nacionalno dobro. Dakle, divljač je objekt zanimanja i lovstva, i lova, i države, i ovlaštenika prava na lov, i lovo zakupnika, i lovaca, i svih građana RH. A divljač su zakonom određene životinjske vrste koje slobodno žive u prirodi, na površinama namijenjenim za uzgoj ili intenzivni uzgoj i razmnožavanje u svrhu lova i korištenja (Zakon o lovstvu, N.N. 140/05.). Zakonom o lovstvu (čl. 1 st.1 i 2) uređuje se gospodarenje lovištem i divljači, a što obuhvaća uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova s gospodarskom, turističko-rekreativnom funkcijom te funkcijom zaštite i očuvanja biološke i ekološke ravnoteže prirodnih staništa, divljači i divlje faune i flore. Kako se i u ovom Zakonu u istom članku konfrontiraju pojmovi „divljač“ i „divlja fauna“ pretpostavljam da će definicija biti kratkoga daha, te da će u skoroj budućnosti sve životinjske vrste, s izuzetkom domaćih životinja i nekih kućnih ljubimaca biti svrstane u istu gospodarsku skupinu.

Tako će nestati elementarna razlika između divljači, s kojom se gospodari, i zaštićenih vrsta (divlja fauna), koje se samo štiti. Poznati mehanizmi zabrane lova, lovostaja, održavanja lovno gospodarskog kapaciteta, odnosa spolova i dobnih struktura, zdravstveno higijenskih mjera, planiranog odstrjela i sl. biti će tada stvarno u funkciji očuvanja biološke raznolikosti i suvislog cjelovitog gospodarenja „divljom faunom“. Uz programe za gospodarenje s

divljači izostat će izrada paralelnih programa za gospodarenje zaštićenim vrstama, a objedinit će se intelektualni napori i financijska sredstva, u ostvarenje zajedničkih ciljeva i Zakonom naznačene funkcije lovstva.

Nacionalno dobro

Iznad svega, divljač je dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu. Njezin vlasnik su, dakle, svi građani RH. Oni su pak svojom voljom državi dodijelili pravo i obvezu da se o njoj brine i s njom racionalno gospodari na zadovoljstvo i korist svih vlasnika. Država bi to nacionalno dobro mogla direktno prodavati krajnjim potrošačima no za to bi bio potreban vrlo složen i obiman administrativni mehanizam koji bi svojim troškovima vjerojatno premašio profit. S druge strane, država može, što i čini, stjecati profit iz nacionalnog bogatstva prodajom prava na njegovo iskorištavanje. Da bi sustav bio opće prihvaćen, trajan i učinkovit ostvareni profit morao bi se svojim glavnim dijelom vratiti u obnavljanje i očuvanje tog istog nacionalnog bogatstva. A to je moguće isključivo osmišljenim gospodarenjem. Gospodarenjem koje podrazumijeva svekoliku brigu o prirodnim biotopima (staništa sa sličnim abiotskim faktorima), i pripadajućim biocenozama (zajednicama svih organizama koji naseljavaju isti biotop) tj. o cjelokupnom ekosustavu.

Biodiverzitet (biološka raznovrsnost)

Osnovna biološka jedinica biocenoze je pojedina biljka ili životinja. U strukturi takve zajednice izražena je određena stratifikacija, slojevitost. To znači da neki članovi biocenoze žive u tlu, drugi na njemu, neki na niskim biljkama, na žbunju, na niskim ili visokim dijelovima krošnji drveća. Proizvođači (zelene biljke), potrošači (životinje) i razgrađivači (organizmi koji se hrane raspadnutim tvarima) energije, žive zajedno u određenoj okolini, ovise jedni o drugima i prilagođavaju se jedni drugima oblikujući tzv. ekosustav.

Najčešća ovisnost u takvom sustavu je hrana koja primarno ovisi o sposobnosti zelenih biljaka da skupljaju sunčevu energiju. Hranidbeni su pak lanci u stvarnom životu toliko isprepleteni, da tvore hranidbenu mrežu. To znači da svi biljni i životinjski organizmi koji su izravno ili posredno hrana određenoj vrsti, čine njezinu ekološku nišu. Uz ovako opće prihvaćene globalne prirodne zakonitosti zasigurno je vrlo dvojbeno isticanje i/ili zanemarivanje samo pojedinih segmenata svekolike zajednice. A upravo je popis životinjskih vrsta koje su Zakonom uvrštene među divljač umjetno nametnuta podjela. Što više. Gotovo svakom nadopunom ili promjenom Zakona (o zaštiti prirode, o lovstvu) smanjuje se broj vrsta na popisu divljači. I umjesto da se sve životinjske vrste „divlja fauna“ održavaju sukladno kapacitetu staništa (biološki minimum) neke su pod nadzorom, a nekima je sve „dozvoljeno“. Jer s onim životinjskim vrstama koje su na popisu divljači se gospodari, a s onima koje su na popisu zaštićenih vrsta se ne gospodari, već ih se bespogovorno samo štiti, iako su i jedne i druge tzv. „divlja fauna“.

Biološki osnovi raznolikosti i njezin nadzor

Slijedom elementarnih bioloških zakonitosti populacija neke vrste raste dok ne dosegne noseći kapacitet staništa koji je ograničen uvjetima okoliša. No unatoč pretpostavke da svaka populacija teži povećanju svoje brojnosti hiperpopulacija nije niti jednoj u interesu. Uz stalna kolebanja iznad i ispod razine kapaciteta, populacije mnogih vrsta gotovo nikada i nisu u stvarnoj ravnoteži sa svojim staništem. Kolebanja ili oscilacije se odvijaju u pravilnim vremenski razmacima (periodički) ili su nepravilna (ne periodička). U jednoličnim staništima oscilacije su izraženije i s trajnijim posljedicama. A u mnogim područjima je upravo čovjek svojim aktivnostima glavni kreator takvih jednoličnih staništa (monokulture, farme) odnosno narušavanja ravnoteže. Za razliku od divljači čije je brojno stanje pod nadzorom korisnika prava lova, a određeno je lovno gospodarskom osnovom, brojno stanje zaštićenih

vrsta uglavnom je nepoznato. Stoga su i štete koje prouzroči divljač pod ingerencijom ovlaštenika prava lova, koji je kao takav registriran i sasvim prepoznatljiv. Štete uzrokovane zaštićenim životinjama, a koje su nerijetko enormnih razmjera (veliki vranac, vuk, vrabac), podmiruju se sredstvima poreskih obveznika. Dakako, u službenim statistikama se spominju samo štete evidentirane na kontroliranim materijalnim dobrima dok se štete u ekosustavu marginaliziraju. Pa iako aktualna znanstvena istraživanja pokazuju da se narušeni ekosustavi uglavnom samostalno oporavljaju i to unutar životnog vijeka čovjeka (prirodno izazvani znatno brže) zasigurno je očuvanje takvih sustava prioritet, a ne čekanje njihovog samo oporavka.

Gospodarenje

Podjela životinja na divljač i zaštićene vrste dodatno otežava i ukupno osmišljeno gospodarenje nacionalnim dobrom, a koje je nedvojbeno i najučinkovitija metoda u borbi protiv krivolova. Sustav pak pravovremenih intervencija, formiranja dodatnih povjerenstava itzv. „liberalizacija“ umjesto apsolutne zaštite (vuk) s ciljem suzbijanja uglavnom već nastalih šteta istovremeno je vrlo kompliciran i trom. Ovo je poglavito iracionalno u dvadesetprvom stoljeću i u našem geografskom okruženju sa zemljama u kojima je prisutno ozbiljno, osmišljeno i organizirano lovstvo. Jer ako neko društvo, država ili zajednica u najširem smislu te riječi želi imati korektan način gospodarenja, s često vrlo teško obnovljivim bogatstvima, sve mjere gospodarenja moraju biti utemeljene na načelima održivog (prihvatljivog) iskorištenja i ekonomičnosti obavljanja iskorištenja. Načela održivosti i ekonomičnosti (profitabilnosti) međusobno su u vrlo jakoj pozitivnoj korelaciji te je nemoguće promatrati racionalno iskorištavanje preko samo jednog od njih. Usklađivanjem i nadziranjem ta dva načela postiže se optimalna razina iskorištenja na dobrobit cijele zajednice koja polaže pravo na iskorištavana dobra, a poglavito na dobrobit još uvijek mnogobrojnih bioloških vrsta. Razvidno je da ovakvo

poimanje gospodarenja uključuje upravo one osnovne pretpostavke istaknute u Zakona o lovstvu, a to su prvenstveno uzgoj i zaštita, a potom i lov i korištenje divljači i njezinih dijelova uz očuvanje biološke i ekološke ravnoteže. Određenu strategiju u takvom gospodarenju mora osmisлити država, usklađujući je s općom strategijom svojeg sveukupnog razvoja. Oni koji steknu pravo na korištenje tih nacionalnih dobara, moraju utvrđenu strategiju striktno provoditi. Na one druge, koji to ne žele, primijenit će se metode pravne države.

Praćenje stanja biološke raznolikosti

Elementarna pretpostavka funkcionalnog i cjelovitog gospodarenja je da se definiranje režima gospodarenja u lovstvu temelji na stručno-znanstvenim osnovama uz trajni monitoring. Monitoring podrazumijeva neprekidno, trajno praćenje izvršavanja preuzetih obveza i striktnog pridržavanja tih obveza. Time će se istovremeno eliminirati socijalni, a naglasiti tržišni pristup gospodarenju. Trajni monitoring od strane stručnih ovlaštenih institucija garantirat će i jedini ispravan pristup izradi razvojnih planova gospodarenja i pratećih revizija, a prikupljeni relevantni podaci omogućit će racionalno gospodarenje nacionalnim dobrom u interesu svih njegovih vlasnika. Jedan od prijedloga osmišljavanja cjelovitog lovstvaje utvrđivanje stvarnih granica (ne onih koje su administrativno definirane od strane čovjeka) staništa i područja divljači. Jer iako je gotovo cijeli teritorij Hrvatske lovište, još uvijek nije uspostavljen odgovarajući cjeloviti režim gospodarenja i iskorištavanja njegovog živog svijeta. Cjeloviti režim gospodarenja i iskorištavanja podrazumijeva očuvanje i razvoj samoodrživog hrvatskog lovstva, čija će ponuda zadovoljiti hrvatske potrebe, kao i realnu inozemnu potražnju, poštujući pri tome tržišne i ekološke zakonitosti. Za one površine koje su ujedno i državne granice, neophodno je s našim susjedima postići suglasje o načinu gospodarenja, te zajedno utvrditi razinu prihvatljivog i ekonomičnog

iskorištavanja. Nedvojbeno je da je lovstvo interdisciplinarna grana gospodarstva. Stoga sve one predrasude, inscenirani sukobi i proturječja između različitih struka i područja djelatnosti, a čije je mjesto u lovstvu, postaju bespredmetne. Budući da se većina struka na osnovi uže specijalizacije može razgraničiti glede ingerencija, ovakvim se tumačenjem lovstva, premošćuje i inscenirani antagonizam prema „zaštitarima“. Skladnost ekosustava, očuvanje biološke raznolikosti i briga o sveukupnom nacionalnom bogatstvu je osim zakonske obveze i zajednički interes. I tako će biti sve dok god se bude uvažavalo lovstvo. Onoga trenutka kada se između lovstva i lova stavi znak jednakosti, ove pretpostavke padaju u vodu, a jaz se sve više produbljuje.

Čovjek lovac

U sustavu hranidbenog lanca čovjek se kao vrhunski predator nalazi na samom vrhu. Slijedom svojih intelektualnih mogućnosti on se tehnološki razvio neusporedivo brže nego što su evolucijski procesi u vrsta plijena razvili odgovarajuće obrambene mehanizme. Stoga čovjek nema ekološku ulogu usporedivu onoj ostalih predatora. On mora svjesno prilagođavati svoje predatorske moći, kako ne bi značajno narušio ekološke odnose među vrstama svog plijena, a koje uključuju i prirodne vrhunske predatore. Svaka populacija plijena ima dugoročno koristi od svojih neposrednih predatora putem prirodne selekcije najprilagođenijih i regulacijom veličine populacije u funkciji kapaciteta staništa. Kad predatori izgube mogućnost takva djelovanja, regulaciju veličine populacije plijena preuzimaju ograničene količine hrane u staništu te razne nametničke, bakterijske ili virusne bolesti. Stoga je lov bitna i nezaobilazna pretpostavka lovstva (gospodarstva). Ova nerazdvojnost poznata je i u teoriji lovstva gdje se kao jedno od područja lovne tehnologije izdvaja i lovljenje divljači (odstrjel i lov žive divljači). Sigurno je da je u procesu sustavnog gospodarstva ekosustavom, tj. vođenju brige o odnosima svih sudionika tog

sustava, neophodno izdvojiti neke jedinke, dobne skupine ili cijele populacije. Ova neophodnost prepoznata je i u Zakonu o zaštiti životinja (N.N. 135/06.) koji u članku 2. (4) eksplicitno navodi da se ovaj Zakon ne primjenjuje na gospodarenja lovištem i divljači, pri čemu se isključuje: 1. uzgoj i držanje životinja koje se koriste kao pomoć u lovu i 2. uzgoj i držanje izvan lovišta životinja za potrebe lova. Dakako da etika i moral nalažu i odgovarajuće ponašanje jer su s lovom povezani brojni osjećaji, određene dužnosti i uglavnom trajne uspomene. Slijedom načela i smjernica CIC-a (The Internacional Council for Game and Wildlife Conservation) osnova očuvanja prirodnih resursa je njihovo održivo korištenje – uporaba, a što uključuje lov.

Najpozvanija, a s ekonomskog aspekta i najisplativija skupina stanovništva za izvršenje ovih zadataka, svakako su lovci. Oni tom zadatku - lovu - prilaze s konotacijom hobija, sporta i rekreacije zadovoljavajući svoje porive, a istovremeno čineći opće korisno djelo prema strogo određenim pravilima. Lovci su, dakle, hobisti, rekreativci. Oni preferiraju lov kao što neke druge skupine stanovništva preferiraju ribolov, tenis, šah, trčanje ili čitanje knjige. Suočeni s administrativno preopširnom edukacijom da bi se bavili svojim hobijem (mnogo nastavnih i terenskih sati, barem po programu, ako već ne u izvedbi), nakon položenog lovačkog ispita uvjereni su da su, osim za lov, osposobljeni i za kompletno lovstvo.

Oni su zapravo kupci lovačkog (gospodarskog) paketa. Najčešće su organizirani u udruge, skupine građana. Gospodare uglavnom na granici održivosti onim lovištima koja su im dodijeljena kao “preostala”, na osnovi najčešće površne gospodarske osnove. A kako i bi drugačije kad niti država - gospodar nacionalnog dobra - nema cjelovit uvid niti transparentnu strategiju razvoja lovstva. Povrh toga nesmotrenim zakonskim odlukama dodatno otežava njegovo osmišljavanje stvarajući komplicirane zakonske barijere. Radi se o previše delikatnom i rizičnom području djelatnosti

s dalekosežnim mogućim posljedicama, a da bi bilo prepušteno dobroj volji, entuzijazmu, dobronamjernosti ili zlonamjernosti pojedinaca ili skupina, bez sagledavanja njene cjelovitosti. Opće gospodarsko i socijalno stanje tu ne može biti alternativni kriterij. Lov je integralni dio lovstva, ali ne i njegov sveukupni usud. Uzgred, mnogi jezici dobro razlučuju ove pojmove. Tako je lov na engleskom hunting, a na češkom lov, dok je lovstvo na engleskom game management, a na češkom myslivost.

Uzgoj divljači

Zakon o zaštiti životinja (čl. 2 (4)) prepoznao je različitost prirodnog uzgoja divljači i njegovog surogata, kontroliranog uzgoja. Stoga se taj zakon ne primjenjuje na gospodarenje lovištem, ali se primjenjuje u uzgoju i držanju životinja izvan lovišta. Proizlazi da je kontrolirani uzgoj divljači prvenstveno stočarska disciplina u kojoj je od presudnog značaja primjena odgovarajuće tehnologije. Tehnologija se pak definira na temelju postavljenog konačnog cilja koji mora biti kompatibilan sa strategijom razvoja grane i države u cjelini. Uvođenje nove, nepoznate tehnologije, a s vrlo upitnim konačnim rezultatom zahtjeva, u najmanju ruku, eksperimentalnu provjeru na ograničenom prostoru. Uz takve pretpostavke slijedi postavljanje pokusnog plana s definiranjem materijala i metoda rada. Svakako da je sa stanovišta očuvanja biološke raznolikosti odabir materijala jedna od ključnih karika u postizanju konačnog cilja. Kako su prepoznavanje i primjena tehnologija dio Biotehnoških znanosti u koje je svrstana i Agronomija otuda proizlazi i poistovjećivanje kontroliranog uzgoja sa stočarstvom. Svrha stočarske proizvodnje tj. kontroliranog uzgoja je prvenstveno zadovoljavanje tržišta mesom i pratećim proizvodima. U prilog navedenome govore i dosadašnja istraživanja na kontroliranom uzgoju divljači diljem Europe koja sa stanovišta lova nisu polučila željeni rezultat.

No, osim klasične “stočarske” proizvodnje pojam uzgoj koji se navodi u Zakonu o lovstvu, podrazumijeva i brigu o autohtonim populacijama divljači u prirodnom staništu, tj. osiguranje uvjeta za njihov uspješan rast, razvoj i reprodukciju. Što više, takva briga je svakim danom sve naglašenija i prepoznatljiva je kao očuvanje biološke raznolikosti (biodiverziteta). Stoga je samo tako, na prirodan način “uzgojena” divljač dobro došla i željena divljač u lovištu uz naglašeni interes lovaca. U staništima u kojima neka „divlja fauna“ prirodno obitava, a posvećuje joj se odgovarajuća pažnja, zamjetna je njena prisutnost pa i njena značajna revitalizacija.

Kontrolirani uzgoj, dakako, uz odgovarajuću provjerenu tehnologiju svakako je brži i sigurniji način povećanja ukupne brojnosti neke vrste nego li njezina prirodna revitalizacija. Istovremeno je sasvim sigurno da kontroliranim načinom uzgojene životinje nikada ne postiču onaj stupanj podivljavanja koji je karakterističan za prirodne populacije. Stoga je ulaženje u nova područja “proizvodnje” divljači glede napušćivanja prirodnih staništa u najmanju ruku neizvjesno i upitno. Tako uzgojene životinje osim za klaonice, prikladne su prvenstveno za “komercijalna” lovišta u koja se divljač upušta neposredno prije dolaska lovaca, tj. pred sam lov. Upravo u usporedbi s takvim populacijama očuvane autohtone (prirodne) populacije još više naglašavaju očuvanost prirodnih staništa povećavajući svoju tržišnu atraktivnost.

Osporavanjem ocjena pojedinih lovačkih trofeja zbog toga što nisu stečeni od divljači iz prirodnog uzgoja kao i najavom novih uputa za ocjenjivanje trofeja životinja stečenih u divljini, u zatvorenom ograđenom prostoru s primjerenim staništem te trofeja, koji se ne ocjenjuju jer su uzgojeni u neprimjerenom prostoru i neprirodnom staništu i CIC (International Council for Game and Wildlife Conservation) je dao nedvosmislenu podršku prirodnim populacijama. Uz konstataciju da je jačina prirodnog rasta trofeja

pokazatelj zdravlja životinje, a zreo, odrastao trofej znak dobrog gospodarenja s divljači stajalište CIC-a je potpuno protiv umjetnog uzgoja životinja radi produkcije „mega trofeja“. I osobno sam mišljenja da fazani s “naočalama” i zečevi s “markicama” nisu perspektiva hrvatskog lovstva (lova) tj. da ne predstavljaju toliko željenu i neophodnu kvalitativnu promjenu. Istovremeno sam mišljenja da se stvarno unaprjeđenje i razvoj lovstva uopće, ogleđa u unaprjeđenju mjera gospodarenja živim svijetom, „divljom faunom i florom“. Gospodarenjem koje podrazumijeva svekoliku brigu o prirodnim biotopima i pripadajućim biocenozama, tj. cjelokupnom ekosustavu. Tek potom se može govoriti o razvitku lovstva kroz primjenu novih i uspješnih tehnika lova, te povećanju ili smanjenju odstrjela na optimalne vrijednosti. Samo se za jedan dio lovstva može reći da ne ovisi ili vrlo malo ovisi o stanju prirodnih populacija i cjelokupnom ekosustavu, a to je kontrolirani uzgoj. Za ovaj su dio lovstva puno važniji makroekonomski uvjeti. Kontrolirani uzgoj je, zapravo, sličniji svim ostalim proizvodnjama hrane.

Lovstvo u funkciji razvitka

Republika Hrvatska je zacrtala turizam kao prioritetnu gospodarsku djelatnost za razvoj i ulaganje, kroz koju je moguće ostvariti izvoz velikog broja različitih proizvoda i usluga, zaposliti lokalno stanovništvo te razviti i inače manje razvijene regije. Turizam podrazumijeva i razvoj svih onih grana koje se na njega nadovezuju i učestvuju u zaokruživanju kvalitetnog, profitabilnog i prepoznatljivog turističkog proizvoda. Lovni turizam je gospodarska djelatnost koja obuhvaća ukupnost odnosa i poslova vezanih uz putovanja i privremeni boravak ljudi izvan njihovih prebivališta radi bavljenja lovom. Uglavnom je ekskluzivnog karaktera što podrazumijeva da je kupovna moć, a time i potrošnja turista koji koriste usluge lovnog turizma puno veća od prosječnog turista. Općenito se smatra da je divljač odstrijeljena u pravom sportskom lovu višestruko plaćena. U takvom lovu vlada red, a njime

se bave isključivo oni koji si ga mogu priuštiti. Lov je svuda u svijetu skup način rekreiranja. Stalno usmjerenje sportskog lova mora biti nastojanje da se iz njega ostvaruje što više, uz stagniranje odstrela i povećanje lovne kulture. Stagniranje odstrela sugerira brigu o okolišu uz očuvanje biološke raznolikosti i stvarnih mogućnosti staništa (kapaciteta). Svakako treba promišljeno promicati ekološke kriterije uzgoja i gospodarenja lovištima, koristeći ih u svrhu marketinške promidžbe kao atraktivnog izvoznog i turističkog proizvoda.

Nepromišljena regulativa

Cjelokupno promišljanje o neminovnosti osmišljavanja održivog i profitabilnog lovstva bilo bi neprimjereno a da se ne spomene i uradak domaće birokracije u slobodnoj prosudbi o autohtonosti/alohthonosti pojedine vrste „divlje faune“ na našim otocima. Naime, osmišljavajući prosperitet, buđenje i/ili revitalizaciju naših otoka sročeni su Zakon o otocima sa zadaćom da omogući očuvanje i unapređenje biološke i krajobrazne raznolikosti na otocima, uz razumno korištenje prirodnih dobara na načelima održivosti. U vezi s tim, definirano je i koja divljač primarno obitava na otocima (članak 13 (1) «na otocima se zabranjuje unošenje i uzgoj divljači koja od prirode ne obitava na otoku») te tko izdaje dozvole za unos i uzgoj autohtonih vrsta divljači radi lova.

Ponovila se priča o razvijenim i nerazvijenim dijelovima svijeta. Razvijeni tek nakon kompleksnih analiza donose odluke, dok se kod onih drugih prvo donose odluke, a potom se prati njihov učinak. Tako su u Zakonu o otocima na površinu isplivale brojne predrasude i vrlo neargumentirane prosudbe udaljavajući nas ne samo od Europe već i od razboritog promišljanja gospodarenja u Lijepoj našoj. Pri tome je sasvim svejedno da li je tome uzrok zamjena teza, potreba za samo isticanjem, nesigurnost, nezadovoljstvo funkcioniranjem pravne države, razočaranje, nedostatak samokritičnosti, pomanjkanje senzibiliteta, asocijalnost, socijalna

nesigurnost, strah od sutrašnjice, strah od Europe, nelagoda zbog globalizacije, pomodarstvo, trendovska orijentacija, sebičnost, nerazumijevanje, neznanje, kalkuliranje, špekulacija, manipuliranje, zloraba položaja, politička podobnost, stranačka orijentacija, podilaženje ili jednostavno, nesnalaženje. Jer, lovstvo je cjelokupnost naše sadašnjosti i naše budućnosti.

A u Zakonu o otocima lovstvo je jednostrano prosuđivano isključivo kroz lov, a poistovjećivanje lova i lovstva vodi neizbježnom nazadovanju i jednoga i drugoga. Zakon je sasvim zanemario činjenicu da je u interesu zajedničkog dobra i napretka neophodno razumjeti uzajamnost prirode koju dijelimo i razumno je iskorištavati. Ne jednostrano i nepovratno iskoristiti već s njom trajno i uspješno gospodariti. A gospodariti (gospodarenje) znači vladati, upravljati, držati u vlasti, voditi poslove, davati smjer. Problem ovoga zakona naime nisu mufloni, divlje svinje, mungosi, jeleni lopatari, jeleni aksisi, fazani ili neka druga životinjska vrsta koja je stjecajem okolnosti u Zakonu o lovstvu upisana kao divljač.

Problem nije niti u autohtonosti bez obzira da li autohtono znači zavičajno, ono koje ne čini štetu ili ono što od prirode negdje obitava. Problem je u generalnom promišljanju razvoja Republike Hrvatske. Razvoja kroz održivo i profitabilno gospodarenje. Pri tome je sigurno da i lovstvo, kao značajna iako nedovoljno eksploatirana gospodarska djelatnost, zaslužuje svoje mjesto u revitalizaciji nacionalnog progressa. Zaslužuje barem jednake i ravnopravne početne pretpostavke razvoja kao i brojne druge, pa i mnogo manje perspektivne i atraktivne gospodarske grane. Poglavitito na lokalitetima koji su sustavno zapostavljeni i na tragu permanentnog zaborava kao što su mnogi od preko tisuću i dvjesto naših otoka. Kako su slične zablude u prepoznavanju nesporazuma već bile predmet mog obraćanja čitateljima Lovačkog vjesnika, a poglavitito u članku pod naslovom Lov i/ili lovstvo, s podnaslovom, Zašto se ne

razumijemo? onda sam mišljenja da je u naslovu ovoga članka opravdano apostrofirati „još uvijek“. Nedostatak vizije zasigurno nije dostatan razlog da se otoci nepromišljenom i ishitrenom regulativom onemoguće u svom napredovanju i osmišljavanju ekonomskog i socijalnog napretka.

Separatno jednostrano promišljanje ne može biti alternativni kriterij općem gospodarskom i socijalnom napretku. Također bi trebalo biti ne upitno da svako odgovorno gospodarenje dobrima od interesa za jednu zajednicu i/ili društvo mora biti neovisno o kratkoročnim ciljevima i zadovoljavanju želja pojedinaca ili interesnih skupina. Osim zakidanja prava nesljedbenika trenutnih interesnih skupina, takvim gospodarenjem se najveći problemi i najveće štete rade upravo na najosjetljivijem segmentu, a to je javno dobro, u ovom slučaju prirodno bogatstvo. Ubija se „kokoš koja nese zlatna jaja“.

Mjesec svibanj, godina 2010. „GDJE JE NESTAO ČOVJEK“ U SVIJETLU ZAKONA O OTOCIMA

Objavljeno: Roman Safner (2010): Pravo na suživot. Dobra Kob, 105, 30-31.

Uz pretpostavku da je poštivanje zakonske regulative prihvaćeni obrazac ponašanja u nekom društvu onda je pisanje zakona vrlo složen, zahtjevan i težak zadatak. U protivnom je zakon samo slovo na papiru i predmet brojnih nesporeda koji u konačnici rezultiraju općim nazadovanjem cijele zajednice. I unatoč brzine socioekonomskih, društveno političkih i inih tranzicijskih promjena neki osnovni postulati međusobnih odnosa, a koji su regulirani zakonom moraju imati svoju trajnu vrijednost. Pozitivni primjer su one zajednice koje su kroz povijest vrlo rijetko zadirale u razumno osmišljene i uspostavljene/regulirane odnose osiguravajući i garantirajući tako svojim pripadnicima etablirani način suživota. Najčešće brzoplete, nedovoljno pripremljene i/ili iz lobirane promjene zakona uzrokuju verbalne, institucionalne, medijske pa i fizičke antagonizme i sukobe.

Takve promjene su najčešće uvjetovane trenutnom situacijom (pred izborne kampanje), iznuđenim senzibilitetom povlađivanja trenutno „slabijem“ lobiju, trenutnom podrškom „jakog“ vođe (političar), trenutnim stanjem na globalnom tržištu promišljanja („zeleni“) i/ili samo stoga da se promjenom u zakonskoj regulativi naglasi aktivnost onih aktera koji zakone propisuju, odnosno donose. Pri tome najčešće izostaje opća prihvatljivost i nadasve trajnija osmišljenost takvih odluka. Slijedom reakcija koje su promjene izazvale mišljenja sam da je i članak 13. Zakona o izmjenama i dopunama zakona o otocima (NN 33/06) rezultat brzopleitosti i nedovoljne pripremljenosti.

Zbog naglašene interdisciplinarnosti svakim danom je sve teže predvidjeti sve one skupine koje će biti involvirane nekim zakonom.

Upravo stoga njegovo osmišljavanje zahtjeva stručnu preciznost, kompatibilnost sa zakonima s kojima se isprepliće, objektivnost i nadasve dugovječnost. Brzoplete promjene zakonskih odluka najčešće su nedovoljno osmišljene jer nisu rezultat komunikacije među interesnim skupinama. I uz pretpostavku da zainteresirane skupine imaju sasvim oprečna stajališta o istoj tematici, a koja argumentirano brane, u konačnici će kroz komunikaciju iznaći rješenje koje će zadovoljiti najširu zajednicu.

Povod ovim promišljanjima su vrlo uzburkane strasti oko zakonski odobrenog genocida nad divljom svinjom, muflonom, jelenom lopatarom i jelenom aksisom na otocima, a koji je na inicijativu skupine „ekološki osviještenih“ ozakonio Zakon o otocima (NN 34/99; 32/02; 33/06). Etiketirajući divlju sredozemnu ovcu - muflona stranom (alohtonom) i nadasve invazivnom vrstom na našim otocima ovaj Zakon posredno domaćoj ovci pripisuje atribut autohtonosti, „od prirode„. Unatoč takvih implikacija teško je povjerovati da je na otocima domaća ovca podrijetlom starija od divlje ovce.

Pravo suživota na otocima osporava se i divljoj svinji koja se vratila na neke naše otoke. Pa iako je dio divljih svinja dopremljen na otoke s ciljem lovnog gospodarenja nedvojbeno je da su u novije doba promijenjene biljne sukcesije (zapuštene, zarasle površine) doprinijele i prirodnom širenju ove divljači na otoke (preplivavanje s kopna). Vraćanje (širenje) divljači na neka staništa sukladno je biološkim temeljima uzgoja i zaštite životinja prema kojima je sposobnost populacije da raste ograničena uvjetima okoliša. Pri tome je brojnost životinja i prisustvo vrsta određeno tzv. biološkim kapacitetom za koji su karakteristična stalna kolebanja. Kolebanja ili oscilacije mogu biti u pravilnim vremenskim razmacima (periodička) ili su nepravilna (ne periodička). Oscilacije su jače i imaju trajnije posljedice u jedno ličnijim staništima. I mada populacija teži povećanju svoje brojnosti razvili su se brojni mehanizmi

samoregulacije, od kojih neki djeluju brzo i ne dopuštaju znatnija kolebanja, a drugi se aktiviraju tek pri većim odstupanjima pa su i kolebanja dramatičnija. Ovakvo kretanje brojnosti neke vrste specifično je za zaštićene životinjske vrste tj. one vrste s kojima se ne gospodari. Sa životinjskim vrstama koje su sukladno Zakonu o lovstvu (NN 140/05) definirane kao divljač gospodari se na temelju lovno gospodarskog kapaciteta tj. optimalnog broja s obzirom na bonitiranjem utvrđene mogućnosti staništa. Poduzimanjem odgovarajućih gospodarskih mjera i uspostavom optimalnih uvjeta za definirane populacije održava se utvrđeno brojno stanje, a s ciljem održivog i profitabilnog gospodarenja. Dakako da se izostajanjem sustavnog gospodarenja i brojnost divljači, umjesto prema uvjetima lovno gospodarskog kapaciteta ponaša prema biološkim zakonitostima.

Akceptirajući povijesne zapise, tragove i spiljske crteže te arheološke nalaze zapravo su i muflon (*Ovis aries musimon Pall.*) i divlja svinja (*Sus scrofa L.*) u novije vrijeme samo reintrodicirani (repatrijacija), tj. ponovno vraćeni na svoja nekadašnja staništa. Oni su životinjske vrste koje „od prirode“ obitavaju na našim otocima s kojih su tek u novijoj povijesti privremeno izostali. Iako zapisi ukazuju i na prisutnost jelenske divljači na otocima jelen aksis (*Axis axis L.*) je na ovom području sasvim nova vrsta o čijoj introdukciji na otoke su konačno mišljenje dala resorna Ministarstva po pribavljenoj suglasnosti središnjeg tijela državne uprave nadležne za poslove zaštite prirode.

Na neke naše otoke naseljen je s ciljem gospodarskog razvoja. Isti je slučaj i s jelenom lopatarom (*Dama dama L.*) koji je Zakonom o otocima također definiran kao vrsta koju treba istrijebiti na otocima. Za razliku od prethodno navedenih životinjskih vrsta, a sukladno članku 13. (2) Zakona o otocima jarebica kamenjarka čukar (*Alectorischucar*), prepelica virđinijska (*Coturnix coturnix L.*) i fazan (*Phasianus sp. L.*) mogu obitavati na otocima. Sukladno stavku 1.

istog članka 13. Zakona o otocima prema kojem se „...na otocima zabranjuje unošenje i uzgoj divljači koja od prirode ne obitava na otoku.“, za pretpostaviti je da je donositelj zakona u zabludi smatrajući da pobrojane vrste ptica „od prirode“ obitavaju na našim otocima.

Slijed zbivanja na relaciji čovjek-čovjek, otok-divljač, lovstvo-stočarstvo, i/ili gospodarstvo-siva ekonomija na primjeru otoka manifestira se kroz ishitrene izmjene i dopune zakonske regulative. I po gotovo već ustaljenom pravilu prvenstveno se mijenja ona regulativa koja samo uzgred zalazi u područje koje je nekim drugim zakonom riješeno. Tako je i ovom prigodom bez stručnog objašnjenja Zakon o otocima znatno narušio integritet i vjerodostojnost Zakona o lovstvu. Nadasve brzopleto prosuđivanje o poželjnim vrstama životinja – ovca i nepoželjnim vrstama životinja - divlja svinja, muflon, jelen lopatar i jelen aksis na otocima, a što se tumači autohtonošću („od prirode“, „zavičajno“ i sl.) je nekonzistentno, nestručno i nadasve površno. U primjeru Zakona o otocima pitanje autohtonosti i/ili alohtonosti je plod improvizacije.

Iako konačne odluke po pitanju otoka i poželjnih odnosno nepoželjnih vrsta životinja na njima ne donosi struka, nego politika, ne bi bilo na odmet da se struku barem pita za mišljenje, da ju se konzultira. Naknadno (post festum) apriori branjenje nekih odobrenih zakonskih izmjena/dopuna s pozicije „radnog mjesta“, poglavito od struktura koje u konačnici definiraju dnevnu, kratkoročnu i/ili dugoročnu strategiju neke grane najčešće rezultiraju nezadovoljstvom i nazadovanjem. Mišljenja sam da su dijelovi Zakona o otocima na koje se osvrćem također proizašli iz nedovoljne obaviještenosti i pripremljenosti pa su upravo stoga i sporni. Sagledavanjem Zakona o otocima kroz prizmu cjelokupnog razvitka Republike Hrvatske, a uz uvažavanje kompatibilnog interesa lokalne samouprave uvjeren sam da se u biti rješenja ispolitiziranog sukoba mora prepoznati opći gospodarski interes. Od socijalnog i

kulturološkog do političkog i ekonomskog. Također sam uvjeren da i trenutno konfrontirana motrišta u suštini imaju zajednički cilj tj. održivi i profitabilni razvitak pojedinih područja-otoka, a u konačnici i cijele države. Za procjenu prihvatljive razine kompromisa glede zadovoljavanja zajedničkih interesa postoje sasvim objektivni, opipljivi i mjerljivi kriteriji. Ti kriteriji moraju biti jasno artikulirani, razumno objašnjeni, socijalno prihvatljivi i ekonomski opravdani. Da bi isti bili komparativni neophodno je utvrđivanje konkretnih stanja glede zakonskih okvira ponašanja svih involviranih aktera.

Potrebno je prepoznati dozvoljenu (zakonsku) razinu direktne opstrukcije pojedinih gospodarskih aktivnosti na račun nekih neobjektivno privilegiranih djelatnosti. Treba utvrditi kolika je stvarna razina nedodirljivosti tzv. „tradicionalnih“ u odnosu na potencijalne i perspektivne „nove“ aktivnosti? Gdje su iste u ravnoteži, gdje se nadopunjuju, a gdje se isključuju? Također treba utvrditi da li ovce i mufloni mogu dijeliti suživot, a divlje svinje, lopatari i aksisi istu sudbinu gospodarskog napretka s turizmom?

Trpeljivost pojedinih interesnih skupina prema drugima, a koje su različite po bilo kojim kriterijima je posljedica utjecaja životnog okruženja, tj. posljedica kulturne i civilizacijske razine društva. Zemljopisna razjedinjenost ili slaba povezanost zemlje neminovno je stvorila razjedinjeno društvo puno suprotnosti, raznih mentaliteta i kultura, tj. društvo u kojem se susreće čitav dijapazon civilizacijskih razina. Takvo društvo je puno iracionalnosti, impulzivnosti, antagonizama, egoizama, pohlepe, osetoljubivosti i mržnje. No, sukob sam po sebi ne mora nužno biti isključivo negativna pojava, iako njegove posljedice mogu biti i pozitivne i negativne. Sukob tjera ljude na razmišljanje o novim idejama, potiče i kreativnost, što utječe na bolje rezultate i dinamičnost. Razvijaju se interakcija i dijalog, a neprijateljstvo smanjuje. Sama želja da se sukob riješi na pozitivan način može doprinijeti boljem ishodu. Neki autori zaključuju da pojedinci, skupine i društva najviše napreduju kad se

prema sukobu odnose kao prema korisnom i normalnom dijelu komunikacije. Krpanjem ili pristupom brzih rješenja sukob ne prestaje, nego se traže nove prilike za njegovo ponovno i najčešće još izraženije izbijanje. Stvara se dojam da su osnovni problemi odstranjeni dok su u stvari prava pitanja ostala nerazjašnjena, a sve strane u sukobu ostaju pri svojem kruto se držeći svojih stajališta. Takvo ponašanje oslabljuje sve strane u sukobu jer se ne razvija proces u komunikaciji koji bi mogao biti djelotvoran ubuduće. Ukoliko se sukob prihvati kao koristan i normalan diokomunikacije onda on pruža mogućnost da se o uočenim problemima i nezadovoljenim potrebama javno raspravlja.

Prihvaćanjem sukoba preispituje se njegova ozbiljnost, njegovo trajanje, cilj i utjecaj na okolinu, a što u konačnici doprinosi međusobnom razumijevanju. Izbjegavanje sukoba ne rješava sukob, već povećava napetost u odnosima. Svrha sukoba nije promjena druge sukobljene strane ili njeno prisiljavanje na jednak pogled na problem. Problemi se razmatraju otvoreno, aktivno se traže rješenja, izbjegavaju se provokacije (vrijeđanje), sukobljene strane se slušaju, svatko ima priliku dati svoj doprinos, nitko se ne povlači, a problemi se rješavaju i donose se odluke. Cilj je sukoba unaprijediti odnos, a ne boriti se protiv.

To je borba za odnos. U takvoj borbi nema pobjednika ili gubitnika. Uspjeh se očituje u prihvaćanju najjačih argumenata bez obzira s koje strane dolaze. Kada sukobljene strane sukob ne mogu riješiti same, potrebno je uključiti posrednike. Posrednici ili medijatori u sukobu ne zauzimaju strane i ne nude svoja rješenja. Oni omogućuju uvjete da sukobljene strane pronađu rješenje. A ključ za rješavanje sukoba je u razvitku pozitivne strategije kojom će sukobljene strane osmisliti zajednički napad na problem. Zsigurno je komunikacija osnova svakog pozitivnog rješavanja sukoba. Važno je prepoznati da imamo dar govora zbog razgovora i dogovora. Stoga mislim da će cijeli sukob oko zaštite prirode, poželjnih i nepoželjnih vrsta, vrsta

od prirode i onih unesenih, autohtonih ili alohtonih, zavičajnih ili ne zavičajnih, održivog i/ili profitabilnog gospodarenja, svekolikog napretka otoka i njegovih stanovnika, a na dobrobit cijele Republike Hrvatske biti riješen onoga trenutka kada otkrijemo „gdje je nestao čovjek“? Onaj „čovjek koji se rađa kao original, a često umire kao loša kopija“(Gotovac).

Umjesto zaključka citirat ću vlastite misli s kojima sam završio i članak naslova: Protiv ishitrenih i nepromišljenih odluka, a koji je objavljen u Lovačkom vjesniku 115 (6) 2006. godine: „Nedostatak vizije zasigurno nije dostatan razlog da se otoci nepromišljenom i ishitrenom regulativom onemoguće u svom napredovanju i osmišljavanju ekonomskog i socijalnog napretka. Radi se o previše delikatnom i rizičnom području djelatnosti s dalekosežnim mogućim posljedicama, a da bi bilo prepušteno dobroj volji, entuzijazmu, dobronamjernosti ili zlonamjernosti pojedinaca ili skupina, bez sagledavanja njene cjelovitosti. Separatno jednostrano promišljanje ne može biti alternativni kriterij općem gospodarskom i socijalnom napretku.“

Mjesec studeni, godina 2011. **DIVLJE ŽIVOTINJE ILI DIVLJAČ I ZAŠTIĆENE ŽIVOTINJSKE VRSTE**

Objavljeno: Roman Safner (2012): Puška nije ničemu kriva (1). Dobra Kob, 124, 38-39.

Roman Safner (2012): Profit iz lovišta (2). Dobra Kob, 125, 50-52.

Gospodariti znači vladati, upravljati, držati u vlasti, a gospodar je onaj koji vlada, onaj čije je što ili koji se za što brine (Anić 1998).

Uvod

Prepoznavanje određenih životnih situacija oslanjajući se isključivo na tumačenje pojmova listanjem jezičnih rječnika, a bez stručnog tumačenja nalikuje igrama „pokvarenog telefona“ gdje se zamišljeni pojam na kraju lanca uključenih sudionika iskrivljava do neprepoznatljivosti. Uvažavajući činjenicu da je u prirodi različitih ideologija da podvrgavaju i posvajaju javni, a ne rijetko i privatni život čovjeka pojedinca i cijelih naroda između ostaloga i uz vršenje nasilja i nad jezikom, pretvarajući ga u svoje političko oruđe, takav jednostrani pristup je još upitniji. Tragom spoznaja o u najmanju ruku neprimjerenom pristupu tumačenja uobičajenih pretpostavki koje se povezuju s lovom i lovstvom pokušat ću čitateljima ovog časopisa približiti neke uvriježene predrasude koje su svojim čestim ponavljanjem prihvaćene kao neminovnost. U promišljanju lovstva i lova osvrćem se i na pojmove poput divlje životinje, zaštićene životinjske vrste, divljač, stanište, lovište i lov. Osnovna mi je namjera da neke ustaljene razlike prikazem kao neprikosnovene jednakosti tumačeći ih kao nerazumijevanje, neznanje i/ili kao namjerne manipulacije.

Divljač

Oslanjajući se na tumačenja iz Rječnika hrvatskoga jezika (Anić, 1998) sa zoološkog motrišta divlje je sve ono koje nije pripitomljeno,

a divljač su životinje koje se love ili uzgajaju za lov. Divljačan je pak onaj koji je u ponašanju divlji, kao divljak tj. neodgojen. Prema Zakonu o zaštiti životinja (N.N. 135/06) divlje životinje su sve životinje, što uključuje i strane životinjske vrste, osim domaćih životinja, kućnih ljubimaca, službenih pasa i konja, te radnih životinja. U Zakonu o lovstvu (N.N. 140/05; 75/09) divljač je definirana kao zakonom određene životinjske vrste koje slobodno žive u prirodi, na površinama namijenjenim za uzgoj ili intenzivni uzgoj i razmnožavanje u svrhu lova i korištenja. Iako nije izrekom navedeno u daljnjim člancima nedvojbeno je istaknuta i važnost očuvanja biološke raznolikosti. Posebnim člankom je određeno da je divljač dobro (prirodno, biološko, obnovljivo) od interesa za Republiku Hrvatsku i da ima njezinu osobitu zaštitu. Prirodna dobra su određena i definirana Zakonom o zaštiti prirode (N.N. 70/05; 139/08; 57/11).

To su sve sastavnice prirode koje čovjek koristi u gospodarske svrhe; a mogu biti neobnovljiva (mineralne sirovine) i obnovljiva (biološka dobra, vode, obnovljivo tlo). Održivo korištenje prirodnih dobara je korištenje prirodnih dobara na način i u obujmu koji ne vodi do njihova propadanja, nego se održava njihov potencijal kako bi se udovoljilo potrebama i težnjama sadašnjih i budućih naraštaja. Da bi bilo održivo korištenje prirodnih dobara provodi se na temelju planova gospodarenja kao i dokumenata prostornog uređenja vodeći računa o očuvanju biološke i krajobrazne raznolikosti.

Zaštita

U svom Rječniku hrvatskoga jezika autor tumači da zaštititi znači štiti tj. braniti koga od opasnosti, sprečavati štetan utjecaj, a zaštitništvo je djelatnost provođenja ili pružanja zaštite drugima, svojstvo onoga koji štiti (patronat). Odgovornost, obveze i dužnosti fizičkih i pravnih osoba radi zaštite životinja, što uključuje zaštitu njihovog života, zdravlja i dobrobiti, način postupanja sa životinjama, uvjeti koji su potrebni za zaštitu životinja pri držanju,

uzgoju, prijevozu, obavljanju pokusa, klanju i usmrćivanju životinja, držanju životinja u zoološkim vrtovima, u cirkusima, na predstavama i natjecanjima životinja, prilikom prodaje kućnih ljubimaca te postupanje s napuštenim i izgubljenim životinjama uređene su Zakonom o zaštiti životinja. Taj Zakon se primjenjuje na sve životinje kralježnjake pri čemu se za životinje koje su zaštićene prema posebnim propisima (strogo zaštićene divlje svojte, zaštićene divlje svojte i zaštićene zavičajne udomaćene svojte) primjenjuju i propisi o zaštiti prirode. Navedeni Zakon se ne primjenjuje na gospodarenje lovištem i divljači, pri čemu se isključuje uzgoj i držanje životinja koje se koriste kao pomoć u lovu te uzgoj i držanje izvan lovišta životinja za potrebe lova.

U cilju zaštite divljih životinja u prirodi Zakon o zaštiti životinja zabranjuje sve radnje kojima se divlje životinje u prirodi, kao populacija ili jedinke, izlažu mučenju ili se trajnije onemogućavaju u obavljanju fizioloških funkcija (hranjenje, napajanje, razmnožavanje). Naglašeno se zabranjuje hvatanje živih životinja ili usmrćivanje na način koji uzrokuje trajnije patnje, osim ako je to iznimno opravdano znanstvenim istraživanjima i radi pomaganja određenoj populaciji. Zakon o zaštiti prirode dodatno uređuje sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njezinih vrijednosti. Prema njemu se zaštita prirode provodi očuvanjem biološke i krajobrazne raznolikosti, te zaštitom prirodnih vrijednosti. Pri tome biološka raznolikost predstavlja sveukupnost svih živih organizama koji su sastavni dijelovi ekoloških sustava, a uključuje raznolikost unutar vrsta, između vrsta, životnih zajednica, te raznolikost između ekoloških sustava.

Divljim svojtima se smatraju sve one koje nisu nastale pod utjecajem čovjeka kao posljedica uzgojnih aktivnosti. Takve svojte je zabranjeno bez opravdanog razloga uznemirivati, hvatati, ozljeđivati, smanjivati brojnost, uništavati ili oštećivati njezino stanište ili mijenjati njezine životne uvjete u mjeri u kojoj bi svojta

postala ugrožena. Stanje divlje svojte je povoljno ako je njezina rasprostranjenost i brojnost populacije u okviru prirodnih kolebanja i ne pokazuje dugoročni trend smanjivanja, te ako su staništa dovoljno prostrana da osiguravaju dugoročno očuvanje populacije.

Za štetu koju prouzroče divlje svojte Republika Hrvatska odgovara samo u slučajevima određenim Zakonom o zaštiti prirode koji se temelji na Strategiji. Strategija određuje dugoročne ciljeve i smjernice očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštićenih prirodnih vrijednosti, te načine njezina provođenja u skladu s ukupnim gospodarskim, društvenim i kulturnim razvojem, a izrađuje se na temelju izvješća o stanju prirode i zaštite prirode. Dakako da štetu za koju odgovara Republika Hrvatska iz svoga džepa plaćaju i oni koji poput mene smatraju da se gospodarenjem šteta mogla uglavnom izbjeći ili barem značajno umanjiti.

Stanište, lovište

Prema Rječniku hrvatskoga jezika stanište je uže životno područje na kojemu postoje životni uvjeti za neku biljnu ili životinjsku vrstu, biotop, a lovište je mjesto, područje izdvojeno za lov. Stručnjaku je ovakvo tumačenje dostatno, a laiku zasigurno ili preopširno ili nedostatno. U smislu Zakona o zaštiti prirode stanište je jedinstvena funkcionalna jedinica ekološkog sustava, određena zemljopisnim i abiotičkim svojstvima; a sva staništa iste vrste čine jedan stanišni tip. Sukladno Zakonu o lovstvu lovište je određena površina zemljišta koje je zaokružena prirodna cjelina u kojoj postoje ekološki i drugi uvjeti za uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova.

Planski akt kojim se detaljno uređuje gospodarenje određenom divljači i lovištem za određeno razdoblje u skladu s mogućnosti staništa te brojnosti i stanjem populacije divljači koja se uzgaja i prisutnosti zaštićenih vrsta je lovno gospodarska osnova. Osnovom se propisuje cilj lovnoga gospodarenja, koji mora biti u skladu s

mogućnostima staništa za divljač koja u lovištu prirodno obitava ili se prvenstveno uzgaja, te koji osigurava uzgoj zdrave i otporne divljači uz očuvanje zaštićenih vrsta.

Prilikom utvrđivanja cilja lovnoga gospodarenja, mora se osigurati postojanost ekosustava uz održavanje prirodnoga genofonda (ukupnosti gena). Programom zaštite divljači kao sastavnim dijelom lovnog gospodarenja se divljač štiti na površinama zemljišta na kojima se lovište ne smije ustanoviti. Upravo su ti planovi gospodarenja temeljni dokumenti i pokazatelji održivog korištenja prirodnih dobara na način kojim se održava njihov potencijal kako bi se udovoljilo potrebama i težnjama sadašnjih i budućih naraštaja.

Rangirajući određene prirodne vrijednosti zakonskom regulativom su posebno izdvojene tzv. zaštićene prirodne vrijednosti. To su prirodne vrijednosti proglašene zaštićenima od tijela utvrđenog Zakonom i upisane u upisnik zaštićenih prirodnih vrijednosti, a odnose se na zaštitne kategorije (strogi rezervati, nacionalni parkovi, posebni rezervati, parkovi prirode, regionalni parkovi, spomenici prirode, značajni krajobrazi, park-šume i spomenici parkovne arhitekture), zaštićene biljne, gljivlje i životinjske svojte uključujući mrtve primjerke divljih svojti zaštićenih na temelju Zakona i međunarodnih ugovora, njihove dijelove i derivate, te zaštićene minerale i fosile. Bez obzira na razinu zakonske regulative dio prirodne vrijednosti su i divlje životinje tj. zaštićene životinjske vrste i divljač.

Lovstvo, lov

U Rječniku hrvatskoga jezika lovstvo se tumači kao cjelokupna djelatnost u vezi s lovom, zaštitom i prehranjivanjem divljači, a lov je hvatanje ili odstranjivanje životinja u prirodi. U struci je lovstvo primarno gospodarska aktivnost kontrole, nadzora, zaštite i korištenja nacionalnog, uglavnom obnovljivog prirodnog dobra od interesa za Republiku Hrvatsku. Sve gospodarske aktivnosti su

usmjerene k očuvanju biološke raznolikosti, održivosti korištenja prirodnih dobara, zaštiti prirodnih vrijednosti, staništa i divljih svojiti i ekonomsku profitabilnost, a uz naglašenu brigu o zavičajnim vrstama i očuvanju prirodne ravnoteže. Značajan dio lovstva, a što je regulirano i Zakonom o lovstvu usmjeren je k mjerama zaštite divljači kojima se posebno potenciraju čuvanje lovišta, suzbijanje nezakonitog lova, održavanje broja predatora u optimalnom broju, smanjivanje broja divljači odnosno predatora koji čine štetu na podnošljiv broj, uklanjanje pasa i mačaka skitnica, provedbu preventivnih, kurativnih, laboratorijsko-dijagnostičkih i drugih higijensko-zdravstvenih mjera u lovištu radi zdravstvene zaštite divljači i drugih životinjskih vrsta, spašavanje divljači od elementarnih nepogoda (snijeg, led, poplava, požar i dr.), osiguranje mira u lovištu, poduzimanje preventivnih mjera prilikom obavljanja poljoprivrednih i drugih radova ili uporabe kemijskih i drugih sredstava, uređenje i održavanje izvora, zdenaca i pojila te uređenje i održavanje prirodnih prostora gdje se zadržava voda, osiguranje uvjeta za opstanak i razmnožavanje ugroženih životinjskih vrsta te provođenje mjera propisanih međunarodnim ugovorima o zaštiti migracijskih vrsta.

Moderno lovstvo je svojim aktivnostima već odavno izašlo iz okvira prirodnih staništa (prirodni uzgoj) te je dio svojih potencijala usmjerilo na izdvojene prostore (kontrolirani uzgoj). Uzgoj pernate divljači u centrima za uzgoj pernate divljači, a dlakave divljači u kavezima i na farmama. Dio tako uzgojene divljači namijenjen je puštanju u devastirana staništa zbog njihove revitalizacije, dio je namijenjen komercijalnom lovu u ograđenim lovištima, dio za uzgoj životinja ciljanih karakteristika (reprodukcija), dio za proizvodnju specifičnih proizvoda (liko), a dio za klaonice i trgovačku mrežu.

Lov je sastavnica lovstva kojom se dio lovnog gospodarenja (nacionalnog dobra) transformira u profit. Lov stalnih i sezonskih vrsta divljači planira se po vrstama u skladu s njihovim brojem,

omjerom spolova, razvojem dobnih razreda te utvrđenim ciljevima gospodarenja, a za jelena, divokozu i divlju svinju prema Planu gospodarenja uzgojnim područjem. Ispuštanje i lov posebno se planiraju za umjetno uzgojenu i u lovište unesenu divljač, uz prikaz obavljenoga lova i ostvarenoga otpada. Uginula, ranjena ili na drugi način stradala divljač (otpad), uračunava se u ukupno izlučivanje.

Divlje životinje

I zaštićene životinjske vrste i divljač su divlje životinje i sve su dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i imaju njezinu osobitu zaštitu. I jedne i druge dijele ista staništa i za sve njih je zakonski uređen sustav zaštite s ciljem očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, te zaštitom prirodnih vrijednosti. Pa iako imaju toliko zajedničkog u pristupu i tretmanu tih dviju skupina divljih životinja postoji značajna razlika. Zaštićene životinjske vrste se „samo“ štiti, a s divljači se gospodari. Štititi uglavnom pretpostavlja zabranu svekolike aktivnosti s i oko takvih svojti. Gospodariti znači poduzimati upravo one aktivnosti koje su propisane i Zakonom o zaštiti prirode i Zakonom o zaštiti životinja i Zakonom o lovstvu. I dok se zaštićene divlje životinjske vrste štite neovisno o njihovom brojnom stanju pa i onda kada je isto premašilo procijenjenu optimalnu gustoću, a počinjene štete su izvan granica opravdanosti, broj divljači se redovito prati i održava na bonitiranjem utvrđenom lovno gospodarskom kapacitetu.

Bonitiranjem lovišta utvrđuje se najveći mogući broj divljači koji se može uzgajati u lovištu, koji ne remeti prirodne odnose između divljači i zaštićenih životinjskih vrsta, te njihovih prirodnih staništa i gospodarskih djelatnosti. Obavlja se za gospodarski značajne vrste divljači koje u lovištu od prirode obitavaju odnosno koje se prvenstveno uzgajaju ili koje će se uzgajati, u skladu sa Stručnom podlogom. Mogući broj divljači za koju ne postoje upute za bonitiranje kao i drugih životinjskih vrsta, utvrđuje se procjenom. Lovno gospodarski kapacitet okosnica je gospodarske osnove jer je

gospodarski sustav održavanja brojnosti pretpostavka održivosti vrsta, očuvanja staništa, opravdane razine šteta i profitabilnog iskorištavanja nacionalnog dobra.

Zaključno

Evidentna različitost pristupu divljim životinjama prvenstveno je rezultat njihove administrativne podjele na zaštićene divlje životinje i divljač. Kako bi se ta razlika u osmišljavanju brige za divlje životinje izbjegla predlažem ujednačavanje na način da se sve stave pod istu regulativu i da se sa svima njima racionalno, održivo i profitabilno gospodari. Prema postojećoj regulativi su u mjere gospodarenja s divljači, tj. u Zakon o lovstvu uključene sve pretpostavke iz Zakona o zaštiti životinja i Zakona o zaštiti prirode, a što ukazuje na jedinstvene ciljeve brige o divljim životinjama. Istovremeno su zaštićene divlje životinje izvan kontroliranog nadzora pa se njihov utjecaj koji je nerijetko vrlo negativan, proporcionalno dijeli s brojem zaposlenih stanovnika Lijepe Naše. Aktualna stvarnost najčvršći je argument u obrani navedenog promišljanja. Jer: dok se na popisu divljači nalaze životinjske vrste čiji odstrel je najstrože zabranjen (dabar) na popisu zaštićenih divljih životinja je vuk čiji odstrel se povremeno odobrava. To zorno ukazuje da puška nije kriterij da bi neka životinjska vrsta bila divljač ili zaštićena divlja životinja, a da je nedvojbeno briga o svim divljim životinjama zajednički interes i obveza Republike Hrvatske. U postizanju tog zajedničkog interesa cilj brige oko divljih životinja i njihovih staništa je održavanje biološke ravnoteže.

Sukladno Zakonu o zaštiti prirode biološka ravnoteža je stanje međusobno uravnoteženih odnosa i utjecaja živih bića među sobom i s njihovim staništem. Prirodna ravnoteža je narušena, kada se poremeti kvantitativna ili kvalitativna struktura životnih zajednica, ošteti ili uništi stanište, uništi ili promijeni sposobnost djelovanja ekološkog sustava, prekine međusobna povezanost pojedinih

ekoloških sustava, ili prouzroči znatnija izoliranost pojedinih populacija.

Slijedom bioloških postulata svaka vrsta ima odgovarajući učinak na sveukupne odnose u staništu, a predatori su biološki regulatori brojnosti tj. veličine populacije plijena. Negativni utjecaj predatora na plijen strogo je na razini jedinke jer svaka populacija plijena ima dugoročno koristi od svojih neposrednih predatora. Oni putem prirodne selekcije najprilagođenijih i regulacijom veličine populacije održavaju kapacitet staništa. Eliminacijom grabežljivaca nekontrolirano raste brojnost njihovog plijena, a što narušava prirodnu ravnotežu. Tada ulogu regulatora veličine populacije preuzimaju ograničene količine hrane u staništu te razne nametničke i virusne bolesti.

Održavanjem brojnog stanja svih divljih životinja na razini određenoj temeljem stručnih podloga čovjek u sustavu održavanja biološke ravnoteže odrađuje svoju ulogu vrhunskog predatora. Dakako da čovjek kao predator koji se razvio neusporedivo brže od plijena nema ekološku ulogu usporedivu onoj ostalih predatora, već mora svjesno prilagođavati svoje predatorske moći kako ne bi narušio odnose među vrstama svoga plijena, a koje uključuju i vrhunske predatore. Čovjek se ponaša zaštitnički. On pruža zaštitu drugima, čime ih štiti. On gospodari. I da se kao stručnjaci kojima je prezentirano tumačenje dostatno pozovemo na već citirani Rječnik hrvatskoga jezika, gospodariti znači vladati, upravljati, držati u vlasti, dok je gospodar onaj koji vlada, onaj čije je što ili koji se za što brine.

Mjesec studeni, godina 2012. **LOVSTVO I ZAŠTITA**

Objavljeno: Roman Safner (2013): Čarobni ključ za nevolje (1). Dobra Kob, 142, 74-75.

Roman Safner (2013): Gospodarenje, a ne zabrana lova (2). Dobra Kob, 143, 74-75.

Članak je pokušaj da se edukativnom prezentacijom realnih pokazatelja razbiju nametnute predrasude. Barem u onom dijelu populacije koji nije sklon slijepom klanjanju tuđim interpretacijama bez da se sam barem informira.

Promatrajući kroz prizmu apriorne averzije neupućenog puka naspram lovaca i svega što je s lovcima povezano lakše je percipirati i našu svakodnevicu. U mnogim zemljama Europe i svijeta lovci su uglavnom bahati, bezosjećajni, natprosječno imućni, uglavnom alkoholizirani, neobrazovani, jakog lobija i organiziranosti na razini mafije. Oni su ubojice životinja i kućnih ljubimaca, a nerijetko se ranjavaju ili ubijaju i međusobno. Oni su uzrok nestanka vrsta, narušavanja biološke raznolikosti i drastičnog onečišćenja okoliša. Zbog moćnog lobija i natprosječnih financijskih mogućnosti sva su im vrata širom otvorena, a njihove odluke nepisani su zakoni. Krivi su i za ekonomsku krizu i za recesiju u Europi. Dakako da su oni produžena ruka lovstva koje se lažno prezentira kao struka, pa čak i znanost. I uz pretpostavku da je sve navedeno točno u ovim svojim promišljanjima nemam namjeru braniti lovce pa stoga niti lovstvo. Što više. Pokušat ću doliti ulje na vatru ili dodati sol na ranu. Pokušat ću edukativnom prezentacijom realnih pokazatelja razbiti nametnute predrasude. Barem u onom dijelu populacije koji nije sklon slijepom klanjanju tuđim interpretacijama bez da se sam barem informira. A Vi poštovani čitaoci prosudite sami.

Već prije puno puno godina poznavaoči globalnih svjetskih kretanja su kao vizionari nagovijestili moguće klimatske promjene. Skeptici su

u nadolazećim promjenama prepoznali „smak“ svijeta, a umjereniji su alarmirali javnost na pojačani senzibilitet. Dugo nije bilo nikakve povratne reakcije. A onda je vrlo sinkronizirano i na velika vrata, iako uz inscenirane sukobe i dirigirana razmimoilaženja diljem svijeta probuđena svijest javnosti. Raspisani su brojni projekti/programi s prefiksom „zaštita“ za koje su bila osigurana i značajna materijalna sredstva. Krenula je beskrupulozna svjetska pomama za zaštitom. Praćena primamljivom financijskom podrškom nametnuta je zaštita svega i svačega.

Dakako da su pri tome prirodna dobra poput okoliša, biljnog i životinjskog svijeta imala neosporan prioritet. Istovremeno je masovna eksploatacija krupnom kapitalu primamljivih bogatstva nastavljena nesmiljenom žestinom. Pa i uz vrlo razvidnu i širokopojasnu destrukciju s gotovo nikakvom vjerojatnošću obnove. Pojam zaštita postao je čarobni ključ koji je otvarao i najčuvanije brave. Mijenjale su se vlade, padali su sustavi, pisali se i prepisivali brojni zakoni, pravilnici i naredbe. Likovalo se i tugovala. I sve to u ime zaštite. Osobno sam uvjeren, čak i gotovo siguran da su u namjeri prikrivanja svoje prljave „rabote“ upravo začetnici tog svjetskog zla (zagađenja) pokrenuli ovo novo ludilo zvano zaštita. Podilazeći nametnutom trendu, zaštita koja je prvenstveno sama sebi i cilj i svrha postala je značajnija od gospodarenja. Nedvojbeno je da su u toj novoj filozofiji zemlje s nižim životnim standardom i skromnijim udjelom u svjetskom odlučivanju, a s ciljem vlastitog opstanka morale podnijeti i najveći dio tereta. One su samo uvjetno pitane. Njima je promišljanje doslovce nametnuto. I sad se vjerojatno pitate, a gdje je tu lovstvo, a gdje su tu lovci? Pa krenimo nekim redom.

S izuzetkom nacionalnih parkova, parkova prirode i zaštićenih područja unutar kojih se sve aktivnosti odvijaju sukladno pravilnicima o unutarnjem redu cijela Hrvatska je lovište. U lovištu su prepoznatljive tzv. lovne i ne lovne površine, a cijelom površinom

se gospodari sukladno zakonu o lovstvu. Zbog nemogućnosti jedinstvenog gospodarenja sveukupnom površinom ista je rasparcelirana na manje segmente i natječajima dodijeljena pojedinim ovlaštenicima prava lova. S ovlaštenicima je potpisan ugovor temeljem kojega su oni osim prava preuzeli i odgovarajuće obveze. Parceliranje je primarno izvršeno temeljem različitih vlasničkih udjela, a potom i geografske pozicije. Uspostavom granica na takvim parcelama su formirana pojedinačna lovišta. Sasvim uopćeno, lovište je sinonim staništu, a stanište biotopu. U biti se radi o području na kojem postoje životni uvjeti za neku biljnu ili životinjsku vrstu, a poželjno je da tvori zaokruženu prirodnu cjelinu. Iako gotovo sinonimi različiti pojmovi za iste površine se u svom tumačenju značajno razlikuju.

Samo jedan od njih, a to je lovište već u svom nazivu naglašava da se radi o prostoru unutar kojega su sve aktivnosti usmjerene u njegovo stvarno, materijalno očuvanje i zaštitu. Samo u lovištu se sustavnim gospodarenjem uspostavlja propisanim mjerama i postupcima određeno brojno stanje divljači, odnos pojedinih dobnih kategorija i spolna struktura. Tako uspostavljena gustoća divljači se naziva lovno gospodarski kapacitet.

Sušтина lovno gospodarskog kapaciteta je stvaranje profita uz očuvanje biološke raznolikosti i biljaka i divljih životinja. Sukladno zakonskoj regulativi ne stvaranje profita od nacionalnog dobra od interesa za Republiku Hrvatsku u segmentu je funkcioniranja pravne države i propisanih sankcija. Profit se ostvaruje primarno kroz lovni turizam, a potom i cijelim nizom pratećih aktivnosti. Očuvanje biološke raznolikosti organizirano je održavanjem lovno gospodarskog kapaciteta, a što podrazumijeva unos divljači, točno definiran odstrjel po spolu i dobnoj kategoriji za svaku vrstu prisutne divljači, lovostaj na pojedine vrste, kategorije i spol, uređenje lovišta, sprječavanje šteta od divljači i na divljači, lov samo

propisanim tehnikama, uporaba lovačkog oružja i streljiva uz propisane skupine lovačkih pasa.

Nabrojane mjere lovnog gospodarenja dio su aktivnosti lovstva koje je prema klasifikaciji znanstvenih i umjetničkih područja i polja (Državni zavod za statistiku N/N 118/09) razvrstano u područje biotehničkih znanosti, polje poljoprivreda i polje šumarstvo, a unutar tih polja u granu lovstvo. Dakako da je u isto biotehničko područje i navedena polja između ostaloga uvrštena i grana ekologija i zaštita prirode. Znanstvenim klasificiranjem lovstva definirana je neupitnost njegovog značaja u sveukupnom osmišljavanju razvitka države. Stoga je sasvim razvidno da u lovstvu nema mjesta voluntarizmu i sveznalaštvu.

Nedovoljno ili samo površno poimanje lovstva u javnosti naglašeno je već u njegovom uobičajenom poistovjećivanju s lovom. Tada se naime od drveta ne vidi šuma. Jer kada puška postane primarni i neprikosnoveni sinonim lovstva onda je „car gol“, a ono malo što može pokriti rukama samo je dodatni izazov njegove nesavršenosti. Već sama činjenica da je uz nekoliko iznimaka cijela Hrvatska lovište, a da je lovište stanište, ukazuje da se na istim površinama zadržavaju sve divlje životinje za koje na tom prostoru postoje odgovarajući životni uvjeti. Samo dio tih divljih životinja, a sukladno Zakonu o lovstvu je divljač. Sve ostale divlje životinje su zaštićene. Biti divljač u konkretnom slučaju znači da se metodama lovnog gospodarenja o svakoj takvoj vrsti vodi sustavna briga. Određuje se njezina optimalna gustoća koja se u cilju sprečavanja neopravdanih šteta i stvaranja profita redovito održava. Održava se stalnim praćenjem i korekcijama sukladno rezultatima prebrojavanja. Prostor na kojem divljač obitava se sustavno uređuje uz osiguranje dostatne hrane, zaklona i vode za piće. Osim brojnog stanja kontrolira se i održava odnos dobni i spolnih kategorija. Osigurana je lovočuvarska služba koja svakodnevno prikuplja informacije s terena kako bi se po potrebi pravovremeno interveniralo. Spašava

se divljač u slučaju elementarnih nepogoda i uklanjaju se bolesne životinje radi sprječavanja širenja bolesti. Odabiru se roditeljski parovi preferiranjem nositelja trofejnih svojstava. Organiziraju se lovne aktivnosti uz plasman usluga, trofeja i divljačine pretvarajući dobro od interesa za državu u profit. U dobro za sve njezine stanovnike.

Za razliku od divljači s kojom se gospodari ostale divlje životinje koje nisu divljač, se samo štiti. I dok je broj divljači temeljem stručnih podloga vrlo precizno određen i redovito se prati i održava na zadanoj razini, zaštićene divlje životinje se samo štiti. Brojnost se određuje samo za iznimne vrste koje direktno i prepoznatljivo uzrokuju očiglednu materijalnu štetu (vuk). Uz malobrojne iznimke sve ostale vrste zaštićenih životinja su van bilo kakve kontrole i nadzora. One su samo zaštićene i uglavnom nedodirljive. Kada zaštićena vrsta napravi štetu u gospodarstvu (domaće životinje, uzgajane kulture) trošak namiruje država, a kada zaštićena vrsta napravi štetu na divljači, troška nema. To je normalni odnos vrsta u prirodi ili „pojeo vuk magare“. Kako štetu od divljih zaštićenih životinja nadoknađuje država čvrsto se uhvatite za vlastiti džep. Jer to je vaš/naš novac. Ukoliko divljač napravi štetu na gospodarskim kulturama ili domaćim životinjama onda je za istu odgovoran ovlaštenik prava lova.

I dok je broj divljači određen lovno-gospodarskim kapacitetom broj zaštićenih vrsta ograničen je isključivo mogućnostima staništa. Broj životinja koji je sukladan mogućnostima staništa označava se kao biološki kapacitet. I on je vrlo promjenjiv jer se mogućnosti staništa nalaze u stalnoj dinamici i promjenjive su. U korelaciji s promjenama mogućnosti staništa mijenja se i njegov kapacitet. Neke od tih promjena su periodičkog značaja s dužim ili kraćim intervalom ponovljivosti, a neke su ne periodičke i mogu voditi do izumiranja populacije.

Neupitno je da se mjerama lovnog gospodarenja (održavanje brojnog stanja lovno gospodarskog kapaciteta divljači, kultiviranje i uređenje lovno tehničkih i lovno gospodarskih objekata i dr.) znatno utječe i na ukupni biološki kapacitet. Ovakva organizirana i kontinuirana briga o divljači neupitno osigurava povoljnije uvjete preživljavanja i ostalim divljim životinjama. Odgovor prirode na povoljne uvjete staništa je porast biološkog kapaciteta. Ili drugim riječima. Što se u lovištu vodi bolja briga o divljači u njemu raste i broj ostalih divljih životinja. Onih zaštićenih. Dio njih svoju povećanu brojnost temelji na ishrani s divljači (predacija), a dio u pasivnoj kompeticiji (vrste koje trpe jer si međusobno crpe izvore hrane, vode i drugih izvora).

I eto nas ponovno na početku priče. Podilazeći nametnutom trendu, zaštita koja je prvenstveno sama sebi i cilj i svrha postala je značajnija od gospodarenja. I struci i znanosti je poznato da se bezgraničnom zaštitom samo nekih vrsta unutar zadanog biotopa neprirodno mijenjaju mogućnosti njegovog kapaciteta uz narušavanje biološke raznolikosti. Dakako da niti pojam ugroženosti više nije vjerodostojan argument opće zaštite, tj. totalne zabrane bilo kakve osmišljene intervencije u populaciju. Uvjeren sam da je gospodarenje na osnovi struke neusporedivo kvalitetnija zaštita od totalne zabrane. U prilog neosporne prednosti gospodarenja kao dominantne zaštitne mjere je i formiranje određenih povjerenstava za gospodarenje ugroženim vrstama (pr.: krupne zvjeri). Upravo zadatak tako formiranih asocijacija je da metodama lovnog gospodarenja (određivanje gustoće populacije, prebrojavanje, održavanje spolne i dobne strukture, odstrjel) "spašava" ugrožene vrste. Nameće se vrlo jasan zaključak da je od svih divljih životinja najzaštićenija upravo divljač. Stoga i nije čudno da su svakim danom sve glasnjiji i oni koji se pitaju: tko će nas zaštititi od „zaštitara“?

One druge primjedbe o lovcima i lovstvu s početka ovoga teksta su prvenstveno rezultat nedostatne edukacije i nametnutih predrasuda

te primarno predmet socioloških i psiholoških analiza. No i bez takvih dubljih analiza svakodnevni život ih demantira. Jer bahatost, bogati domjenci, alkohol, moćni lobiji i ozloglašene mafijaške organizacije danas stoluju negdje drugdje. S njima se obično s velikim kašnjenjem bavi pravna država, a što je razvidno otvaranjem stranica svakodnevnog tiska ili nekog drugog informativnog medija. Kako u našoj tako i u brojnim drugim zemljama Europe i svijeta.

Mjesec lipanj, godina 2013. **HRVATSKO LOVSTVO U EU**

Objavljeno: Roman Safner (2013): Zašto nismo lideri EU-a? Dobra Kob, 143, 4-5.

Unatoč dugogodišnjim najavama, brojnim pregovorima i proklamiranim pripremama hrvatsko lovstvo u Europsku zajednicu ulazi nespremno. Iako ta nespremnost nije sindrom isključivo lovstva nikako ne može biti alibi za ne učinjeno i/ili propušteno. I dok je u periodu od 2001. do 2011. godine barem na papiru postojala od vlade RH prihvaćena desetogodišnja strategija razvitka poljoprivrede pa i lovstva njenim istekom lovstvo je ostalo bez osnovnih strateških smjernica. Može se pretpostaviti da je bez koncepcijsko stanje nezakonite pretvorbe i privatizacije doprinijelo izostanku društvenog opredjeljenja na dugi rok, iako je ono pretpostavka za privlačenje kapitala i dakako rada. Izostanak strateških smjernica neupitno ukazuje na nemar, nebrigu, površnost, aljkavost, razjedinjenost, nadmenost, netrpeljivost i td., i td. državne birokracije međusobno pa i prema divljači, a koju je deklarativno svrstalo u „dobro od interesa za RH koja ima njezinu osobitu zaštitu“.

Bez obzira na razloge „stali smo na loptu“ i neke procese stavili u mirovanje jer i onako će Europa „diktirati pravila “ pa što da se nepotrebno zamaramo? O tempora, o mores! Vrijeme koje neumitno teče će vrlo brzo obznaniti dali je skidanje gaća pred nadolazećom Europom, a u koju smo barem mišljenjem većine žarko željeli ući, pa i naglavačke, bilo opravdano ili ne opravdano? Kao uvjereni Europljanin koji se njenim pripadnikom smatra već samim činom rođenja na ovim prostorima mišljenja sam da nam takav slijed događanja nije bio potreban. Dapače. Da je za nas izrazito štetan i kontraproduktivan. Sukladno našem sustavu lovstva/lovnog gospodarstva, a uz relativno malo dodatnog napora i dosta dobre volje mogli smo svojim primjerom doprinijeti uspješnosti lovstva unutar cijele Europske zajednice. Mogli smo argumentirano

nametnuti/diktirati određene kriterije ponašanja te se u segmentu lovstva ustoličiti kao „lider“.

Nedvojbeno je da je Europska zajednica primarno zamišljena kao interesna sfera prvenstveno onih moćnijih i bolje organiziranih. Prema Lidiji Paris (2013. Nova globalna etika) na globalnoj razini su prihvaćene nove etičke norme i brojna načela koja su već dovela do nepovratnih promjena na svim područjima društvenog i političkog života. Postale su općeprisutne. Nove su vrijednosti ambivalentne, a to nije sinonim za toleranciju i izbor već je to proces razgradnje stvarnosti i istine, koji vodi do proizvoljnog obnašanja vlasti i do netolerancije – do toga da manipulativne manjine svoj program nameću nesvjesnoj većini. Nova globalna etika zauzela je mjesto nekadašnjih univerzalnih vrijednosti o kojima se više skoro uopće ne govori. Nova etika je diktat. Već je dokazala da se može nametnuti, i da je u tome sposobnija i moćnija nego li (nacionalno ili internacionalno) pravo. Pravi „vlasnici“ nove etike nisu vlade i građani koje one zastupaju, nego utjecajne skupine koje vrše pritisak i pokušavaju ostvariti svoje partikularne interese. Institucionalna fasada ostala je stajati, ali stranci su već zauzeli sve prostorije u kući. Unatoč toga je nedvojbeno da je Europska zajednica u mnogim segmentima zajedničkog funkcioniranja naznačila samo globalne okvire (kodekse) dozvoljavajući pojedinim članicama da barem donekle same kreiraju svoju budućnost. I to slijedom svoje povijesti, kulture, ekonomskog i socijalnog razvitka. Što više, svakoj potencijalnoj članici ostavljen je dugi period za prilagodbu u kojem je bilo dovoljno vremena i za osmišljavanje vlastitog društvenog opredjeljenja na dugi rok.

U neosmišljenom (izostanak strategije) stanju lovstva zatečenom u trenutku ulaska u ravnopravno članstvo Europske zajednice gubi se kredibilitet i na onim područjima u kojima smo svojim rezultatima nadmašivali prosjek, pa i do našeg ulaska najpropulzivnijih članica. Sami smo se doveli u situaciju da ćemo uz više ili manje pompe

bespogovorno prihvaćati i one diktate čiji smo smisao na ovim prostorima već odavno razložno demantirali ili barem definirali bespredmetnim. Istovremeno je sasvim razvidno da će nas upravo pripadanje ovako respektabilnoj zajednici natjerati da konačno vrlo razložno i na stručnim osnovama progovorimo i o našim prednostima i svim onim nedostacima koje smo skrivali pod tepih. Da djelomično sami, a uglavnom pod pritiskom zajednice osmislimo što od lovstva očekujemo i kako da očekivano ostvarimo. Velika je vjerojatnost da će u tom novo komponiranom osmišljavanju neprikosnovena i često samo proklamirana zaštita radi zaštite dobiti dodatnu podršku nad racionalnim gospodarenjem dobrom od interesa za Republiku Hrvatsku. Da smo tijekom proteklih godina o tome sustavno razmišljali, da se željelo čuti one koji su imali što za reći onda bi neizvjesnost ulaskom u EU bila znatno manja, a energija bi bila usmjerena u blagodati i pomoć takve zajednice pri ostvarivanju primarno naših dugoročno postavljenih ciljeva.

Mjesec kolovoz, godina 2013. **OBRAZOVANJE – PRETPOSTAVKA USPJEHA U EU**

Objavljeno: Roman Safner (2013): Domaća pamet, ipak, na cijeni. Dobra kob, 144, 26-27.

Čim se na ovim prostorima počelo kalkulirati s datumom ulaska Hrvatske u ravnopravno članstvo europske zajednice bilo je razvidno da će doći do pozitivnih pomaka u valorizaciji obrazovanja. Pa iako su slijedom medijskih izvještavanja naš svakodnevni život i ustaljeni običaji bili ugroženi, objektivnom promatraču bilo je drago da će konačno za svoje novce kupovati točno proklamirani proizvod od educiranog proizvođača. Prijetnje sa zabranom prodaje, tj. nestankom „domaćeg sira i vrhnja“ tipični su primjer zastrašivanja javnosti i paušalnih prosudbi nepopravljivih skeptika. Ako lovac da bi se bavio lovom, ribolovac da bi lovio ribu, vozač da bi vozio neko prometalo, i td., i td. moraju imati uvjerenje o osposobljenosti (ispit) nije li u svekolikom interesu da i proizvođač hrane posjeduje takvo uvjerenje.

Nije uvjet da mora završiti visoku razinu naobrazbe već odgovarajuće uvjerenje stječe savladavanjem relativno kratkog, ali specifičnog odobrenog programa. Uvjerenje je dodatna garancija i sigurnost i onoj „kumici“ koja prodaje svoj "sir i vrhnje" kao i njenom kupcu. Za pretpostaviti je da će uvjerenje o stečenim kvalifikacijama postati pretpostavka uključivanja u suvremene europske gospodarske tokove. Iako to neki ne žele ili još uvijek ne mogu razumjeti i "kumica" na placu i profesor na fakultetu morat će i svojim dokumentima o obrazovanosti izboriti pravo na plasman svojih roba i usluga. U konačnici će to biti značajna garancija da i potrošači tih roba i usluga ne kupuju "rog za svijeću", a da je kupljeno sukladno proklamiranim vrijednostima. Dakako da su promućurni prepoznavši nadolazeće kriterije osmislili i registrirali razne edukativne razine, a i na Sveučilištu se sve glasnije govori o tzv. cijelo životnom obrazovanju.

Mišljenja sam da je kod nas obrazovanje u segmentu lovstva na zadovoljavajućoj razini. Svaki usvojeni program je prošao stručnu recenziju, a tek nakon koje je odobren od relevantnih institucija. Posebno su osmišljeni programi za obrazovanje lovaca, lovočuvara, ocjenjivača lovačkih trofeja i kinoloških sudaca lovnih pasmina pasa kao i programi za stručno i znanstveno usavršavanje iz lovstva na veleučilištima i sveučilištima (od prvostupnika i magistra struke do specijaliste i doktora znanosti). Ovisno o njihovoj razini avangarda odobrenih programa podložna je periodičkim provjerama i međunarodnim reakreditacijama bez čije pozitivne ocjene se program ne može nastaviti provoditi.

Dakako da je u naobrazbi uz kvalitetu programa bitan način njezine provedbe, a koji je značajno povezan i s raspoloživim obrazovnim kadrom. Relativno širok dijapazon institucija involviranih u naobrazbu iz lovstva svakako ukazuje na interdisciplinarnost lovstva koje je primarno kao grana razvrstano unutar područja biotehničkih znanosti. Nedvojbeno je da u Hrvatskoj ima dovoljno prostora za nadogradnju osobnih znanja iz lovstva i da svaki voljni pojedinac savladavanjem nekog od ponuđenih programa može izgraditi i/ili nadopuniti svoj osobni curriculum (životopis) dodatnim uvjerenjima i svjedodžbama. Ovakve mogućnosti jednako su dostupne potencijalno „novim“ stručnjacima kao i onima koji samo nadograđuju već stečena znanja.

Po završetku odgovarajućeg obrazovnog programa neka od postignutih zvanja unosila su se i u radnu knjižicu kao stručno napredovanje. Iako radne knjižice kao službeni dokument postaju dio naše povijesti i zamjenjuju ih elektronski supstituti uvjerenja i svjedodžbe o postignutom stupnju naobrazbe i nadalje će definirati status njihovih vlasnika. Svako novo uvjerenje i/ili svjedodžba doprinos je višem statusu. Uvjeren sam da su ulaskom RH u EU i propisani minimalni stručni uvjeti za određena radna mjesta konačno postali stvarni kriterij za zapošljavanje. Kako kod

„domaćih“ tako i kod „stranih“ gospodarstvenika. Tako će se valorizacijom stručnosti (struke i znanosti) stvoriti argumentirana baza za brigu o „svijetu divljine“ uvažavanjem gospodarskih metoda umjesto svekolikih zabrana, a s ciljem socijalnog i ekonomskog napretka uz očuvanje biološke raznolikosti brojnih biljnih i životinjskih vrsta.

Mjesec siječanj, godina 2014. **OBJEKTIVNOST NAPISANE RIJEČI ili DA LI JE NAPAD NAJBOLJA OBRANA?**

Objavljeno: Roman Safner (2013): Komarac ne čini muziku. Dobra kob, 148, 14-16.

Dakako da niti lovačko štivo nije imuno različitih nasrtaja. I preko njega se vode neki interesni ratovi preferirajući trač, veličanje i/ili uskogrudnost na uštrb stručnosti i istinite informacije. Tada vika samo dodatno stimulira i potiče na još veću agresivnost. Mnogo efikasnija metoda borbe protiv takvih dnevnih nazora i ideologija u lovačkim tiskovinama je ukazivanje na negativnosti do kojih dovode, a to se primarno postiže obrazovanjem.

Recesija i kriza

Naša svakidašnjica obilježena je recesijom i posvemašnjom krizom. Kako krizom materijalnih dobara tako i krizom etike i morala. Kriza materijalnih dobara koja nas trenutno daleko izravnije pogađa razboritim gospodarskim mjerama može biti prevladana relativno brzo. Mnogo nepredvidljivija i s dalekosežnijim posljedicama je kriza etike i morala. Iako u sjeni materijalne krize ona se poput krakova hobotnice uvukla u sve pore našega života. I kada pomislimo da smo se oslobodili njenih krakova ostaju ljepljive prijanjaljke ili njihovi ožiljci koji još dugo unose nemir u naš spokoj.

Napisane riječi

U takvom okruženju i poruke koje nam se svakodnevno šalju putem izrazito moćnih i sve mnogo brojnijih medija su vrlo promjenjive i nestalne. U konačnici sva ta brbljanja o bijedi, nevolji i zločinu umanjuju sposobnost privlačenja dobrih ideja. To je metoda izvlačenja novca iz vlastitog džepa i zdravlja iz vlastitog tijela. Međutim, ako iz čovjeka zrači odlučnost, veselje, snaga, poštenje, strpljenje, red i preciznost, onda će tijekom vremena privlačiti na

sebe sve više pozitivnih elemenata iz okoline, a što već spada u domenu uspjeha.

Moral i etika

U nedostatku svjetonazora i univerzalnih vrijednosti o kojima se više skoro uopće ne govori na globalnoj razini su prihvaćene nove etičke norme i brojna načela koja su već dovela do nepovratnih promjena na svim područjima društvenog i političkog života. Univerzalne vrijednosti podrazumijevale su posvemašnje izbjegavanje neistine. Skrivanje pak istine uvijek je tretirano kao potencijalna laž, a njeno prešućivanje zahtijevalo je značajnu moralnu odluku. Takva odluka nije smjela biti utemeljena na osobnim potrebama, kao što je potreba za moći, potreba dodvoravanja ili kao zaštita od izazova. Odluka je morala biti zasnovana u potpunosti na potrebama osobe kojoj se istina prikriva. Nove su vrijednosti proces razgradnje stvarnosti i istine, koji vodi do proizvoljnog obnašanja vlasti i do netolerancije – do toga da manipulativne manjine svoj program nameću nesvjesnoj većini. Nova globalna etika je već dokazala da se može nametnuti, i da je u tome sposobnija i moćnija nego li (nacionalno ili internacionalno) pravo. Pravi „vlasnici“ nove etike su utjecajne skupine koje vrše pritisak i pokušavaju ostvariti svoje partikularne interese.

Tisak

Pa iako je "fer play" (poštena igra) minimalna pretpostavka demokracije svjedoci smo vrlo grubih, a nerijetko nedozvoljenih "udaraca ispod pojasa". Iste metode obezvrjeđivanja sugovornika i ne istomišljenika sveprisutne su i u tiskovinama. Dakako da niti lovačko štivo nije imuno takvih nasrtaja. I preko njega se vode neki interesni ratovi preferirajući trač, veličanje i/ili uskogrudnost nauštrb stručnosti i istinite informacije. Takvi tekstovi su uglavnom prilagođeni željama potencijalnih čitača-birača i u interesu dnevne

politike. Tada se i možebitna dobronamjerna kritika veže uz osobnost gubeći tako elementarni smisao razmjene stavova s ciljem općeg probitka. U teoriji uspjeha upravo onaj tko se usudi nositi odgovornost najbolje uspijeva. Tko se ne usudi mora biti slabo plaćeni pomoćnik onih koji se to usude. U sustavu iskrivljenih vrijednosti onaj koji ništa nije postigao kriv je jer se nije angažirao, a onaj koji je nešto postigao kriv je jer je pri tome "sigurno" i sebe osigurao. Takvi više-manje dirigirani/interesni pamfleti iz kojih se iščitava loše obrazovanje i uglavnom ponuda spasa u zazivanju duhova prošlosti se ne mogu suzbijati vikom. Vikati "nemoguće" jer nešto izgleda nemoguće, znači njegovati sudbonosnu naviku odbijanja. Takva vika samo dodatno stimulira i potiče na još veću agresivnost.

Obrazovanje

Mnogo efikasnija metoda borbe protiv takvih dnevnih nazora i ideologija u lovačkim tiskovinama je ukazivanje na negativnosti do kojih dovode, a to se primarno postiže obrazovanjem. Obrazovanom čitatelju "komarac nije muzika", a "udarac ispod pojasa" je trenutni prekid borbe i diskvalifikacija. Takav čitatelj zna razlikovati objektivnost napisane riječi od dnevno političke propagande kao i trajne vrijednosti od lažne patetike. Stoga i pitanje da li je napad najbolja obrana ima više mogućih odgovora.

Metode obrane

Ukoliko se obrazovanost protumači kao napad na neobrazovanost onda je odgovor da. Napad je najbolja obrana. Ukoliko se obrazovanost protumači kao obrana onda je odgovor ne. Tumačeći pak obrazovanost u svjetlu pismenosti stare mudrosti ističu da je polupismenost mnogo gora od nepismenosti. Nepismeni su "svjesni" svojega neznanja i ne ističu ga, dok su polupismeni "umišljeni" da sve znaju i stoga se eksponiraju bez stvarnog pokrića.

Interesno povlađivanje vrlo brojnoj skupini polupismenih neupitno dodatno doprinosi učestalosti neobjektivnosti napisane riječi i satiranju tradicionalnog svjetonazora i univerzalnih vrijednosti. Samo u novim mislima, čijim stvaranjem uspješno ovladavamo, nalazi se bijeg iz tamnica materijalnog i duhovnog siromaštva. Tko zaboravlja, stvara prostor za nove misli. Pri tome zaboraviti ne znači sasvim ugasiti, što bi bilo i nemoguće, jer smo mi zbroj naših iskustava. Međutim, tko se hermetički zatvara u sadašnju ili proteklu sreću na njoj će ostarjeti i posjediti. Učiti nešto zaboraviti, jednako je važno kao i učiti nešto zapamtiti.

Umjesto zaključka

Tko dozvoli da ga drugi oblikuje, tko napusti svoje vlastite sklonosti i nastojanja da bi postao tuđa jeka, tko živi na tuđoj želji, gubi sve više pravo na samoodređenje. On privlači toliko stranih misli oko sebe da postaje dio tih drugih. Postaje oruđe koje automatski sluša nijemu želju okoline. Iako su mnogi svojom otvorenošću u nezgodnom trenutku jako osakatali svoju sreću slijedom do sada napisanih/objavljenih tekstova u lovačkim časopisima i reakcije dijela čitatelja iz osobnog iskustva sam postao svjestan kako postoji cijela mreža, mnogo veća nego što bih se ikad usudio i pomisliti, ljudi koji tiho idu ovim drugim putem razvoja kojim se rjeđe ide. Osjećam da su mi oni zahvalni što sam umanjio njihov osjećaj usamljenosti na tom putu.

*Mjesec veljača, godina 2014. **NARODE, ČUJTE I POČUJTE!***

Objavljeno: Roman Safner (2014): Glas za različite strane istog novčića. Dobra kob, 150, 12-13.

Vratimo se stotinjak godina unazad u vrijeme kada su elektronski mediji spominjani samo u djelima znanstvene fantastike i kada su ulični dobošari - glasnogovornici obavještavali puk o značajnijim događanjima. Nakon nekoliko snažnih udaraca o magareću kožu koja im je napeta na drveni obruč (doboš) visjela o vratu najavu su uobičajeno započinjali riječima: narode, čujte i počujte. Tako je cijelo mjesto iz prve ruke bivalo upućeno u važne odluke glavnih i odgovornih. A onda je došla sloboda, a s njom i demokracija. Dobošari su kao tehnološki višak poslani u ropotarnicu prošlosti (na burzu), a puk je ostao bez izravnih informacija. Ulogu dobošara preuzeli su mediji, a prikupljanje informacija prepušteno je na savjest svakom pojedincu. Neki su oduševljeno prigrabili novonastale blagodati, neki su se izgubili u obilju dostupnih informacija, a neki su se iz neznanja, ne snalaženja ili iz bojkota modernih tehnologija posve isključili iz većine dnevnih aktivnosti.

Zahvaljujući burnoj, agresivnoj i uglavnom dugotrajnoj i sveprisutnoj propagandi izbori državnih/državničkih lidera i/ili skupina kao nezaobilazni dio demokratskog folkloru i danas su prisutni u gotovo svakom domu. Kako osim vlade i njenih sastavnica u ovoj zemlji ima i drugih značajnih asocijacija u kojima se demokratskim putem (izborima) bira vodstvo i svakako prvi među "jednakima" onda narode, čujte i počujte: u tijeku su pripreme za izbornu skupštinu Hrvatskog lovačkog saveza. Izornoj skupštini Saveza prethode izborne skupštine onih članica HLS gdje dosadašnjim čelnicima istječe četverogodišnji mandat. Skupština je najviše tijelo upravljanja Saveza koju čine po tri zastupnika lovačkih saveza županija i Lovackog saveza Grada Zagreba. Mandat zastupnicima u Skupštini i u drugim tijelima Saveza traje četiri (4) godine. Nema ograničenja ponovnog izbora zastupnika. Predsjednika Saveza

izabire Skupština iz redova svojih zastupnika, članova Hrvatskog lovačkog saveza na prijedlog zastupnika Skupštine Saveza. Izborom za predsjednika Saveza on je po funkciji član i Izvršnog odbora Skupštine. Predsjedniku Saveza mandat traje 4 (četiri) godine.

U teoriji lovačke etike naglašen je smisao društvenog života. Temeljni motiv ovoga odnosa je da je za radost pojedinca potrebna i radost drugoga. Lovci se rado sastaju i izvan sezone lova radi druženja, razmjene doživljaja ili radi društvenog (zajedničkog) rada. Budući da se društveni život može najrazličitije formirati, već prema skupinama različitih specijalnih interesa potencirana je i važnost pravilnog izbora. Izbor je zapravo personifikacija svakodnevice gdje se permanentno suočavamo i s mogućim posljedicama odabranih izbora u određenoj situaciji. Problem pojedinaca i izbora je uvijek bio vruća tema u svim društvima. Upitno je da li pojedinac uopće posjeduje izbor i ako jest, koliko velika sloboda bi trebala biti u odabiranju tih izbora? I za razliku od starih totalitarnih država, mi, čini se, u demokraciji imamo više izbora na raspolaganju te stoga imamo više slobode za otkrivanje više mogućnosti i prilika u životu.

Ali priča sa "slobodom izbora" tu ne završava. Svakim danom smo suočeni s "demokratskim raspravama" i lijevih i desnih o glavnim pitanjima našeg društva u kojima nas uvjeravaju u svoju "istinu". Svi oni imaju iste ciljeve, samo različite načine za ostvarenje tih ciljeva. Pa gdje je onda mogućnost izbora? Postaje očigledno da ljudi koji glasaju za različite opcije (stranke), uvjereni da je baš njihova spasitelj zapravo glasaju za različite strane istog novčića. Beskrajne rasprave o istim temama zbunjuju i moraliziraju ljude kako bi mislili da se nešto postiže dok u stvarnosti sve više manje ostaje isto. Svake disidentske ideje su naravno ušutkane jer su one "nacističke", "fašističke" ili "rasističke". Dokle god će društvo institucionalno zabranjivati određene ideje pitanje "slobode izbora" bit će samo još jedna manipulacija. Tada je i demokracija samozavaravajući paradoks. Ideje pojedinca koje se poklapaju s idejom mase daju

privid slobode mišljenja dok se u stvari samo radi o „ispravnom“ mišljenju. Iluzija se podržava i traje neprestanim podsjećanjem sudionika koliko su sretni što su se rodili u naciji slobodnih izbora, dok u isto vrijeme država regulira i ograničava te izbore kako ne bi izabrali "pogrešno". Većina modernog društva skriva se iza "slobode izbora" iako je stvarnih izbora veoma malo, ako ih uopće ima. Kao posljedica njihovog izbora da jedu plod, Adam i Eva postali su smrtni te su udaljeni iz Božje nazočnosti tjelesno i duhovno. To se naziva padom. Sada su mogli iskusiti bolest i sve oblike patnje. Imali su moralnu "slobodu izbora", tj. slobodu da biraju između dobra i zla što im je omogućilo da uče i napreduju. To im je također omogućilo donositi pogrešne odluke i počinili grijeh. Stoga razvitkom osobne svijesti sve više razmišljamo o vremenu kada će se "sloboda izbora" zamijeniti stvarnim mogućnostima u životu.

Za razliku od općeprihvaćenog uvjerenja velikog broja stručnjaka, koji ponašanje živih bića, pa tako i čovjeka, tumače kao odgovor na vanjske podražaje, teorija izbora tvrdi da je ljudsko ponašanje motivirano iznutra i da je osnovna karakteristika čovjeka da nadzire okolinu. Svako ponašanje je namjensko i uvijek ima smisao za osobu koja ga koristi. Vođeni svojim svijetom kvalitete, stalno pokušavamo mijenjati vanjski svijet i prilagoditi ga svojim potrebama. U susretu dva kontrolirajuća sustava koji djeluju na isti način, njihove se potrebe međusobno isključuju. Tu počinje drama međuljudskih odnosa - psihologija izvanjske kontrole.

Dakako da se za zadovoljavajuće odnose u sadašnjosti ne treba vraćati u prošlost niti ju ispravljati, nego naučiti odabirati ponašanja koja zadovoljavaju sve strane u odnosu. Nedvojbeno je da ima onih koji su otkrili što je dobro za njih inzistirajući da je to dobro i za druge. Oni osjećaju obvezu pokušati prisiliti druge činiti ono što "oni" znaju da je ispravno. Teorija izbora je izazov ovakvoj tradiciji. Ljudi su odgajani s određenim autoritetima u njihovim životima koji se zalažu za određene ideje i stvari, i oni su aklimatizirani i kultivirani

na tim idejama. Njihove osobnosti ih robovski prate, jer svaka ideologija služi da bi se robovski pratila. A značajna je razlika između robovanja sljedbenika naspram pojedinca kojega u stvari zanimaju činjenice i koji je u stanju izaći iz kultiviranog stanja i koji može razmisliti o idejama. Do te mjere smo kontaminirani raznim podacima da naš organizam više nije u mogućnosti pravo mjerno ih apsorbirati, a kamo li filtrirati i selektirati one relevantne za naš život. U suvremenom društvu vladaju mediji u bespoštednoj borbi za informacijama, što skandaloznijim, trivijalnijim i stupidnijim. Pitanje je kakva je mogućnost osobnog razvoja pojedinca u takvom društvu i postoji li uopće "sloboda izbora" kao i pravo na znanje. I kao što je izjavio jedan aktualni sindikalni vođa: „kako se budu bližili izbori, radnici će svima biti sve bliži srcu“.

Teorija očekivanog izbora je alternativa klasičnoj teoriji očekivane koristi. Prema ovoj teoriji pojedinac svaku situaciju odlučivanja promatra kao nezavisan događaj u kojem gubitak ima manju "vrijednost" u apsolutnoj mjeri (za otprilike dvostruko) od dobitka iste vrijednosti. U domeni gubitaka donositelji odluke teže preuzimanju rizika, a u domeni dobitaka teže izbjegavanju rizika. U ovoj teoriji uvedena je nelinearna funkcija težine vjerojatnosti koja utječe na sklonost riziku. U vremenima krize, kada se energija društva treba koncentrirati na što brži oporavak ekonomija i zajednica, kada se traže strukturne reforme, pretresanje društvenog tkiva kako bi društva bila bolja za sve njihove članove, iz ladica se izvlače pitanja ograničavanja nekih prava, srozavajući birača do statusa objekta, državne imovine. Izlazak iz krize ne rješava se ograničavanjem sloboda. Time se društvo ne čini boljim društvom. Nesloboda pojedinca nesloboda je društva u cjelini. Smisao slobode je ići naprijed, a ne unazad. Stoga je bitno ljudima ostaviti pravo izbora - ostalo je na njihovim odlukama, procjenama, životnim prioritetima, savjesti.

Dakako da određene teorije, a poglavito dogme u obrani uglavnom "mačem i sabljom" stečenog statusa različito tumače i pravo slobodnog izbora. Prema njima na svijetu ne postoji, niti je ikada živjelo nijedno jedino ljudsko biće kojemu nije bila - dekretom sudbine - uskraćena većina ljudskih prava: bioloških, građanskih, strukovnih, fizičkih, duhovnih itd. Jer svako je pravo uvjetovano i ograničeno mogućnošću. Čak i pravo na život uvjetovano je stanjem organizma i uvjetima preživljavanja. Mnogi su navodno toga svjesni i s time suživljeni, a po istima neki bahato zahtijevaju ono što im ne pripada, jer misle da imaju i sva formalna prava kroz pravo "slobodnog izbora".

Čovjeku u organiziranoj zajednici ne pripadaju društvena prava na djelatnosti kojih svrhu ne može ispuniti. Prihvatanje ne savršenstva tipičnog za život može biti problematično u današnjem svijetu koji stavlja naglasak na savršenstvo i kontrolu. O ne savršenstvu se često šapće ispod glasa, a ne izgleda baš lijepo ni na naslovnica tiskovina. Svijest o tome da život nije savršen i da stvari koje nam se događaju nisu nužno samo lijepe napad je na naš narcizam, jer je ponekad bolno vidjeti da ne dobivamo ono što mislimo da smo zaslužili. To nije jednostavno prihvatiti. Upravo je ne savršenstvo, tj. nezadovoljstvo kao razlika između stanja u kojem jesmo i onog u kojem bismo željeli biti najveći motivator promjena.

Zato narode, čujte i počujte. Kad izbori završe treba čestitati pobjednicima, a kako smisao izbora nije samo sudjelovanje u njima (olimpijske igre), gubitnike treba još jednom podsjetiti da je na izborima, kao i u ljubavi sve dozvoljeno. Dakako uz naznaku da odmah krenu s pripremama, jer će "brzo" novi izbori. Vi poštovani čitatelji, sami birajte pažljivo, a drugima pomognite da dobro izaberu.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Prezentirani tekstovi do ulaska u EU sublimirati u nekoliko ključnih promišljanja.

Lovno gospodarenje

Država može čuvati i obnavljati opće nacionalno dobro jedino gospodarenjem. Gospodarenjem koje podrazumijeva svekoliku brigu o prirodnim biotopima (staništa sa sličnim abiotskim faktorima) i pripadajućim biocenozama (zajednicama svih organizama koji naseljavaju isti biotop), tj. o cjelokupnom ekosustavu. Dio te velike odgovornosti gospodarenja ekosustavom svakako je osmišljen kroz lovstvo. Stoga je krajnje vrijeme da se konačno definira i ono što nikada nije utvrđeno ni za jedan dio hrvatskog lovstva, a osobito ne za čitavo lovstvo, a to je njegov cilj, odnosno vrijednosti koje se mogu dobiti iz lovstva i na koji način. Sam način i model dolaska do cilja i utvrđivanja realnih mogućnosti je strategija.

Određenu strategiju u obnavljanju i čuvanju općeg nacionalnog bogatstva tj. gospodarenju s njim mora osmisliti država, usklađujući je s općom strategijom svojeg sveukupnog razvoja. Sve mjere korektnog gospodarenja, s često vrlo teško obnovljivim bogatstvima moraju biti utemeljene na načelima održivog (prihvatljivog) iskorištenja i ekonomičnosti obavljanja iskorištenja. Ova dva načela međusobno su u vrlo jakoj pozitivnoj korelaciji te je nemoguće promatrati racionalno iskorištenje kroz samo jedno od njih. Međutim, usklađivanjem i nadziranjem ova dva načela postiže se optimalna razina iskorištenja na dobrobit čitave zajednice koja polaže prava na iskorištavana dobra, a poglavito na dobrobit još uvijek mnogobrojnih bioloških vrsta. Za cjelovito promišljanje strategije neophodna je koordinacija svih onih tijela državne uprave koja svojim ingerencijama zalaze u promatrani resor.

Sasvim je jasno da svako odgovorno gospodarenje stvarnim bogatstvima jedne zajednice ili društva mora biti neovisno o kratkoročnim ciljevima i zadovoljavanju želja pojedinaca ili interesnih skupina. Osim zakidanja prava ne sljedbenika trenutnih interesnih skupina, takvim gospodarenjem se najveći problemi i najveće štete rade upravo na najosjetljivijem segmentu, a to su javno dobro ili biološko bogatstvo. Donošenjem separatnih rješenja produbljuju se dubioze uz porast nezadovoljstva i zajedničkih šteta. Elementarna pretpostavka funkcionalnog i cjelovitog gospodarenja je da se definiranje režima gospodarenja u lovstvu temelji na stručno-znanstvenim osnovama. Oni koji steknu pravo na korištenje tih nacionalnih dobara moraju utvrđenu strategiju striktno provoditi.

Neprekidno, trajno praćenje izvršavanja preuzetih obveza i striktnog pridržavanja tih obveza kontrolirat će se monitoringom. Time će se istovremeno eliminirati socijalni, a naglasiti tržišni pristup gospodarenju. Trajni monitoring od strane stručnih ovlaštenih institucija garantirat će i jedini ispravan pristup izradi razvojnih planova gospodarenja i pratećih revizija, a prikupljeni relevantni podaci omogućit će racionalno gospodarenje nacionalnim bogatstvom u interesu svih njegovih vlasnika. Dakako da je pri tome organizacijski neophodno pomoći informatizaciju i povezivanje svih proizvodnih, upravnih i znanstvenih sudionika u lovstvu. Svakako treba promišljeno promicati ekološke kriterije uzgoja i gospodarenja lovištima, koristeći ih u svrhu marketinške promidžbe kao atraktivnog izvoznog i turističkog proizvoda.

Cjeloviti režim gospodarenja i iskorištavanja podrazumijeva očuvanje i razvoj samoodrživog hrvatskog lovstva, čija će ponuda zadovoljiti hrvatske potrebe, kao i realnu inozemnu potražnju, poštujući pri tome tržišne i ekološke zakonitosti. Jedan od konkretnih prijedloga koji sam iznio temeljem izloženih teza je izrada gospodarskih osnova za područje, a ne za pojedina lovišta.

Tako bi se uvažavajući ekološke, biološke i socijalno-demografske specifičnosti pojedinih područja donijele smjernice, a temeljem njih zakonski i prateći propisi koji bi regulirali ponašanje svih sudionika u tom procesu. Gospodarska osnova područja izrađena i permanentno praćena od ovlaštenih institucija predstavljala bi stabilni, dugoročni dokument gospodarenja određenim područjem. Korisnici lovišta unutar takvog područja morali bi svoje godišnje planove usuglašavati s postojećom generalnom osnovom.

Mišljenja sam da se stvarno unaprjeđenje i razvoj lovstva uopće, ogleda u unaprjeđenju mjera gospodarenja živim svijetom. A stvarni pomak u pristupu upravljanju lovištima dogodit će se u trenutku kada se promjeni ukupan način gospodarenja biološkim bogatstvima svih lovišta. Tek potom se može govoriti o razvitku lovstva kroz primjenu novih i uspješnih tehnika lova, te povećanju ili smanjenju odstrjela na optimalne vrijednosti. Osmišljeno gospodarenje ujedno je i najučinkovitija metoda u borbi protiv krivolova. Jedino bolji nadzor i sankcioniranje svega onoga što je protivno i zakonskim i moralnim načelima, te upoznavanje počinitelja sa štetnošću koju sami sebi čine može se promijeniti odnos prema nacionalnom dobru. Naime, svaki sudionik lova ponašat će se u skladu sa željama «gospodara» životinjskog svijeta samo ukoliko u toj želji pronalazi vlastiti interes i ukoliko mu prijete kazna, a on ima interes da ne bude kažnjen.

Samo se za jedan dio lovstva može reći da ne ovisi ili vrlo malo ovisi o stanju prirodnih populacija i cjelokupnom ekosustavu, a to je kontrolirani uzgoj. Za ovaj su dio lovstva puno važniji makroekonomski uvjeti. Kontrolirani uzgoj je, zapravo, sličniji svim ostalim proizvodnjama hrane.

Lov i/ili lovstvo

Nedovoljno ili samo površno poimanje lovstva u javnosti naglašeno je već u njegovom uobičajenom poistovjećivanju s lovom. Tada se

naime od drveta ne vidi šuma. Jer kada puška postane primarni i neprikosnoveni sinonim lovstva onda je „car gol“, a ono malo što može pokriti rukama samo je dodatni izazov njegove nesavršenosti. U prikazanim člancima je elaborirana potreba razlikovanja pojmova lov i lovstvo u interesu razumijevanja uloge pojedinih sudionika u gospodarenju prirodnim bogatstvima Hrvatske. Smatrao sam da se uvažavanjem razlika može pobliže definirati i suštinska uloga HLS-a u osmišljavanju strategije razvoja hrvatskog lovstva. Konstatirao sam da se pojmovi rabe gotovo kao sinonimi (riječi istog značenja). Izbor ovisi prvenstveno o dojmu kojega sugovornik želi ostaviti, a nikako ne o suštini izgovorene/napisane riječi. Koji puta se s pojmovima i namjerno kalkulira. Lov je integralni dio lovstva, ali ne i njegov sveukupni usud. Uzgred, mnogi jezici dobro razlučuju ove pojmove. Tako je lov na engleskom hunting, a na češkom lov, dok je lovstvo na engleskom game management, a na češkom myslivost.

Nedvojbeno je da je lovstvo interdisciplinarna grana gospodarenja. Stoga sve one predrasude, inscenirani sukobi i proturječja između različitih struka i područja djelatnosti, a čije je mjesto u lovstvu, postaju bespredmetne. Budući da se većina struka na osnovi uže specijalizacije može razgraničiti glede ingerencija, ovakvim se tumačenjem lovstva, premošćuje i inscenirani antagonizam prema „zaštitarima“. Skladnost ekosustava, očuvanje biološke raznolikosti i briga o sveukupnom nacionalnom bogatstvu je osim zakonske obveze i zajednički interes. I tako će biti sve dok god se bude uvažavalo lovstvo.

Onoga trenutka kada se između lovstva i lova stavi znak jednakosti, ove pretpostavke padaju u vodu, a jaz se sve više produbljuje. Pri tome je sasvim sigurno da je u procesu sustavnog gospodarenja ekosustavom, tj. vođenju brige o odnosima svih sudionika tog sustava, neophodno izdvojiti neke jedinice, dobne skupine ili cijele populacije. U takvim slučajevima etika i moral nalažu i odgovarajuće ponašanje. Najpozvanija, a s ekonomskog aspekta i najisplativija

skupina stanovništva za izvršenje ovih radnji, svakako su lovci. Oni tom zadatku - lovu - prilaze s konotacijom hobija, sporta i rekreacije zadovoljavajući svoje porive istovremeno čineći opće korisno djelo prema strogo određenim pravilima. Lovci su, dakle, hobisti, rekreativci. Oni preferiraju lov kao što neke druge skupine stanovništva preferiraju ribolov, tenis, šah, trčanje ili čitanje knjige.

Kontrolirani uzgoj divljači

I dok je kroz povijest lov bio primarno u funkciji pukog preživljavanja zahvaljujući novim otkrićima i razvojem novih tehnologija dio divljih životinja sustavno je domesticiran. Tim promjenama je i značenje lova evoluiralo u organiziranu brigu o životinjama, a potom i cjelokupnim ekosustavom tj. u lovstvo. Želja za novim spoznajama i izazovi novih otkrića i nadalje svakim danom u sustav uključuju neke nove vrste. Ili zato da ih se sačuva od nestajanja ili zato da im se iz nekih komercijalnih razloga poveća brojnost. Među takvima je svakako i zec. Osobno sam mišljenja da je njegov kontrolirani uzgoj kao i kontrolirani uzgoj nekih drugih vrsta divljači prvenstveno stočarska disciplina u kojoj je od presudnog značaja primjena odgovarajuće tehnologije.

Tehnologija se pak definira na temelju postavljenog konačnog cilja koji mora biti kompatibilan sa strategijom razvoja grane i države u cjelini. Svrha stočarske proizvodnje tj. kontroliranog uzgoja je prvenstveno zadovoljavanje tržišta mesom i pratećim proizvodima. U prilog navedenome govore i dosadašnja istraživanja na kontroliranom uzgoju zeca diljem Europe koja sa stanovišta lova nisu polučila željeni rezultat. Osim klasične "stočarske" proizvodnje pojam uzgoj koji se nalazi u definiciji pojma Lovstvo podrazumijeva i brigu o autohtonim populacijama divljači u prirodnom staništu, tj. osiguranje uvjeta za njihov uspješan rast, razvoj i reprodukciju. U teoriji lovstva to je "prirodni uzgoj". Što više, takva briga je svakim danom sve naglašenija i prepoznatljiva je kao očuvanje biološke raznolikosti (biodiverziteta). Tako "uzgojeni" zec dobro je došla i

željena divljač u lovištu uz naglašeni interes lovaca. U staništima u kojima zečevi prirodno obitavaju, a posvećuje im se odgovarajuća pažnja zamjetna je njihova prisutnost pa i njihova značajna revitalizacija.

Kontrolirani uzgoj, dakako, uz odgovarajuću provjerenu tehnologiju svakako je brži i sigurniji način povećanja ukupne brojnosti neke vrste nego li njezina prirodna revitalizacija. Istovremeno je sasvim sigurno da kontroliranim načinom uzgojene životinje nikada ne postižu onaj stupanj podivljavanja koji je karakterističan za prirodne populacije. Stoga je ulaženje u nova područja "proizvodnje" divljači glede napućivanja prirodnih staništa u najmanju ruku neizvjesno i upitno. Tako uzgojene životinje osim za klaonice, prikladne su prvenstveno za "komercijalna" lovišta u koja se divljač upušta neposredno prije dolaska lovaca, tj. pred sam lov. Upravo u usporedbi s takvim populacijama očuvane autohtone (prirodne) populacije još više naglašavaju očuvanost prirodnih staništa i povećavaju svoju tržišnu atraktivnost. Osobno sam mišljenja da fazani s "naočalama" i zečevi s "markicama" nisu perspektiva hrvatskog lovstva (lova) tj. da ne predstavljaju toliko željenu i neophodnu kvalitativnu promjenu u poimanju lovstva u Hrvatskoj.

Uz konstataciju da je jačina prirodnog rasta trofeja pokazatelj zdravlja životinje, a zreo, odrastao trofej znak dobrog gospodarenja s divljači stajalište CIC-a je potpuno protiv umjetnog uzgoja životinja radi produkcije „mega trofeja“. Ovakvo promišljanje je kompatibilno s osnovnim smjernicama gospodarskog razvitka Lijepe naše tj. turizmom.

Lovni turizam

Sasvim je neupitno da se budućnost lovstva mora sagledavati kroz ukupnu strategiju gospodarskog razvoja naše zemlje. Jedna od glavnih odrednica budućeg gospodarskog razvoja je svakako turizam. Za Hrvatsku, kao zemlju visokog interesa za turizam i sve

njemu srodne aktivnosti, među kojima je zacijelo i lov, budućnost i rješenje za ukupan sportski lov leži u objedinjavanju cjelokupnog režima gospodarenja

Općenito se smatra da je divljač odstrijeljena u pravom sportskom lovu višestruko plaćena. U takvom lovu vlada red, a s njime se bave isključivo oni koji si ga mogu priuštiti jer je lov svugdje u svijetu skup način rekreiranja. Stalno usmjerenje sportskog lova mora biti nastojanje da se iz njega ostvaruje što više, uz stagniranje odstrjela i povećanje lovne kulture. Republika Hrvatska je zacrtala turizam kao prioritetnu gospodarsku djelatnost za razvoj i ulaganje kroz koju je moguće ostvariti izvoz velikog broja različitih proizvoda i usluga, zaposliti lokalno stanovništvo te razviti i inače manje razvijene regije. Lovni turizam je uglavnom ekskluzivni turizam iz čega proizlazi da je kupovna moć, a time i potrošnja turista koji koristi usluge lovnog turizma puno veća od prosječnog turista. On nije ograničen turističkom sezonom već sezonom lova i lovostaja na različite vrste divljači, a koje je moguće povoljno organizirati.

Zakonodavstvo – Zakon o otocima

Osmišljavanje zakonske regulative bez precizno naznačenih ciljeva – strategije općeg nacionalnog interesa već u samoj koncepciji ima veliku pogrešku. Ukoliko su dokumenti doneseni pravim redom tada Zakon tek preciznije govori o načinu izvršenja strategije, odnosno o politici njezina provođenja. U protivnom Zakon pokušava donijeti i neke strateške smjernice. No, to je ipak samo polovično rješenje koje je najčešće bremenito brojnim dubiozama i propustima. Slijed zbivanja na relaciji čovjek-čovjek, otok-divljač, lovstvo-stočarstvo, i/ili gospodarstvo-siva ekonomija na primjeru otoka manifestira se kroz ishitrene izmjene i dopune zakonske regulative. I po gotovo već ustaljenom pravilu prvenstveno se mijenja ona regulativa koja samo uzgred zalazi u područje koje je nekim drugim zakonom riješeno. Tako je i ovom prigodom bez stručnog objašnjenja Zakon o otocima znatno narušio integritet i vjerodostojnost Zakona o lovstvu.

Cjelokupno promišljanje o neminovnosti osmišljavanja održivog i profitabilnog lovstva bilo bi neprimjereno a da se ne spomene taj uradak domaće birokracije u slobodnoj prosudbi o autohtonosti/alohtonosti pojedine vrste „divlje faune“ na našim otocima. Naime, osmišljavajući prosperitet, buđenje i/ili revitalizaciju naših otoka sročeni su Zakon o otocima sa zadaćom da omogući očuvanje i unapređenje biološke i krajobrazne raznolikosti na otocima, uz razumno korištenje prirodnih dobara na načelima održivosti. Pri tome je sasvim zanemareno da je u interesu zajedničkog dobra i napretka neophodno razumjeti uzajamnost prirode koju dijelimo i razumno je iskorištavati. Ne jednostrano i nepovratno iskoristiti već s njom trajno i uspješno gospodariti. A gospodariti (gospodarenje) znači vladati, upravljati, držati u vlasti, voditi poslove, davati smjer.

Problem ovoga zakona naime nisu mufloni, divlje svinje, mungosi, jeleni lopatari, jeleni aksisi, fazani ili neka druga životinjska vrsta koja je stjecajem okolnosti u Zakonu o lovstvu upisana kao divljač. Problem nije niti u autohtonosti bez obzira da li autohtono znači zavičajno, ono koje ne čini štetu ili ono što od prirode negdje obitava. Problem je u generalnom promišljanju razvoja Republike Hrvatske. Razvoja kroz održivo i profitabilno gospodarenje. Pri tome je sigurno da i lovstvo, kao značajna iako nedovoljno eksploatirana gospodarska djelatnost, zaslužuje svoje mjesto u revitalizaciji nacionalnog progressa. Zaslužuje barem jednake i ravnopravne početne pretpostavke razvoja kao i brojne druge, pa i mnogo manje perspektivne i atraktivne gospodarske grane. Poglavitito na lokalitetima koji su sustavno zapostavljeni i na tragu permanentnog zaborava kao što su mnogi od preko tisuću i dvjesto naših otoka. Nedostatak vizije zasigurno nije dostatan razlog da se otoci nepromišljenom i ishitrenom regulativom onemoguće u svom napredovanju i osmišljavanju ekonomskog i socijalnog napretka. Separatno jednostrano promišljanje ne može biti alternativni kriterij općem gospodarskom i socijalnom napretku. Uvjeren sam da i

trenutno konfrontirana motrišta u suštini imaju zajednički cilj tj. održivi i profitabilni razvitak pojedinih područja-otoka, a u konačnici i cijele države. Za procjenu prihvatljive razine kompromisa glede zadovoljavanja zajedničkih interesa postoje sasvim objektivni, opipljivi i mjerljivi kriteriji.

Ti kriteriji moraju biti jasno artikulirani, razumno objašnjeni, socijalno prihvatljivi i ekonomski opravdani. Da bi isti bili komparativni neophodno je utvrđivanje konkretnih stanja glede zakonskih okvira ponašanja svih involviranih aktera. Potrebno je prepoznati dozvoljenu (zakonsku) razinu direktne opstrukcije pojedinih gospodarskih aktivnosti na račun nekih neobjektivno privilegiranih djelatnosti. Treba utvrditi kolika je stvarna razina nedodirljivosti tzv. „tradicionalnih“ u odnosu na potencijalne i perspektivne „nove“ aktivnosti? Gdje su iste u ravnoteži, gdje se nadopunjuju, a gdje se isključuju? Također treba utvrditi da li ovce i mufloni mogu dijeliti suživot, a divlje svinje, lopatari i jeleni aksisi istu sudbinu gospodarskog napretka s turizmom?

Divlje životinje i zaštita

I zaštićene životinjske vrste i divljač su divlje životinje i sve su dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i imaju njezinu osobitu zaštitu. I jedne i druge dijele ista staništa i za sve njih je zakonski uređen sustav zaštite s ciljem očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, te zaštitom prirodnih vrijednosti. Evidentna različitost pristupu divljim životinjama prvenstveno je rezultat njihove administrativne podjele na zaštićene divlje životinje i divljač. Kako bi se ta razlika u osmišljavanju brige za divlje životinje izbjegla predlažem ujednačavanje na način da se sve stave pod istu regulativu i da se sa svima njima racionalno, održivo i profitabilno gospodari.

Podjela divljih životinja na divljač i zaštićene vrste dodatno otežava i ukupno osmišljeno gospodarenje nacionalnim dobrom, a koje je nedvojbeno i najučinkovitija metoda u borbi protiv krivolova. Sustav

pak pravovremenih intervencija, formiranja dodatnih povjerenstava i tzv. „liberalizacija“ umjesto apsolutne zaštite (vuk) s ciljem suzbijanja uglavnom već nastalih šteta istovremeno je vrlo kompliciran i trom. Usklađivanjem i nadziranjem načela održivosti i ekonomičnosti postiže se optimalna razina iskorištenja na dobrobit cijele zajednice koja polaže pravo na iskorištavana dobra, a poglavito na dobrobit još uvijek mnogobrojnih bioloških vrsta. Aktualna stvarnost najčvršći je argument u obrani navedenog promišljanja. Jer: dok se na popisu divljači nalaze životinjske vrste čiji odstrel je najstrože zabranjen (dabar) na popisu zaštićenih divljih životinja je vuk čiji odstrel se povremeno odobrava. To zorno ukazuje da puška nije kriterij da bi neka životinjska vrsta bila divljač ili zaštićena divlja životinja, a da je nedvojbeno briga o svim divljim životinjama zajednički interes i obveza Republike Hrvatske.

U postizanju tog zajedničkog interesa cilj brige oko divljih životinja i njihovih staništa je održavanje biološke ravnoteže. Održavanjem brojnog stanja svih divljih životinja na razini određenoj temeljem stručnih podloga čovjek u sustavu održavanja biološke ravnoteže odrađuje svoju ulogu vrhunskog predatora. Dakako da čovjek kao predator koji se razvio neusporedivo brže od plijena nema ekološku ulogu usporedivu onoj ostalih predatora, već mora svjesno prilagođavati svoje predatorske moći kako ne bi narušio odnose među vrstama svoga plijena, a koje uključuju i vrhunske predatore. Čovjek se u tom sustavu ponaša zaštitnički. On pruža zaštitu drugima, čime ih štiti. On gospodari.

Svakim danom smo sve svjesniji i sve uključeniji u beskrupuloznu svjetsku pomamu za zaštitom. Praćena primamljivom financijskom podrškom nametnuta je zaštita svega i svačega. Dakako da pri tome prirodna dobra poput okoliša, biljnog i životinjskog svijeta imaju neosporan prioritet. Istovremeno je masovna eksploatacija krupnom kapitalu primamljivih bogatstva nastavljena nesmiljenom žestinom. Pa i uz vrlo razvidnu i širokopojasnu destrukciju s gotovo

nikakvom vjerojatnošću obnove. Osobno sam uvjeren, čak i gotovo siguran da su u namjeri prikrivanja svoje prljave „rabote“ upravo začetnici tog svjetskog zla (zagađenja) pokrenuli ovo novo ludilo zvano zaštita. Podilazeći nametnutom trendu, zaštita koja je prvenstveno sama sebi i cilj i svrha postala je značajnija od gospodarenja. Osobno sam uvjeren da je gospodarenje na osnovi struke neusporedivo kvalitetnija zaštita od svekolike zabrane. U prilog neosporne prednosti gospodarenja kao dominantne zaštitne mjere je i formiranje određenih povjerenstava za gospodarenje ugroženim vrstama (pr.: krupne zvjeri). Upravo zadatak tako formiranih asocijacija je da metodama lovnog gospodarenja (određivanje gustoće populacije, prebrojavanje, održavanje spolne i dobne strukture, odstrjel) "spašava" ugrožene vrste. Nameće se vrlo jasan zaključak da je od svih divljih životinja najzaštićenija upravo divljač. Stoga i nije čudno da su svakim danom sve glasnjiji i oni koji se pitaju: tko će nas zaštititi od „zaštitora“?

Hrvatsko lovstvo i Europska unija

Unatoč dugogodišnjim najavama, brojnim pregovorima i proklamiranim pripremama hrvatsko lovstvo u Europsku zajednicu ulazi nespremno. Iako ta nespremnost nije sindrom isključivo lovstva nikako ne može biti alibi za ne učinjeno i/ili propušteno. Izostanak strateških smjernica neupitno ukazuje na nemar, nebrigu, površnost, aljkavost, razjedinjenost, nadmenost, netrpeljivost i td., i td. državne birokracije međusobno pa i prema divljači, a koju je deklarativno svrstalo u „dobro od interesa za RH koja ima njezinu osobitu zaštitu“. Sukladno našem sustavu lovstva/lovnog gospodarenja, a uz relativno malo dodatnog napora i dosta dobre volje mogli smo svojim primjerom doprinijeti uspješnosti lovstva unutar cijele Europske zajednice. Mogli smo argumentirano nametnuti/diktirati određene kriterije ponašanja te se u segmentu lovstva ustoličiti kao „lider“.

U neosmišljenom (izostanak strategije) stanju lovstva zatečenom u trenutku ulaska u ravnopravno članstvo Europske zajednice gubi se kredibilitet i na onim područjima na kojima smo svojim rezultatima nadmašivali prosjek, pa i do našeg ulaska najpropulzivnijih članica. Sami smo se doveli u situaciju da ćemo uz više ili manje pompe bespogovorno prihvaćati i one diktate čiji smo smisao na ovim prostorima već odavno razložno demantirali ili barem definirali bespredmetnim. Istovremeno je sasvim razvidno da će nas upravo pripadanje ovako respektabilnoj zajednici natjerati da konačno vrlo razložno i na stručnim osnovama progovorimo i o našim prednostima i svim onim nedostacima koje smo skrivali pod tepih. Da djelomično sami, a uglavnom pod pritiskom zajednice osmislimo što od lovstva očekujemo i kako da očekivano ostvarimo. Velika je vjerojatnost da će u tom novo komponiranom osmišljavanju neprikosnovena i često samo proklamirana zaštita radi zaštite dobiti dodatnu podršku nad racionalnim gospodarenjem dobrom od interesa za Republiku Hrvatsku. Da smo tijekom proteklih godina o tome sustavno razmišljali, da se željelo čuti one koji su imali što za reći onda bi neizvjesnost ulaskom u EU bila znatno manja, a energija bi bila usmjerena u blagodati i pomoć takve zajednice pri ostvarivanju primarno naših dugoročno postavljenih ciljeva.

Obrazovanje – pretpostavka uspjeha

Mišljenja sam da je kod nas obrazovanje u segmentu lovstva na zadovoljavajućoj razini. Svaki usvojeni program je prošao stručnu recenziju, a tek nakon koje je odobren od relevantnih institucija. Posebno su osmišljeni programi za obrazovanje lovaca, lovočuvara, ocjenjivača lovačkih trofeja i kinoloških sudaca lovnih pasmina pasa kao i programi za stručno i znanstveno usavršavanje iz lovstva na veleučilištima i sveučilištima (od prvostupnika i magistra struke do specijaliste i doktora znanosti). Ovisno o njihovoj razini avangarda odobrenih programa podložna je periodičkim provjerama i međunarodnim reakreditacijama bez čije pozitivne ocjene se

program ne može nastaviti provoditi. Relativno širok dijapazon institucija involviranih u naobrazbu iz lovstva svakako ukazuje na interdisciplinarnost lovstva koje je primarno kao grana razvrstano unutar područja biotehničkih znanosti.

Nedvojbeno je da u Hrvatskoj ima dovoljno prostora za nadogradnju osobnih znanja iz lovstva i da svaki voljni pojedinac savladavanjem nekog od ponuđenih programa može izgraditi i/ili nadopuniti svoj osobni curriculum (životopis) dodatnim uvjerenjima i svjedodžbama. Ovakve mogućnosti jednako su dostupne potencijalno „novim“ stručnjacima kao i onima koji samo nadograđuju već stečena znanja. Za pretpostaviti je da će uvjerenje o stečenim kvalifikacijama postati pretpostavka uključivanja u suvremene europske gospodarske tokove. Iako to neki ne žele ili još uvijek ne mogu razumjeti i "kumica" na placu i profesor na fakultetu morat će i svojim dokumentima o obrazovanosti izboriti pravo na plasman svojih roba i usluga. U konačnici će to biti značajna garancija da i potrošači tih roba i usluga ne kupuju "rog za svijeću", a da je kupljeno sukladno proklamiranim vrijednostima.

Objektivnost napisane riječi

Iako u sjeni materijalne krize kriza etike i morala se poput krakova hobotnice uvukla u sve pore našega života. I kada pomislimo da smo se oslobodili njenih krakova ostaju ljepljive prijanjaljke ili njihovi ožiljci koji još dugo unose nemir u naš spokoj.

U nedostatku svjetonazora i univerzalnih vrijednosti o kojima se više skoro uopće ne govori na globalnoj razini su prihvaćene nove etičke norme i brojna načela koja su već dovela do nepovratnih promjena na svim područjima društvenog i političkog života. Univerzalne vrijednosti podrazumijevale su posvemašnje izbjegavanje neistine. Nove su vrijednosti proces razgradnje stvarnosti i istine, koji vodi do proizvoljnog obnašanja vlasti i do netolerancije – do toga da manipulativne manjine svoj program

nameću nesvjesnoj većini. Pravi „vlasnici“ nove etike su utjecajne skupine koje vrše pritisak i pokušavaju ostvariti svoje partikularne interese. Pa iako je "fer play" (poštena igra) minimalna pretpostavka demokracije svjedoci smo vrlo grubih, a nerijetko nedozvoljenih "udaraca ispod pojasa". Iste metode obezvrjeđivanja sugovornika i ne istomišljenika sveprisutne su i u tiskovinama. Dakako da niti lovačko štivo nije imuno takvih nasrtaja. I preko njega se vode neki interesni ratovi preferirajući trač, veličanje i/ili uskogrudnost na uštrb stručnosti i istinite informacije. Takvi tekstovi su uglavnom prilagođeni željama potencijalnih čitača-birača i u interesu dnevne politike. Tada se i možebitna dobronamjerna kritika veže uz osobnost gubeći tako elementarni smisao razmjene stavova s ciljem općeg probitka. Jedna od efikasnijih metoda borbe protiv takvih dnevnih nazora i ideologija u lovačkim tiskovinama je ukazivanje na negativnosti do kojih dovode, a to se primarno postiže obrazovanjem.

Obrazovani čitatelj zna razlikovati objektivnost napisane riječi od dnevno političke propagande kao i trajne vrijednosti od lažne patetike. Tumačeći pak obrazovanost u svjetlu pismenosti stare mudrosti ističu da je polupismenost mnogo gora od nepismenosti. Interesno pak povlađivanje vrlo brojnoj skupini polupismenih neupitno dodatno doprinosi učestaloj neobjektivnosti napisane riječi i satiranju tradicionalnog svjetonazora i univerzalnih vrijednosti. Samo u novim mislima, čijim stvaranjem uspješno ovladavamo, nalazi se bijeg iz tamnica materijalnog i duhovnog siromaštva. Tko zaboravlja, stvara prostor za nove misli. Pri tome zaboraviti ne znači sasvim ugasiti, što bi bilo i nemoguće, jer smo mi zbroj naših iskustava. Međutim, učiti nešto zaboraviti, jednako je važno kao i učiti nešto zapamtiti. Tko dozvoli da ga drugi oblikuje, tko napusti svoje vlastite sklonosti i nastojanja da bi postao tuđa jeka, tko živi na tuđoj želji, gubi sve više pravo na samoodređenje. On privlači toliko stranih misli oko sebe da postaje dio tih drugih. Postaje oruđe koje automatski sluša nijemu želju okoline.

Sloboda izbora

Zahvaljujući burnoj, agresivnoj i uglavnom dugotrajnoj i sveprisutnoj propagandi izbori državnih/državničkih lidera i/ili skupina kao nezaobilazni dio demokratskog folkloru i danas su prisutni u gotovo svakom domu. Kako osim vlade i njenih sastavnica u ovoj zemlji ima i drugih značajnih asocijacija u kojima se demokratskim putem (izborima) bira vodstvo i svakako prvi među "jednakima" za svekoliko lovstvo je među najznačajnijima izborna skupština Hrvatskog lovačkog saveza. Skupština je najviše tijelo upravljanja Savezom koju čine po tri zastupnika lovačkih saveza županija i Lovskog saveza Grada Zagreba. Predsjednika Saveza izabire Skupština iz redova svojih zastupnika, članova Hrvatskog lovačkog saveza na prijedlog zastupnika Skupštine Saveza. Mandat zastupnicima u Skupštini i u drugim tijelima Saveza kao i predsjedniku traje četiri (4) godine bez ograničenja ponovnog izbora.

A što je to izbor? Izbor je zapravo personifikacija svakodnevice gdje se permanentno suočavamo i s mogućim posljedicama odabranih izbora u određenoj situaciji. Upitno je da li pojedinac uopće posjeduje izbor i ako jest, koliko velika sloboda bi trebala biti u odabiranju tih izbora? I za razliku od starih totalitarnih država u demokraciji se čini da imamo više izbora na raspolaganju te stoga imamo više slobode za otkrivanje više mogućnosti i prilika u životu. Pri tome su svake disidentske ideje naravno ušutkane, institucionalno zabranjivane jer su one "nacističke", "fašističke" ili "rasističke". Stoga ideje pojedinca koje se poklapaju s idejom mase daju privid slobode mišljenja dok se u stvari samo radi o „ispravnom“ mišljenju. Iluzija se podržava i traje neprestanim podsjećanjem sudionika koliko su sretni što su se rodili u naciji slobodnih izbora, dok u isto vrijeme država regulira i ograničava te izbore kako ne bi izabrali "pogrešno". Većina modernog društva skriva se iza "slobode izbora" iako je stvarnih izbora veoma malo,

ako ih uopće ima. Nedvojbeno je da ima onih koji su otkrili što je dobro za njih inzistirajući da je to dobro i za druge. Oni osjećaju obvezu pokušati prisiliti druge činiti ono što "oni" znaju da je ispravno. Ljudi su odgajani s određenim autoritetima u njihovim životima koji se zalažu za određene ideje i stvari, i oni su aklimatizirani i kultivirani na tim idejama. Njihove osobnosti ih robovski prate, jer svaka ideologija služi da bi se robovski pratila.

U suvremenom društvu vladaju mediji u bespoštudnoj borbi za informacijama, što skandaloznijim, trivijalnijim i stupidnijim. Pitanje je kakva je mogućnost osobnog razvoja pojedinca u takvom društvu i postoji li uopće "sloboda izbora". U vremenima krize, kada se energija društva treba koncentrirati na što brži oporavak ekonomija i zajednica, kada se traže strukturne reforme, pretresanje društvenog tkiva kako bi društva bila bolja za sve njihove članove, iz ladica se izvlače pitanja ograničavanja nekih prava, srozavajući birača do statusa objekta, državne imovine. Izlazak iz krize ne rješava se ograničavanjem sloboda. Time se društvo ne čini boljim društvom. Nesloboda pojedinca nesloboda je društva u cjelini. Stoga je bitno ljudima ostaviti pravo izbora - ostalo je na njihovim odlukama, procjenama, životnim prioritetima, savjesti. Svijest o tome da život nije savršen i da stvari koje nam se događaju nisu nužno samo lijepe napad je na naš narcizam (zaljubljenost u sebe), jer je ponekad bolno vidjeti da ne dobivamo ono što mislimo da smo zaslužili. To nije jednostavno prihvatiti. Upravo je ne savršenstvo, tj. nezadovoljstvo kao razlika između stanja u kojem jesmo i onog u kojem bismo željeli biti najveći motivator promjena.

2. Usud hrvatskoga lovstva nakon ulaska u EU

Mjesec travanj, godina 2014. **HRVATSKO LOVSTVO I EU ili PSI LAJU, A KARAVANE PROLAZE**

Objavljeno: Roman Safner (2014): Psi laju, lovci prolaze. Dobra Kob, 151, 69.

Pretpostavljam da su povrh objektivnosti među bitnim pretpostavkama čitanosti neke tiskovine njezina atraktivnost i izazovnost - provokacija. Dakako da u tom smislu i osvrti na vlastite i/ili tuđe tekstove doprinose živosti i znatiželji jer razbuđuju čitateljevu maštu. Glede objektivnosti prosudbe svakako je značajna i kronologija, tj. redosljed događanja. Iako postepeno i kalkulantsko doziranje vlastite misli može biti značajan obrambeni mehanizam s ciljem ne izlaganja negodovanju trenutnih elita, ono može biti i prešutno pogodovanje zatečenom stanju.

Stoga je vječno pitanje da li nekome treba reći svoje osobno mišljenje, pa iako je suprotno, ili barem bez sustavne analize izgleda suprotno uvriježenom, ili treba reći samo ono što "netko" želi čuti. Kao primjer navedenih kontradikcija s nadasve neosnovanim i paušalnim prosudbama i reakcijama je tekst naslova: "Zašto nismo lideri u EU" objavljen godine 2013. u Dobroj kobi br. 143, str.4-5, a u kojem se vrlo dobronamjerno ali sasvim otvoreno i jasno iznose stavovi o evidentnim propustima i realnim mogućnostima hrvatskoga lovstva ulaskom u EU. Citat: „Sukladno našem sustavu lovstva/lovnoga gospodarenja, a uz relativno malo dodatnog napora i dosta dobre volje mogli smo svojim primjerom pridonijeti uspješnosti lovstva unutar cijele Europe.....U neosmišljenom (izostanak strategije) stanju lovstva zatečenom u trenutku ulaska u ravnopravno članstvo u Europskoj uniji, gubi se kredibilitet i u onim područjima u kojima smo svojim rezultatima nadmašili prosjek, pa i do našeg ulaska najpropulzivnijih članica.“ Iako je članak rezultirao "tihom misom" i samim "sucima" su s vremenskom zadržkom još

jučer osporavane misli danas postale stvarnost. Ta vremenska zadržka u objektivnosti/neobjektivnosti prosudbe sasvim je eksplicitno i jasno sažeta u tekstu naslova: "Zakon je bitan, ali ima i drugih problema" u Lovačkom vjesniku (2014) br. 3 (123), str. 6-8. Vremensko "kašnjenje" i "ne obavljene posao", a na što je ukazano u tekstu objavljenom u Dobroj Kobi br. 143 (2013) razvidno je već u prvim rečenicama - citat: "Na sjednici Predsjedništva HLS-a održanoj 26. veljače jednoglasno su podržane izmjene i dopune Zakona o lovstvu, s tim da se u raspravi našao svaki predloženi članak te je o svakom zauzet jedinstven stav. Predsjedništvo je ukazalo na potrebu cjelovitijeg pristupa ovom pitanju.

Potreba za takvim zaključkom izvodi se iz situacije u kojoj Zakon o lovstvu ne prati u cijelosti promjene koje se događaju, ali i jednostavniju praksu koja se primjenjuje u članicama Europske unije. Ono, pak, što je još uočljivo jest potreba da se cjelokupno zakonodavstvo uskladi, ali i prilagodi propisima koji vrijede za lovce u EU, čija je Hrvatska punopravna članica.....". Za one koji "duže pamte" izgleda da se nastavlja toliko osporavana, a u današnje vrijeme u vrlo negativnim konotacijama isticana praksa da je važnije tko je nešto rekao/zaključio od same biti onoga što je rečeno/zaključeno. Opisano stanje narod je vrlo pojednostavljeno opisao riječima: psi laju, a karavane prolaze. S motrišta autora ovoga i dijela u članku citiranih tekstova nije mu žao što ga ne razumiju već mu je žao što ne razumiju da ga ne razumiju.

Mjesec lipanj, godina 2014. **TIŠINA MOLIM! MA KAKAV PARLAMENTARIZAM?**

Objavljeno: Roman Safner (2014): Zelenima pala sjekira u med. Dobra Kob, 153, 10-11.

Kaže moja punica da je u komunizmu sve bilo „naše“. No, kad je na kraju svatko „svoje“ pokupio njoj ništa nije ostalo. Možda i nije najspretnija usporedba no i u ujedinjenoj Europi sve je zajedničko. Sve je „naše“. A od mjeseca srpnja 2013. godine i hrvatske njive i polja i šume i livade i rijeke i more i granice i ljudi postali su „naši“, dio zajedničke Europe. Kako bi radost zajedništva nadvladala euroskepticizam uključeni smo u zajedničke organe upravljanja proširenom zajednicom. Prošle godine nakon punopravnog priključivanja članstvu na ostatak mandata samo do ovogodišnjih izbora, a od ponedjeljka 26. svibnja 2014. godine na prvi cijeli mandat od pet godina. I iako je u Hrvatskoj na izbore izašlo samo 950.980 glasača od mogućih 3.767.343 tj. tek svaki četvrti stanovnik s pravom glasa i uz 3,06% nevažećih listića Hrvatska je izabrala svoje delegate za Europski parlament. Među jedanaest (11) izabranih su šestero s liste HDZ; HSS; HSP AS; BUZ; ZDS i HDS, četvero s liste SDP; HNS; IDS i HSU te jedan s liste ORAH. Neki su izabrani ponaosob, a neki sukladno poziciji na stranačkim listama.

Taj Parlament u koji su izabrani jedino je neposredno izabrano tijelo EU-a i jedna od najvećih demokratskih institucija u svijetu. Ukupno 571 zastupnik iz 28 zemalja članica u Parlamentu zastupa 503,7 milijuna stanovnika koji naseljavaju 4.284,730km². Ovako veliki broj zastupnika predstavljaju dvanaest Europskih političkih stranaka. Po političkoj liniji su formirani u klubove zastupnika kojih trenutno ima sedam (7). Njihov rad se uglavnom odvija u sklopu specijaliziranih odbora koji pripremaju izvješća o kojima se potom glasuje na plenarnoj sjednici.

Parlament je ključni čimbenik u borbi za demokraciju, slobodu govora, poštene izbore i prava potlačenih, a jedan od glavnih prioriteta su mu ljudska prava. Na ovogodišnjoj političkoj sceni je svakako novost, a po nekima i više od novog upozorenja da je u Njemačkoj po prvi puta za novi saziv Parlamenta izabran predstavnik Njemačke neonacističke stranke, a u Francuskoj konzervativne stranke Marine LePen. Za hrvatsko lovstvo je intrigantno značajan izbor zastupnika s liste ORAH čime Hrvatska od svih tranzicijskih zemalja članica EU postaje prva koja šalje svog europarlamentarca u grupaciju Europskih zelenih. Prema riječima novog zastupnika on će se zalagati za provedbu „Zelenog novog dogovora“, kao zajedničke politike Europske stranke zelenih, odnosno politike koja na temelju održivog razvoja otvara nova i kvalitetnija radna mjesta. Riječ je o smanjenju ovisnosti o uvozu fosilnih goriva kroz dekarbonizacijugospodarstva, održivoj poljoprivredi, turizmu i ribarstvu, većoj primjeni obnovljivih izvora energije, što zahtjeva promjenu postojećeg ekonomskog modela i društvenih odnosa.

Za pretpostaviti je da unutar navedenih prioriteta postoje i naznake u lovačkim časopisima nagoviještanog „vjetra u leđa hrvatskom lovstvu ulaskom u EU“, kao i optimizma prvog hrvatskog izaslanstva u Strasburg nakon izlaganja dugogodišnjeg tajnika FACE-a koji je u svom govoru o velikim zvijerima napomenuo kako Hrvatskoj nije potrebna Europa da joj kaže što treba učiniti s medvjedom i vukom, nego Europa treba slijediti primjer Hrvatske u rješavanju tog pitanja. Uz čestitke biračima koji su birali i izabranicima koji su izabrani inzistirajmo da izabrani opravdaju svaki naš glas kako bi im isti sa zadovoljstvom dodijelili i za naredni mandat. No i uz svu radost, zadovoljstvo, percepciju poletne budućnosti i nadolazećih blagodati stalno mi se po glavi mota punica. Što će nama ostati ukoliko na kraju svaki svoje pokupi?

Mjesec srpanj, godina 2014. **STRAH OD PROMJENA – KOČNICA RAZVITKU**

Objavljeno: Roman Safner (2014): Nitko nije bogom dan. Dobra Kob, 154, 4-5.

Jedini način da biste izbjegli greške, je steći iskustvo. Jedini način da biste stekli iskustvo, je činiti greške.

Za pretpostaviti je da će uz trendovska promišljanja o neophodnosti zaštite svekolike biološke raznolikosti konačno zaživjeti i spoznaja o neophodnosti zaštite raznolikosti ljudskih promišljanja. Tada će nestati strah i neizvjesnost te će se sustavno krenuti u nužne promijene. Promijene koje su sastavni dio našeg života i pokretač svekolikog napretka. Dokle god se sve odvija točno onako kako si zamišljamo, prostor za razvoj nestaje. Pasivno se čeka da se nešto desi, a potom nastupa panika u kojoj se uglavnom pogubimo. Prestankom strahovanja i okrivljavanja okolnosti, ljudi i sreće promjene se obično počinju poimati kao prilike. Kao nove mogućnosti. Ali tek onda kada povjerujemo da se možemo i da smo se spremni mijenjati skloni smo uložiti dodatni trud i napor i pokazati upornost unatoč preprekama. Spremni smo u promjenama vidjeti šansu za uspjeh. Pri tome moramo biti svjesni da je čovjek „životinja s navikama“ i da ima mnogo „gospodara“ koji brinu o tome da ga nauče određenim navikama koje mu daju osjećaj „sigurnosti“ unutar skupine. Ti isti „gospodari“ se brinu i o tome da stvaraju strah od gubljenja tih istih navika, barem do tada dok to odgovara njihovim namjerama.

Svaka promjena, ako je istinska, podrazumijeva izdvajanje bilo u dobrom ili lošem smislu, napuštanje općeprihvaćenih normi, riskiranje da se bude različit i da se izgube neke od cijenjenih ustoličenih vrijednosti. Moguć je i nestanak lažne naklonosti onih koji su nas malo ili nimalo voljeli, kao i nestalnog ugleda postignutog vezivanjem uz prolaznu pomodnost. Osim toga odgajani smo u

sustavima koji nas zakidaju na raznim stranama nudeći nam čarobnu riječ „sigurnost“, kao nešto što je temeljna vrijednost i uvjet opstanka. Naša potreba da budemo sigurni je iskonska, spada u temeljne ljudske potrebe. Unatoč spoznaji da „samo mijena stalna jest“ iracionalni koncept sigurnosti u ljudskim glavama još uvijek je uzrokom velikih otpora promjenama i nedostatku ambicija. Stoga je buđenje svijesti prva i osnovna promjena koja se mora pokrenuti. Netom što ona izroni iz amorfne mase naših potreba i fizičkih, psihičkih i mentalnih prohtjeva, ona istovremeno pokreće cijeli niz promjena.

Budući da svaka promjena sadrži rizik izbor je na nama. Iako smo vrlo često svjesni nejasnog osjećaja nezadovoljstva i stiješnjenosti, koji nas frustrira i ne dopušta da se pokrenemo vrlo rijetko jasno znamo koju vrstu promjene želimo ili trebamo. Kad svoje nezadovoljstvo pravilno „pročitamo“ i suočimo se sa strahom i otporom koji su prirodni pri svakoj promjeni, onda promjena dolazi iznutra i za nju smo motiviraniji. Brojni autori su među najznačajnijim uzrocima otpora promjenama pobrojali sebičnu zabrinutost za osobne interese, nerazumijevanje, manjak edukacija i komunikacija, sudjelovanje i uključenost, manipulaciju, prisiljavanje i sl.

Povod ovom tekstu je činjenica da se listajući članke u našim lovačkim tiskovinama, a uz časne iznimke nedvojbeno iščitava strah od promjena. Bez obzira da li je taj strah personaliziran kroz „kult личности“ i/ili kroz nepromišljenost, tj. izostanak „strategije“ hrvatskog lovstva. Jer kako u svom članku objavljenom u Dobroj kobi broj 153 piše dipl. ing šumarstva Viktor Šegrt: „Svakako je nužno da struka i mladi, educirani i neopterećeni hrvatski lovni stručnjaci preuzmu hrvatsko lovstvo te u njemu rade i razvijaju ga u interesu prosperiteta RH unutar europske zajednice naroda. To je konačno jedina moguća istinska hrvatska ideja o lovnom prosperitetu s profesionalcima i konačno odbačenim lažnim, lošim

dijelom naslijeđa prošlih svršenih vremena u lovstvu koje nam do sada nije donijelo ni jedan pozitivan pomak naprijed.“ Nadalje isti autor konstatira da „Forsirane vrste divljači nisu donijele nužan prosperitet u lovnom gospodarenju i dodatnu financijsku satisfakciju, dok se lovni turizam sveo na odstrjel samo nekoliko vrsta krupne divljači (osim turističkog lova sitne divljači) u koje godinama treba puno ulagati, a dobit je vrlo mala.“

Da bih potkrijepio strahove iz uvodnika i podržao neophodnost promjena u osmišljavanju hrvatskog (europskog) lovstva citirat ću dijelove vlastitih promišljanja objavljenih u Lovačkom Vjesniku još davne 2000. godine: citat: „U Hrvatskoj je krajnje vrijeme da se konačno definira i ono što nikada nije utvrđeno ni za jedan dio hrvatskog lovstva, a osobito ne za čitavo lovstvo, a to je njegov cilj, odnosno vrijednosti koje se mogu dobiti iz lovstva i na koji način. Sam način i model dolaska do cilja i utvrđivanja realnih mogućnosti je strategija koja hrvatskom lovstvu jako nedostaje. U promišljanju strategije mora se početi od činjenice da živimo u promjenjivom svijetu, u kojem jučerašnje vrijednosti danas postaju bezvrijedne, a sutra već štetne.

Stoga strategiju treba bazirati na percepciji budućnosti polazeći od toga što će biti važno prekosutra i kako se uklopiti u te vrijednosti..... Sasvim je neupitno da se budućnost lovstva mora sagledavati kroz ukupnu strategiju gospodarskog razvoja naše zemlje. Jedna od glavnih odrednica budućeg gospodarskog razvoja je svakako turizam. Za Hrvatsku, kao zemlju visokog interesa za turizam i sve njemu srodne aktivnosti, među kojima je zacijelo i lov, budućnost i rješenje za ukupan sportski lov leži u objedinjavanju cjelokupnog režima gospodarenja....Općenito se smatra da je divljač odstrijeljena u pravom sportskom lovu višestruko plaćena. Valja podsjetiti da u takvom lovu vlada red, te da se njime bave isključivo oni koji si ga mogu priuštiti, jer je lov svugdje u svijetu skup način rekreiranja. Stalno usmjerenje sportskog lova, mora biti nastojanje

da se iz njega ostvaruje što više, uz stagniranje odstrjela i povećanje lovne kulture....Osmišljeno gospodarenje ujedno je i najučinkovitija metoda u borbi protiv krivolova.....Budući da danas ne postoji nikakav nezavisni supervizor koji bi nadgledao i koordinirao gospodarenja na dodijeljenim i ne dodijeljenim lovištima jedino što je moguće napraviti je nastojanje podizanja lovačke kulture i edukacije. Tako se pokušava utjecati na sve sudionike u lovu, a pogotovo na one koji obično imaju određenu sklonost, samodopadnost i sveznalaštvo prema lovu i lovstvu. Koliko god to zvučalo kao palijativna mjera, sve dok se bitno ne promjeni odnos prema lovu, ovo će mu biti jedino moguće unaprjeđenje. A stvarni pomak u pristupu upravljanju lovištima dogodit će se u trenutku kada se promjeni ukupan način gospodarenja biološkim bogatstvima svih lovišta....

U prilog mišljenja da smo još daleko od primjene sustavnog i cjelovitog gospodarenja govori i nepoznavanje stvarnog stanja spomenutih bioresursa. Naime, za cjelovitu i preciznu ocjenu stanja naših lovišta danas jednostavno nema dostatnih podataka. Pojedina, gotovo izolirana istraživanja daju samo sekvencijalne podatke. I sve dok se ne krene sa sustavnim, znanstvenim pristupom u praćenju stanja bioresursa kopnenih staništa ne može se ni očekivati precizna ocjena. Potencijalni izvor podataka o stanju u lovstvu je svakako državna administracija zadužena za lovstvo. Ona međutim, još uvijek nije u stanju pružiti sve relevantne podatke.

Osim državne administracije, ponekad se udruženja lovaca javljaju kao organizacije koje prate stanje u lovstvu. Nažalost, niti od ovog potencijalnog izvora podataka, u našem slučaju, ne možemo očekivati bilo kakve detaljnije informacije.....U Hrvatskoj je zakonodavac godine 1994. donio Zakon o lovu s namjerom da uspostavi osnovne kriterije ponašanja u cjelokupnom lovstvu. No, već u samoj koncepciji je Zakon imao veliku pogrešku, jer prije njega nije bila donesena strategija razvoja lovstva, koja bi, kao i uvijek, bila

temeljni dokument. Da su dokumenti doneseni pravim redom tada bi Zakon tek preciznije govorio o načinu izvršenja strategije, odnosno o politici njezina provođenja. U ovom je slučaju, sam Zakon pokušao donijeti i neke strateške smjernice. No, to je ipak samo polovično rješenje, a polovično rješenje nije rješenje.“ završen citat.

Kako je svaka promjena bremenita s neizvjesnošću, a koja stimulira strah i nedostatak ambicije, pokušat ću značaj neizvjesnosti prikazati kroz dijalog „Muje i Hase“. Haso naime nije znao odgovor na Mujin upit kako se konj drži u neizvjesnosti, a na što je Mujo odgovorio: pitaj me sutra.

Mjesec prosinac, godina 2014. **U OČEKIVANJU NOVOG ZAKONA O LOVSTVU - GUSKE U MAGLI**

Objavljeno: Roman Safner (2014): Reforme s figom u džepu. Dobra Kob, 159, 4-5.

„Gospodo! Moram odmah reći i to da se ne nadam da ću vas odvratiti od ovoga prijedloga i nagovoriti da prihvatite moj prijedlog. Govorim, dakle, zato da izvršim svoju dužnost i da se poslužim svojim pravom, a i zato da pokucam na vašu savjest da nemate kasnije izgovora da vama nitko nije pokazao ponora u koji hoćete strovaliti sav naš narod, a napose narod hrvatski. Gospodo! Još nije prekasno! Ne srljajte kao guske u maglu“.

Nadovezavši se ovih dana 2014. godine na povijesni govor Stjepana Radića u Saboru (1918.) novinar Tomislav Krasnec prokomentirao je ulazak RH u EU riječima: Nismo mi kao guske u magli! Prije kao ovce u Bruxellesu. Svoju pretpostavku potkrijepio je pratećom izložbom radova hrvatskog slikara Bojana Šumonje u Berlaymontu, koja se slučajno poklopila s terminom našeg ulaska u ravnopravno članstvo, a koja je predstavljena u glavnoj zgradi Europske komisije u Bruxellesu. Ističe da se autor u svojim radovima figurama ovaca poigrava sa stavom ljudi kojima je lakše biti u gomili, ne razmišljati svojom glavom, nego se uvijek skrivati iza nekog drugog.

Mišljenja sam da su oba navedena događanja i 1918. i 2014. godine vrlo značajna pa i ilustrativna za Lijepu našu. Glede našega Lovstva možda je upravo sada pravi trenutak za ukazivanje na neumitnost prošloga u iznalaženju „bolje“ budućnosti. Jer slijedom javno dostupnih informacija u pripremi je Novi Zakon o lovstvu ili njegove dopune, izmjene. Iako se radi tek o nagovještaju u javnosti (lovački mediji) se s nekim pretpostavkama, drugačijim od trenutno važećih manipulira kao da su već ozakonjene i/ili da će sigurno takvima postati. Predviđaju se izmjene, dopune, korekcije životinjskih vrsta u popisu divljači, izmjene u vrstama lovišta prema vlasništvu, zakupu,

koncesiji pa sve do korekcija lovačkog oružja, streljiva i opreme. Za pretpostaviti je da je dio promjena rezultat nasušnog uvažavanja nekih europskih kriterija, ali istovremeno i pokušaj osmišljavanja vlastitog razvitka u segmentu lovstva. Dakako da zatečeno stanje izostanka zajedničkog koncepta razvojnog promišljanja strategije s jasnim ciljevima i metodama njezinog ostvarenja nisu vjetar u leđa arhitektima novih zakonskih postulata. Za njih je olakotna okolnost da niti od vlade usvojena strategija lovstva u dokumentu Poljoprivreda u 21 stoljeću za period od 2001. do 2011. godine nije bila niti osmišljena, niti razvojna pa njeno ignoriranje i nije naštetilo hrvatskom lovstvu.

Unatoč evidentnih povijesnih lutanja mišljenja sam da je: „U Hrvatskoj krajnje vrijeme da se konačno definira i ono što nikada nije utvrđeno ni za jedan dio hrvatskog lovstva, a osobito ne za čitavo lovstvo, a to je njegov cilj, odnosno vrijednosti koje se mogu dobiti iz lovstva i na koji način. Sam način i model dolaska do cilja i utvrđivanja realnih mogućnosti je strategija koja hrvatskom lovstvu jako nedostaje. U promišljanju strategije mora se početi od činjenice da živimo u promjenjivom svijetu, u kojem jučerašnje vrijednosti danas postaju bezvrijedne, a sutra već štetne. Stoga strategiju treba bazirati na percepciji budućnosti polazeći od toga što će biti važno prekосуtra i kako se uklopiti u te vrijednosti.Sasvim je neupitno da se budućnost lovstva mora sagledavati kroz ukupnu strategiju gospodarskog razvoja naše zemlje....

Općenito se smatra da je divljač odstrijeljena u pravom sportskom lovu višestruko plaćena. Valja podsjetiti da u takvom lovu vlada red, te da se njime bave isključivo oni koji si ga mogu priuštiti, jer je lov svugdje u svijetu skup način rekreiranja. Stalno usmjerenje sportskog lova mora biti nastojanje da se iz njega ostvaruje što više uz stagniranje odstrjela i povećanje lovne kulture...A stvarni pomak u pristupu upravljanju lovištima dogodit će se u trenutku kada se

promjeni ukupan način gospodarenja biološkim bogatstvima svih lovišta“ (citat autorovog teksta objavljenog u LV 2010. god.).

Nažalost i naše današnje lovstvo je talac prošlosti čiji atavizmi su još uvijek breme napretka. Javno se govori o reformama (reforma – izmjena, preinačenje neke strukture radi poboljšanja ili prilagođivanja njezinih funkcija a bez razgrađivanja njezinih osnova, Anić 1998.) ali s figom u džepu. Mijenjali bi radi poboljšanja, a istovremeno se bojimo promjena jer na njih nismo navikli pa se osjećamo nespremni. Nespremni i s motrišta socioekonomskih kao i s motrišta političkih konotacija. Između ostaloga i stoga jer neki stvarno imaju Hrvatsku i željeli bi da tako ostane. I tako već punih dvadeset godina. Ni članstvo u EU nas nije uspjelo pokrenuti. I dalje u naše izmjene/dopune i/ili nove zakone samo slijepo kopiramo nametnute „tuđe“ odluke bez imalo kritike. Istovremeno nas zbog naše inertnosti Europa „kažnjava“ brojnim „domaćim zadaćama“ okupirajući nas prekomjernim, a nerijetko i višestruko ponavljanim birokratskim aktivnostima. Rješavajući tako za Europu gotovo beznačajne zadaće lutamo sporednim uličicama, dok se one glavne kao i značajne raskrsnice samo naziru poput svjetla na kraju tunela. Shodno brojnim zabludama i to svjetlo je vjerojatno far brzo jurećeg vlaka koji nam neupitno prijeteći juri u susret.

Za očekivati je da će novi zakon o lovstvu (izmjene, dopune) predvidjeti sve bitne pretpostavke suvremenih imovinsko pravnih, socioekonomskih, kulturoloških i političkih trendova kako bi predstavljao stvarni pomak u poimanju lovstva s ciljem uključivanja prirodnih dobara u prosperitet države. Pri tome je sasvim marginalno, a jezično i stručno posve irelevantno da li će se pomaci označavati terminom gospodarenje i/ili upravljanje. Prisutna je nada da se neće ponoviti tako učestali scenarij prema kojem neki djelatnik Ministarstva po zadatku pripremi nacрте zakona, stavi ih na službene internetske stranice i u kratkom roku šalje na usvajanje u Sabor gdje se, logikom većine, usvaja nešto nepripremljeno.

Jednako tako neproduktivno i unaprijed osuđeno na promašaj je formiranje tzv. Povjerenstva koje je najčešće glomazno i uglavnom raspravlja o prezentiranom materijalu (tzv. draftu), a pritisnuto hitnošću uopće ne utječe na konačne, već pripremljene odluke. Ono je samo alibi za diktiranu samovolju. I kada struka šalje svoje primjedbe one se uglavnom rasplinu, iščeznu. Nitko ih ne uvažava. Stoga nema dvojbe da je zadatak vrlo složen i zahtjevan no istovremeno i vrlo izazovan i obećavajući. Dobro osmišljen zakon s vizijom nadolazećih vremena stimulatívni je doprinos i zamašnjak ubrzanom razvitku, već dugo najavljivanim, a sustavu nasušno potrebnim reformama. No, istovremeno će promjene ostat mrtvo slovo na papiru i puki okvir tapkanja u mjestu i/ili nazadovanja ukoliko ne budu sastavnica osmišljene strategije cjelokupnog razvitka ukupnog gospodarstva i/ili barem određenog gospodarsko - znanstvenog područja u koje je lovstvo razvrstano.

Mjesec prosinac, godina 2014. **NADA UMIRE POSLJEDNJA**

Objavljeno: Roman Safner (2015): Neuspjeh je uspjeh s poukom. Dobra Kob, 160, 50-51.

Davno se već smetnulo s uma da se put do uspjeha gradi sustavnom nadogradnjom potvrđenih, neupitnih i prepoznatih vrijednosti (uspjeha), tj. korekcijom uočenih propusta (neuspjeha).

U praksi se za vrednovanje učinjenog rabe razne metode i načini koji su najčešće u funkciji glorificiranja željenih uspjeha. Taj odabir uglavnom ovisi o temi, lobiju, moći, grupaciji, interesu. Da bi se prikrijele moguće sumnje u objektivnost procijene, analiza najčešće završava konstatacijom da smo na dobrom putu i da unatoč neospornih uspjeha/neuspjeha postoji još cijeli niz dodatnih mogućnosti za daljnje napredovanje. Dakako da se eventualni godišnji/višegodišnji planovi i najavljivane neobjektivne optimistične prognoze u takvim završnim analizama uglavnom prešućuju. I dok se za uspjeh njeni autori točno tituliraju po „zapovjednoj dužnosti“, za neuspjeh su najčešće krive objektivne okolnosti.

Davno se već smetnulo s uma da se put do uspjeha gradi sustavnom nadogradnjom potvrđenih, neupitnih i prepoznatih vrijednosti (uspjeha), tj. korekcijom uočenih propusta (neuspjeha). Drastični zaokreti po „direktivi“ uz rušenje nadasve usvojenih pozitivnih postulata kompetentnih struci, socijalnim, tradicijskim, kulturološkim i pravnim pretpostavkama zemlje domaćina najčešće su korak unazad. I dok je recept za uspjeh upitan i podložen pogreškama istovremeno je pokušaj zadovoljavanja svakoga siguran recept neuspjeha (Platon). Pri tome u razmatranje nisu uvrštena promišljanja prema kojima je formula uspjeha rano ustajanje, naporni rad ipronalazak nafte (J. Paul Getty).

Nema dvojbe da je i naše Lovstvo u 2014. godini koja je netom završila bilježilo i svoje uspjehe i svoje neuspjehe. Iako nesporni,

uspjesi su višestruko isticani/naglašavani dok su promašaji pripisivani generalnim društveno-političkim kretanjima u cijeloj zemlji. Svakako treba zabilježiti i da su najavljavani potoci „meda i mlijeka“ ulaskom u EU još uvijek samo iluzija i pusta želja. No i to je samo trenutno stanje.

Općenito pitanje uspjeha i neuspjeha lovstva u netom odmaklim vremenima razvidno je na primjeru Zakona o lovstvu. Mišljenja sam da je neuspjeh što se ispravke, korekcije, izmjene, nadopune zakona nisu napravile netom po završenim predpristupnim pregovorima iz područja u koje je svrstano i lovstvo. Tada se je u zakon mnogo lakše i uz manje pompe i eventualnog negodovanja moglo ugraditi primarno nacionalne interese, a uz poštivanje dogovorenih europskih normi. Zapravo smo i bez uplitanja "sa strane" već duži niz godina i sami uočavali potrebu za stanovitim korekcijama. No, takva mogućnost je evidentno propuštena. Unatoč kašnjenja danas se konačno ozbiljno razgovara o potrebitosti zahvata u zakon. Iako događanja u zemlji generalno upućuju da su navještene promjene u bilo kojem zakonu primarno nametnute, uvjetovane neophodnošću prilagodbe europskim normama svakako je prisutna nada da će se promjene u Zakonu o lovstvu iskoristiti i za nacionalni probitak.

Taj probitak je doduše složeno predvidjeti zbog nedostatka osmišljene nacionalne strategije i zajedničkih domicilnih interesa. I zbog toga jer ni sami nismo suglasni u tome što od lovstva možemo očekivati i kako da očekivano postignemo. Unatoč toga danas i nije najbitnije što još nije učinjeno ili što je pogrešno učinjeno već što se i kako može učiniti/popraviti u vremenu koje dolazi. Uz uvjerenje da je i „neuspjeh uspjeh ako se iz njega izvuče pouka (MalcolmForbes)“ najavom izrade novog Zakona o lovstvu otvaraju se objektivne mogućnosti lovstvu da se velikim koracima uključi u diobu pozamašne europske omotnice. To svakako treba pokušati učiniti mudrije, a na osnovama uočenih neuspjeha jer, opažanjem onoga što ne funkcionira, otkriva se ono što bi moglo funkcionirati.

Zasigurno oni koji nikad nisu pogriješili i/ili nisu prepoznali svoj neuspjeh nikada nisu došli do otkrića i nikada nisu spoznali svoje mogućnosti. Neuspjeh svakako može razočarati, ali bez pokušaja nema niti napretka. Također je prepoznato da nijedan uspjeh nije konačan kao što niti neuspjeh nije fatalan, ali je bitno da se hrabro nastavi dalje (W. Churchill). Usprkos stanovitoj sumnji, ili baš zbog nje nagoviješteni rad na Zakonu o lovstvu smatram uspjehom. Ako ni zbog čega drugoga onda stoga jer nada umire posljednja.

Mjesec veljača, godina 2015. **LOVAČKO STAŽIRANJE – PRIPRAVNIČKI STAŽ**

Objavljeno: Roman Safner (2015): Stažiranje gubi utakmicu. Dobra Kob, 162, 4-5.

Isto tako kao što je neosporno da se čovjek unatoč fizičkih ograničenja svojim intelektualnim sposobnostima izdigao na pijedestal (postolje) vrhunskog predatora nema dvojbe da je njegova glupost i dalje ostala beskonačna. Razvojem tehnike i tehnologije ta glupost je nerijetko uočljiva već samim trenutkom donošenja nekih odluka ili se spozna tek naknadno protokom određenog vremenskog tijeka. Bez obzira na slijed, takve gluposti poglavito pogađaju zdrav razum educiranih kao i pobornike tradicionalnih/iskustvenih vrijednosti. Dakako da pri tome podrijetlo, povijest, društveno uređenje, navike i običaji involviranih skupina imaju vrlo značajnu ulogu. Svaki osvrt na takve gluposti ukazivanjem na evidentne propuste i prepoznata suvislija rješenja je nepoželjan i podložan omalovažavanju trenutnih elita. U takvom ozračju je i pitanje lovačkog pripravničkog stažiranja.

Obveza lovačkog stažiranja (pripravnički staž) Zakonom nije propisana pa stoga nije niti uobičajeni obrazac ponašanja. Unatoč toga stažiranje brojni ovlaštenici prava lova kao i sami lovci zazivaju nasušnim, dok ga neki i ne spominju, a neki spominju s figom u džepu. Oni koji u stažiranju prepoznaju pozitivni pomak u gospodarenju nacionalnim dobrom (divljač) zazivaju ga kao sponu teorije lovačkih ispita i primjene teorije u praksi. Oni koji ga ne spominju primarno se povode članstvom koje bi se uz dodatne obveze stažiranja vjerojatno barem djelomično osulo i ugrozilo materijalnu opstojnost društva. Figa u džepu simptomatična je za one koji zaziru od „jednakosti“ pa bi uvođenjem obveznog stažiranja i „oni“ povlašteni bili zakinuti u njihovom elitizmu. Lovачko stažiranje je stoga još jedan test s kojim se suočava naša „mlada“

demokracija. Jer iako, ili upravo zato što pripravnički staž Zakonom nije reguliran kao obvezan, dopušta svakom županijskom savezu ili ovlašteniku prava lova da ga osmisli vlastitim odlukama. Dakako da svaka takva odluka za sobom povlači i stanovitu odgovornost. Odgovornost pak za sobom povlači glasno ili prešutno odobravanje u slučaju uspjeha, ali snažne kritike i negodovanja u slučaju neuspjeha. Stoga, a i unatoč brojnih pretpostavki o neophodnosti stažiranja glede uvođenja novih, poglavito mladih lovkinja i lovaca u stvarni svijet lova i lovstva, na vagi imaginacije i profita sve dvojbe uglavnom prestaju.

U današnjem svijetu materijalizma i sveprisutnog oportunitizma lovačko stažiranje gotovo da gubi utrku. Stažiranje se doživljava kao dodatna obveza uz smanjenje članstva i eliminaciju povlaštenih. Dakako da oni koji u djeliću svojih promišljanja lovački pripravnički staž prepoznaju kao pozitivni pomak, ali nemaju hrabrosti o tome javno progovoriti, zazivaju zakonska rješenja. Propisano zakonom tada postaje obvezno za sve sudionike u procesu pa ne stvara dodatnu negativnu konkurenciju. Praksa nam pokazuje da je i uz postojeću zakonsku regulativu moguće propisivanje obveznog lovačkog staža kao pretpostavke za prijem lovca u članstvo, a što su regulirali neki županijski savezi

Za prijem lovca u članstvo, lovac mora imati položen lovački ispit koji se po važećim propisima priznaje u Republici Hrvatskoj i pripravnički staž od jedne godine. Iznimno član lovačke udruge može postati i lovac samo s položenim lovačkim ispitom uz uvjet da staž od jedne godine mora odraditi u lovačkom društvu – udruzi koja je član Lovачkog saveza upravo te županije koja je staž propisala kao jedan od uvjeta za članstvo. Tijekom stažiranja član ostvaruje sva članska prava i obveze, osim prava na lov, te mu lovačko društvo – udruga za vrijeme pripravničkog staža neće izdati dopuštenje za obavljanje bilo kakve vrste lova. Obveze odrađivanja pripravničkog staža oslobođen je lovac koji je nakon položenog lovačkog ispita

najmanje jednu godinu bio član nekog drugog lovačkog društva – udruge županijskog lovačkog saveza u sastavu Hrvatskog lovačkog saveza.

Dakako da stjecanje prava i obveza punopravnog člana neke lovačke udruge uz obvezu pripravničkog staža može imati i drugačiji slijed. Prvi korak je upis u lovačko društvo kojega slijedi stažiranje od godinu dana kao preduvjet polaganja lovačkog ispita. Tek potom se postaje lovac i ravnopravni član društva. Mišljenja sam da je dobro osmišljen i pod savjesnim mentorstvom (mentor, voditelj, odgojitelj, nastavnik) obavljen pripravnički staž pretpostavka formiranja „pravog“ lovca. Takav lovac je osposobljen razumjeti proces gospodarenja ekosustavom i neophodnost izdvajanja nekih jedinki, dobnih skupina ili cijelih populacija iz lovišta.

U takvim slučajevima etika i moral nalažu i odgovarajuće ponašanje. Lovci su dakle najpozvanija, a s ekonomskog motrišta i najisplativija skupina stanovništva za izvršenje navedenih radnji. Oni svojim aktivnostima doprinose skladu ekosustava, očuvanju biološke raznolikosti i brizi o sveukupnom nacionalnom bogatstvu. Uz časne iznimke, poželjna razina obučenosti „pravog“ lovca koji će se uspješno nositi s navedenim izazovima postiže se dobrom teoretskom podlogom (nastava) i nadziranom praktičnim radom (lovačko stažiranje). Aktualni Zakon s toga nije alibi (izgovor, isprika) za pravdanje beskonačnosti ljudske gluposti već prilika za još jedan test s kojim se suočava naša „mlada“ demokracija.

Mjesec lipanj, godina 2015. **URBANA KINOLOGIJA/KINOFILIJA**

Objavljeno: Roman Safner (2015): Lovački pas (ni)je kućni ljubimac. Dobra Kob, 166, 18-19.

Porast životnog standarda uz implementaciju trendovske demagogije i nametnute (uvezene) retorike nameće i neke nove norme ponašanja koje su sve prisutnije i u hrvatskoj kinologiji/kinofiliji. Između ostaloga to se očituje i u naglom porastu broja klubova, udruga i pojedinaca koji nude usluge socijalizacije, odgoja i dresure pasa. Povećanje njihovog broja ukazuje i na porast interesa vlasnika pasa za stručnom pomoći. Takvi vlasnici su prepoznali prednosti stručnih podloga u osmišljavanju organiziranog i skladnog suživota sa svojim ljubimcima uz obostrano razumijevanje i zadovoljstvo.

Dakako da je stručan rad sa psima vrijedan pažnje i pohvale i svakim danom sve ne ophodniji. Njime se danas primarno bave entuzijasti, zaljubljenici i to uglavnom volonteri. Njihov pristup radu primarno ovisi o osobnom afinitetu, a primijenjene metode su nerijetko dijametralno suprotne. Od kazne do nagrade kao osnovnog kriterija. Pri tome se uglavnom zanemaruju pasminske i individualne osobitosti pojedinih pasa, njihove preferencije, trenutna stanja kao i moguća odstupanja od prosječnosti bez obzira na etiologiju i uzrok tih odstupanja.

Zanemaruju se upravo one vrijednosti koje se stječu edukacijom, naobrazbom edukatora kao čvrstom podlogom pravilnog postupanja u konkretnim okolnostima. Stoga su i unatoč prosječne percepcije visoke razine uspješnosti rezultati „stručnog“ rada upitni, a nerijetko i sasvim promašeni. Dio te raznolikosti prepoznat je u specifičnim asocijacijama gdje se od odabranih jedinki unutar odabranih pasmina uglavnom službenih/radnih pasa zahtijevaju točno određene planirane aktivnosti, a temeljem urođenih, tj. naslijeđenih karakteristika. To se posebno odnosi na rad s

policijskim, vojnim i donekle lovačkim psima. Unatoč nekih specifičnosti, aktivnosti u radu s psima vodičima za pronalaženje unesrećenih, rehabilitacijskim i terapijskim psima te psima kućnim ljubimcima mogle bi se svrstati u kategoriju „urbane kinologije“. Ta kategorija koju čini vrlo širok dijapazon pasa (čistokrvnih, križanaca, mješanaca) je najbrojnija s izrazitim trendom povećanja.

Osim pasminske i individualne raznolikosti za pse iz kategorije urbane kinologije je znakovito da svoj životni vijek provode u suživotu s čovjekom. Iako je takav način života kod nekih pasmina već znatno utjecao na njihovo ponašanje, koje postaje „urbano“, ipak su kod ustaljenih čistokrvnih pasmina kroz roditeljski genetski pool na određenoj razini i nadalje prisutne urođene navike i oblici ponašanja još iz vremena nastanka/formiranja pasmine. Zbog kombinacije predvidivih fizičkih i mentalnih osobina oni mogu biti ljubimci ali ih se može usmjeriti i za druge svrhe. Stoga racionalni odabir ljubimca pruža mogućnost uživanja i u aktivnostima koje simuliraju prvobitnu namjenu određene pasmine. Sukladno tome su i socijalizacija, odgoj i dresura pasa ljubimaca vrlo zahtjevni i nalažu odgovarajuće mjere predostrožnosti.

Dakako da se ne radi samo o „sigurnosti“ vlasnika i članova njegove obitelji već i o sve naglašenijoj dobrobiti životinja. Ne prepoznavanje vanjskih i/ili unutarnjih potreba psa (fizičkih, mentalnih) ne amnestiraju dresera/vlasnika od mogućih posljedica. Za pretpostaviti je da je upravo neprimjereno insistiranje na "promjeni/urbanizaciji" urođenog ponašanja isprovociralo naglašavanje dobrobiti životinja kao zanemarene vrijednosti. Također je za pretpostaviti da i relativno masovno eksperimentiranje i formiranje novih pasmina, a nadasve križanaca, stvara nove izazove glede "pasminskih" karakteristika. Stoga se deklarirani kriteriji dobrobiti temelje prvenstveno na ophođenju prema životinji (držanje, smještaj, hranidba, zaštita, odnos prema životinji), a ne na razumijevanju njezinog naslijeđenog, "genetskog"

ponašanja. Ta neprimjerenost je najizraženija upravo kod kućnih ljubimaca.

Za razliku od kućnih ljubimaca kod tzv. službenih/radnih pasa uglavnom se pomno biraju pasmine temeljem njihovih uvriježenih "pasminskih" karakteristika koje se pravilnim usmjeravanjem održavaju, potenciraju i njeguju. Tek takva briga o psu uz odgovarajuće ophođenje je stvarna pretpostavka dobrobiti. Formiranje novih pasmina s više-manje planiranim/programiranim obrascem ponašanja, poput značajnih nametnutih promjena ponašanja kod već etabliranih pasmina, samo su dokumenti tranzicijsko-urbanizacijskih promjena kroz promatrani tijek vremena.

Od svog začetka pasmine su stvarane sukladno željama i afinitetima trenutnog vremena kao što se i ove nove, današnje formiraju u skladu s ljudskom percepcijom suvremenog društva i ulogom psa u takvom društvu. Dakako da sve manja potrebitost za psom kao radnom životinjom, a glede razlikovnosti u odabiru psa kao kućnog ljubimaca zahtjeva i drugačiji pristup socijalizaciji, odgoju i dresuri jedinki iste pasmine nego što je to nekad bilo. Lovački pas instinktivno i/ili na zapovijed mora tražiti, markirati, goniti ili donositi odstrijeljenu divljač. Ovčarski pas mora čuvati, okupljati i nadgledati stado, a službeni policijski/vojni pas mora čuvati, braniti ili atakirati na neprijatelja. Međutim, ukoliko se isti takav pas nađe u kategoriji urbane kinologije i/ili kućnog ljubimca od njega se zahtjeva posve drugačije ponašanje. Upravo takva razlikovnost pretpostavlja implementaciju struke i u sferu kinologije/kinofilije. Izostankom minimalne kritičke misli struke nerijetko ostajemo u nevjerici i začuđeni nekim vlastitim odlukama. One ili zanemaruju naše stvarne dosege ili su izvan opsega naših realnih mogućnosti.

Mjesec lipanj, godina 2015. **DIVLJA MAČKA – SAN ILI JAVA**

Objavljeno: Roman Safner (2015): Divlja mačka na tragu "velikih zvijeri". Dobra Kob, 168, 14-15.

Višedesetljetnim bavljenjem lovstvom opetovano si uzurpiram pravo javnog iznošenja svojih spoznaja i prosudbi aktualnog stanja. I ovaj svoj osvrt povezujem s promišljanjima koja sam u lovačkim časopisima prezentirao i prije pet, deset, petnaest, dvadeset godina. Kao i nekad tako i danas osnovna tematika mojih komentara je lovstvo, a trenutak javljanja uglavnom prati neka konkretna događanja. Tako je povod ovoga članka divlja mačka. Sukladno napisu u Dobroj kobi br. 165. (M. Nejašmić: Gdje živi pramajka svih mačaka?) Ministarstvo poljoprivrede pokrenulo je proceduru izrade „Plana gospodarenja divljom mačkom u Hrvatskoj“.

Prema autoru članka „Projekt je pokrenut zbog toga što je divlja mačka u Hrvatskoj pod posebnim režimom zaštite, ali i na popisu divljači pa se svakako treba donijeti plan njezina gospodarenja. Lovostaj na divlju mačku određen je cijele godine, a njome će se gospodariti u skladu s Planom gospodarenja i Akcijskim planom gospodarenja“. U vrijeme svekolike zaštite i natprirodne brige za okolišem i svime što se olako okolišem tumači, a bez kritičkih rasprava i minimuma razboritog konsenzusa kod nas se izdvajaju pojedine životinjske vrste koje po nečijem mišljenju zahtijevaju poseban tretman.

Stvara se dojam da za te vrste nije dovoljan vrlo rigorozan, nerijetko rigidan sustav zaštite ukoliko se radi o zaštićenim životinjskim vrstama ili prihvaćeni sustav lovnog gospodarenja za divlje životinje iz kategorije divljači. Gospodarenjem koje podrazumijeva svekoliku brigu o prirodnim biotopima (staništa sa sličnim abiotskim čimbenicima) i pripadajućim biocenozama (zajednicama svih organizama koji naseljavaju isti biotop), tj. o cjelokupnom ekosustavu. Ukoliko je povod promjena loš postojeći sustav

upravljanja (zaštite, gospodarenja) onda je sustav potrebno doraditi. Ukoliko se sustav ne poštuje netko mora odgovarati.

Status divlje mačke samo potvrđuje pretpostavku da podjela divljih životinja na divljač i zaštićene vrste znatno otežava ukupno osmišljeno gospodarenje nacionalnim dobrom, a koje je nedvojbeno i najučinkovitija metoda u očuvanju biološke raznolikosti. Sustav pak pravovremenih intervencija, formiranja dodatnih povjerenstava i tzv. „liberalizacija“ umjesto apsolutne zaštite (vuk, ris) s ciljem suzbijanja uglavnom već nastalih šteta istovremeno je vrlo kompliciran i trom. Ovo je poglavito iracionalno u dvadesetprvom stoljeću i u našem geopolitičkom okruženju sa zemljama u kojima je prisutno ozbiljno, osmišljeno i organizirano lovstvo. Kao zagovornik jedinstvenog tretiranja svih divljih životinja smatrao sam sasvim neopravdanim uvođenje kategorije tzv. "velikih zvijeri" u administrativnu podjelu divljih životinja. Upravo na primjeru te skupine naglašena je sva besmislenost rigidne zaštite u odnosu na gospodarenje (upravljanje).

To je faktički sporedni put izjednačavanja zaštićenih vrsta s divljači. Zaštite s gospodarenjem. U takvom promišljanju ostalo je sporno zašto je u novo formiranu skupinu osim zaštićenog vuka i risa, s kojima kao i s ostalim divljim životinjama treba upravljati, uključen i medvjed koji je divljač. Naime spoznaja da je gospodarenje objektivnija, svrsishodnija i efikasnija mjera očuvanja vrste i njenog staništa od svekolike zaštite je svakako za pozdravit. No uvrštenje medvjeda u istu skupinu upućuje ili na neprimjereno, loše gospodarenje, a što značajno zadire u lovstvo ili na nedostatak osmišljene strategije brige o nacionalnom dobru. Da li je divlja mačka glede njezinog statusa (zaštita/divljač) novi primjer nedostatne zaštite i/ili neprimjerenog gospodarenja divljim životinjama pokazat će vrijeme. U svom članku 2006. godine sam tvrdio da ako neko društvo, država ili zajednica u najširem smislu te riječi želi imati korektan način gospodarenja, s često vrlo teško

obnovljivim bogatstvima, sve mjere gospodarenja moraju biti utemeljene na načelima održivog (prihvatljivog) iskorištenja i ekonomičnosti obavljanja iskorištenja. Načela održivosti i ekonomičnosti (profitabilnosti) međusobno su u vrlo jakoj pozitivnoj korelaciji te je nemoguće promatrati racionalno iskorištavanje preko samo jednog od njih. Usklađivanjem i nadziranjem ta dva načela postiže se optimalna razina upravljanja na dobrobit cijele zajednice koja polaže pravo na iskorištavana dobra, a poglavito na dobrobit još uvijek mnogobrojnih bioloških vrsta.

Nameće se pitanje da li je možda zakazao sustav u kojem se tek za izdvojene vrste odobrava potpora pa se umjesto sustavnog permanentnog praćenja (monitoringa) učinaka zaštite/lovnog gospodarenja na nacionalnom dobru od interesa za RH lobiranim mjerama rješavaju samo sporadični predmeti. Oduvijek sam smatrao da je trajni monitoring od strane stručnih ovlaštenih institucija jedini ispravan pristup izradi razvojnih planova gospodarenja i pratećih revizija, a prikupljeni relevantni podatci pretpostavka racionalnog gospodarenja nacionalnim bogatstvom u interesu svih njegovih korisnika.

Možda je upravo sve učestalije kombiniranje/izjednačavanje zaštićenih divljih životinja i divljači na tragu smanjivanja administrativnih razlika među njima. Tako će nestati elementarna razlika između divljači s kojom se gospodari i zaštićenih vrsta, koje se samo štiti. Poznati mehanizmi zabrane lova, lovostaja, održavanja lovno gospodarskog kapaciteta, odnosa spolova i dobnih struktura, zdravstveno higijenskih mjera, planiranog odstrjela i sl. biti će tada stvarno u funkciji očuvanja biološke raznolikosti i suvislog cjelovitog gospodarenja „divljom faunom“. Uz programe za gospodarenje s divljači izostat će izrada paralelnih programa za gospodarenje zaštićenim vrstama (Planovi gospodarenja, Akcijski planovi), a objedinit će se intelektualni naponi i financijska sredstva u ostvarenje zajedničkih ciljeva i Zakonom naznačene funkcije lovstva.

No, naša svakodnevica nas uči da je formiranje izuzetaka još uvijek jedini način da se sustav pokrene pa stoga i promociju divlje mačke „koja je u Hrvatskoj pod posebnim režimom zaštite“ treba promatrati kao nacionalni probitak.

Mjesec listopad, godina 2015. **TEORIJA LOVSTVA U FUNKCIJI BOLJE KOMUNIKACIJE**

Objavljeno: Roman Safner (2015): Teorija lovstva u funkciji bolje komunikacije koja zahtjeva razmjenu informacija, ideja i osjećaja. Lov bez nabildanog ega. Dobra Kob, 170, 26-27.

Na inače vrlo prozaično pitanje koliko bi u nekom lovištu trebalo biti divljači, koliko u nekom lovištu ima divljači, a koliko ima ukupno divljih životinja ili što je to lovište, što je divljač, a što lovstvo odgovori su najčešće vrlo šturi i vrlo općeniti. Oni koji su iole upućeni u tematiku obično rabe kratke definicije sukladno negdje pročitanim i/ili zakonom propisanim formulacijama, a bez potrebe detaljnijeg tumačenja. Nedobronamjerni naznačene pojmove tumače s ciljem promidžbe vlastitih interesa, a neupućeni se linijom manjeg otpora uglavnom solidariziraju s najčešće paušalnim medijskim prezentacijama. Uglavnom, koliko ljudi toliko objašnjenja. Uvažavajući svu raznolikost tumačenja evidentno se radi o tematici koja zahtjeva dodatnu komunikaciju, tj. sporazumijevanje. I svjetska zdravstvena organizacija je kvalitetu komunikacije definirala kao jednu od pet vještina neophodnih za zdrav i sretan život.

U duhu Sokratovih nastojanja da riječi treba brižljivo definirati prije upotrebljavanja, na početku svake komunikacije je korisno odrediti sam pojam komunikacije. Jer za uspješnu komunikaciju neophodno je znati temu o kojoj se govori, svoje snage i slabosti, odgovarajuće riječi koje treba rabiti kao i pitanja koja treba postaviti. Komunikacija zahtjeva razmjenu informacija, ideja i osjećaja bilo uporabom govora ili pismenim putem (korištenjem tiskanih ili digitalnih medija). Tek parafraziranjem, tj. kratkim ponavljanjem svojim riječima razumijevanja onoga što je rečeno/napisano, odnosno razjašnjavanjem rečenoga osigurava se razumijevanje i dobivanje više detalja ili objašnjenja. Unatoč postojanja zbunjujućeg mnoštva definicija komunikacija je suštinski čimbenik čovjekovog

sporazumijevanja, kooperiranja i ukupnog djelovanja u društvu. Ona je funkcionalno nužni preduvjet za svaki društveni sustav i osnova društvenim procesima. Glede što uvjerljivije buduće komunikacije, a u iznalaženju konsenzusa i među upućenima i među neupućenima i među onima kojima je tematika nerijetko sredstvo prozivke i konfrontacije s neistomišljenicima opetovano iznosim svoje tumačenje naznačenih pojmova s ciljem razmjene mišljenja, iako sam se o istima već višekratno očitovao na stranicama lovačkih časopisa.

Prema Vladimiru Aniću (1998.) pojam je misaona sinteza bitnih, zajedničkih obilježja istovrsnih predmeta koja ima opseg i sadržaj; osnovno znanje o čemu; mišljenje o komu ili čemu; predodžba. Stoga bi u tumačenju naznačenih pojmova u nekom lovištu trebalo biti onoliko divljači koliko je određeno lovno-gospodarskim kapacitetom. To je bonitiranjem određena gustoća populacije gospodarski značajnih vrsta divljači. Održavanjem brojnog stanja lovno-gospodarskog kapaciteta se uz očuvanje biološke raznolikosti, očuvanja svojte i staništa na opravdanoj razini održavaju i štete od divljači. Ovako određeno brojno stanja prati se određivanjem realnog/stvarnog kapaciteta.

Realni/stvarni kapacitet je brojno stanje divljači u trenutku prebrojavanja, a određuje se u proljeće i u jesen. U proljeće prije početka nove lovne godine (01.travnja), a na jesen pred početak glavne lovne sezone. To je neki oblik „inventarizacije“, tj. utvrđivanja zatečenog, činjeničnog stanja temeljem kojega se prati/korigira zadani lovno-gospodarski kapacitet. Ukupni broj svih divljih životinja u lovištu označava se kao biološki kapacitet. To je sinergija i divljači i tzv. zaštićenih divljih životinja koje borave na istim staništima i koriste iste ekološke niše. Dakle, za razliku od brojnog stanja divljači koje se održava sukladnolovno-gospodarskom kapacitetu, a zbog sposobnosti populacije da raste ograničena uvjetima okoliša, brojnost ostalih divljih životinja i prisutnost vrsta je

u stalnim kolebanjima. Ovakvo kretanje brojnosti specifično je za sve vrste s kojima se ne gospodari.

Dakako da se izostajanjem sustavnog gospodarenja i brojnost divljači, umjesto prema uvjetima lovno-gospodarskog kapaciteta ponaša prema biološkim zakonitostima. Pri tome nema dvojbe da organizirano lovno gospodarenje pozitivno utječe na ukupni ekosustav čime se značajno podiže kvaliteta staništa, a time i njegov biološki kapacitet. Sukladno teoriji lovstva lovno-gospodarski kapacitet ima svoj gospodarski dio koji čini matični fond divljači s dijelom godišnjeg priploda koji je u funkciji „obrta stada“ i tzv. ekonomski dio koji čini višak godišnjeg priploda, a uklanja se redovitim odstrjelom. Dakako da su za odstrjel neophodni kvalificirani ljudi (lovci), odgovarajući alati (lovačko oružje, streljivo, oprema) i propisani pomagači (lovački psi) uz primjenu odgovarajućih tehnika i poštivanje moralno etičkih normi. Svi naznačeni kapaciteti (lovno-gospodarski, realni i biološki) nadziru se i kontroliraju u lovištu.

A lovište nije apstraktna imenica izvan vremena i prostora. To nije izdvojeni dio RH u kojem se lovci nadmeću s vlastitom sujetom i nabildanim egom. To nije mjesto neobuzdanog ponašanja i izvan zakonske regulative. Lovište je cijela RH. Cjelokupno zemljište s dijelom voda na kojima postoje uvjeti za uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači. Izuzetak su zaštićeni dijelovi prirode ako je posebnim propisima u njima zabranjen lov kao i druge površine na kojima je aktom o proglašenju njihove namjene također zabranjen lov jer se unutar takvih prostora sve ljudske aktivnosti odvijaju sukladno posebnim Pravilnicima o unutarnjem redu. Zbog nemogućnosti jedinstvenog gospodarenja sveukupnom površinom ista je rasparcelirana na manje segmente i natječajima dodijeljena pojedinim ovlaštenicima prava lova. S ovlaštenicima je potpisan ugovor temeljem kojega su oni osim prava preuzeli i odgovarajuće obveze. Parceliranje je primarno izvršeno temeljem različitih

vlasničkih udjela, a potom i geografske konfiguracije. Uspostavom granica na takvim parcelama su formirana pojedinačna lovišta. Unutar svakog takvog lovišta izvršena je kategorizacija površina na lovne i ne-lovne, a potom i na lovno-produktivne i lovno-neproduktivne što dodatno ukazuje na sveobuhvatnost i razlikovnost površina lovišta. Dakako da unutar urbanih sredina ne postoje objektivne mogućnosti lovnog gospodarenja ali već njihova rubna područja (300 m od okućnica) također su dijelovi lovišta.

A gospodarenje lovištem i divljači uređuje se Zakonom o lovstvu. Iako su sustavom lovstva primarno obuhvaćene životinjske vrste svrstane u divljač neupitno je da je sukladno mjerama gospodarenja u lovstvo indirektno uključena sva fauna, sva flora kao i antropogeni čimbenici cjelokupnog sustava biološke raznolikosti. Stoga se pojam lovišta u svom najširem tumačenju može poistovjetiti sa staništem tj. životnim područjem na kojemu postoje životni uvjeti za neku biljnu ili životinjsku vrstu, tj. s biotopom (Anić, 1998.). Među svim divljim životinjama divljač su samo one vrste koje su propisane/određene zakonom o lovstvu. Sve su one dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i imaju njezinu osobitu zaštitu. Divljač je objekt zanimanja i lovstva, i lova, i države, i ovlaštenika prava lova, i lovaca, i svih građana RH. Njezin vlasnik su, dakle, svi građani RH. Oni su pak svojom voljom državi dodijelili pravo i obvezu da se o njoj brine i s njom racionalno gospodari na zadovoljstvo i korist i nje i svih njenih vlasnika.

Sublimacijom naznačenih pojmova može se pobliže označiti i lovstvo (lovna tehnologija, lovno gospodarenje). Prema prezentiranom tumačenju izdvojenih pojmova može se nazreti njegova značajna složenost, višeslojnost i interdisciplinarnost. Stoga su uzgoj gospodarski značajnih vrsta divljači u ovisnosti o čimbenicima ambijenta (lovišta), zaštita protiv šteta od i na divljači, uređenje lovišta i uzgajališta divljači (kapaciteti), lovačko oružje,

oprema i balistika, lovna kinologija te lovno gospodarenje i organizacija samo njegovi najznačajniji dijelovi.

Mjesec studeni, godina 2015. **PRAVDA I PRAVO: „S DIVLJAČI NA ČISTAC“**

Objavljeno: Roman Safner (2015): Zašto je pravda često teža od nepravde? Dobra Kob, 171, 4-5.

Nema dvojbe da danas gotovo svi o svemu sve znaju i da imaju stav i o onome o čemu nemaju pojma. Za one druge, a uz dostatnu razinu osobne svijesti i samokritičnosti nedovoljna stručnost je zasigurno otegotna okolnost za mjerodavnu procjenu nekih značajnih tema koje nas svakodnevno okružuju. Unatoč toga koji puta je tema toliko životna da upravo izaziva na komentar. U takvim situacijama jedini koliko-toliko opravdani argument za uključivanjem u raspravu je osobni osjećaj. Taj osjećaj se može identificirati s potrebom za vlastitom pravednosti. A pravednost, pravica, pravda je ideal ili zakonom i običajima utemeljeno stanje u kojem svatko čuva ili dobiva materijalna i duhovna dobra bez štete po drugoga (Anić, 1998.).

Budući je pravda moralna kategorija onda svijet i ne može biti pravedan jer najčešće nečija pravda istovremeno znači nečiju nepravdu. Stoga u suštini nije teško biti dobar, teško je biti pravedan jer i najveće pravo zapravo zna istovremeno biti najveća nepravda. Upravo je nepravda navela čovjeka da piše zakone, proučava pravo i da razmišlja o pravdi i pravednosti. Unatoč toga svatko se smatra pozvanim da prosuđuje postupke drugih pripisujući sebi pravednost, a drugome nepravdu. Takva ljudska umišljenost začinjena sebičnošću samo umnožava sumnje u istinitost pravde. To dodatno komplicira i formiranje koncensusa o tome što je nepravda.

Struka sugerira da najveći problemi u rješavanju pravde i prava na putu k pravednosti datiraju iz vremena francuske revolucije. Francuska revolucija je naime iznjedrila jednu od najvećih predrasuda po kojoj su ljudi od rođenja ili po prirodi jednaki pa se prema svima treba ponašati ujednačeno. A suština pravednosti je

upravo u nejednakom ophođenju, prema nejednakim ljudima. Kada bi svi ljudi istinski bili jednaki pravednost bi se lako pronašla, ozakonila i uvela u svakodnevni život. Otegotna okolnost je i ne postojanje predložka za pravdu u prirodi koji bi se eventualno mogao preslikati na ljude. Upravo zbog različitosti među ljudima pravdu bi trebala predstavljati pravila prema kojima bi sreća i nesreća bile među njima što ravnomjernije raspoređene. Dakle, nešto neostvarivo i neprovedivo. Utopija koja se pokušava zamaskirati izmišljenim pravom. Pravom koje je ukupnost državnih i međunarodnih pravila koja uređuju životne odnose među ljudima i prema zajednici, odnosno ukupnost zakona i propisa koji se odnose na kakvu oblast državnog uređenja, javnog života ili društvene djelatnosti, ovlaštenja ili stečenih povlastica (Anić, 1998.).

Unatoč obilne opće i nadasve složene specijalističke naobrazbe u području biotehničkih znanosti (redoviti sveučilišni profesor u trajnom zvanju) osobno se ne smatram dovoljno spremnim za profesionalno i kvalificirano tumačenje tema iz područja društvenih znanosti. Stoga se ovom prigodom javljam primarno zbog osobnog osjećaja koji se može identificirati s potrebom za vlastitom pravednosti.

Osnovni povod moga javljanja je članak novinarkе Tatjane Potkonjak naslova: S divljači na čistac, objavljen u Reviji HAK, broj 245, studeni 2015., str. 39., a koji se značajno razlikuje od brojnih članaka s istom tematikom objavljenih u lovačkim časopisima. Rezime članka prenosim u cijelosti (citati): „TRESLA SE BRDA, U KONAČNICI NIŠTA NOVO, ali kolateralnih žrtava pogrešnog tumačenja zakona je bilo. Zasnivajući svoj savjet na stajalištu Ustavnog suda možemo reći dvojbi nema. Lovo ovlaštenici i lovo zakupnici odgovaraju za štetu nastalu naletom vozila na divljač uslijed istrčavanja na javnu cestu po načelu objektivne odgovornosti, dakle bez obzira na krivnju. Divljač je, naime, još opasna stvar! Pravna osoba koja upravlja javnom cestom, s obzirom na odredbe Zakona o cestama, odgovara

po načelu kulpoznosti ako na zahtjev lovo ovlaštenika i lovo zakupnika nije postavila prometnu signalizaciju, odnosno odgovarajući prometni znak divljač na cesti.“ Tekst je osnažen izdvojenom sintagmom: „Zakon o cestama donio je određene dvojbe, ali stav Ustavnog suda sve razjašnjava.“ Autorica se u tekstu poziva na Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-I-6264/2014 od 04. ožujka 2015. godine. Nema dvojbe da su i ove igre bez granica na relaciji sraza divljači i vozila samo još jedan u nizu dragulja naše mlade demokracije. Na konkretnom primjeru sam se sklon pridružiti prosječnom vjerovanju da su zakoni najčešće paučina kroz koju prolaze velike muhe, a u koju se hvataju male. Stoga je pravda često puta teža od nepravde.

Mjesec siječanj, godina 2016. „NOVE VRSTE“- UGROZA I/ILI
BOLJITAK

Objavljeno: Roman Safner (2016): Zašto strepimo zbog „novih“ svojti? Dobra Kob, 172, 36-37.

Dubioze oko pojavnosti "novih svojti" i/ili križanaca u lovištima RH bilo promjenom areala već tradicionalnih, ne obvezno i autohtonih vrsta, njihovim manje ili više svjesnim unosom ili spontanim širenjem (invazivno) evidentirane su i na stranicama Dobre kobi u minuloj 2015. godini.

Iako još dosta sramežljivo ipak se sve češće i u znanstvenim komentarima gospodarski značaj pretpostavlja svekolikoj zaštiti. Sve češće se tzv. alohtone svojte (vrste), tj. svojte koje nisu izvorno zavičajne ili čija je pojava nova na nekim prostorima pokušavaju vrednovati kao novo bogatstvo, a ne apriori kao ugroza. Dakako da pri takvim procjenama treba biti detaljan u analizi i objektivan u procjeni. Ukoliko se neka „nova“ vrsta ili križanac adaptira na uvjete novog staništa doprinoseći biološkoj raznolikosti povećavajući njegovu ukupnu raznovrsnost, a bez narušavanja uspostavljene ravnoteže, ista je dobro došla. U pravilu je svjesno, namjerno i na temeljima struke odobreno udumljavanje vrlo složen i dugotrajan proces, a pravi rezultati bjelodani tek s dugotrajnom vremenskom zadržkom. Glede takvih iskustava u novije doba su spontana (invazivna) širenja uzrokovana tehnološkim dostignućima, antropogenim aktivnostima i tzv. vremenskim promjenama pod sve većom paskom struke i znanosti i s pokušajima striktnog nadzora.

Neke od naznačenih nedoumica glede zatečenog stanja već prisutnih svojti i/ili križanaca u staništima RH, širenja areala rasprostranjenosti te pojavnosti i/ili unosa novih vrsta, a primarno značajnih s motrišta lovstva evidentirane su i na stranicama Dobre kobi tijekom 2015. kalendarske godine. Već u siječanjском broju (br. 160) objavljen je članak naslova Biokovo još ima "koza za trku".

Podnaslov Potamnjele kuke popraćen je tekstom: "neupitan je golem uspjeh povijesnog udomljavanja stada divokoza, ali je i danas ostalo otvoreno pitanje zbog čega njezino stanište nije dalo jače trofeje." Nedoumica je naglašena komentarom: "Odstrijeljeno je više jaraca nego koza, što upućuje da spolna struktura odstrjela nije bila u skladu sa strukom, ili se pak razlozi slabije trofejne vrijednosti mogu potražiti u biološkoj limitiranosti ove balkanske podvrste". U istom broju Dobre kobi objavljen je i članak naslova Naš adut skače na Mosoru uz podnaslov Ni vrug nije tako crn i tumačenje: "kozolika antilopa nije u sukobu s prirodom i divljači u svojem okruženju, osim s lovcima koji su joj unaprijed presudili."

Glavna misao članka je da "Glasoviti skakač pridonosi obnovi kraških pašnjaka i time vraća mir i spokoj jarebice kamenjarke, zamijenivši davno nestale ovce i koze, dok je također važna karika u hranidbenom lancu u lokalnom ekosustavu jer se njime hrane vukovi i orlovi." U Dobroj kobi za mjesec veljaču (br. 161) objavljen je članak naslova Kamo su odletjeli "divljaci". Uz podnaslov Strateški promašaji navedeno je da je "kvalitetnim podivljavanjem i brigom u lovištu uzgojena vrhunska populacija pravih, prirodnih ljepotana."Promišljanje je argumentirano tezom da "Odstrijeljeni fazani „pred pušku“, najčešće ispušteni pred lov ne pružaju istinski doživljaj pravome lovcu, a sam ulov je daleko ispod količine ispuštene divljači dan prije početka lova."

U ožujskom broju Dobre kobi (br. 162) spomenut je čagalj. I kako stoji u tekstu naslova Odmjetnik iz trščaka", a podnaslova Nit je vuk nit je lisica –"čagalj se proširio na unutrašnja lovišta praveći ogromnu štetu divljači i seoskim domaćinstvima" uz komentar: "Čagalj je lukavi predator, a uspješno ga se lovi u manjim skupinama vještih lovaca s uvježbanim i iskusnim lovcima vodičima." U istom broju Dobre kobi objavljen je i članak: "Nemirni Mosor - predstavnik lovačkog društva „Mosor – Priko“ Davor Komić poziva se na državne odluke: „Poljičani smiju loviti skakača“. Glavna ideja teksta sadržana

je u rečenici: "U „Podmosorju“ je dozvoljen odstrjel grivastog skakača bez obzira na spol i dob, kada ova alohtona svojta dotrči u poljičko lovište." U brojevima koji su slijedili značajan broj stranica Dobre kobi posvećen je dubiozama oko pernate divljači. U broju 163 (travanj 2015.) s podnaslovom Simpozij naglašeno je da je „uGerovu priređen skup Hrvatskih i Slovenskih stručnjaka o povratku velikog tetrijeba u Gorski Kotar. U članku naslova Gorski Kotar - Koncert gluhana istaknuto je da su „stručnjaci podržali iznimno vrijedan projekt udomljavanja tetrijeba gluhana koje je počeo umjetnim uzgojem u Prezidu - dr. sci. don Ivica Križ u očekivanju potpore EU fondova.“

O tetrijebu je pisano i u Dobroj kobi broj 164 tiskanoj u mjesecu svibnju, a članak je nastavljen i u sljedećem broju 165 pod istim naslovom: Na granici zamire tetrijebov pjev i podnaslovom Lov kraljevske ptice – unošenje tetrijeba gluhana u zemlje Europske unije. Konstatirano je da se tetrijeb „smije prenositi preko granice samo odstrijeljen, kao trofej, ali ga treba svakako pratiti CITES obrazac zemlje izvoznice i veterinarski certifikat.“ Osim članaka o planovima revitalizacije, reintrodukcije (repatrijacije), povratka tetrijeba u naša lovišta/staništa nekoliko članaka posvećeno je poljskoj jarebici – trčki kao i jarebici kamenjarki. U mjesecu svibnju je u broju 164 o trčki objavljen članak naslova Trčka potrčala u budućnost, a bio je posvećen znanstvenom skupu u Vukovaru na kojem se raspravljalo o obnovi fonda poljske jarebice (Vučedolske golubice).

Konstatirano je da je poljska jarebica „definitivno najprofitabilnija pernata divljač u Hrvatskoj i pravilnim uzgojem i ispuštanjem već bi uskoro mogla oživiti naše livade i pašnjake.“ U istom broju (164) Dobre kobi objavljen je i članak podnaslova Povratak – revitalizacija, reintrodukcija i introdukcija trčke skvržulje (*Perdixperdix*L.) u Europi i Sjevernoj Americi, a naslova Vješti sanitarac. U članku je naglašeno da je „Nužnost i važnost obnove populacije poljske jarebice

proizašla iz njezine izvorne biološke koristi kao prirodnog reduktora štetnih kukaca u poljoprivredi, ali i kao ekonomski isplative lovne divljači.“ Jarebica kamenjarka analizirana je u broju 166 (srpanj 2015.). Uz naznaku Naše istraživanje – jarebica kamenjarka čukar nije ugrozila niti je mogla ugroziti autohtonu jarebicu kamenjarku grivnu jer su propali svi projekti njezina udomljavanja tekst je objavljen pod naslovom: Kako je čukar doletio na Crveno jezero? Poanta napisanoga teksta je da „Imotska „zanimljivost“ na edukativnoj ploči „ne drži vodu“ pa bi je trebalo hitno demontirati zbog prirodnjaka, ali i lovnih znalaca koji znaju da autohtona „kraljica kamenjara“ još uvijek suvereno vlada ovdašnjim lovištima.“

U istom broju (166) Dobre kobi objavljen je i članak naslova Pobrčkani lončići – kako je došlo do zaključka da je čukar ugrozio autohtonu kamenjarku grivnu – zabluda je, možda, u sličnosti. Zaključak je da su „grivna i čukar svojte, ali u prirodi jedna drugu ne ugrožavaju, štoviše, nisu zabilježeni slučajevi njihova međusobnog parenja.“ No već u mjesecu rujnu (br. 168) objavljen je članak naslova Grivna je „zagađena“ genima čukara. Uz podnaslov Drugo lice „Imotskog slučaja“ – bez genetskih istraživanja nemoguće je utvrditi postotak hibrida u domaćoj populaciji. Ističe se da „Birdlife navodi hibridizaciju s čukarom kao jednu od prijatni autohtonij jarebici kamenjarki.“ U ovakvom pregledu svakako treba navesti članak iz Dobre kobi br. 165 naslova Druga strana škojarske priče – Hvarski manguci potječu s Mljeta uz navod „Kada se uređivao teren za gradnju hotela „Sirena“ 1970. na Hvaru, Jakov Domančić naručio je četiri mungosa mužjaka, ali je među njima „zalutala“ i jedna ženka, što se pokazalo katastrofalnim za ovdašnje lovstvo.“

Ništa manje nevjerice ne zaslužuje niti članak objavljen u br. 166 naslova Senzacija – ris na Pelješcu. Uz podnaslov Poremećena priroda – poznati lovac Ivica Perić iz Potomja, odlazeći na čeku, otkrio neobičnu životinju iz obitelji divljih mačaka. „Perić je risa ugledao u gustom travu na tridesetak metara, ostavši u prvi tren

iznenađen i zbunjen, ali je netom iza toga potvrdio otkriće gledajući zvijer preko optičkog nišana.“ U istom broju časopisa objavljen je i članak Glava u torbi – najveća Europska divlja mačka trudi se opstati širenjem svojeg areala prebivanja – Usamljeni lovac otupio zube. Izdvojeno je da se „U planu gospodarenja euroazijskim risom od 2010. do 2015. godine navodi kako je pad populacije dvopapkara glavni razlog koji dovodi do nestanka risa.“

Kao naznaka uočenih promjena indikativan je i članak u Dobroj kobi br. 167 (kolovoz 2015.) Izopačena priroda – zvijeri se iz okolnih šuma spuštaju u grad u potragu za hranom s kontejnera – Lisice šetaju ulicama Lipika. Kao što piše u članku „Lipičani se pridošlica ne mogu tako lako riješiti, jer su lovci nemoćni vršiti odstrjel na gradskim ulicama.“ Nema dvojbe da je i pojava nekih „novih“ neuobičajenih životinja zagolicala maštu naših lovaca pa su i tekstovi o njima našli svoje mjesto u Dobroj kobi. U broju 168 (rujan 2015.) objavljen je članak Pelješki fenomen – talijanski stručnjaci istražuju genetska svojstva odstrijeljenih „neobičnih stvorenja“ u blizini Potomja – Iz braka čaglja i goniča oštenjena čudovišta. Tekst je potkrijepljen tezom da su „Pelješki lovci Ivo Skaramuča i Ivica Perić odstrijelili križanu ženku i mužjaka čaglja i istarskog kratkodlakog goniča.“ Glede lakšeg poimanja navedene teze u istom broju časopisa je objavljen i članak: Križanci u ogledalu – bez obzira na srodnost križanje između divljih vrsta i psa može ugroziti genetički integritet divljih vrsta – Presudna je DNK analiza.

U radu se iznosi konstatacija da je: „Kod nas DNK metodom utvrđena prisutnost križanca vuka i psa i čaglja i psa – Zbog složene morfologije nemoguće je na osnovi tjelesnih osobina pouzdano utvrditi križance vuka i psa i čaglja i psa.“ Na navedene članke se nadovezuje i članak Opsada zabiokovlja – zbog bojazni od mogućih vučjih napada stariji seljani ne izlaze u dvorište čim se smrači – Vuk ni do koljena nije vuko psu uz tumačenje da „Stari iskusni zagvoški lovac Ivica Buljubašić tvrdi kako su opasniji vuko psi, križanci psa

vučjaka i vuka, uvježbani za borbu pasa na kladionicama.“ Ovaj tekst je objavljen u Dobroj kobi br. 171 u prosincu 2015. godine.

Dakako da se već iz samih naslova i citiranih pretpostavki članaka u lanjskom opusu Dobre kobi može naslutiti značajna dubioza u tumačenju prednosti/nedostataka zatečenih promjena u opisanim staništima/lovištima. Evidentno je da su upravo stoga povećana zabrinutost struke i znanosti uz pokušaj striktnog nadzora i kontrole poželjne metode sprječavanja dugotrajnijih ekoloških i gospodarskih propusta. Kako na nacionalnoj tako i na internacionalnoj razini.

Mjesec siječanj, godina 2016. **ZAŠTO HOĆU BITI LOVAC**

Objavljeno: Roman Safner (2016): FELJTON: Svaka ruka je dobrodošla, posla ima za svakoga (1). Dobra Kob, 173, 62-63.

Objavljeno: Roman Safner (2016): FELJTON: Višak divljači služi se na tanjuru (2). Dobra Kob, 174, 70-71.

Objavljeno: Roman Safner (2016): FELJTON: Pernata divljač blagodat je svakog lovišta (3). Dobra Kob, 175, 66-67.

Objavljeno: Roman Safner (2016): FELJTON: Važna je skrb za autohtonu divljač (4). Dobra Kob, 176, 68-69.

Objavljeno: Roman Safner (2016): FELJTON: CIC protiv proizvodnje megatrofeja (5). Dobra Kob, 177, 70-72.

PRIPOMENAK

Pred Vama je pokušaj da se edukativnom prezentacijom realnih pokazatelja razbiju nametnute predrasude barem u onom dijelu populacije koji nije sklon slijepom klanjanju tuđim interpretacijama bez da se sam barem informira. Ideja je na temelju struke i dugim nizom godina akumuliranim znanjem s ljubavlju prezentirati stvarne konotacije lovstva i lova. Ideja je stručno i argumentirano pokušati staviti „pravu stvar na pravo mjesto“. Sukladno tumačenju da je znanje samo proplanak u šumi neznanja ovo je pokušaj da svojim doprinosom barem malo proširim taj proplanak. U tom svojem nastojanju polazim od pretpostavke da što više saznajemo, to je naš dodir s nepoznatim veći pa smo sve svjesniji svoje ništavnosti. Da li sam uspio u svome nastojanju pokazat će vrijeme. Ono što ni vrijeme neće moći osporiti je pokušaj. A sukladno mudrosti hrvatskoga naroda; pokušaj, ako želiš znati što sve možeš; pokušaj i teške stvari; pokušaj pa ćeš tek onda znati možeš li! I ja sam pokušao. A u kojoj mjeri je pokušaj uspio prosudite sami.

UVOD

U Rječniku hrvatskoga jezika lovstvo se tumači kao cjelokupna djelatnost u vezi s lovom, zaštitom i prehranjivanjem divljači, a lov je hvatanje ili odstranjivanje životinja u prirodi. U struci je lovstvo primarno gospodarska aktivnost kontrole, nadzora, zaštite i korištenja nacionalnog, uglavnom obnovljivog prirodnog dobra od interesa za Republiku Hrvatsku. Sve gospodarske aktivnosti su usmjerene k očuvanju biološke raznolikosti, održivosti korištenja prirodnih dobara, zaštiti prirodnih vrijednosti, staništa i divljih svojti i ekonomsku profitabilnost, a uz naglašenu brigu o zavičajnim vrstama i očuvanju prirodne ravnoteže. Dio te velike odgovornosti gospodarenja ekosustavom svakako je osmišljen kroz lovstvo. Nedovoljno ili samo površno poimanje lovstva u javnosti naglašeno je već u njegovom uobičajenom poistovjećivanju s lovom. Tada se naime od drveta ne vidi šuma. Jer kada puška postane primarni i neprikosnoveni sinonim lovstva onda je „car gol“, a ono malo što može pokriti rukama samo je dodatni izazov njegove nesavršenosti.

Već sama činjenica da je uz nekoliko iznimaka cijela Hrvatska lovište, a da je lovište stanište, ukazuje da se na istim površinama zadržavaju sve divlje životinje za koje na tom prostoru postoje odgovarajući životni uvjeti. Samo dio tih divljih životinja, a sukladno Zakonu o lovstvu je divljač. Sve ostale divlje životinje su zaštićene svojte. Biti divljač u konkretnom slučaju znači da se metodama lovnog gospodarenja o svakoj takvoj vrsti vodi sustavna briga. Osim održavanja brojnog omjera i usklađenosti među životinjskim vrstama gospodarenje uključuje i uspostavljanje optimalnog odnosa životinja i okoliša.

Tip tla, nadmorska visina staništa, zastupljenost i sastav šuma, visina vegetacije, oranične površine, primijenjena agrotehnika, broj i vrste predatora te biološka i gospodarska naseljenost populacija samo su neke pretpostavke u tom lancu. Sve divlje životinje, i zaštićene i

divljač su dobro od općeg nacionalnog interesa, a njen vlasnik su svi građani RH. Stoga je briga o svim divljim životinjama zajednički interes i obveza Republike Hrvatske. U postizanju tog zajedničkog interesa cilj brige oko divljih životinja i njihovih staništa je održavanje biološke ravnoteže. Sukladno Zakonu o zaštiti prirode biološka ravnoteža je stanje međusobno uravnoteženih odnosa i utjecaja živih bića među sobom i s njihovim staništem. Prirodna ravnoteža je narušena kada se poremeti kvantitativna ili kvalitativna struktura životnih zajednica, ošteti ili uništi stanište, uništi ili promijeni sposobnost djelovanja ekološkog sustava, prekine međusobna povezanost pojedinih ekoloških sustava, ili prouzroči znatnija izoliranost pojedinih populacija.

Ukoliko neko društvo, država ili zajednica u najširem smislu te riječi, želi imati korektan način gospodarenja, s često vrlo teško obnovljivim bogatstvima, sve mjere gospodarenja moraju biti utemeljene na načelima održivog (prihvatljivog) iskorištenja i ekonomičnosti obavljanja iskorištenja. Ova dva načela međusobno su u vrlo jakoj pozitivnoj korelaciji te je nemoguće promatrati racionalno iskorištenje kroz samo jedno od njih. Novo doba uz brze i gotovo svakodnevne civilizacijske, tehnološke, socijalne i ekonomske promijene zahtijeva racionalno i mudro gospodarenje. Ono je neminovnost jer su već danas rijetki još dijelovi Europe i svijeta u kojima se na osnovi samo prirodnih zakonitosti uspijeva održati biološka ravnoteža. U tom složenom sustavu ekološkog gospodarenja prirodom lovci predstavljaju snažnu kariku. Oni se pojavljuju kao supstituti uglavnom istrijebljenim predatorima, prvenstveno velikim sisavcima u kontroli životinjskih populacija.

Čovjek kao predator se razvio neusporedivo brže od plijena i nema ekološku ulogu usporedivu onoj ostalih predatora, već mora svjesno prilagođavati svoje predatorske moći kako ne bi narušio odnose među vrstama svoga plijena, a koje uključuju i vrhunske predatore. Čovjek se ponaša zaštitnički. On pruža zaštitu drugima, čime ih štiti.

On gospodari. Kao potencijalni uzročnik šteta na divljači čovjek se pojavljuje i kao njezin glavni zaštitnik. Dakako da se poželjna i odgovarajuća razina obučenosti "pravog" lovca koji će se uspješno nositi s izazovima modernog lova/lovstva postiže dobrom teoretskom podlogom (nastava) i nadziranom praktičnim radom. Osim toga u teoriji lovačke etike naglašen je smisao društvenog života. Temeljni motiv ovoga odnosa je da je za radost pojedinca potrebna i radost drugoga. Lovci se rado sastaju i izvan sezone lova radi druženja, razmjene doživljaja ili radi društvenog (zajedničkog) rada.

ZAŠTO HOĆU BITI LOVAC

Zeleno-smeđe hlače, zeleno-smeđa vesta, zeleno-smeđa kabanica, na glavi zeleni šešir, a na nogama smeđe ili zelene čizme. Preko ramena zeleno-smeđa navlaka u kojoj je puška. Upravo je navlaka s puškom dio opreme koji najčešće izostane, a nadomjesti ju lopata, motika, motorna pila ili mačeta. Na leđima je obvezno ruksak u istim bojama kao i odjeća, a uz nogu pas. I to ne bilo kakav pas. Pas koji s nosom do poda stalno nešto njuška. Stalno traži da mu se nešto baci kako bi to trkom pokupio i vratio (aportirao). Ili takav koji se s visoko podignutim nosom kao ukopan zaustavlja ispred predmeta koji mu je bačen (marka, ferma, stojka) očekujući sljedeću naredbu.

Opisani lako prepoznatljiv lik iz susjedstva je lovac. On će nerijetko ničim izazvan ponuditi zeca, fazana i/ili komad svježe divljačine. Najčešće iz neznanja njegova ponuda će se glatko odbit mrmoreći i rogoboreći protiv odstrela divljači. Odbit će se i njegov poziv da se zajedno uputite u lovište kako bi iz prve ruke vidjeli što lovci rade pa iako zatraži da se uopće ne pomišlja na pušku već da se ponese lopata, sjekira ili neki sličan alat. Da se ponese koja glavica luka ili malo soli za pripremu ručka, a i neki sendvič i nešto za popit. Za lijepog vremena da se povedu i klinci bez obzira na njihovu dob jer će u lovištu biti još njihovih vršnjaka. I da je svaka ruka dobro došla

jer ima posla za sve. Da poziv vrijedi za gotovo svaki vikend, a u periodu godine kad su „duži“ dani i tijekom tjedna u popodnevним satima. Nakon posla.

Voljeti i baviti se lovstvom znači dobro zasukati rukave.

Pomoć je dobro došla tijekom cijele godine, a naročito u proljeće i jesen. Proljeće je vrijeme sijanja i sadnje, a jesen vrijeme berbe plodova i skupljanja usjeva te pripreme lovišta za zimu. Jer i životinjama je zima teška. I njima je hladno, teško se kreću po dubokom snijegu i ledu, a i hrana koje zimi ima malo je teško dostupna. U usporedbi sa zimom čini se da je ljeto idealno vrijeme za životinje. No i ljeta su zapravo teška razdoblja za preživljavanje. Visoke temperature zraka, nedostatak pitke vode i/ili od vrućine „spaljena“ vegetacija (trava, lišće) s kojom se veći broj divljih životinja hrani također mogu biti pogubni. Da bi se smanjili mogući negativni prirodni utjecaji - uvjeti ambijenta (klima, vegetacija, mir u staništu) divlje životinje, a poglavito one koje su svrstane u kategoriju divljači se ne prepuštaju slučaju već se s njima gospodari. Gospodariti znači poduzimati brojne aktivnosti s ciljem potenciranja poželjnih, a umanjivanja negativnih utjecaja prirode. To znači iskorištavati nacionalna dobra u okvirima prirodne ravnoteže, a ljudske djelatnosti održavati u granicama ekološke opravdanosti. To znači divljim životinjama pomoći da lakše opstanu tijekom raznih ugroza od elementarnih nepogoda poput poplava, snježnih zameta, ekstremnih suša. To također znači održavati brojno stanje, odnos spolova (muško – žensko) i dobnih kategorija (mladi, srednje dobní, zrela grla) divljači sukladno procijenjenim mogućnostima staništa.

Briga o divljim životinjama briga je o ukupnom svijetu prirode koji nas okružuje.

Poželjni broj divljači tzv. lovno-gospodarski kapacitet određuje se zakonski propisanim metodama, a prati se svako godišnjim

proljetnim i jesenskim prebrojavanjem. Ukoliko je divljači premalo organizira se unos živih životinja iz drugih staništa/lovišta ili iz kontroliranog uzgoja. Da ih ne bude više no što stanište može podnijeti višak se uklanja odstrelom. Višak životinja na ograničenom prostoru dovodi do zdravstvenih problema, morfoloških promjena i devastacije (uništavanja) staništa. Prilikom odstrela se točno vodi računa koju životinju treba ukloniti, a to se radi u točno propisano doba godine, točno propisanim načinom i zakonski propisanim lovačkim oružjem i streljivom. Taj važan dio lovnog gospodarstva se naziva lov. Dakle, lovom se iz lovišta odstrelom uklanja višak godišnjeg priploda. Višak godišnjeg priploda je onaj dio populacije divljači (iz svih dobnih kategorija) koji bi svojom prekobrojnošću ugrozio opstanak ostalih predstavnika iste vrste, opstanak vrsta s kojima je prekobrojna divljač u određenim interspecijskim (među vrstama) odnosima kao i brojnih drugih karika ekološke niše. Nekontrolirani višak narušava ekološku ravnotežu, a time remeti i biološku raznolikost.

Pretpostavka svekolikog očuvanja i zaštite je plansko održavanje /uspostavljenje prirodne ravnoteže na osnovama stručno-znanstvenih podloga.

ŠTO JE DIVLJAČ

Kao i danas tako su i u prošlosti bili rado gledani dokumentarni, igrani i/ili crtani filmovi sa životinjama u glavnim ulogama. Među brojnim zečevima-glumcima u crtanim filmovima najslavniji su bili „zekoslav mrkva“, „zec gadiš mi se“ ili „duškodugouško“. U vrijeme prvih susreta ti „crtići“ su bili predmet razonode i smijeha. Bilo je razvidno da se radi o životinjama s podarenim nekim ljudskim odlikama. I nije bilo važno da li je zeko isto što i zec, a zec isto što i kunić. Također nije bilo nikakvih naznaka da se uopće radi o različitim životinjama. Jelen je mogao biti muški ili ženski, a njihovo mlado lane. Nikako nije moglo biti tele koje se pripisivalo isključivo

kravi. Košuta je uglavnom bila nepoznanica. Neka druga vrsta. Dakako da je mlado od muške i ženske srne bio bambi. Srnjak je bio neka druga vrsta. A možda je srna bila ženka od jelena. Lesi je pak bio svaki pas koji se znao vratiti kući, Pluton pratilac MikijaMausa, a Lunjo i Maza sretno udomljeni psi lutilice. Personifikacija fazana je bila ptica trkačica, a divlje patke/guske su bile one koje su odletjele iz nečijeg dvorišta. Stoga su i divlje životinje općenito bile sve one koje su napustile/pobjegle iz nečijeg dvorišta. Koje su pobjegle od doma. Divljač je bio samo skraćeni naziv za takve divlje životinje. A one su tako nazvane jer se ponašaju „divlje“. Jer bježe od ljudi. Ukoliko se divlje životinje pripitome one postanu manje „divlje“. Postanu pitome. Što više. Postanu domaće životinje.

Životinje iz brojnih igranih/crtanih filmova uglavnom su surogati pravim životinjama s karikiranim/iskrivljenim nekim ljudskim osobinama.

Kako smo rasli i sve više i više učili tako je rasla i naša znatiželja. Sve smo češće sumnjali u istinitost vlastitog neznanja tražeći prave odgovore na nikad ranije postavljena pitanja. Učeći o životinjama sve smo se više udaljavali od njihovih crtanih surogata. Počeli smo razlikovati izmišljene crtane junake od stvarnih životinja. Divlje životinje od pitomih, zeca od kunića, jelena od srne, a lane od Bambija. Počeli smo razlikovati pse iz filmskih priča od onih stvarnih simpatičnih i dragih, a ponekad jako svojeglavih pa čak i oštih čovjekovih najboljih prijatelja. Naučili smo da se sve životinje mogu razvrstati u domaće i divlje. Domaće su kroz dugi period suživota prihvatile čovjeka kao svog skrbnika sasvim se prepustivši njegovom nadzoru uzvraćajući mu svojim blagodatima. Divlje životinje su zadržale odstojanje od čovjekovog utjecaja dijeleći s njim iste prirodne resurse u stalnoj borbi za opstankom.

Značajna različitost brojnih divljih životinja rezultirala je i različitim interesom čovjeka za njihovim tretmanom. Neke su se dojmile

izrazito nepoželjnim, štetnim za ona dobra koja su čovjeku bila od vitalnog interesa. Neke su pak bile obdarene atraktivnim atributima (rogovi, kljove, krzno) predstavljajući neodoljiv izazov i mogući izvor profita. Neke je zbog njihove autohtonosti (zavičajnosti) jednostavno trebalo zaštititi u interesu očuvanja biološke raznolikosti. I tako su divlje životinje podijeljene u dvije osnovne skupine. One koje su samo zaštićene i one s kojima se gospodari-upravlja. Ove potonje su divljač i popisane su u Zakonu o lovstvu. Dakle, divljač su zakonom određene životinjske vrste s kojima se gospodari sukladno Zakonu o lovstvu i pripadajućim pod zakonskim aktima. Radi lakšeg razumijevanja i uspješnijeg gospodarenja, a u ovisnosti o njihovim biološkim osobinama divljač je podijeljena na krupnu i sitnu.

Divlje životinje su općenito razvrstane u skupinu zaštićenih vrsta i u divljač. Primarno zbog svog značaja, a i zbog tjelesnih dimenzija sva divljač je zakonom podijeljena na krupnu i sitnu. Sva krupna je dlakava, a među sitnom se razlikuju dlakava i pernata.

Sva krupna divljač je dlakava i sve su sisavci. Među njima su jeleni-cervide (jelen obični, jelen lopatar, jelen aksis, srne), goveda-bovide (mufloni, divokoze), divlja svinja i medvjed mrki. Jeleni i goveda su biljojedi-preživači, divlja svinja je svežder, a medvjed mesožder-zvijer. Osim medvjeda koji hoda punim stopalom (plantigrado) te mu se u tragu očituje cijelo stopalo, prsti i kande sva ostala krupna divljač su dvopapkarima. Dvopapkarima je prvi od pet prstiju (papaka) evolucijskim promjenama reducirana (nestao), drugi i treći prst (zapapci) su odignuti od tla, a hodaju na trećem i četvrtom prstu (digitigrado) koji se poznaju u tragu.

Svi jeleni su punorošci i uglavnom samo mužjaci nose rogove građene od "prave" kosti. Ti rogovi se razvijaju u godišnjim ciklusima rasta kroz četiri faze koje se sustavno ponavljaju. Tijekom svake lovne godine rogovi rastu (prva faza) u bastu (liku, runji),

okoštavaju (druga faza), čiste se od basta (treća faza) i otpadaju (četvrta faza). Nakon četvrte faze (otpadanja) ponovnim rastom započinje novi ciklus. U ovisnosti o genetskim (naslijeđenim) predispozicijama i uvjetima staništa (hrana, voda, zaklon) trofejna vrijednost rogova se svake godine povećava sve do postizanja maksimuma u dobi lovno gospodarske starosti nakon čega počinje opadati. Goveda su šupljorošci. Njihovi rogovi koje nose i mužjaci i ženke su građeni od rožine (kože, keratina), nikad ne otpadaju i nemaju ciklus rasta poput jelena.

Divlja svinja ne nosi rogove ali za razliku od sve druge krupne divljači jedina ima tzv. kompletno (potpuno) zubalo (44 zuba). U takvom zubalu kod vepra (spolno zreli mužjak) su posebno izraženi očnjaci koji su trajno rastući. Dva se nalaze u gornjoj čeljusti (jedan lijevo, jedan desno) i dva u donjoj čeljusti (jedan lijevo i jedan desno). Očnjaci u gornjoj čeljusti su brusači, a u donjoj sjekači. Ta četiri zuba čine kljove. Za razliku od svih ostalih zuba koji su s limitiranim (ograničenim) rastom trajno rastući zubi istovremeno rastu i izvan i u čeljust. Odnos vidljivog (dio izvan čeljusti) i ne vidljivog (dio unutar čeljusti) dijela zuba je 1:3 do 1:4, tj. samo manji dio takvog zuba je vidljiv. Kod medvjeda su trofej lubanja i krzno koji se također kao i sve ostale trofeje mjere i boduju po točno propisanim međunarodnim kriterijima.

Jačina prirodnog rasta trofeja pokazatelj je zdravlja životinje, a zreo, odrastao trofej znak dobrog gospodarenja s divljači. Trofeje krupne divljači obvezno se ocjenjuju, a ovlaštenik prava lova dužan je o njima voditi evidenciju.

Na popisu sitne divljači ima i dlakavih i pernatih životinja. Dlakavu sitnu divljač čine zvijeri, dvozubci i glodavci. Zvijeri su tipični mesožderi, predatori, grabežljivci. Među zvijerima su psi (lisica, čagalj), mačke (mačka divlja), kune (kuna zlatica, kuna bjelica, lasica mala, jazavac, tvor) i cibetke (mungos). Dvozubci (dvojezubci) su zec

(zec obični) i kunić divlji, a glodavci dabar i puh. Dvozupce kao i glodavce karakteriziraju trajno rastući zubi. Za razliku od očnjaka kod vepra kod dvozubaca su trajno rastući sjekutići. I dok glodavci imaju po dva sjekutića (glodnjaka) u gornjoj i donjoj čeljusti dvozipci u gornjoj čeljusti iza trajno rastućih sjekutića (glodnjaka) imaju sa svake strane čeljusti i po jedan sjekutić s limitiranim (ograničenim) rastom (za glodnjak).

Uz sporadične iznimke balzamirani (ispunjeni) primjerci sitne divljači su uglavnom samo ukrasni izlošci, a pojedino pero ili snop dlaka (vitica) ukras na lovčevom šeširu ili reveru.

Glede nekih značajnijih karakteristika među kojima je i uobičajeno stanište na kojem obitavaju sitna pernata divljač se razvrstava u poljske koke, močvarice, golubove i vrane. Ona pernata divljač koja pretežno boravi na poljima su poljske koke (fazani, jarebice kamenjarke–grivna i čukara, trčka skvržulja ili jarebica poljska, prepelice–pućpura i virđinijska) među kojima jedino fazani noći provode (spavaju) na višim etažama–drveću. Osim toga fazani su među svim poljskim kokama jedini poligamni (višeženci). Močvaricama (guske divlje–glogovnjača i lisasta, patke divlje–gluhara, glavata, krunasta, pupčanica i kržulja, liska crna, šljuke–bena (šumska) i kokošica) je život vezan uz vodene površine (močvare, rijeke). I dok među patkama postoji vanjska očigledna (fenotipska) razlika u obojanosti perja između mužjaka i ženki kod gusaka, liski i šljuka se vanjska razlika između mužjaka i ženki ne uočava. Među divljim patkama se po svojim osobinama znatno razlikuju patke plivačice (gluhara, pupčanica i kržulja) od pataka ronilica (glavata i krunasta). Plivačice izvrsno plivaju no nemaju sposobnost ronjenja. Ukoliko hranu traže u vodi to je samo u vrlo plitkim dijelovima gdje dno mogu dokučiti bez zaranjanja (potapanja) cijelog tijela. Specifična masa njihovog tijela je manja od specifične mase vode pa i kada su odstreljene ostaju plutati na površini. Ne potonu. Bez obzira da li su na tvrdoj podlozi ili na vodi

polijeću okomitim podizanjem u zrak, bez zaleta (kao helikopter). Patke ronilice imaju specifičnu masu tijela veću od specifične mase vode pa u potrazi za hranom mogu zaroniti i dublje od pet (5) metara. Za polijetanje im je potreban zalet, a odstrijeljene tonu. Poljske koke i močvarice većinom gnijezde na zemlji, a njihovi pilići se vale pokriveni perjem, odmah su pokretni (potrkušci) i slijede roditelje (uglavnom majku). Golubovi (grivnjaš i pećinar) i vrane (siva, gaćac, čavka zlogodnjača, svraka, šojka kreštalica) uglavnom gnijezde na drveću. Nakon valjena njihovi ptići su bez perja i nepokretni. Oni su čučavci. Golub grivnjaš je česti stanovnik sela i gradova s više zelenila, u parkovima, voćnjacima. Vrane su svejedi koji se hrane raznim beskralježnjacima, sjemenjem, plodovima, sitnim kralježnjacima uključujući jaja i mlade ptice u gnijezdu, lešinama i raznim otpacima. Također, često otimaju hranu od drugih ptica, pa i grabljivica. Sukladno svojim hranidbenim navikama općenito se smatraju štetočinama. Kako nemaju ozbiljnih prirodnih neprijatelja na čovjeku je obveza održavanja njihovog brojnog stanja u granicama opravdanosti.

Sitna, a poglavito pernata divljač blagodat je svakog lovišta i značajna pretpostavka lovnog turizma tj. lovnog gospodarenja.

ŠTO JE LOVNO GOSPODARENJE

I zaštićene životinjske vrste i divljač su divlje životinje i sve su dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i imaju njezinu osobitu zaštitu. I jedne i druge dijele ista staništa i za sve njih je zakonski uređen sustav zaštite s ciljem očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, te zaštite prirodnih vrijednosti. Pa iako imaju toliko zajedničkog u pristupu i tretmanu tih dviju skupina divljih životinja postoji značajna razlika. Zaštićene divlje životinjske vrste štite se neovisno o njihovom brojnom stanju pa i onda kada je isto premašilo procijenjenu optimalnu gustoću, a počinjene štete su izvan granica opravdanosti. Istovremeno se broj divljači redovito prati, a gustoća

populacije održava na bonitiranjem utvrđenom lovno-gospodarskom kapacitetu. Bonitiranjem lovišta se utvrđuje najveći mogući broj divljači koji se može uzgajati u lovištu, koji ne remeti prirodne odnose između divljači i zaštićenih životinjskih vrsta te njihovih prirodnih staništa i gospodarskih djelatnosti. Utvrđuje se za gospodarski značajne vrste divljači koje u lovištu od prirode obitavaju odnosno koje se prvenstveno uzgajaju ili koje će se uzgajati, a u skladu sa Stručnom podlogom. Osnovna jedinica za procjenu lovno-gospodarskog kapaciteta je 100ha lovno-produktivne površine lovišta. Lovno-produktivne površine su dijelovi lovišta u kojima određena vrsta divljači ima sve prirodne uvjete za obitavanje, hranjenje, napajanje, razmnožavanje i sklanjanje (oranice, livade, pašnjaci, šume). Lovno gospodarski kapacitet okosnica je lovno gospodarske osnove tj. planskog akta kojim se detaljno uređuje gospodarenje lovištem, u skladu s mogućnostima staništa te brojnosti i stanjem populacije divljači koja se u lovištu uzgaja ili se njezino uzgajanje propisuje.

Bonitiranje je stručni postupak procijene optimalnog broja (gustoće populacije) divljači u nekom lovištu tj. određivanja lovno-gospodarskog kapaciteta.

Gospodarski sustav održavanja brojnosti pretpostavka je održivosti vrsta, očuvanja staništa, opravdane razine šteta i profitabilnog iskorištavanja nacionalnog dobra. Lovstvo primarnopodrazumijeva brigu o autohtonim populacijama divljači u prirodnom staništu tj. osiguranje uvjeta za njihov uspješan rast, razvoj i reprodukciju. U teoriji lovstva to je "prirodni uzgoj". Što više, takva briga je svakim danom sve naglašenija i prepoznatljivija je kao očuvanje biološke raznolikosti (biodiverziteta). Tako "uzgojena" divljač dobro je došla i željena u lovištu uz naglašeni interes lovaca. U staništima u kojima neka divljač prirodno obitava, a posvećuje joj se odgovarajuća pažnja zamjetna je njena prisutnost pa i njena značajna revitalizacija. Bonitiranjem određeno brojno stanja prati se

određivanjem realnog/stvarnog kapaciteta. Realni/stvarni kapacitet je brojno stanje divljači u trenutku prebrojavanja, a određuje se u proljeće i u jesen. U proljeće prije početka nove lovne godine (01.travnja), a na jesen pred početak glavne lovne sezone. To je neki oblik „inventarizacije“, tj. utvrđivanja zatečenog, činjeničnog stanja temeljem kojega se prati/korigira/ispravlja zadani lovno-gospodarski kapacitet. Ukupni broj svih divljih životinja u lovištu označava se kao biološki kapacitet. To je sinergija (zajedničko djelovanje, suradnja – stanje kada je cjelina značajnija od zbroja pojedinačnih djelovanja) i divljači i tzv. zaštićenih divljih životinja koje borave na istim staništima i koriste iste ekološke niše.

Redovitim praćenjem brojnog stanja (prebrojavanjem) utvrđuje se realni/stvarni kapacitet tj. kontrolira se i prati brojno stanje (gustoća populacije) divljači u lovištu tj. lovno-gospodarski kapacitet.

Za razliku od brojnog stanja divljači koje se održava sukladno lovno-gospodarskom kapacitetu, a zbog sposobnosti populacije da raste ograničena uvjetima okoliša, brojnost ostalih divljih životinja i prisutnost vrsta je u stalnim kolebanjima. Ovakvo kretanje brojnosti specifično je za sve vrste s kojima se ne gospodari. Dakako da se izostajanjem sustavnog gospodarenja i brojnost divljači, umjesto prema uvjetima lovno-gospodarskog kapaciteta ponaša prema biološkim zakonitostima. Pri tome nema dvojbe da organizirano lovno gospodarenje pozitivno utječe na ukupni ekosustav čime se značajno podiže kvaliteta staništa, a time i njegov biološki kapacitet. Unutar lovno-gospodarskog kapaciteta teorija lovstva razlikuje gospodarski i ekonomski dio. Gospodarski dio čini matični fond divljači s dijelom godišnjeg priploda. Gospodarski dio je u stalnim dinamičkim promjenama zamjene („obrt stada“) dijela ostarjele populacije mlađim jedinkama iz godišnjeg priploda. Takva dinamika uvjetovana je osnovnim biološkim načelima prema kojima svako živo biće prolazi razvojne faze od rođenja, odrastanja i starenja

(zrelosti) do smrti. Organiziranim gospodarenjem taj proces „obrta stada“ se nadzire kako bi populacija zadržala svoju vitalnost. Tzv. ekonomski dio lovno-gospodarskog kapaciteta čini višak godišnjeg priploda, a uklanja se redovitim odstrjelom. Dakako da su za odstrjel neophodni kvalificirani ljudi (lovci), odgovarajući alati (lovačko oružje, streljivo, oprema) i propisani pomagači (lovački psi) uz primjenu odgovarajućih tehnika i poštivanje moralno etičkih normi. Iako su sustavom lovstva primarno obuhvaćene životinjske vrste svrstane u divljač neupitno je da je sukladno mjerama gospodarenja u lovstvo indirektno uključena sva fauna, sva flora kao i antropogeni čimbenici cjelokupnog sustava biološke raznolikosti. Pri tome su kvaliteta divljači i iskorištenost prehranbene baze najuvjerljiviji pokazatelji usklađenosti populacije s okolinom.

Održavanjem brojnog stanja lovno-gospodarskog kapaciteta divljači nadzire se ravnoteža svih životinjskih i biljnih vrsta u lovištu.

ŠTO JE LOVIŠTE

Sasvim uopćeno, lovište je sinonim staništu, a stanište biotopu. U biti se radi o području na kojem postoje životni uvjeti za neku biljnu ili životinjsku vrstu, a poželjno je da tvori zaokruženu prirodnu cjelinu. Zapravo je cijela Hrvatska lovište osim površina na kojima je zabranjeno ustanovljenje lovišta, a to su zaštićeni dijelovi prirode ako je posebnim propisima u njima zabranjen lov. To su i more i ribnjaci s obalnim zemljištem koje služi za korištenje ribnjaka. Lovište je zabranjeno ustanovljivati u rasadnicima, voćnim i loznim nasadima namijenjenim intenzivnoj proizvodnji te pašnjacima ako su ograđeni ogradom koja sprječava prirodnu migraciju dlakave divljači. Dakako da je zabranjeno ustanovljavanje lovišta i na miniranim površinama i sigurnosnom pojasu od 100m kao i na drugim površinama na kojima je aktom o proglašenju njihove namjene zabranjen lov. Zbog nemogućnosti jedinstvenog gospodarenja sveukupnom površinom na kojoj se može

ustanovljavat lovište ista je prvenstveno na osnovi vlasništva rasparcelirana (podijeljena) na manje segmente. Uspostavom granica na takvim parcelama su formirana pojedinačna lovišta koja su natječajima dodijeljena pojedinim ovlaštenicima prava lova. Unutar tih površina teorija lovstva razlikuje tzv. ne lovne i tzv. lovne površine koje mogu biti lovno-produktivne i lovno-neproduktivne.

U lovištu se sustavnim gospodarenjem propisanim mjerama i postupcima uspostavlja određeno brojno stanje divljači, odnos pojedinih dobnih kategorija i spolna struktura. Tako uspostavljena gustoća divljači se naziva lovno-gospodarski kapacitet. Suština lovno-gospodarskog kapaciteta je stvaranje profita (dobrobiti za zajednicu) uz očuvanje biološke raznolikosti i biljaka i divljih životinja. Profit se ostvaruje primarno kroz lovni turizam, a potom i cijelim nizom pratećih aktivnosti. Očuvanje biološke raznolikosti organizirano je održavanjem lovno-gospodarskog kapaciteta. Održavanje lovno-gospodarskog kapaciteta podrazumijeva uzgoj, a po potrebi i unos divljači, točno definiran odstrjel po spolu i dobnoj kategoriji za svaku vrstu divljači, lovostaj na pojedine vrste, kategorije i spol, uređenje lovišta, sprječavanje šteta od divljači i na divljači, lov samo propisanim tehnikama kao i propisana uporaba lovačkog oružja i streljiva uz propisane skupine lovačkih pasa.

S iznimkom površina na kojima je zabranjeno ustanovljavanje lovišta cijela Hrvatska je lovište.

I dok je broj divljači određen lovno-gospodarskim kapacitetom broj zaštićenih vrsta ograničen je isključivo mogućnostima staništa. Broj životinja koji je primjeren mogućnostima staništa označava se kao biološki kapacitet. I on je vrlo promjenjiv jer se mogućnosti staništa nalaze u stalnoj dinamici i promjenjive su. U zavisnim odnosima (korelaciji) s promjenama mogućnosti staništa mijenja se i njegov kapacitet. Neke od tih promjena su periodičkog značaja s dužim ili kraćim intervalom ponovljivosti, a neke su ne periodičke i mogu

voditi do izumiranja populacije. Mjerama lovnog gospodarenja (održavanje brojnog stanja lovno-gospodarskog kapaciteta divljači, kultiviranje i uređenje lovno-tehničkih i lovno-gospodarskih objekata i dr.) znatno se utječe i na ukupni biološki kapacitet. Ovakva organizirana i kontinuirana briga o divljači neupitno osigurava povoljnije uvjete preživljavanja i ostalim divljim životinjama. Odgovor prirode na povoljne uvjete staništa je porast biološkog kapaciteta. Ili drugim riječima. Što se u lovištu vodi bolja briga o divljači u njemu raste i broj ostalih divljih životinja. Onih zaštićenih. Dio njih svoju povećanu brojnost temelji na ishrani s divljači (predacija), a dio u pasivnoj kompeticiji (vrste koje trpe jer si međusobno crpe izvore hrane, vode i drugih izvora).

Stoga se pojam lovišta u svom najširem tumačenju može poistovjetiti sa staništem, tj. životnim područjem na kojemu postoje dostatni uvjeti za neku biljnu ili životinjsku vrstu tj. s biotopom. Nameće se zaključak da se od svih divljih životinja najviše brige posvećuje upravo divljači koja je stoga i najzaštićenija od svih divljih životinja. Istovremenom se brigom o divljači stvaraju povoljni uvjeti i za sve druge divlje životinje i eko sustav u cjelini. Skladnost ekosustava, očuvanje biološke raznolikosti i briga o sveukupnom nacionalnom bogatstvu je osim zakonske obveze i zajednički interes svake države ponaosob kao i svih zemalja svijeta u globalu.

Lovstvo (lovno gospodarenje) je organizirani sustav planske brige i održavanja cjelokupnog ekosustava koji nas okružuje.

ŠTO JE LOV

Nedovoljno ili samo površno poimanje lovstva naglašeno je u njegovom uobičajenom poistovjećivanju s lovom. A lovstvo (lovna tehnologija, lovno gospodarenje) podrazumijeva uzgoj gospodarski značajnih vrsta divljači u ovisnosti o čimbenicima ambijenta (lovišta), zaštitu protiv šteta od i na divljači, uređenje lovišta i

uzgajališta divljači (kapaciteti), lovačko oružje, streljivo, opremu i balistiku, lov, lovnu kinologiju te lovno gospodarenje i organizaciju. Stoga je lov integralni dio lovstva, ali ne i njegov sveukupni usud (ono što je unaprijed određeno; sudbina; kob). Uzgred, mnogi jezici dobro razlučuju ove pojmove. Tako je lov na engleskom hunting, a na češkom lov, dok je lovstvo na engleskom game management, a na češkom myslivost.

Lov je dakle značajan i nezaobilazan ali samo manji dio vrlo sveobuhvatnog gospodarenja s ciljem brige o divljim životinjama i njihovom staništu (lovištu). Pri tome je sasvim sigurno da je u procesu sustavnog gospodarenja ekosustavom, tj. vođenju brige o odnosima svih sudionika tog sustava, neophodno izdvojiti neke jedinke, dobne skupine ili cijele populacije. U takvim slučajevima osim propisanih normi etika i moral nalažu i odgovarajuće ponašanje. Najpozvanija, a s ekonomskog motrišta i najisplativija skupina stanovništva za izvršenje ovih radnji, svakako su lovci. Oni tom zadatku -lovu- prilaze s konotacijom hobija, sporta i rekreacije zadovoljavajući svoje porive istovremeno čineći opće korisno djelo prema strogo određenim pravilima.

Lov je značajna pretpostavka održavanja lovno-gospodarskog kapaciteta divljači s ciljem brige o divljim životinjama i njihovom staništu (lovištu).

Lovci su, dakle, hobisti, rekreativci. Oni preferiraju lov kao što neke druge skupine stanovništva preferiraju ribolov, tenis, šah, trčanje ili čitanje knjige. I dok je kroz povijest lov bio primarno u funkciji pukog preživljavanja zahvaljujući novim otkrićima i razvojem novih tehnologija dio divljih životinja sustavno je domesticiran. Tim promjenama je i značenje lova

evoluiralo u organiziranu brigu o životinjama, a potom i cjelokupnim ekosustavom tj. u lovstvo. Općenito se smatra da je divljač odstrijeljena u pravom sportskom lovu višestruko plaćena. U takvom

lovu vlada red, a s njime se bave isključivo oni koji si ga mogu priuštiti jer je lov svugdje u svijetu skup način rekreiranja. Stalno usmjerenje sportskog lova mora biti nastojanje da se iz njega ostvaruje što više, uz stagniranje odstrjela i povećanje lovne kulture.

Uz konstataciju da je jačina prirodnog rasta trofeja pokazatelj zdravlja životinje, a zreo, odrastao trofej znak dobrog gospodarenja s divljači stajalište CIC-a (Internacional Council for Game and Wild life Conservation) je potpuno protiv umjetnog uzgoja životinja radi produkcije „mega trofeja“. Ovakvo promišljanje je kompatibilno s osnovnim smjernicama gospodarskog razvitka tj. turizmom. I tako će biti sve dok god se bude uvažavalo lovstvo. Onoga trenutka kada se između lovstva i lova stavi znak jednakosti, ove pretpostavke padaju u vodu. Dakako da pri tome ne treba zanemariti odgovarajuću naobrazbu. Kako onu teoretsku tako i onu aplikativnu (primijenjenu). Uz časne iznimke, poželjna razina obučenosti „pravog“ lovca koji će se uspješno nositi s izazovima modernog lova/lovstva postiže se dobrom teoretskom podlogom (nastava) i nadziranom praktičnim radom (lovačko stažiranje).

Da bi se postalo lovac neophodna je propisana razina teoretske i praktične naobrazbe verificirana od odgovarajuće organizacije kojoj je pravo edukacije odobreno.

Ovisno o vrsti divljači koju se lovi biraju se i tehnike lova koje se primarno dijele na pojedinačne (lov dočekom na zemlji, lov za vrijeme preleta, lov dočekom na visokoj čeki, lov šuljanjem, lov vabljenjem, lov potraživanjem s psom, lov privozom kolima, lov privozom čamcem, lov pticama (sokoli), lov klopkama) i skupne (lov prigonom, lov pogonom, kružni lov). Pojedinačnim tehnikama se uglavnom lovi krupna divljač, a skupnim sitna divljač. Dakako da se zbog određenih specifičnosti i neka sitna divljač (lisica, jazavac) lovi i nekim tehnikama pojedinačnog lova. Istovremeno je divlja svinja jedina krupna divljač koja se lovi i tehnikama skupnog lova. Brojne propisane tehnike lova osim prisustva lovca/lovaca, lovnog pratioca

i većeg ili manjeg broja pogoniča podrazumijevaju i sudjelovanje lovačkih pasa.

Primijenjene tehnike lova u ovisnosti su o vrsti divljači koja se lovi kao i o lovačkom oružju koje se u pojedinim lovovima koristi.

Lovački psi su predmet lovne kinologije koja je dio opće kinologije tj. znanosti o psima (*kynós = pas, lógos= riječ, govor*) i njihovim pasminskim karakteristikama. Lovački (lovni) psi su radni psi koji se odlikuju strašću za lovom, vrhunskim njuhom, specifičnim stilom rada, izdržljivošću, poslušnošću i ne plašljivošću na pucanj. Sukladno svojim urođenim osobinama pojedine pasmine lovačkih pasa razvrstane su u određene radne skupine. Raspodjela pasa po skupinama u ovisnosti je o kinološkoj organizaciji koja je razvrstavanje izvršila. Budući da je HKS (Hrvatski kinološki savez) kao krovna kinološka asocijacija u Republici Hrvatskoj članica FCI (Federation Cynologique Internationale) kod nas se poštuje službeno razvrstavanje pasmina koje primjenjuje ta najveća međunarodna kinološka organizacija u svijetu.

Prema razvrstavanju FCI-a sve lovačke pasmine koje se koriste i uzgajaju u Hrvatskoj nalaze se unutar pet pasminskih skupina. U III. skupini su terijeri (njemački lovni terijer, foxterijer kratkodlaki i oštrodlaki), a u IV. jazavčari (kratke, oštre i duge dlake). S obzirom na neke zajedničke radne karakteristike terijeri i jazavčari se u starijoj literaturi vode pod jedinstvenim nazivom jamari. Goniči (istarski kratkodlaki, istarski oštrodlaki, posavski, bosanski oštrodlaki, srpski, srpski trobojni, srpski planinski, pas sv. Huberta, engleski lisičar, tirolski, slovački, baset, bigl) i krvosljednici (bavarski krvosljednik, hanoverski krvosljednik i alpski brak-jazavčar) su svrstani u VI. skupinu. Kao podskupina u VI. skupini su i tzv. srodne pasmine (dalmatinski pas). Ova VI. skupina je nama posebno značajna jer su među uvrštenim pasminama i četiri hrvatska autohtona psa (istarski kratkodlaki, istarski oštrodlaki te posavski gonič i dalmatinski pas). U VII. skupini su ptičari koji su podijeljeni u

dvije podskupine. Jedna podskupina su kontinentalni (njemački kratkodlaki, njemački oštrodlaki, pudlpointer, veliki minsterlander, mali minsterlander, vajmarski ptičar, mađarska kratkodlaka vižla, mađarska oštrodlaka vižla, bretanjskiepanjel, kortalsovgrifon, talijanski kratkodlaki ptičar, talijanski oštrodlaki ptičar, češki fusek), a druga otočki-britanski i irski ptičari (engleski pointer, engleski seter, gordonseter, irski seter). Donosači divljači–aporteri (labradorski retriever, zlatni retriever, retriever ravne dlake, retriever kovrčave dlake), dizači divljači–šunjkavci (klamber španijel, engleski koker španijel, engleski špringer španijel, velški špringer španijel, američki koker španijel) i psi za vodu (irski španijel za vodu) su uvršteni u VIII. skupinu. Dakako da se neke od pasmina s popisa lovačkih pasmina aktivno koriste u lovu, a neke su danas gotovo isključivo kućni ljubimci.

Nezaobilazni značaj lovačkih pasa u lovstvu istaknut je Pravilnikom o pasminama, broju i načinu korištenja lovačkih pasa za lov.

Osim razlika u primijenjenim tehnikama, razlikama u radnim skupinama pasa koje se vode u lov i/ili naknadno dovode na mjesto ranjavanja s ciljem pronalaska nastreljene (ranjene) divljači (krvosljednici i/ili psi obučeni za rad na krvnom tragu), a u ovisnosti o divljači koja se lovi odabire se i lovačko oružje i streljivo. Glavna nit vodilja kod tog odabira je efikasnost. Efikasnost podrazumijeva što kraći vremenski razmak od pogotka do nastupa smrti uvažavanjem zakonskih normi, etike i morala. Za odstrjel sitne divljači se uglavnom rabe lovačke puške s glatkim cijevima, a kao projektil se koristi sačmeno streljivo (sačma). Takvim oružjem i streljivom se divljač gađa dok je u pokretu (trk, let), a smrt pogođene divljači nastupa uslijed nervnog šoka. Pretpostavke nervnog šoka su posip (veći broj kuglica sačme u cilju), probojnost (prolazak sačme kroz perje i kožu) te udarna snaga kao suma udarnih snaga svake od kuglica sačme koje su pogodile cilj. Takav pogodak inervira nervne završetke u potkožnom tkivu, a što rezultira nervnim šokom-smrću.

Kada se puškama s glatkim cijevima lovi divlja svinja, a od sve krupne divljači jedino se divlja svinja zakonski smije loviti puškama s glatkim cijevima onda se kao projektil koristi specijalna kugla (breneka, ideal). Inače se krupna divljač lovi lovačkim puškama s užlijebljenim cijevima i kuglom kao projektilom. Užlijebljenost cijevi uvjetuje rotaciju zrna oko svoje osi tijekom prolaska kroz cijev (unutarnja balistika), a što povećava preciznost i vjerojatnost efikasnog pogotka (vanjska ciljna balistika). Pogodak mora biti u „vitalni“ organ (uglavnom srce) s ciljem njegovog razaranja. Projektil (kugla) da bi bio efikasan mora imati odgovarajuću probojnost i ekspanzivnost. Probojnost jamči prolazak projektila kroz organ, a ekspanzivnost njegovu deformaciju (proširenje) ulaskom u tijelo što širi prolaznu ranu intenzivirajući hidro dinamički šok koji uzrokuje smrt.

Za usmrćivanje ranjene divljači, tzv. samilosni hitac, a koji se najčešće upućuje iz neposredne blizine rabi se kratko lovačko vatreno oružje (pištolj) s kuglom kao projektilom. Danas se i u Hrvatskoj sve ozbiljnije razmišlja i o uvođenju luka i strijele kao lovačkog oružja. Dakako da će u slučaju pozitivnog rješenja biti zakonski propisane i sve neophodne pretpostavke koje takvo oružje mora zadovoljavati da bi se moglo rabiti.

Uz opravdane iznimke općenito se sitna divljač odstreljuje lovačkim oružjem s glatkim cijevima i sačmenim streljivom, a krupna divljač lovačkim oružjem s užlijebljenim cijevima i kuglom kao streljivom. Lovачko kratko oružje koristi se za samilosni hitac.

SVAKAKO ĆU BITI LOVAC

Nekako mi se čini da sve bolje razumijem susjeda lovca koji poziva da se s njim ode u lovište. Da se iz prve ruke vidi što lovci rade. Sve bolje razumijem i zašto je potrebna lopata, sjekira ili neki sličan alat. I da je svaka ruka dobro došla, a da posla ima za sve. I da je pomoć dobro došla tijekom cijele godine. Uvjeren sam da ću čim mi zakon

dozvoli polaganje lovačkog ispita sigurno postati lovac kako bih se s drugim lovcima uključio u održavanje brojnog stanja divljači na razini lovno gospodarskog kapaciteta. Do tada ću s lopatom u rukama i vrećom kukuruza ispod ruke uživati pomažući lovcima u aktivnostima uređenja lovišta s mislima na brigu o divljači i očuvanje njihovih staništa. Sudeći po trenutnom raspoloženju svakim danom rast će i moja uzbuđenost stjecanja prava na odstrel određenog viška godišnjeg priploda. Već danas sam posve siguran i s puno, puno više argumenata i uvjerenja znam da je odstrel divljači prvenstveno gospodarska mjera očuvanja divljači, drugih divljih životinja i cijelog ekološkog sustava. Da izlučenje neke jedinke predstavlja gubitak za nju samu ali uz savjesno gospodarenje doprinosi opstanku i razvitku njene cijele vrste. I svih drugih vrsta i životinja i biljaka s kojima čini skladnu ekološku cjelinu. Jer svaka populacija plijena ima dugoročno koristi od svojih neposrednih predatora. Oni putem prirodne selekcije najprilagođenijih i regulacijom veličine populacije održavaju kapacitet staništa. Kad predatori izgube mogućnost takva djelovanja, regulaciju veličine populacije preuzimaju ograničene količine hrane u staništu te razne nametničke i virusne bolesti.

Čovjek kao predator nema ekološku ulogu usporedivu onoj ostalih predatora. On mora svjesno prilagođavati svoje predatorske moći kako ne bi bitno narušio ekološke odnose među vrstama svog plijena, a koje uključuju i prirodne vrhunske predatore. Razmišljajući o lovu i lovstvu čini mi se da svakim danom sve bolje razumijem i neophodnu prisutnost psa. I mada sam još u nedoumici koju pasminu bih najradije posjedovao vrijeme je da počnem stvarati povoljnu obiteljsku klimu za nabavkom kućnog ljubimca. A taj kućni ljubimac će svakako biti iz neke od pet FCI skupina lovačkih pasa.

Ne znam što mi se točno dogodilo ali mislim Ma ne, ne mislim. Siguran sam. Siguran sam da hoću biti lovac.

Mjesec lipanj, godina 2016. **NOVI ZAKON O LOVSTVU**

Objavljeno: Roman Safner (2016): Nitko nije zaslužan, ali ni odgovoran. Dobra Kob, 178, 4-5.

Na stranicama Dobre kobi br. 160 u siječnju 2015. godine je objavljen moj članak naslova Neuspjeh je uspjeh s poukom. Bio je to osvrt na uspjehe i neuspjehe našeg Lovstva u netom završenoj 2014. godini. Tada sam naglasio da iako nesporni, uspjesi su višestruko isticani/naglašavani dok su promašaji pripisivani generalnim društveno-političkim kretanjima u cijeloj zemlji. Svakako sam naglasio i da su najavljivani potoci „meda i mlijeka“ ulaskom u EU još uvijek samo iluzija i pusta želja. No optimizam me nije napuštao pa sam zatečeno stanje okarakterizirao samo kao trenutno.

Svoju vjeru sam pravdao činjenicom da se unatoč kašnjenja danas, a to je bila 2014. godina, konačno ozbiljno razgovara o potrebitosti zahvata u zakon. Iako događanja u zemlji upućuju da su navještene promjene u bilo kojem zakonu primarno nametnute, uvjetovane neophodnošću prilagodbe europskim normama svakako je prisutna nada da će se promjene u Zakonu o lovstvu iskoristiti i za nacionalni probitak. Uz uvjerenje da je i „neuspjeh uspjeh ako se iz njega izvuče pouka (MalcolmForbes)“ smatrao sam da se najavom izrade novog Zakona o lovstvu otvaraju objektivne mogućnosti lovstvu da se velikim koracima uključi u diobu pozamašne europske otmotnice. Uspirkos stanovitoj sumnji, ili baš zbog nje nagoviješteni rad na Zakonu o lovstvu smatrao sam uspjehom. Ako ni zbog čega drugoga onda stoga jer nada umire posljednja. Koliko je nada o "iskoraku" bila nerealna i/ili koliko su moja očekivanja bila zanesenjačka pokazuje vrijeme. S današnjeg motrišta izgleda da je i lovstvo talac "mlade" demokracije.

Nema dvojbe da se svakom "novom" ministru nalog za izradu "novog" zakona čini krunom reformskih promjena koje će opravdati okolnosti cijelog ministarstva i njegovu ministarsku fotelju. Ne

pravovremena korekcija, ispravak nekog nedostatka ili uočenog propusta, već pisanje novog dokumenta. Suštinski, promjena radi promjene. Da izgleda da se nešto važno događa. Da se ostavi dojam. Tako niti novi Zakon o lovstvu nije iznimka. Bitno je da se oformilo Povjerenstvo, da su strogo definirani rokovi i da je podijeljen zadatak. Kakav će biti rezultat i da li će i kada novi dokument ugledati svjetlo dana je manje važno. Stoga je inzistiranje na nekom "novom" revolucionarnom, reformskom, povijesnom Zakonu samo "*fatamorgana*" i neobjektivna želja gotovo svakog "novog" ministra.

U trenutnom zatišju (močvari) od sto glasova glasa čuti nije. Gdje su nestali svi oni optimisti uvjereni da je baš ovaj najnoviji nacrt zakona rješenje svih dosadašnjih propusta i pravi put u budućnost? Gdje su svi oni pesimisti koji su upravo na tragu predloženog nacrta bili uvjereni u smak lovstva na ovim prostorima? Gdje su oni suzdržani koji su se u dobroj vjeri nadali boljoj budućnosti? A gdje su oni umjereni realisti koji su u nacrtu novog Zakona o lovstvu vidjeli barem usklađenje našeg lovstva s lovstvom zemalja EU čijem članstvu pripadamo? I opet nitko nije zaslužan kao što nitko nije niti odgovoran. A vremena prolaze kao da se nas i ne tiču. Nacionalno dobro ostaje neiskorišteno za nacionalni interes, a samoobnovljivost prirodnih resursa samo nas podsjeća na propušteno. Nedvojbeno je da zatečeno stanje nekima odgovara. Oni i ne vide neki problem jer im se upravo ovakvo stanje čini idealnim. Ta oni se u njemu snalaze, njima dobro ide. A to što Hrvatsku vide u vlastitom džepu praveći se da im je u srcu, i nije njihov problem. To je puno veći problem za one koji i dalje naivno vjeruju proklamiranom da je divljač dobro od interesa za RH i da ima njezinu osobitu zaštitu.

Evidentno je da se koplja lome, a "mine" pucaju na pogrešnom mjestu. Da se pravimo gluhima i kad nam bubnja pred ušima, a slijepima i kad od bljeska ni prst pred nosom ne vidimo. Pri tome statistika kaže da u ovoj zemlji ima preko pedeset tisuća (50 000) lovaca. Da su brojni, moćni i respektabilni. I kao što pjesma kaže

možda je "vrijeme da se krene". Da se propušteno nadoknadi, loše popravi, a budućnost osmisli. Za današnju zrelu generaciju je možda kasno, za aktivnu zadnji čas, a za nadolazeće generacije šansa za osmišljanjem budućnosti. Ne mora baš svaki segment naše stvarnosti biti zrcalo političkih zbivanja. Ne mora baš sve biti zavijeno velom tajnovitosti i netransparentnosti. Unatoč činjenice da živimo u zemlji u kojoj je riječ struka gotovo postala psovka, a neki su uzurpirali pravo da o svemu imaju mišljenje, siguran sam da u zemlji ima dovoljno domaće "pameti" da se lovstvo osovi na vlastite, čvrste i pouzdane temelje kako bi uspješno odolijevalo hirovima mlade neiskusne demokracije. Hirovima mladosti još bi se moglo oduprijeti no čini se da je ista u "raljama" iskusnih i moćnih. Sve pomalo liči na TV reklamni spot "..., a za sve ostalo tu je kreditna kartica". I neki tu kreditnu karticu uporno "peglažu" suočavajući nas s pretpostavkom crnih scenarija neminovnosti naše sutrašnjice.

Sukladno višegodišnjim događanjima teško je vjerovati u bolje sutra, ali mu se još uvijek nije zabranjeno nadati. Ne treba biti katastrofičan ali je teško biti optimističan. Ne treba nužno vjerovati u bolju budućnost ali se nije zabranjeno tješiti našim klasicima da "nigdar ni bilo da ni nekak bilo i da nigdar nebu da nam nekak nebu". Jedino u što sam uvjeren je da sami odlučujemo o svome sutra i da sami moramo mijenjati stanje tražeći bolje. Unatoč zatišja oko "novog" Zakona o lovstvu istovremeno nema operativnog zastoja.

Život ide dalje uobičajenim sporadičnim intervencijama (dopunama, izmjenama) usvojenih Zakona, Pravilnika, Odredbi i/ili Naredbi prilagođavajući ih potrebama "na terenu". Poput momčadi koja ima prednost pa otežući "krade" vrijeme kako bi tu prednost i zadržala. Razlika je samo u tome što se životna utakmica ne igra na unaprijed dogovoreno vrijeme. Niti biološki sat nije granica jer nas povijest uči da se uzurpirane privilegije automatizmom prenose s koljena na koljeno. Vječiti poltroni (ulizice, laskavci) vjerojatno i u tome vide

uspjeh. Tapkajući u mjestu ništa se značajno ne popravlja ali se „barem“ i ne kviri. Iz tog kuta gledano možda je i bolje da se o „novom“ zakonu šuti.

Mjesec lipanj, godina 2016. **HRVATSKO LOVSTVO U EU- tri su joj godine, a još ne hoda i ne govori**

Objavljeno: Roman Safner (2016): Zašto nismo iskoristili sve naše blagodati? Dobra kob, 178, 42-43.

Eto nam još jedne obljetnice. Eto nam povoda za velike riječi, raskošne domjenke i hladan pjenušac. Ta 01. srpnja 2016. godine trogodišnjica je službenog članstva u EU zajednici. Da bismo se učlanili podnijeli smo velike žrtve pravdajući ih ulaganjem u bolje sutra. To bolje sutra trebalo je početi već samim danom službenog članstva. No danas, nakon pune tri godine još uvijek čekamo da ta bolja budućnost počne. U čast ulaska Hrvatske u Europsku uniju bili smo 03. srpnja 2013. godine pozvani u Strasbourg na svečanost lovačke

Među skupine koju čini 150 zastupnika u Europskom parlamentu. Među skupina je osnovana 1985. godine i njezin je primarni cilj pružanje platforme za rasprave članovima Europskog parlamenta, koji dolaze iz raznih država članica i političkih grupacija, ali koji imaju zajednički interes, a to je lovstvo, zaštita divljači i aktivnosti u prirodi. Lovstvo nije u izravnoj nadležnosti Europske unije, ali na njega utječu mnoge europske politike. Zbog toga postoji potreba da se članovi Europskog parlamenta neformalno sastaju i raspravljaju o predmetima s tog područja. Službeno Među skupina nema savjetodavnu ulogu na području lovstva, ali u osnovi raspravlja o svakom europskom zakonskom aktu i zakonodavnim prijedlozima koji su relevantni za lovstvo. Prilikom poziva smo bili upoznati s europskom lovačkom praksom koja će se od 01. srpnja 2013. primjenjivati i na Hrvatsku. Također nam je dato do znanja da se hrvatski model gospodarenja smeđim medvjedom u Europskim krugovima uvijek ističe kao izvrstan i uzoran, ali da briselski donositelji odluka počesto ne slušaju struku. Slijedom prakse pristojnog domaćina u Strasburu je uz dobrodošlicu hrvatskom lovstvu odano priznanje stranih čelnika te čelnih ljudi europskih

lovaca. Istaknuto je da bogata tradicija lovstva, dobar ustroj, bogatstvo vrstama divljači, prirodna i kulturna baština zadivljuju naše nove sugrađane.

Poneseni laskavošću nazočnih naši predstavnici su zagovarali zadaću etabliranja hrvatskog lovstva u sam vrh europskoga. Najavljen je kvalitetniji pristup lovstvu i nove inicijative uz izvjesnost izmjene Zakona o lovstvu u smjeru kvalitetnijeg i učinkovitijeg gospodarenja lovištima i divljači. Narečeno je potkrijepljeno novim unutarnjim ustrojem Ministarstva poljoprivrede kojim je lovstvo dobilo zasebni sektor. Bili smo uvjereni da ulaskom u zajednicu europskih naroda lovstvo možemo istaknuti kao svijetli primjer kojim se trebamo ponositi jer je prepoznato i valorizirano s dužnim poštovanjem. Sve želje i svi razvojni planovi izgledali su vrlo bliski i lako ostvarivi jer se ključni financijski okvir sektora, kojeg je sastavni dio i lovstvo nalazi u dijelu vezanom za poljoprivredu Europske unije. Otegotna okolnost je da za povlačenje novca u svrhu razvoja lovstva, valja kao i kod svih projekata koji se kandidiraju za novac europskih fondova, imati napravljenu strategiju razvoja s jasnim i preciznim smjernicama. Uz strategiju svakako treba napraviti i bazu razvojnih projekata u lovstvu.

Dio domaće "pameti" smatrao je da se rast ekonomskog učinka lovnog turizma može očekivati tek kada lovo ovlaštenici nadvladaju amaterizam i volonterstvo. Stoga se predviđa da će razvoj lovnog turizma u Hrvatskoj doživjeti zapaženiji napredak tek krajem ovog desetljeća i to ponajprije zbog rastućih zahtjeva s tržišta potražnje. To će biti moguće onda kada postanemo svjesni da se od toga može ostvariti značajna korist, ponajprije za lokalne društvene zajednice. U neosmišljenom (izostanak strategije) stanju lovstva zatečenom u trenutku ulaska u ravnopravno članstvo Europske zajednice izgubljen je kredibilitet i na onim područjima na kojima smo svojim rezultatima nadmašivali prosjek, pa i do našeg ulaska najpropulzivnijih članica. Sami smo se doveli u situaciju da ćemo uz

više ili manje pompe bespogovorno prihvaćati i one diktate čiji smo smisao na ovim prostorima već odavno razložno demantirali ili barem definirali bespredmetnim. Istovremeno je sasvim razvidno da će nas upravo pripadanje ovako respektabilnoj zajednici natjerati da konačno vrlo razložno i na stručnim osnovama progovorimo i o našim prednostima i svim onim nedostacima koje smo skrivali pod tepih. Da djelomično sami, a uglavnom pod pritiskom zajednice osmislimo što od lovstva očekujemo i kako da očekivano ostvarimo. Velika je vjerojatnost da će u tom novo komponiranom osmišljavanju neprikosnovena i često samo proklamirana zaštita radi zaštite dobiti dodatnu podršku nad racionalnim gospodarenjem dobrom od interesa za Republiku Hrvatsku.

Da smo tijekom proteklih godina o tome sustavno razmišljali, da se željelo čuti one koji su imali što za reći onda bi neizvjesnost ulaskom u EU bila znatno manja, a energija bi bila usmjerena u blagodati i pomoć takve zajednice pri ostvarivanju primarno naših dugoročno postavljenih ciljeva. Analiza trogodišnjeg učinka hrvatskog članstva u Europskoj uniji (HGK) potvrđuje da za razliku od drugih zemalja, Hrvatska nije iskoristila prednosti početnog efekta pristupanja EU.

Iako ulaskom u EU puno toga nismo razumjeli ili barem službeno nismo htjeli razumjeti razveseljavali smo naše lovce perspektivom "europskog lovca". Kao alibi našem zanosu o pripadnosti europskoj lovačkoj zajednici u Narodnim novinama broj 52/13 objavljen je Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obrascima isprava te obrascima i načinu vođenja evidencija o oružju i streljivu, kojim se usklađujemo s direktivama Europske unije. Tako su naši građani stekli pravo na europsku oružnu propusnicu koja se izdaje s rokom važenja oružnog lista, ali ne duljim od pet godina. S oružnom propusnicom lovci sada mogu posjedovati i nositi, bez prethodnog odobrenja, jedan ili više komada oružja tijekom putovanja u zemlje Europske unije.

Nema sumnje da su se neke situacije kroz povijest učestalo ponavljale ili barem preslikavale kroz različita društvena, socijalna, ekonomska i politička vremena pa ih je narod oblikovao u "mudrost". Jedna od trenutno jako primjenjivih je "sve što nas ne ubije to nas jača". Uz dozu ironije i domaćeg humora ništa manje aktualna nije niti mudrost da je "pametnome sto riječi dosta, a budali komarac muzika". Slijedom navedene mudrosti, a budući je sezona komaraca u punom zamahu za većinu naših sugrađana u tijeku je i intenzivna muzička sezona. Onima drugima količina dostupnih riječi objašnjenja daleko je od zahtijevanih sto, a da bi im stanje bilo jasno, tj. da bi im bilo dosta.

Svaka obljetnica, pa tako i pune tri godine članstva u Europskoj uniji zaslužuju da ih se evidentira. Za optimiste su prošle tek, a za pesimiste već tri godine. Za one realne činjenica je da unatoč obljetnici "slavljenica" još niti govori niti hoda.

Mjesec srpanj, godina 2016. **UTJECAJ FIZIČKIH PREPREKA NA DIVLJE ŽIVOTINJE ili JOŠ MALO O „ŽILET ŽICI“**

Objavljeno: Roman Safner (2016): Tko životinjama radi o glavi? Dobra Kob, 179, 46-53.

Analiza utjecaja fizičkih prepreka na divlje životinje je rezultat stručnog projekta Ms studija Ribarstvo i lovstvo na Agronomskom fakultetu u Zagrebu na kojem su sudjelovale studentice Erna Bilandžić i Helena Babačić pod mentorstvom prof.dr.sc. Romana Safnera

U svjetlu trenutne političke situacije u Europi kada države svakodnevno najavljuju podizanje novih ograda na granicama ponovno se naglašava problem fragmentacije prirodnih staništa i ograničavanje kretanja divljih životinja njihovim uobičajenim prirodnim putovima. To se posebno negativno odražava na velike zvijeri i krupnu divljač koja zahtjeva velika uzgojna područja i prirodno migrira i na dnevnoj i na godišnjoj razini s ciljem hranidbe, razmnožavanja te traženja novog životnog prostora. Iako je već utvrđeno da je fragmentiranje staništa i izoliranje populacija dugoročno štetno, pa čak i pogubno za neke vrste divljih životinja postavljanje žica na granicama dodatak je prometnicama već ispresijecanim staništima i pomak unazad u zaštiti prirode. NATURA 2000 koja čini osnovu zaštite prirode Europske Unije je ekološka mreža koja obuhvaća područja važna za očuvanje ugroženih vrsta biljaka i životinja i stanišnih tipova s osnovnim ciljem zaštite bioraznolikosti. Uspostava ekološke mreže dio je obveza Republike Hrvatske u sklopu procesa pristupanja Europskoj uniji, odnosno provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Na područjima uključenim u NATURU 2000 treba održavati postojeće stanje prirode, nastaviti s odvijanjem održivih djelatnosti, a spriječiti one djelatnosti koje će djelovati negativno na prirodu. Očuvanje prirode u NATURI 2000 ne predstavlja mjere očuvanja u strogoj rezervatu prirode i ne predstavlja odsustvo ljudske aktivnosti. Cilj NATURE

2000 je očuvanje važnih vrsta i staništa u povoljnom stanju. Divlje životinje kao dobro od interesa za RH su dodatno zaštićene i Pravilnikom o prijelazima za divlje životinje (NN 5/07) kojim se propisuju mjere zaštite, utvrđuju obveznici zaštite i način održavanja prijelaza za divlje životinje preko javnih cesta, drugih prometnica ili drugih građevina koje prelaze preko poznatih migracijskih putova divljih životinja. Također se propisuje da prijelazi omogućavaju propusnost prometnica za životinje, odnosno sigurno prelaženje divljih životinja na odgovarajućim prostornim razmacima.

U istom Pravilniku je propisano da se prijelazima za divlje životinje smatraju objekti i/ili tereni ispod i/ili iznad objekata kao što su propusti za vodu, prolazi, prijelazi, mostovi, vijadukti, tuneli, posebno (namjenski) izgrađeni prijelazi kao što su tunelski prolazi za vodozemce, cijevi i podzemni kanali za male sisavce, zeleni mostovi, vijadukti i tuneli. Posebno (namjenski) izgrađeni prijelazi uživaju zaštitu kao prirodne vrijednosti. Svi prijelazi su svrstani u dvije kategorije. Prijelazima I kategorije smatraju se prijelazi za male divlje životinje (vodozemce, gmazove, male sisavce i dr.) širine do 20 metara, postojeći prijelazi za sve divlje životinje širine do 600 metara i posebno (namjenski) izgrađeni prijelazi. Na prijelazima I kategorije zabranjene su ljudske aktivnosti (lovne, gospodarske, rekreacijske i dr.) koje privremeno ili trajno mijenjaju namjenu prijelaza. Prijelazima II kategorije smatraju se postojeći objekti širi od 600 metara, a koji mogu poslužiti kao prijelazi za sve divlje životinje. Na prijelazima II kategorije zabranjene su ljudske aktivnosti s trajnim učinkom na funkcionalnost prijelaza. Bez obzira na kategoriju svi prijelazi se označavaju posebnim znakovima.

Slijedom uvriježene percepcije važnosti i značaja, a primarno temeljem tjelesne mase i gospodarskog značaja razumljivo je da je posebni senzibilitet ugroze usmjeren prema velikim zvijerima i krupnoj divljači. Za smeđeg medvjeda (*Ursus arctos*L.) je tipično da zbog kratkog probavnog trakta biljna hranjiva s puno vlakana slabo

probavlja pa je prisiljen konzumirati velike količine hrane. Za pronalaženje velikih količina hrane potrebne su velike površine različitih staništa što uključuje različite tipove šuma, livade, guštike i sl. Također sezonski karakter pojedinih hranidbenih komponenata prisiljava medvjeda na migracije i na traženje hrane na različitim nadmorskim visinama. Prosječna dnevna kretanja su 1.6 km, a maksimalna više od 10 km te je procijenjena najmanja površina neophodna za jednog medvjeda 25 000 ha (Huber Đ. i sur., 2008). Prema izvješću iz 2014. godine (Dzsp, 2014) u Hrvatskoj je procijenjena brojnost sivoga vuka (*Canis lupus*L.) na 168 životinja raspoređenih u 48 čopora.

Veličina teritorija vučjeg čopora je oko 150 km² (Kusak, 2004). U potrazi (lovu) za hranom u samo jednoj noći, a noć je glavno razdoblje u kojem su vukovi aktivni mogu prevaliti i nekoliko desetaka kilometara (Janicki i sur., 2007; Kusak, 2004). Veličina teritorija euroazijskog risa (*Lynx lynx*L.) ovisi o količini plijena. Smatra se da zauzima 10 do 18 000 ha s time da se jedinke istog spola ne preklapaju (Frković, 2004). Dnevno u potrazi za hranom prelazi do 25 km. Ponekad se u potrazi za hranom udaljava iz svojih lovišta i boravi na drugom području vraćajući se na polazište tek nakon tjedan ili dva. Istraživanja ukazuju da je današnje alarmantno stanje brojnosti 1973. godine introduciranog euroazijskog risa u Hrvatskoj i Sloveniji uzrokovano genetičkim uskim grlom jer nema kontakta s drugim populacijama.

Parenje u srodstvu utječe na slabljenje potomstva, porast mortaliteta i neplodnosti što direktno utječe na populaciju. Jelen obični (*Cervus elaphus*L.) zbog uznemiravanja danas živi u šumi koja mu pruža zaklon, ali i hranu u zimskim mjesecima iako je primarno stepska životinja. Tipična je divljač paše na koju obično izlazi noću. Osim velikih količina hrane koju uzima 5 do 7 puta tijekom 24 sata za razvoj čvrstog kostura i rogova potrebna mu je raznolika hrana u čijoj potrazi prelazi velike udaljenosti. Izrazito je migratorna divljač i

njegova premještanja mogu iznositi i nekoliko desetaka kilometara. Dnevno migriraju zbog hrane, zaklona i kaljužanja. Sezonski migriraju zimi iz viših predjela u niže u potrazi za hranom i toplijim zaklonom, a u ravničarskim predjelima često je premještanje zbog poplava. Poligamna je životinja koja u vrijeme parenja okuplja harem pa mu se i u to vrijeme povećava radijus kretanja. Kao teritorijalna divljač srna (*CapreolusCapreolusL.*) zahtijeva životni prostor od svega 70 do 120 ha. U ravničarskim staništima udaljava se od mjesta lanjenja tek nekoliko kilometara. U Gorskom kotaru i na Velebitu srna u jesen migrira u niža, prehrambeno i klimatski povoljnija područja da bi se u proljeće vraćala na svoja uobičajena staništa. Migracije postoje i u vrijeme parenja kada su slabiji srnjaci prisiljeni napuštati teritorij dominantnog srnjaka. Divlja svinja (*SusscrofaL.*) se kao svežder hrani biljem, raznim plodovima, gljivama, beskralješnjacima, kukcima, glodavcima, strvinama i svakim plijenom kojeg može savladati. Često u potrazi za hranom čini štete na poljoprivrednim kulturama. Vrlo je adaptabilna, prilagodljiva, reproduktivna i ne zahtjevna pa se s lakoćom prilagođava novim staništima. Živi u krdima koja čine krmače s prasadi i nazimadi. Veprovi žive samotnjački i samo se u vrijeme parenja pridružuju krmačama. Osim šteta u poljoprivredi problem je i genetska onečišćenost uslijed parenja s domaćom svinjom.

Fizičke prepreke u migraciji divljači

Uz neupitne blagodati učinke urbanizacije nerijetko prate i značajne promjene koje se negativno odražavaju na sveukupnost ekosustava koji nas okružuje. Nedvojbeno je utvrđeno da prometnice na divlje životinje djeluju negativno bukom, svjetlosnim onečišćenjem, uznemiravanjem, prekidanjem migracijskih putova, genetskom izoliranošću i direktno stradavanjem životinja u prometu. Problem je poglavito izražen na brzim cestama i autocestama na kojima su brzine kretanja izuzetno velike. Uz rubove takvih prometnica su kao zaštitna mjera s ciljem sprečavanja sraza sudionika u prometu i

životinja uobičajeno postavljene ograde. Takve ograde međutim osim pozitivnog učinka na opću sigurnost životinjama potpuno prekidaju migracijske putove i tako fizički izoliraju populacije. Da bi se negativni efekt izolacije ublažio osmišljavaju se posebni prijelazi za divlje životinje koji se ustanovljavaju na praćenjem ponašanja životinja i detektiranjem migracijskih putova osmišljenim mjestima. Najčešće su izvedeni kao samostalni prolazi za divljač tj. zeleni koridori. To su objekti koji prolaze iznad ili ispod prometnice s osnovnom namjenom nesmetane migracije divljači i ostalih životinjskih vrsta s obje strane prometnice, a kako bi zadovoljile svoje biološke potrebe.

Najpoznatiji su zeleni mostovi na kojima se uobičajeno i prati kretanje krupnijih životinja. Prijelazi mogu biti riješeni i kao prolazi u sklopu nadvožnjaka, mostova preko rijeka, kanala i sl. i/ili kao mogući prolazi preko objekata koji imaju drugu funkciju poput pločastih propusta, manjih nadvožnjaka, a koji su u pravilu manjih dimenzija. Prijelazi ispunjavaju svoju funkciju ukoliko su postavljeni na uobičajene putove divljih životinja te ukoliko su popraćeni infrastrukturom koja usmjerava životinje na prijelaz i sprječava njihov izlazak na prometnicu. S istim ciljem se postavljaju jednostrana izlazna vrata (tip trap) za izlaz i kameno-zemljane iskočne rampe za jednostrani izlaz životinja iz ograđenog prostora prometnice, ukoliko su se već tamo zatekle.

Osim ograda na brzim prometnicama divljim životinjama prolaz sprječavaju razne ograde postavljene oko poljoprivrednih dobara i raznih drugih šticećenih objekata. Ograde koje nisu izrazito duge, koje nisu napravljene od agresivnih materijala i nisu postavljene tako da sprječavaju bijeg životinja u slučaju opasnosti (poplava, požar i sl.) te koje nisu izvedene na način da predstavljaju zamku za životinje uglavnom nisu problem jer ih životinje nauče zaobilaziti. Za razliku od takvih ograda one postavljene na mađarsko-hrvatskoj granici u dužini od 140 km i slovensko-hrvatskoj granici u dužini od 155 km

predstavljaju ozbiljnu zapreku kretanju divljih životinja. Svojim položajem postavljene ograde fragmentiraju stanište i onemogućavaju potragu za hranom, zaklonom ili partnerom. Dugoročno bi mogle dovesti do izolacije populacija. Osim svojom dužinom postavljene ograde tzv. „žilet žica“ svojom strukturom predstavljaju i trenutnu opasnost jer se životinje u nju zapliću te pogibaju ili se teško ranjavaju. Dodatni problem je što se ove ograde nalaze na području Nature 2000 koja je ustanovljena upravo zbog zaštite faune. Kako je dio zemalja već podigao ograde prema susjedima, a najavljuju se i daljnja ograđivanja za očekivati je daljnja rascjepkanost populacija divljih životinja diljem Europe. Nedvojbeno je da urbanizacija novih područja, izgradnja novih i/ili širenje postojećih naselja također divljim životinjama smanjuje životni prostor. No kako je taj proces relativno spor, postepen i dugotrajan divlje životinje se uglavnom bez negativnih posljedica prilagođavaju novonastalim uvjetima.

Utjecaj fragmentacije staništa na populacijsku strukturu jelena običnog u Hrvatskoj ispitan je na populacijsko-genetskoj strukturi jelena te protoku gena u geografski isprekidanim populacijama u fragmentiranom staništu. Utvrđeno je da populacije jelena običnog s dvije strane autoceste nisu genetski ugrožene zahvaljujući velikom broju potencijalnih prijelaza koji su omogućili protok gena. Također je utvrđeno da je populacija jelena običnog u Hrvatskoj povezana s ostalim populacijama jelena u Europi što je značajna pozitivna pretpostavka očuvanja vitalnih populacija (Safner T. i sur., 2013).

Za potrebe izrade Plana gospodarenja smeđim medvjedom procijenjen je broj prelazaka divljih životinja preko zelenih mostova. Ukupan broj prelazaka za most Dedin izračunat je temeljem postotka udjela tragova pojedine vrste u ukupnom broju IC zapisa (N=12 519 u 793 dana). Za objekte Golubinjak, Sopač i Sleme procijenjen broj prelazaka izračunat je iz broja tragova nađenih pri obilasku uvećanih za odnos između broja prelazaka određenih IC

senzorima i brojem tragova pronađenih prilikom pregleda mosta Dedin. Utvrđeni brojevi imaju orijentacijsku vrijednost (Huber Đ. i sur. 2008).

Procjena ukupnog broja prelazaka sisavaca preko istraživanih objekata

Evidentirani broj prelazaka ukazuje da divlje životinje redovito koriste izgrađene prijelaze. I unatoč sporadičnih stradanja na cesti prijelazi bitno smanjuju broj nesreća i time doprinose zaštiti životinja i sigurnosti u prometu. Kako je zakonska obveza korisnika površine zaštićivati divlje životinje kao i osigurati sigurnost prometa

Vrsta	Dedin				Golubljinjak		Sopač		Sleme		Total	
	Procjena ukupnog broja iz IC zaspisa	N/dan procjena	N tragova/obilazak	Odnos no dnevnih IC zapisa prema broju tragova po obilasku	N tragova/obilazak	N/dan procjena	N tragova/obilazak	N/dan procjena	N tragova/obilazak	N/dan procjena	N tragova/obilazak	N/dan procjena
Sma obična	5258	6.63	2.59	2.56	0.87	2.23	1.74	4.45	4.63	11.85	2.23	25.16
Jelen obični	326	4.12	1.61	2.56	0.52	1.33	0.96	2.46	6.50	16.63	1.60	24.54
Svinja divlja	2091	2.64	1.03	2.56	0.04	0.10	0.26	0.67	1.88	4.82	0.75	8.23
Smeđi medvjed	1239	1.56	0.61	2.56	0.17	0.43	1.26	3.22	1.25	3.20	0.69	8.41
Vuk	175	0.16	0.06	2.67	0.04	0.11	0.09	0.24	0.13	0.35	0.07	0.85
Ris	25	0.03	0.02	1.50	0.04	0.06	0.09	0.14	0.13	0.20	0.04	0.42
Čovjek	513	0.65	0.25	2.60	0	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.14	0.65
Ukupno	12519	15.78	6.17	2.56	1.7	4.26	4.39	11.17	14.50	37.04	5.52	68.27

stalno se nastoji poboljšati mjere kojima se divljim životinjama osigurava kretanje s obje strane autoceste.

Broj prelazaka životinja viših od 40 cm i čovjeka na zelenim mostovima u Lici (podatci do 24.02. 2007.)

VUK	1,72	54	0,15
PAS	9,2	287	0,79
ČOVJEK	10,92	341	0,93
Ukupno	100	3123	12,3
Medina gora			
Vrsta	% udio	N godišnje	N dnevno
DIVLJA SVINJA	15,87	572	1,57
SRNA	9,52	343	0,94
JELEN	0	0,00	0,00
MEDVJED	22,22	801	2,19
VUK	36,51	1316	3,60
PAS	4,76	172	0,47
ČOVJEK	11,11	400	1,10
Ukupno	100	3604	9,81
Varošina			
Vrsta	% udio	N godišnje	N dnevno
DIVLJA SVINJA	24,32	829	2,27
SRNA	18,92	645	1,77
JELEN	2,7	92	0,25
MEDVJED	6,76	230	0,63
VUK	8,11	276	0,76
PAS	5,41	184	0,51
ČOVJEK	33,78	1151	3,15
Ukupno	100	3408	9,91

Da bi prijelazi za divlje životinje bili funkcionalni moraju zadovoljavati određena tehnička rješenja. Stoga je oko višenamjenskih objekata (prijelaza) za divljač potrebno podizanje nešto više žičane zaštitne ograde. Na mjestima namijenjenim isključivo prolazu, prvenstveno jelenske divljači žičanu ogradu treba podići do 3 metra visine. U donjem dijelu ograde potrebno je žicu dobro učvrstiti i fiksirati za tlo, kako bi se onemogućilo provlačenje sitne divljači (zečevi, lisice, jazavci), ali i divljih svinja. Iskustva i istraživanja dosad izgrađenih prijelaza pokazala su njihovu neupitnu funkcionalnost i opravdanost.

U praksi se nažalost i onda kada se studijom o utjecaju na okoliš nastalom višegodišnjim praćenjem kretanja divljih životinja i utvrdi potreba izgradnje prijelaza kako ne bi došlo do razdvajanja populacije i ugrožavanja sigurnosti prometa, izgradnja ovakvih prijelaza nerijetko zaobiđe jer poskupljuje gradnju. Budući se radi o objektima s ciljem provođenja mjera zaštite prirode za prijelaze na prometnicama koji se nalaze u području Natura 2000 moguća je kompenzacija tih troškova iz fondova EU.

U novije doba postavljanje ograda (žilet žice) na granicama izazvalo je revolt javnosti s obje strane susjednih zemalja naročito zbog šokantnih slika stradale divljači u žici. No to je uglavnom samo trenutni efekt dok se pravi problem krije u dugoročnim štetama na populacijama divljih životinja. Žica je postavljena uglavnom na područjima Natura 2000, a to su područja gdje obitavaju ugrožene vrste ili su bitna za očuvanje staništa. Žica na mađarskoj granici uglavnom ugrožava jelena običnog, dok žica duž slovenske granice dovodi u opasnost neke vrlo ugrožene vrste (euroazijski ris, sivi vuk, vidra). Bilateralnim višegodišnjim praćenjem ugroženih divljih životinja utvrđeno je da redovito prelaze granicu te Slovenija i Hrvatska provode više zajedničkih projekata u cilju njihove zaštite i održanja vrsta. Prepoznati kao opći interes projekti se sufinanciraju iz sredstava Europske unije. Stoga jednostranim odlukama o

podizanju ograde Slovenija i Mađarska krše Direktivu EU o staništima i dovode u pitanje provedbu prekograničnih projekata. Iako postoje mehanizmi prisile na provođenje preuzetih obveza u zaštiti prirode izuzetak je kad su ugroženi sigurnost i zdravlje ljudi što se sada zbog izbjegličkog vala i primjenjuje. Hrvatska je putem svojih predstavnika u Europskom parlamentu uspjela izvršiti pritisak na Sloveniju koja je prekinula kontinuiranost žice i otvorila prolaze za divlje životinje, a na nekim kritičnim mjestima zamijenila žilet-žicu čvrstom žičanom ogradom. Konkretni pomaci potvrđuju da se dogovorom negativne posljedice podizanja ograda mogu svesti na „opravdanu“ razinu. Pri tome je vrlo značajno redovito dugogodišnje praćenje migracija kako bi se mogle planirati mjere koje će smanjiti negativan antropološki utjecaj na divlje životinje. Svakako i analiza izlaza divljači na rijeku Kupu kao mogućih prijelaza preko rijeke na području Krajinskog parka Kolpa može poslužiti kao pokazatelj gdje bi trebalo prekinuti netom postavljenu žicu na granici i otvoriti prolaze za divlje životinje.

Umjesto zaključka

Fragmentiranje staništa je značajna ugroza populacijama divljih životinja. Zbog male genske baze i parenja u srodstvu izolirane populacije slabe uz značajno opadanje brojnosti s pretpostavkom njihovog nestanka. Nedostatak kontakta s drugim populacijama (izolacija) je i primarni uzrok zbog kojeg je Euroazijski ris došao na Crveni popis ugroženih vrsta. Nedvojbeno je da čovjek svojim svakodnevnim aktivnostima dodatno doprinosi izoliranosti populacija divljih životinja, a čiji se efekt odabirom odgovarajućih mjera gospodarenja (zaštite) može bitno smanjiti. Kako bi se aktivirale odgovarajuće preventivne gospodarsko zaštitne mjere potrebno je stalno praćenje divljih vrsta, naročito migratornih na što širem području, a za što je neophodna međunarodna suradnja. Snimanjem stanja na mjestima već postavljenih mjera/prijelaza može se ocijeniti njihova učinkovitost i odrediti najbolji način

gospodarske zaštite. Iako postoji niz zakonskih osnova za provođenje mjera zaštite prirode i prirodnih staništa često prevladaju politika i ekonomski interesi. Stoga su istraživanja neophodna kako bi se njihovi rezultati upotrijebili kao argument u traženju kompromisa između civilizacijskog napretka, održivog gospodarskog razvitka i očuvanja biološke raznolikosti.

Mjesec kolovoz, godina 2016. **KRIŽANCI – VUKOPSI I SL.**

Objavljeno: Roman Safner (2016): Geni u rukama stručnjaka? Dobra Kob, 180, 8-11.

O srodnosti pojedinih vrsta i skupina organizama danas se zaključuje na temelju suvremenih dostignuća komparativne anatomije i morfologije, embriologije, genetike, paleontologije, biokemije, molekularne biologije i mnogih drugih znanosti. Srodni organizmi svrstavaju se u sistematske, odnosno taksonomske jedinice, tj. *takson* ili *svojte*. Osnovna taksonomska jedinica je vrsta (*species*). Vrsta obuhvaća sve jedinice istoga podrijetla, slična izgleda i anatomske građe, a koje međusobnim spolnim razmnožavanjem daju plodne potomke. Kod životinja su više taksonomske jedinice od vrste rod (*genus*), porodica (*familia*), red (*ordo*), razred (*classis*), koljeno i carstvo (*regnum*). Podvrsta (*subspecies*), rasa, pasmina i tip su taksonomske jedinice niže od vrste, i predstavljaju skupine pripadnika neke vrste koji se po određenim nasljednim svojstvima razlikuju od ostalih pripadnika vrste.

Križanje biljaka ili životinja različitih nasljednih svojstava se u biologiji naziva hibridizacija. Hibridizacija je proces nastanka hibrida putem stranooplodnje biljaka ili parenja životinja različitih tipova. To parenje može biti između međusobno genetski različitih vrsta, različitih podvrsta unutar iste vrste, različitih vrsta unutar istog roda ili između jedinki različitih rodova. Inter generički i Inter familijarni hibridi su vrlo rijetki. Hibrid između pripadnika različitih redova nije poznat.

Hibrid (lat. *hybrida*) je dakle potomak dvije životinje ili biljke različitih linija, varijeteta, sorti, kultivara, vrsta ili rodova, a nastaje normalnom seksualnom reprodukcijom, aseksualno fuzijom protoplasta ili putem transformacije. Roditelji čijim križanjem nastaju hibridi se genetski razlikuju. Zbog te genetske različitosti

nastalo potomstvo je heterozigotno za većinu genskih lokusa. Stoga je hibrid općenito sinonim za heterozigotnost odnosno za bilo koje potomstvo proizašlo iz križanja dvije genetički različite jedinke. Koja svojstva će potomak naslijediti od takvih roditelja ovisi o rasporedu gena koji određuju sve nasljedne osobine. Razlikuju se svojstva koja su određena s dva gena jednaka po svojoj prodornosti, homozigoti, i geni koji su različiti po svojoj prodornosti, heterozigoti. Kod homozigota razlikuje se dominantni i recesivni homozigot. Ukoliko je životinja dominantni homozigot za neko svojstvo sigurno je da će to svojstvo prenijeti na svoje potomke.

Nepredvidivo je kada je životinja heterozigot, što znači da za neko svojstvo ima jedan dominantan i jedan recesivan gen. Kada je životinja heterozigot što će potomstvo naslijediti ovisi o tome da li će od drugog roditelja naslijediti dominantan ili recesivan gen. Stoga iako neko poželjno/nepoželjno svojstvo nije vidljivo u vanjskom izgledu (fenotip), postoji mogućnost da se upravo to svojstvo pojavi u potomstvu (genotip) kroz nekoliko generacija. Javljanje samo heterozigotnog genotipa najčešće je zbog toga što su sve homozigotne kombinacije uglavnom letalne. U poljoprivredi se hibridizacija (križanje) provodi radi dobivanja novih pasmina domaćih životinja s većim proizvodnim i radnim sposobnostima, a kod biljaka radi dobivanja varijeteta ili vrsta s većim proizvodnim i kvalitetnim svojstvima, varijeteta otpornih prema bolestima, štetnicima, nepovoljnim vremenskim uvjetima i dr.

U taksonomskom smislu križanjem populacija, sorti ili kultivara unutar jedne vrste nastaje križanac, a ne pravi hibrid. Radi se o među populacijskom tijeku gena koji se često naziva hibridizacijom. Ovakvo križanje se često koristi u uzgoju biljaka i životinja gdje se obično proizvode i odabiru hibridi, jer oni imaju poželjne karakteristike kojih nije bilo kod roditeljskih jedinki ili populacija. Daljnjim križanjem takvih potomaka formiraju se nove

pasmine pa i vrste. Potomci križanja poznatih, a genetski različitih roditelja su križanci, i njihovim daljnjim križanjima nastaju hibridi. Hibridizacijom, dakle, križanjem biljaka ili životinja različitih nasljednih svojstava može se bitno promijeniti (poboljšati/pokvariti) kakvoću i svojstva potomaka. Da bi se sa sigurnošću definiralo podrijetlo križanca neophodno je analizirati genetsku sliku svakog od njegovih dvaju roditelja kao i od samog potomka. Zbog nemogućnosti sigurnog utvrđivanja genetske slike roditelja i potomaka u prirodnim uvjetima, jer su nedostupni, u „Narodnim Novinama“ broj 73/2016 objavljeni Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama kojim se obuhvat odredbi Zakona o zaštiti prirode i pod zakonskih akata o strogo zaštićenim vrstama proširuje i na križance tih vrsta nema konkretnog značaja za pojavu križanaca u prirodnim staništima. Propis je primarno u funkciji nadzora uzgoja križanaca, utvrđivanja obveze njihovog označavanja i odgovornosti vlasnika za bijeg i uvođenje u prirodu.

Glede zabrinutosti o „zaštiti“ križanaca između vuka i psa (vuko psa) čija je zapažanjem lovaca brojnost u porastu evo malog podsjetnika. Prije 60-tak milijuna godina na zemlji su se počeli pojavljivati prvi sisavci, a među njima i prvi mesožderi. Iz skupine primitivnih mesoždera prvi su se izdvojili psi i to u tri velike skupine (potporodice) od kojih je samo jedna, Caninae, uspjela opstati do danas.

Pretpostavlja se da je ta potporodica postala uspješna tek izumiranjem vrsta druge dvije skupine, prije 15 do 12 milijuna godina. Prvotno su se razvijali samo u Sjevernoj Americi da bi prije 7 milijuna godina prešli i u Aziju. Značajan predstavnik potporodice Caninae je vrsta *sivi vuk* koja i danas uspješno odolijeva izazovima opstanka. Od prije oko 12 000 godina evolucijski nasljednik *sivog vuka* je *domaći pas*, odnosno njegovih preko 400 pasmina. Iako neki

biolozi smatraju da je *domaći pas* zapravo podvrsta vuka, dakle *Canislupusfamiliaris*, dokazana je značajna genetska razlika između psa i vuka. I dok genetski nema nikakve razlike između pekinezera i njemačke doge, ta razlika postoji između *sivog vuka* i npr. sibirskog haskija ili aljaškog malamuta koji su naizgled (fenotip) puno sličniji vuku nego njemačka doga pekinezeru.

Znanost danas bilježi brojne životinjske vrste koje izumiru i malobrojne (nove) koje se prilagođavaju promjenama. Neke vrste koje su se prije više tisuća godine razdvojile sada se ponovno međusobnim parenjem – hibridizacijom – spajaju u jednu vrstu da bi se prilagodile novim životnim uvjetima, klimatskim promjenama i promjenama staništa. Iako se različite životinjske vrste u principu međusobno ne razmnožavaju neke bliske vrste ipak imaju tu sposobnost. Hibridi između životinjskih vrsta obično nisu plodni za razliku od biljnih vrsta gdje je hibridizacija čest i normalan način specijacije i nastanka novih vrsta biljaka. Brojni su primjeri hibrida nastalih čovjekovim miješanjem u životinjski svijet. Donedavno se mislilo da takvi hibridi u prirodi ne postoje. Smatralo se da se u prirodi divlje životinje rijetko ili nikada međusobno ne pare i da, ako i dođe do parenja, njihovi potomci ostaju sterilni. Novija istraživanja ukazuju da se i u prirodi odvija hibridizacija vrsta i da čak igra važnu ulogu u evoluciji životinja omogućavajući im prilagodbu novim uvjetima života i novim staništima.

S motrišta lovstva je značajno da su evidentirani primjeri uspješne hibridizacije vuka i kojota čiji hibridi (kojvuk) su otvorili novu biološku nišu u preživljavanju u izmijenjenim ekološkim uvjetima. Hibridi se čak uspješno razmnožavaju. Zasad nisu nova vrsta jer hibridizacija još uvijek traje. Kojoti se i dalje pare s hibridima, hibridi s vukovima, a vukovi s kojotima. Umjesto jedne nove vrste izgleda da se smanjuje jasna granica između vukova i kojota. Kao da su jedna vrsta iako vukovi često napadaju i jedu kojote. Spoj vukove

hrabrosti i kojotskog urbanog života omogućava da se njihovi hibridi često pojavljuju u predgrađima gradova gdje plaše ljude i nerijetko jedu kućne ljubimce i domaće životinje. Ove spoznaje su potvrda da se geni vukova i kojota, a i pasa mogu miješati njihovim parenjem.

Evolucija je stalni proces koji se i dan danas odvija, ali u većini slučajeva je tako polagan i promjene su toliko neznatne da zapažamo samo njihov mali broj. Domestikacija ili pripitomljavanje životinja otvara mogućnost ubrzanja rekombinacija koje su stimulirane križanjem i uzgojem u srodstvu, a što rezultira stvaranjem novih kombinacija gena i time ubrzo dobivanje ciljanih povoljnijih jedinki. Pri tome je svakako važno poznavati heritabilitet (udio aditivne u fenotipskoj varijanti) koji pokazuje koliki će se dio razlike između vrijednosti osobina roditelja i prosjeka populacije prenijeti na potomstvo. Mogućnost da se selekcijom mijenjaju biljke i životinje, kao i da se uporabom x-zraka mogu izazvati mutacije podupiru pretpostavku da je na razvitak živoga svijeta zasigurno najpresudniji utjecaj ljudskog roda, dakle, samog čovjeka, i to temeljem znanja i uma (svijesti).

Mutacije su naime iznenadne i trajne promjene nasljednog materijala koje se prenose na potomstvo. Do mutacija češće dolazi u uzgoju u srodstvu, tj. inbreedingom pri čemu je izbor gena koji formiraju potomke vrlo uzak. Takvim uzgojem se već za tri generacije stvara velika količina svojstava u homozigotnom obliku koja se prenose na potomstvo. Metoda uzgoja u srodstvu koristi se kako bi se neko svojstvo od velike vrijednosti učvrstilo unutar pasmine i za dulje vrijeme postalo dominantno. Potomci koji odgovaraju traženom cilju nastavljaju se dalje međusobno pariti. Pomoću metode uzgoja u srodstvu stvorene su neke nove pasmine i obnovljene neke postojeće (bernski pastirski pas, napuljski mastif). Uz sva poželjna obilježja koja se mogu fiksirati u genima uzgojem u srodstvu na isti način se fiksiraju i neke negativne karakteristike koje

se manifestiraju u obliku bolesti ili fizičkih deformacija. Može se pretpostaviti da će čovjek sasvim preuzeti kontrolu razvoja živih bića pa i svoje vrste. Budući se interakcije gena ne nasljeđuju pretpostavka o teoriji evolucije gubi značaj, a istovremeno postaje upitno jesu li upravo nenasljedne interakcije gena i heterozigotnost uvjet opstanka varijabilnosti živih bića.

Mjesec rujan, godina 2016. **NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O ZAŠTITI ŽIVOTINJA**

Objavljeno: Roman Safner (2016): Jesmo li doista pravedni suci? Dobra Kob, 181, 4-5.

Dok smo bili sasvim mali bezrezervno smo vjerovali u vile i vilenjake, a poglavito u čudesnu moć čarobnog štapića. I taman kad smo malo stasali i kad su se počele javljati sumnje u objektivnost naših uvjerenja čarobni štapić je postao naša stvarnost. Što više, počeo nam se obijati o glavu. Ovoga puta u terminološkom smislu svekolike zaštite. I kao što sam već pisao u Dobroj kobi broj 143 (Gospodarenje, a ne zabrana lova (2)): „svakim danom smo sve svjesniji i sve uključeni u beskrupuloznu svjetsku pomamu za zaštitom. Praćena primamljivom financijskom podrškom nametnuta je zaštita svega i svačega. Dakako da pri tome prirodna dobra poput okoliša, biljnog i životinjskog svijeta imaju neosporan prioritet. Istovremeno je masovna eksploatacija krupnom kapitalu primamljivih bogatstva nastavljena nesmiljenom žestinom. Pa i uz vrlo razvidnu i širokopojasnu destrukciju s gotovo nikakvom vjerojatnošću obnove. Osobno sam uvjeren, čak i gotovo siguran da su u namjeri prikrivanja svoje prljave „rabote“ upravo začetnici tog svjetskog zla (zagađenja) pokrenuli ovo novo ludilo zvano zaštita. Podilazeći nametnutom trendu, zaštita koja je prvenstveno sama sebi i cilj i svrha postala je značajnija od gospodarenja“.

Ulaskom u EU i kod nas su intenzivirani maniri pokornog sluge kolektivnog gospodara. Tu pokornost ističemo slijepim kopiranjem nametnutih „tuđih“ odluka u naše izmjene/dopune i/ili nove zakone bez imalo kritike. Novi Nacrt prijedloga Zakona o zaštiti životinja s 94. članka, beskonačnim brojem stavaka i još više tzv. točaka još je jedan u nizu dokumenata kojim želimo Ujedinjenoj Europi ukazati na svoju poslušnost, a samima sebi u nepogrešivost i dalekosežno vizionarstvo. Iako je olovku dovoljno držati s tri/četiri prsta mi ćemo

ozakoniti njezino držanje sa svih deset, jer smo svjesniji, bolji, pa makar tako dodatno isticali svoju nespretnost i slabu pismenost/nepismenost. Povijest nas uči da su kratki dobro osmišljeni Zakoni daleko primjereniji i dugotrajniji u odnosu na one opširne koji unatoč svoje opširnosti neke segmente uopće ne dotiču ili rješavaju samo parcijalno, a u neke ulaze u gotovo najsitnije detalje. U takvoj raščlambi nema dvojbe da su neki članci/stavke/točke upitne i s motrišta nekih drugih Zakona s kojima nisu kompatibilni.

Dakako da su Nacrtom prijedloga Zakona o zaštiti životinja i ovlaštenicima prava lova nametnute odgovarajuće obveze. Dio onih racionalnih već je sustavno ugrađen u Zakon o lovstvu naglašavajući neupitne prednosti gospodarenja nad zaštitom radi zaštite. To se svakako odnosi i na osiguravanje svih potrebnih uvjeta za biološki opstanak prirodne populacije u sklopu ekološke ravnoteže (čl.48/1). Ukoliko se pod saniranje zatečenih ili novonastalih poremećaja u staništu (čl.48/2) podrazumijeva broj divljači onda je i ta pretpostavka obuhvaćena Zakonom o lovstvu kroz lovno gospodarski kapacitet. Osiguranje veterinarsko-zdravstvene zaštite (čl.48/3) je vrlo neodređeno pa i uz pretpostavku da ne podrazumijeva preventivne intervencije u prirodnim staništima.

Člankom 5 (2/17) zabranjeno je životinjama odsijecati dijelove tijela koji su osjetljivi na bol protivno odredbama ovoga Zakona kao i (2/37) izlaganje pasa s kupiranim ušima i repovima, osim lovačkih pasa. Osim u navedenom članku ova zabrana navedena je i u Općim odredbama, poglavlju II Osnovne odredbe Nacrta Zakona o zaštiti životinja. U poglavlju naslova Izvođenje zahvata na životinjama čl.9 (2/2) iznimno je djelomična ili potpuna amputacija ili uklanjanje pojedinih dijelova životinjskog tijela osjetljivih na bol dopušteno u zootehničke svrhe uključujući sterilizaciju ako se takvim postupkom sprječava bol, patnja i samoozljeđivanje životinja ili ozljeđivanje

drugih životinja ili iz sigurnosnih razloga te kod lovačkih pasa u skladu s određenim kinološkim standardima, uz primjenu analgezije.

Nacrt prijedloga Zakona o zaštiti životinja još je jedan primjer čovjekovog licemjerja protkanim sebičnošću i neobjektivnim egoizmom. Snagom vlastitog interesa (glasovi birača, materijalni dobitak) patetičnim izigravanjem velikog zaštitnika nemilosrdno se zanemaruje realnost povlađujući dominantnim lobijima. Pri tome se bez objektivnih argumenata zlouporabom javnih medija, a koje si takav lobi može priuštiti formira javno mnijenje o „dobrim“ i „lošim“, „poželjnim“ i „štetnim“ i vrstama i načinima ophođenja s njima. Neke treba nemilice uništavati (miš, štakor), neke zbog vlastite neorganiziranosti, a tobože u interesu njihove dobrobiti lišiti osnovnih bioloških postulata opstanka (kastacija/sterilizacija), a neke i pod cijenu onemogućavanja gospodarskih aktivnosti strogo zaštititi od komercijalnog uzgoja (krznaši). I umjesto zaključka ponovno ću samoga sebe citirati: „Za pretpostaviti je da će uz trendovska promišljanja o neophodnosti zaštite svekolike biološke raznolikosti konačno zaživjeti i spoznaja o neophodnosti zaštite raznolikosti ljudskih promišljanja“ (Nitko nije bogom dan. Dobra Kob, 154).

Mjesec studeni, godina 2016. **POREZ NA PSE**

Objavljeno: Roman Safner (2016): Zbog čega bi savjesni plaćali tuđe grijeh? Dobra Kob, 182, 12-13.

Rekoše nam da su svemir i ljudska glupost beskonačni. Vjerovali smo im jer smo bili mali. Odrastanjem uz neumitnost vremenske prolaznosti budile su se u nama sumnje na stečene spoznaje. Te naše sumnje popratila je i znanost. I danas je gotovo sigurno da svemir nije beskonačan. Eliminacijom svemira potencirana je beskonačnost ljudske gluposti. Sve je više saznanja da je unatoč samosvijesti o vlastitoj moći jedino ljudska glupost nadmoćnija. Ta beskonačna glupost sputava nas u svakodnevним životnim radostima koje nam pripadaju kao vrsti.

Čovjeku kao i svakoj drugoj vrsti. I dok tehnika i tehnologija krupnim koracima uzurpiraju nove i nove prostore, ljudska glupost se inati tapkajući u mjestu. Bujna mašta, sklonost imaginaciji i potreba za eksponiranjem u žiži javnog mijenja ovih su dana ponovno u ekspanziji. Dakako da su i senzacija željni mediji obje ručke dočekali izazov. U vrijeme rasprave o Zakonu o zaštiti životinja ponovno je aktualizirana ideja o porezu na pse. Fućkaš porez na profit od oročenih vlastitih sredstava, a na kojima su banke zarađivale. Fućkaš dodatni godišnji porez na vozila iako smo ga već jednom platili ili najavljivani porez na nekretnine. Fućkaš cijelu silinu poreza čiji su putovi zametnuti, ne transparentni. Zazivamo neke nove poreze. Pa neka to bude porez na pse. Za sada samo na „nove“ pse, a vremenom možda i na one „rabljene“, iz psećih skloništa. Prijedlog o porezu na pse aktualizirali su Prijatelji životinja. Sukladno njihovim tvrdnjama prijedlog o porezu prvenstveno je osmišljen s ciljem poboljšanja odgovorne skrbi za životinje i sprečavanja napuštanja životinja. Porez bi bio oprošten udomiteljima pasa iz skloništa, a plaćali bi ga samo oni koji kupuju nove pse. Ti koji žele „novog“ psa, bili bi novčano kažnjeni (porez) jer se ne žele brinuti za

nečijeg odbačenog/napuštenog psa. Oni savjesni plaćali bi grijeh ne savjesnih. Porezne povlastice se predlažu i za one koji kastriraju pse, a novac od poreza bio bi usmjeren za zaštitu životinja, projekte kastracije i liječenja pasa primarno u romskim naseljima i to Međimurske županije gdje psi svakodnevno pate i umiru od posljedica bolesti i zlostavljanja. Čak se predlaže da visina poreza bude simbolična, manja od cijene cijepjenja. Tvrdi se da bi porez na pse pomogao u provedbi Zakona o zaštiti životinja i srodnih propisa te da svi psi u Hrvatskoj budu mikročipirani, što je i zakonska obveza.

Vrlo snažan argument za uvođenje poreza na pse je primjer Njemačke i Austrije u kojima već postoji sličan porez koji je u cijelosti u nadležnosti Ministarstva financija. Porez na pse trebao bi utjecati na smanjenje kupnje i na povećanje udomljavanja pasa te na povećanje kastracije pasa. Udruge za zaštitu životinja smatraju da bi uvođenje poreza dovelo i do bolje kontrole mikročipiranja pasa, a time i cijepljenih pasa, a sve u svrhu smanjenja i prestanka njihova napuštanja i ubijanja te veće odgovornosti i skrbi za pse.

U cijelom ovom kolopletu „plemenitih“ ideja i „prozirnih“ argumenata prisutna je upravo ona beskonačnost s kojom je ovaj tekst započet. Čini se da je iz navedenih premisa izvučen sasvim pogrešan zaključak. Naime, većina razloga koji su istaknuti za uvođenje dodatnog nameta (poreza) upravo ukazuje na njegovu besmislenost. Nesposobnost/nespremnost odgovornih za provedbom propisane zakonske regulative (mikročipiranje, cijepjenje, zbrinjavanje) pokušava se nadoknaditi dodatnim porezom. Isticanje kastracije/sterilizacije kao dobrobiti kod pasa je krajnje licemjerno jer se radi o klasičnom stočarskom zahvatu udomaćenom kod domaćih životinja primarno iz gospodarsko/komercijalnih razloga. Stoga kod inicijative o uvođenju poreza na pse nije u pitanju marginalizacija uočenih propusta niti izražene želje za njihovom sanacijom već površnost i ne dorečenost.

Čak i nije pitanje da li neke situacije treba rješavati „mrkvom“ ili „batinom“. Sporno je u kojoj mjeri su pojedini tzv. argumenti zapravo sami sebi protu argumenti. Problem je kada se zauzima stav temeljem površnih spoznaja koje graniče s beskonačnošću. Beskonačnošću s početka članka.

Mjesec prosinac, godina 2016. **DIVLJAČINA**

Objavljeno: Roman Safner (2016): Zdravlje iz lovišta. Dobra Kob, 183, 32-37.

Meso je najvrjedniji izvor proteina, a također sadrži masti, vitamine topive u vodi među kojima je posebno značajan B kompleks, vitamine A i D topive u mastima, željezo, cink i brojne druge mikro elemente. Iako se u današnje vrijeme konzumiranje mesa povezuje s brojnim bolestima uključujući kardiovaskularne, karcinom i dijabetes, meso ima značajnu ulogu ne samo u održavanju karakterističnog rasta, razvoja i zdravlja već također i u ljudskoj evoluciji. Postoje dokazi da je konzumiranje mesa imalo utjecaja na morfološke promjene lubanjsko-dentalnog i probavnog sustava, uspravno držanje, reproduktivne karakteristike, duži životni vijek, i možda najznačajnije na mozak i intelektualni razvitak.

Prihvaćeni naziv za meso divljih životinja, pa tako i divljači je divljačina. Općenito je građeno od finih, kratkih, nježnih vlakana, čvrste i kompaktne konzistencije i slabo razvijenog vezivnog, a uz neznatnu razinu masnog tkiva. Boja mesa je smeđe crvena i uvijek tamnija u odnosu na meso domaćih životinja, a što je posljedica aktivnijeg kretanja, a samim tim i više razine mioglobina u muskulaturi. Iz istih razloga je meso divljači i znatno žilavije. Kemijski sastav karakterističan je za vrstu, a unutar vrste ovisi o dobi, uhranjenosti, sezoni i načinu usmrćivanja/odstrela, karakteristikama staništa (planina, ravnica, ritovi itd), kondiciji i konstituciji te zdravstvenom stanju životinje.

Ono je zbog svojih energijskih i bioloških karakteristika namirnica visoke prehrabene vrijednosti i vrlo značajna sirovina za prerađivačku industriju. Sadržaj proteina visoke biološke vrijednosti i esencijalnog aminokiselinskog sastava je oko 23grama u 100 grama crvenog mesa. Energijska vrijednost proporcionalna je udjelu masti

koje u 100 grama crvenog mesa ima oko 15 grama. Značajna karakteristika mesa divljači je vrlo nizak sadržaj masnoća, a time i manja kalorijska vrijednost. Masti i ulja iz prirodnih izvora su esteri alkohola glicerola te zasićenih i nezasićenih masnih kiselina. Masti su pri sobnoj temperaturi u krutom, a ulja u tekućem stanju. Nezasićene masne kiseline (oleinska, ...) nalaze se pretežno u uljima biljaka (maslina, kukuruz, soja, kikiriki) i u ribama (losos, skuša), a zasićene (stearinska, palmitinska, ..) pretežno u čvrstim mastima tj. proizvodima od životinja (masno meso, salo, mlijeko, maslac). U sastavu mišića i masnoga tkiva životinja općenito su najprisutnije oleinska, palmitinska i stearinska kiselina.

Pored njih je u mišićnom tkivu divljači izrazito visok udio višestruko nezasićenih (polinezasićenih) masnih kiselina (PUFA), a što prvenstveno proizlazi iz visokog sadržaja linolne kiseline (n-6). Višestruko nezasićene masne kiseline pozitivno utječu na zdravlje pa je njihov redovit unos u organizam od vitalnog značaja i za ljude i za većinu drugih sisavaca koji ih zbog pomanjkanja neophodnih enzima moraju uzimati kroz hranu. One su esencijalne, a među njima su poglavito značajne polizasićene masne kiseline iz skupine n-3 koje preveniraju kardiovaskularne probleme, razvoj karcinoma i neurološke poremećaje. Unatoč značajne zastupljenosti polinezasićenih masnih kiselina omjer linolne i alfa-linolenske kiseline (n-6/n-3) u ukupnim masnim kiselinama u mesu divljači je izrazito u korist n-6. To je vrlo nepovoljan odnos koji uvjetno ograničava svakodnevnu uporabu mesa divljih životinja u ljudskoj prehrani.

Nekada, dok je hrana čovjeka-lovca uz divlje voće i povrće (izvor lako probavljivih ugljikohidrata) bilo meso divljih životinja s niskim sadržajem masti, odnos omega-6 i omega-3 masnih kiselina bio je 1:1 do 1:3. Taj je odnos u našoj današnjoj prehrani 1:20, a što se smatra uzrokom brojnih degenerativnih i krvožilnih bolesti koje su našem pretku bile nepoznate. Iako meso divljači ima vrlo nizak

sadržaj masnoća, a time i osjetno manju kalorijsku vrijednost u prosjeku sadrži oko 20mg/100g više kolesterola od crvenog mesa domaćih životinja. Osim intramuskularnog masnog tkiva koje utječe na okus, mekoću, sočnost, vizualne i nutritivne osobine mesa za specifičan miris i okus odgovorna je i značajnija zastupljenost ekstraktivnih bjelančevinastih dušičnih spojeva poput kreatina, kreatinina, karnozina i sl. Meso divljih životinja sadrži relativno malo kolagena. Pernata divljač oko 6%, a dlakava oko 1,25%. Zbog niske razine masti, visoke razine proteina, ekstraktnih spojeva, energijske i nutritivne vrijednosti meso divljači je lako probavljivo te je u suštini pogodno za ljudsku prehranu.

Od dlakave divljači najviše se koristi meso zeca i srne, rjeđe divlje svinje i jelena (jelen obični, lopatar, aksis), a još rjeđe divokoze, muflona i medvjeda. Od pernate divljači učestalo se koristi meso fazana, patke i jarebice, a rjeđe od guske, šljuke, prepelice i tetrijeba. Meso od korektno odstrijeljene/usmrćene divljači i pravilno spremljeno na niskoj temperaturi ima dobre mikrobiološke i higijenske karakteristike koje se, između ostaloga, hlađenjem i smrzavanjem mogu sačuvati i više dana. Za razliku od mesa stoke za klanje, meso divljači se u rashladnim uređajima čuva u koži na temperaturi od 0°C i 85% vlažnosti.

Rezultati znanstvenih istraživanja su pokazali da je s ciljem očuvanja mesa fazana od prekomjerne koncentracije biogenih amina tijekom skladištenja njegovo vješanje za glavu značajno bolje od vješanja za noge. Biogeni amini su organske baze (histamin, tiramin, feniletilamin, triptamin i dr.) nastale najčešće dekarboksilacijom slobodnih aminokiselina, ali i aminacijom ili transaminacijom aldehida i ketona, u loše vođenim procesima proizvodnje hrane (fermentacija) ili u procesima kvarenja namirnica. Biološki su aktivni spojevi, male molekulske mase, koji se mogu očekivati u svakoj hrani koja sadrži proteine ili slobodne aminokiseline, a podvrgnuta je procesima koji omogućuju mikrobiološku ili biokemijsku

aktivnost. Na nastajanje biogenih amina značajno utječu prisutnost mikroorganizama i temperatura čuvanja, a promjenjivost njihove koncentracije tijekom skladištenja - čuvanja - pokazatelj je razine kvarenja mesa.

Iako se radi o istoj vrsti životinja meso jelena iz prirode u usporedbi s farmski uzgojenim jelenima ima značajno nižu koncentraciju masti, značajno višu kaloričnu vrijednost sa značajno poželjnijim sastavom masnih kiselina uključujući značajno višu koncentraciju nezasićenih masnih kiselina. Prosječna pH vrijednost jelena iz prirode je niža, manje je svijetlog, a više obojenog, tamnog i crvenog mesa. Meso jelena iz prirode ima poželjniju aromu, okus i sočnost. Kod fazana je utvrđeno da je amino kiselinski sastav u mesu onih iz uzgoja povoljniji nego kod fazana iz prirode.

Dakako da na kvalitetu mesa uz vrstu, spol i životnu dob utječu i način i vrijeme evisceracije (uklanjanje unutarnjih organa). Vrijeme evisceracije ima manje utjecaja na kvalitetu pojedinih partija mesa dok značajno utječe na miris i aromu. Budući da je divljač podložna kontaminaciji toksičnim tvarima iz zraka i vode kao i radioaktivnim izotopima na kemijske i fizičke karakteristike mesa i konfiguraciju masti značajan je i utjecaj staništa na kojem je divljač boravila i gdje je odstrijeljena. Stoga je koncentracija toksičnih elemenata u tkivima divljači vrlo značajan pokazatelj kvalitete ekosustava u kojima divljač obitava.

Brojne analize o utjecaju spola na sadržaj minerala i teških metala kod divljih životinja s istih areala pokazuju da nema značajne razlike u količini većine metala zastupljenih u tijelu između mužjaka i ženki. Iznimka je koncentracija bakra koja je kod ženskih životinja bila značajno veća nego kod mužjaka. Statistički opravdana pozitivna korelacija utvrđena je između prosječne količine kalija i magnezija. Od svih analiziranih teških metala na istraživanoj lokaciji samo je količina olova u mesu ženki premašivala prihvatljivu graničnu razinu.

Upravo zbog moguće prisutnosti otrovnih elemenata u mesu higijena odstrijeljene divljači bi se čak i u ekološki sigurnim regijama trebala oslanjati ne samo na hematologiji i infektologiji već i na toksikološkim kriterijima. A upravo je olovo jedan od vrlo toksičnih elemenata čija prisutnost je nepoželjna i za životinje i za ljude. Prosječne utvrđene vrijednosti olova u mišićima i njegova koncentracija u jetri i bubrezima ukazuju da je visoka razina u mišićima primarno uzrokovana sekundarnim onečišćenjem iz područja ranjavanja, a puno manje direktnim unosom hranom iz podloge. Konzumirajući divljačinu usmrćenu olovnom streljivom za potrošača postoji rizik unosa cijelog zrna/sačme u organizam gutanjem.

No u praksi od direktnog gutanja projektila veću opasnost predstavlja meso divljači zagađeno olovom. Zagađenje nastaje na svim mjestima koja je projektil zahvatio u svome kretanju kroz tijelo (ciljna balistika) životinje. Dakle, značajno povećana koncentracija olova u mesu utvrđena je i ukoliko se projektil nije zadržao već je samo prošao kroz tijelo. I u tom slučaju komadići olova zadrže se u mesu zagađujući ga. Stoga potencijalna zdravstvena opasnost od unosa olova u organizam putem mesa divljači može biti vrlo značajna, poglavito za osjetljivije kategorije stanovništva poput djece i onih koji češće konzumiraju divljačinu. Pojedina promišljanja idu tako daleko da se zbog ugroza od olova pa i nekih drugih potencijalnih opasnosti lova, a koje ugrožavaju i ljude i životinje odstrel vodenih ptica (močvarice) potpuno zabrani.

Znanstveno je dokazano da i stres, a koji se u svom negativnom značenju uzročno-posljedično povezuje s metodom lova (odstrjela), ima utjecaj na boju i razinu oksidacije masti, a s time i na kvalitetu mesa odstrijeljene životinje. Općenito, stres je svaka promjena psihosomatskog sustava pod utjecajem podražaja/stresora koja nastaje kao prilagodba novonastaloj situaciji. Budući je stres uobičajeno i svakodnevno iskustvo koje nastaje prilagođavanjem

okolini koja se neprestano mijenja on se može manifestirati ili kao negativan ili kao pozitivan. Ako je stres pretjeran, produženog trajanja i bez rasterećivanja onda je obrambeni sustav stalno aktivan te prijeti prekidom funkcija. Prema nekim procjenama upravo je negativan stres najčešći uzrok zdravstvenih poremećaja pa i s posljedicom uginuća. Međutim stres nije samo prijetnja, životna opasnost i negativnost. Prirodna reakcija svakog organizma je prilagođavanje novonastalim situacijama, a s ciljem održavanja balansa. Stoga svaki organizam u sebi posjeduje mehanizam obrane i izvor energije kojim potiče život nastojeći održati balans, tj. homeostazu. Homeostaza je proces sinkroniziranog rada svih organa i organskih sustava. Zato se govori i o pozitivnom stresu koji je izazov, polet i pomoć u životu. Bečki liječnik Seyle koji je pojam stresa 1936. godine preuzeo iz fizike i uveo ga u medicinu je stoga ustvrdio: "Život bez stresa je smrt. Stres je potreban, čak i ako to zvuči čudno."

Zaključno

Divljačina je primarno rezultat procesa prirodnog odabira (selekcije), a ne ljudske proizvodnje. Stoga je i zdravstvena kontrola i kontrola higijene primarno usmjerena na rukovanje, obradu, transport i skladištenje. Sigurna higijena i kvaliteta odstrijeljene/usmrćene divljači su relevantni za javno zdravlje pa obvezno moraju biti obvezujući prije no što se divljačina uključi na tržište. Standardizacija analitičkih metoda i specifični mikrobiološki prag moraju biti implementirani i zbog iznimne raznolikosti u lovnoj tradiciji, socijalno ekonomskim uvjetima i društveno političkim okolnostima. Trenutno lovci i mesari imaju glavnu ulogu u osiguranju zdravstvene ispravnosti proizvoda kroz sve faze proizvodnje pa stoga i u osiguranju zdravlja potrošača.

Anketama je ustanovljeno da bez obzira na boju kože potrošači Južne Afrike i Nigerije ne doživljavaju meso divljih životinja kao

uobičajenu, već uglavnom kao egzotičnu i samo povremenu vrstu mesa pa ga zato i ne žele plaćati skuplje od standardnog mesa uzgojenih životinja. Povrh toga smatraju da je upravo sadržaj masti, na čemu meso divljih životinja oskudjeva, pretpostavka kvalitete. Stoga su uz paralelno informiranje i promidžbu u vlastitoj zemlji pokrenute aktivnosti njegovog izvoza u zemlje EU. Da bi osigurala kvalitetu uvezene robe Europska zajednica je 1992. godine izdala direktivu o sanitarnom nadzoru (Game MeatHygiene; Guideline 92/45/EEC) kojom se regulira trgovina mesom i proizvodima divljih životinja.

Dokument uključuje zakonske osnove, metode i načine prikupljanja (ulova) životinja, stanje staništa s kojeg se divlje životinje izlovljavaju, načine odstrjela, iskrvarenja odstrjeljenih životinja, evisceracije, transporta do priručne klaonice, djelomičnu pripremu trupla, poleđivanje, transport, kontrolu higijene, konačno rasijecanje, konfekcioniranje kao i cjeloviti nadzor nad proizvodom. Postavljenim kriterijima direktiva je dakako omogućila komercijalizaciju i trgovinsku razmjenu u lovu odstrjeljene divljači i njenu industrijalizaciju i unutar EU.

Intenzivni uzgoj domaćih životinja povezan s uporabom nekvalitetne, zagađene, nekontrolirane hrane i uz nerijetku obmanu potrošača je svakako pojačao svijest o riziku za ljudsku prehranu. Na tim osnovama je znatno porastao zahtjev za mesom proizvedenim na ekstenzivan način u održivoj (ekološkoj, organskoj) poljoprivredi. Ekološka poljoprivreda uključuje mnogo prirodnije uvjete držanja i uzgoja životinja (dobrobit životinja) dozvoljavajući im slobodno kretanje i slobodnu pašu. Tako je u proteklom desetljeću tzv. ekološka proizvodnja doslovce eksplodirala. U tom sektoru je kontrolirani uzgoj divljači relativno nova industrija ali čiji rezultati ukazuju da to može biti svrsishodan i uspješan način iskorištavanja uglavnom ne iskorištenog i za druge namjene uglavnom neprikladnog zemljišta. Iako se glavnina današnjeg uzgoja temelji na

slobodnom držanju životinja, dosadašnja iskustva upućuju i na mogućnost domestikacije nekih novih divljih vrsta. Istraživanja potvrđuju da na mnogim zemljištima/terenima divlje životinje pružaju daleko veće mogućnosti održive proizvodnje mesa i drugih pratećih proizvoda nego domaća stoka.

Ubrzanim rastom stanovništva, a s ciljem zadovoljavanja njihovih narastajućih potreba daljnji razvitak mogućnosti povećanja proizvodnje kontroliranim uzgojem divljih životinja čini se poželjnim i sasvim logičnim. Unatoč evidentnog trenda brojne znanstvene spoznaje nedvojbeno ukazuju da organska proizvodnja i uvođenje novih - divljih životinja u komercijalni uzgoj znatno utječu i na promjene biokemijskih i fizičkih karakteristika mesa. Kako domaćih tako i divljih životinja. Dakako da se u takvu proizvodnju upleo i genetski inženjering različitim križanjima, formiranjem hibrida pa i kloniranjem.

Konačno, dio takvih aktivnosti je domestikacijom kroz povijest i stvorio prepoznatljivu razliku između karakteristika mesa divljih i domaćih životinja. Ukoliko se u cijeli proces uključi i spoznaja o stresu koji označava različite vrste životnog iskustva, ali i tjelesne reakcije na njih postaje vrlo upitna i objektivnost prosudbe o tzv. dobrobiti životinja na koju se poziva cjelokupna ekološka proizvodnja. Pri tome je vrlo bitno vodi li reakcija na stres ka boljoj adaptaciji organizma ili u pogrešnu prilagodbu (maladaptaciju) i bolest? U oba slučaja dolazi do promjena u mozgu, tjelesnim funkcijama, raspoloženju i ponašanju. Upravo stoga i prosudba o dobrobiti (blagostanju) nije posve objektivna. Ostaje upitno koja je razina fiziološkog stresa ili mortaliteta prihvatljiva kao i nakon koje razine glad ili žeđ postaju neprihvatljivi? Stupanj gladi, dehidracije i ostalih stresora može biti mjereno objektivnim biokemijskim metodama ili testovima. Istovremeno je nedvojbeno da u vrijeme reprodukcije, igre ili hranjenja mnoge biokemijske varijable koje se uobičajeno rabe kao kriteriji dobrobiti dostižu ekstremne vrijednosti.

U takvim situacijama životinje mogu pokazivati visoku razinu blagostanja dok istovremeno mnogi drugi stresori koji se pojavljuju tijekom uzgoja mogu imati dugotrajno negativno djelovanje.

Iako neka relevantna znanstvena istraživanja ukazuju na zadovoljavajuću mikrobiološku kvalitetu svježe odstrijeljene divljači uz apsolutni izostanak *Salmonelle spp.* iz svih analiziranih uzoraka, a koja se može naknadno pojaviti kod neprimjerene obrade i skladištenja, svakodnevica nas upućuje na oprez. Upravo su nam ovih dana dežurni dušobrižnici svakodnevnih aktualnih zbivanja s oltara domovine obznaneli da se Lijepa naša nalazi u žiži nemirnih vremena otkrivanja sumnjivih/nezakonitih aktivnosti s mesom i zdravstvenim tegobama salmonelom zaraženim jajima i piletinom. Ove informacije su ujedno i poruka, poglavito starijim lovcima da dobro čuvaju svoje „stare koke“ jer je „piletina“ zaražena po zdravlje (život) opasnom salmonelom.

Mjesec siječanj, godina 2017. **EPPUR SIMUOVE - IPAK SE KREĆE**

Objavljeno: Roman Safner (2017): Ako se i griješi, ipak se kreće.
Dobra Kob, 185, 8.

Galileo Galilei koji je rođen 15. veljače 1564. godine u Pizi (Italija) bio je astronom, fizičar, matematičar i filozof čija su istraživanja postavila temelje modernoj fizici. Galileo je bio prvi čovjek Novog vijeka koji se koristio metodom eksperimenta. Zastupao je i Kopernikov heliocentrični sustav, a zbog čega je bio lišen slobode i progonjen od crkvene inkvizicije. Da izbjegne pogubljenje pod stare dane se odrekao i prokleo svoje zablude i krivovjerja, te općenito svake zablude, krivovjerja i sekte protivne Svetoj crkvi. Legenda kaže da je na samrti (1642.) ipak smogao snage i izgovorio čuveno "E ppur si muove - Ipak se kreće". Izostanak bilo kakvih, a poglavito na osmišljenim eksperimentima (istraživanjima) temeljenih kretanja u gospodarenju s nacionalnim dobrima u Hrvatskoj posljednjih dvadesetak godina, svakako bi i kod Galilea izazvalo sumnju i pokolebalo vjeru u vlastite spoznaje. Izostalo bi ono čuveno "E ppur si muove" jer se kod nas gotovo ništa "ne kreće".

Nema dvojbe da su i lovstvo i ribarstvo dijelovi iste priče o nacionalnom bogatstvu. Interes lovstva primarno je usmjeren k divljim životinjama, a ribarstva ribama. Sukladno zakonskoj regulativi i divlje životinje i ribe su dobro od interesa za RH i imaju njezinu osobitu zaštitu. Jedina značajnija razlika je što životinje za svoje osnovne životne funkcije koriste kopno, a ribe vodu. Divlje životinje su pak razvrstane u divljač koja je u ingerenciji lovstva, u one kojima se djelomično gospodari kroz sustav Povjerenstava (velike zvijeri) i one zaštićene. Ribama se bavi ribarstvo i to ili ribolovom ili uzgojem (akvakultura). I tu su propisani osnovni obrasci dozvoljenih i zaštićenih vrsta s definiranim lovostajem, minimalnim veličinama i dozvoljenim kvotama. Dakako da se od nacionalnog dobra koje je u vlasništvu svih njezinih državljana

očekuje i određena dobrobit. Osnovni kriterij valorizacije dobrobiti lovstva je evidentirani odstrjel. U ribarstvu se dobrobit mjeri količinom (kg) evidentirane ulovljene odnosno uzgojene ribe. No unatoč zakonski propisanih obrazaca/markica evidencija je i u lovstvu i u ribarstvu uglavnom neprimjerena. Stoga je i doprinos navedenih grana poljoprivrede nacionalnom dohotku na razini ili čak ispod razine zdravog razuma. I tako već godinama.

Osim izrazito rijetkih verbalnih pokušaja saniranja tog neprirodnog stanja odgovorni uglavnom šute. Nogometnim rječnikom "ne mijenjaj tim koji pobjeđuje". Uvažavajući i objektivne i subjektivne propuste evidentiranja stvarnih rezultata gospodarenja nacionalnim bogatstvima ne može se zaobići promišljanje o namjernom "kaosu" u kojem se "neki" dobro snalaze. Takav maćehinski pristup nacionalnom dobru je vrlo relevantan pokazatelj općeg stanja nacionalnog promišljanja. Koga briga za divlje životinje i ribe dok se tako bahato i nadasve nestručno odnosimo prema hrani, energiji, vodi. O ljudima da se i ne govori. Te naše slabosti prepoznala je i Europa. Tu ili tamo nam dobaci po koji euro da nam zaokupi pažnju preuzimajući za sitan novac ono što je na ovim prostorima od neprocjenjive vrijednosti.

Ono što su generacije prije nas čuvale i po cijenu vlastitoga života. Postupak neumoljivo podsjeća na mudrost koja datira još davno prije Krista, a citirana je u Evanđelju po Matiji 7,6 " Ne dajte svetinje psima, niti bacajte bisera svojih pred svinje, da ih ne pogaze nogama svojim i okrenuvši se ne rastrgnu vas!" Pojednostavljeno. Ukoliko se nešto ne želi čuti, razumjeti ili shvatiti sav trud je uzaludan. Stari Rimljani su također prihvatili tu mudrost uz manju modifikaciju: Nequeinbona margaritasanteporcis(Nemojte bacati bisere pred svinje) uz kratko tumačenje "ne trudite se pred glupcima umno govoriti". Međutim i ukoliko su ovakva viđenja naše svekolike

stvarnosti objektivna ona sigurno ne mogu biti niti opravdana niti prihvatljivi alibi za inertnost.

S ciljem uvođenja reda ne činjenje ništa gore je od činjenja pogrešnog. Na pogreškama se može učiti, one se mogu ispravljati. One ukazuju da se nešto kreće. Mirenje sa sve prisutnom diktaturom relativizma (sve se relativizira - uopćava) i prihvaćanje ne primjerenog stanja vodi još većim dubiozama, a u konačnici i samo destruktiji. Ponosni smo na naše ljepote i prirodna (bogom dana) bogatstva, a prepuštamo ih stihiji i samovolji uglavnom uhljebljenih elita. Evidentni razmjeri nedozrelosti naše društvene elite razvidni su i u iskazivanju vlastitog bogatstva obnavljanjem/izgradnjom dvoraca/vila kao životnih prebivališta. Kako je krenulo možemo očekivati i "Keopsove" piramide kao zagrobna boravišta.

Razvijena Europa kojoj težimo je uglavnom nadživjela takvu razinu samoreklame. Njeni interesi usmjereni su ka moći. Njoj je Hrvatska samo još jedan poligon za testiranje strogoće i vlastito pozicioniranje uz nezaobilazno dužničko ropstvo. Stoga je krajnje vrijeme da sami sebi pogledamo u oči i umjesto uglavnom ispraznog busanja u prsa nešto napravimo za Lijepu našu i budućnost generacija koje dolaze. Kako u lovstvu tako i u ribarstvu. Uvjeren sam da bi na stručnim osnovama savjesnim i transparentnim gospodarenjem nacionalnim dobrima, u konkretnom slučaju s divljači, znatno porasla dohodovna strana domaćeg bruto društvenog proizvoda uz porast standarda i respektabilno pozicioniranje RH u međunarodnoj zajednici. Mogli bi poput Galilea, a ne čekajući sudnji hropac uskliknuti "E ppur si muove - Ipak se kreće". Alternativa je da netko nakon dugog slijeda godina o ovim današnjim propustima zavapi poput Voltaire o Galileju koji je naredio da se iznad vrata Sv. Uficia stavi natpis: "Ovdje je sedam kardinala neznalica odlučilo baciti u tamnicu vodećeg mislioca Italije

u njegovoj sedamdesetoj godini i staviti ga na kruh i vodu zato što je poučavao ljude." Godine 1992. i Vatikan se javno ispričao zbog načina na koji je postupano s Galileom. Preostaje nada da će u Novoj 2017. godini netko "otkriti" da je i Hrvatska na zemaljskoj kugli koja se kreće oko Sunca. I bez isprika za propuste iz prošlosti od toga bi svi imali neupitne koristi. I lovstvo i bruto nacionalni dohodak.

Mjesec veljača, godina 2017. **SIGURNOST U LOVU – SAN ILI JAVA**

Objavljeno: Roman Safner (2017): Zašto nam se licemjerno podmeće pogibelj? Dobra Kob, 185, 14-15.

U vrijeme značajno izmijenjenih (iskrivljenih) kriterija prosudbe primarnih vrijednosti u društvu populizam postaje neprikosnovena vrijednosna jedinica. Sukladno rječniku hrvatskoga jezika (Anić,1998.) populizam je ideologija i društveni pokret koji povlađuje predrasudama, strastima i duhovnim dometima širih društvenih slojeva. Širi društveni slojevi primarno podrazumijevaju one koji o predmetnoj ideologiji koja im se prezentira nemaju nikakve spoznaje, vrlo skromne spoznaje i/ili sasvim pogrešne spoznaje stečene temeljem isto tako sasvim pogrešnih informacija. Dakako da se učestalim ponavljanjem upravo onoga što širi društveni slojevi žele čuti, tj. populizmom njihove strasti i osebusni duhovni dometi dodatno potpiruju.

Uvjeren sam da se uglavnom radi o svjesnoj (namjernoj) manipulaciji, a u manjoj mjeri o nesvjesnoj nespretnoj interpretaciji. Dio tog populizma razvidan je i u tekstovima o lovu koji ga prezentiraju kao nadasve riskantnu i po život opasnu aktivnost. Učestalim isticanjem mogućih, a samo rijetko ostvarenih nezgoda, među širim društvenim slojevima se stimuliraju prikrivene strasti i razbuđuju nedefinirani duhovni dometi. Njihov antagonizam (nepomirljiva/potpuna oprečnost) spram lovu, a indirektno i prema ukupnom lovstvu tako doseže gotovo nevjerojatne razmjere. Pri tome nema sumnje da je ljudski život, barem u teorijskim razmatranjima na vrhu ljestvice naših prioriteta. Također nije sporno da mu je uz bok i zdravlje. Stoga je i poželjno i pohvalno, a gdje god je to moguće i pravovremeno s ciljem sprječavanja upozoriti na svaku ugrozu života ili narušavanja zdravlja.

Lov je svakako aktivnost u kojoj je opasnost po život i zdravlje sudionika značajno naglašenija no u ostalim segmentima lovstva. To nikako ne znači da lov spada u riskantnije aktivnosti od brojnih izazova s kojima se gotovo svakodnevno susrećemo. Od javnog prometa, elementarnih nepogoda, terorizma, uzročnika bolesnih stanja. To također ne znači da je lov opasan i da je živ i zdrav povratak iz lova pitanje sreće, slučajnosti. Niti je lov sinonim lovstvu (lovnom gospodarenju) niti su izrazito rijetke nezgode u lovu uobičajeni obrazac nesigurnog rukovanja s vatrenim oružjem. Lov je ozbiljan gospodarski segment lovnog gospodarenja (lovstva) kojim se primarno bave hobisti i rekreativci, a s ciljem zadovoljenja osobnih pobuda i osobne razonode.

Oni u lovu, a što podrazumijeva i rukovanje lovačkim vatrenim oružjem nalaze ispunjenje svojih želja i ambicija. Da bi sudjelovali u tim aktivnostima moraju proći odgovarajuću naobrazbu i svoja znanja i vještine dokazati pred odabranim stručnim povjerenstvom. Povrh toga su tijekom lova uglavnom pod paskom od ovlaštenika prava lova delegiranim lovnikom koji nadzire primjerenost ponašanja i slušanja zapovijedi, nošenje odgovarajućih sigurnosnih oznaka (reflektirajućih traka i prsluka) do odgovornog i sigurnog rukovanja oružjem. Zadatak lovnika je da nedolične aktivnosti spriječi već u ranom začetku, a primjerenima omogući užitak organiziranog lova. Uz poštivanje zadanih pretpostavki moguće ugroze u lovu postaju zanemarive, a što i široj javnosti uskraćuje izvore zlokobnih predrasuda i neprimjerenih strasti.

Stoga sam mišljenja da je edukacija jedina prava alternativa licemjernog populističkog zavođenja/obmanjivanja širih društvenih slojeva sa strahovima lovčevih aktivnosti. Sustavna, objektivna, stručna, ne agresivna, i stalno prisutna, cijelo životna. Jer kvalitetno educirani lovac primarni je jamac maksimalne sigurnosti u lovu.

Mjesec siječanj, godina 2017. **OSNOVE LOVSTVA – novi priručnik za obrazovanje kadrova u lovstvu**

Objavljeno: Roman Safner (2017): „Osnove lovstva“ za svakoga. Dobra Kob, 185, 65.

Podržavam mišljenje onih koji smatraju da je normalno da čovjek koji je zaokupljen nekim poslom dijeli svoja znanja i vještine drugima, mlađima i neiskusnijima. Koliko god se kritike takvog poučavanja katkad čine opravdanima normalno je da stariji i iskusniji poučava nove naraštaje poslu kojim se bavi. Na tim osnovama, a pod čvrstom rukom idejnog začetnika, autora i urednika Davora Martića i brojnom plejadom suradnika nastao je i novi priručnik za obrazovanje kadrova u lovstvu Osnove lovstva. Ova je knjiga specifično putovanje kroz mnoga pitanja djelatnosti u vezi s lovom, zaštitom i prehranjivanjem divljači te hvatanjem ili odstranjivanjem životinja iz prirode.

Napisana je čitljivim, a istovremeno stručnim rječnikom i u njoj se povezuju teme iz lovačke etike i lovačkih običaja, sigurnog lova, poznavanja divljači, ishrane i prihrane divljači, uzgoja divljači, uređivanja lovišta, lova divljači, lovačkog oružja, streljiva, lovne balistike i optike, korištenja divljači i njenih dijelova, ocjenjivanja trofeja divljači, lovne kinologije, bolesti divljači, opreme za lov(ca) te knjiga i časopisa. Rekapitulacija cijelog lovstva prezentirana je u predgovoru, tj. u uvodu.

Ovo je knjiga koja osim edukativnog značaja navodi čitatelja na razmišljanje jer čovječji mozak prilagođen je životu lovca i sakupljača. Međutim, svijet u kakvom danas živimo radikalno je drugačiji. Zato nastaju sistematske greške u mišljenju – greške koje mogu nanijeti veliku štetu karijeri i sreći pojedinca ali i cijelih zajednica. Mnogi su od nas naime skloni osuđivanju i prije nego što se upoznaju s činjenicama. No, kada bi trebali suditi svojima sigurno

bi došli u dilemu. Stoga ovu knjigu treba svakako pročitati jer upozorava i navodi na razmišljanje kako se ponašati prema drugima, prema nacionalnom dobru i okolišu koji nas okružuje.

Knjiga nije namijenjena samo lovnim pripravnici već i stručnjacima i svima onima koji se žele dodatno obrazovati ili opetovano podsjetiti osnovnih premisa odnosa čovjeka prema prirodnim dobrima i životnom okruženju. Napisana je tako da su složena i trajna pitanja koja se u njoj otvaraju dostupna široj javnosti. Naravno da ne daje odgovore na sva pitanja, ali ponuđeni načini prezentacije o njima, osim što su zanimljivi za čitanje upućuju i na moguća rješenja. Oni nas dovode do same srži činjenica koje nas često mogu zavarati i odvesti na pogrešnu stranu, ali i zamutiti sliku stvarnosti, da bi nam zatim otvorile oči. Kao rezultat te spoznaje, shvaćamo u kojoj mjeri je naš svakodnevni život određen našim osobnim načinom razmišljanja. Promijeniti nečije mišljenje o nečemu važnome može biti iznimno težak zadatak. Za to treba prodrijeti u tajnu načina kako ljudi zapravo dolaze do čvrstog mišljenja o nečemu i što se mora dogoditi da bi se ono promijenilo?

Ugledavši svijetlo dana knjiga je postala dostupna javnosti. Svojom dostupnošću omogućila je čitateljima pravo da izraze svoje mišljenje o pročitanoj. Onima kojima se pročitano sviđa da izraze svoje pravo da im se pročitano sviđa, a onima kojima se ne sviđa da izraze svoje pravo da im se pročitano ne sviđa. Budući da se danas većina potencijalnih kupaca o bilo čemu, pa i o priručniku, može informirati preko društvenih mreža sve što se objavljuje online – na nezavisnim, privatnim blogovima, forumima ili Facebooku dobiva na značenju. Taj trend će samo rasti pa stoga nije vrijeme za suzdržavanje od izražavanja vlastitih mišljenja, dojmova i iskustava. Zadatak je čitatelja da svoj doprinos razgovoru, a onih koji se raspituju da na temelju prikupljenih informacija donose vlastite odluke i prosudbe. Pri tome se ne brani niti ne osuđuje niti knjiga niti autor(i) već se iznosi osobni stav čitatelja. Dakako da uvijek

treba ostati svjestan da je samo dio populacije nečija publika. Stoga ću citirati Ivu koja je na svome blogu napisala: „Dakle, pišite i pričajte iskreno što god vam je na srcu. Nekome će to biti super, nekome neće. Papir trpi sve, a internet trpi još i više. Nema veze ako ste jedini koji izražava određeno mišljenje. Možda zapravo niste jedini. Možda ste tek prvi i možda je dobro što je tako. Što me podsjeća na riječi koje sam čula od svog tate, a koji je to negdje pročitao, ali se, kako sam kaže, ne može sjetiti gdje: Svi su bili na mojoj strani. Zato se čamac prevrnuo“. Istovremeno je pravo autora da se s tuđim mišljenjima slaže(u) ili ne slaže(u) ali da pod svaku cijenu brani(e) pravo na svačije mišljenje. Koliko su navedene opservacije o knjizi Osnove lovstva samo izdvojeno mišljenje ili statistički opravdana procjena prosječnog čitatelja, pokazat će vrijeme. Ono što ni vrijeme neće moći osporiti jest činjenica da je izlaskom ove knjige naša, prvenstveno lovačka literatura, obogaćena neospornim novim vrijednostima. Istovremeno, a glede vrlo bogatog opusa urednika i ovog priručnika za obrazovanje kadrova u lovstvu možda je vrijeme da u nekom kraćem predahu pokuša isplanirati čime da se počne drogirati kako bi stigao odraditi još toliko toga što mu je na pameti.

Mjesec veljača, godina 2017. **VUK DLAKU MIJENJA ALI ĆUD NIKADA**

Objavljeno: Roman Safner (2017): Divljač i lovstvo nisu nacionalno blago! Dobra Kob, 186, 12-13.

Brojna narodna mudrost kao i brojne uzrečice uglavnom su nastajale iz nekih stvarnih životnih situacija. U nemalom broju njih spominju se i životinje, a među češćima i vuk. Iako je vuk kao zaštićena životinjska vrsta samo uvjetno vezan s lovstvom (odobreni odstrjel) uzrečice vezane uz njegov lik i djelo primjenjive su i na lovstvo. Među češće korištenim su i one da vuk dlaku mijenja ali ćud nikada te da je čovjek čovjeku vuk. Mijenjanje dlake nije sporno jer se radi o sezonskom obilježju svih dlakavih životinja kao urođenom mehanizmu prilagodbe vremenskim uvjetima i stanju okoliša u nekom staništu/lovištu. Ćud je pak ukupnost temperamenta, karaktera i nagona; narav, priroda kad se radi o čovjeku i životinji. Lisičja ćud sinonim je za lukavost, zečja za plašljivost, a vučja za krvoločnost. Dakako da su pridodani sinonimi rezultat ljudskih promišljanja, a iz čega se može iščitati da za razliku od većine životinja ćud čovjeka nije jednoobrazna već promjenjiva, prilagodljiva. Vuk je dakle uvijek krvoločan. A biti krvoločan podrazumijeva želju za nečijom krvlju. Stoga i nije teško zaključiti za čijom krvlju žudi čovjek koji je drugom čovjeku vuk. Budući se radi o metafori (jezični izraz koji ima preneseno značenje) i krv može biti sinonim za mnogo toga što u život čovjeka unosi nemir, nespokoj te remeti krvni tlak. Dovoljan je samo letimičan osvrt na našu svakodnevicu pa da se krv uznemiri pa čak i počne lediti u žilama.

I dok se s jedne strane formiraju brojna, nerijetko vrlo glomazna Povjerenstva uglavnom s ciljem da se ozakoni unaprijed predviđeno s druge strane se pripremaju i donose razni Pravilnici, Odluke, Zakoni, pa i opširna stručno/znanstvena dijela bez konzultacija sa strukom. S onima koji problematiku najbolje poznaju, a koje će nesuisli dokumenti najviše uznemiriti/unazaditi. Trenutno

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike dovršava novi Pravilnik o naknadi štete od životinja strogo zaštićenih vrsta bez koordinacije s lovstvom. Nekome se ipak učinilo da bi neke teme mogle biti vezane uz lovstvo i lovnu kinologiju pa me je osobno vrlo ne službenom elektronskom poštom, a potom i telefonski zamolio za par odgovora. Glede načina kako su mi pitanja upućena u svojim odgovorima sam naznačio da se radi isključivo o izrazu dobre volje i da su odgovori neobvezujući. Dakako da sam izrazio nezadovoljstvo i s načinom komunikacije i s ne uključivanjem u izradu dokumenta upravo onih koji problematiku „najbolje“ poznaju. Također sam istaknuo da čvrsto zastupam stajalište da je gospodarenje neupitno bolja, svrsishodnija i sveobuhvatnija mjera zaštite od cijelog niza uglavnom rigidnih zabrana.

Istovremeno je HAZU (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti) početkom godine izdala dugo pripremano opširno djelo naslova Hrvatsko nacionalno blago. Da li slučajno i/ili namjerno divljač i lovstvo su izostavljani. Ne samo izostavljeni već i reakcije uvaženih stručnjaka/znanstvenika na ukazane propuste lede krv u žilama. Prema njihovom promišljanju lovno gospodarstvo je veliki biološki i gospodarski potencijal Republike Hrvatske, ali je i specifično i svakako ima mjesto u budućim (slijedećim) izdanjima knjige Hrvatska bogatstva, ali kao zasebna cjelina, ne ni unutar poljoprivrede niti unutar šumarstva.

U ovakvim promišljanjima zanemaruje se notorna činjenica da je divljač i prema Ustavu i prema Zakonu o lovstvu (N.N. 140/05) dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu. Sukladno znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama u znanstveno područje Biotehničke znanosti kao polja su uvršteni i poljoprivreda i šumarstvo. Oba navedena polja među svojim granama imaju i lovstvo. Stoga sam uvjeren da je i divljač, a s njom se bavi lovstvo (lovno gospodarenje) nezaobilazni dio Hrvatskog nacionalnog blaga te da je njezinim izostavljanjem učinjen

propust. Za ovaj tekst je možda manje važno no izostavljeno je i pčelarstvo. Navedenim mišljenjem sam se obratio HAZU pokušavajući skrenuti pozornost/ukazati na uočene propuste kako bi se isti u nekoj narednoj ediciji ispravili. Uvjeren sam da je osnovna pretpostavka da se neki posao odradi kvalitetno, suvislo i u općem interesu uključivanje struke/stručnjaka u njegovu izradu. U protivnom nema dvojbe da je čovjek čovjeku najveći vuk.

Mjesec ožujak, godina 2017. **NOVI ZAKON O LOVSTVU U SABORSKIM KLUPAMA**

Objavljeno: Roman Safner (2017): Javnost "na repu". Dobra Kob, 187, 16.

Godine 2014. počelo se ozbiljno razgovarati o potrebitosti zahvata u Zakon o lovstvu. Iako su događanja u zemlji upućivala da su navještene promjene u bilo kojem zakonu primarno nametnute, uvjetovane neophodnošću prilagodbe europskim normama svakako je bila prisutna nada da će se promjene u Zakonu o lovstvu iskoristiti i za nacionalni probitak. Smatralo se da se najavom izrade novog Zakona o lovstvu otvaraju objektivne mogućnosti lovstvu da se velikim koracima uključi u diobu pozamašne europske otmotnice. Usprkos stanovitoj sumnji ili baš zbog nje, nagoviješteni rad na Zakonu o lovstvu predstavljao je pozitivan iskorak u brizi o nacionalnom bogatstvu. Koliko je nada o "iskoraku" bila nerealna i/ili koliko su očekivanja bila zanesenjačka pokazuje vrijeme. S današnjeg motrišta izgleda da je i lovstvo talac "mlade" demokracije. Vrijeme prolazi kao da se nas i ne tiče, a nacionalno dobro ostaje neiskorišteno za nacionalni interes iako nas samoobnovljivost prirodnih resursa svakodnevno podsjeća na propušteno. Istovremeno se stječe dojam da je neprimjereno korištenje nacionalnog dobra problem samo za one koji i dalje naivno vjeruju proklamiranom da je divljač dobro od interesa za RH i da ima njezinu osobitu zaštitu.

Pozivajući se na Ustav i Zakon o lovstvu divljač je dobro od interesa za RH pa je nedvojbeno i uspješno gospodarenje (briga, čuvanje) s tim dobrom od nacionalnog interesa. Činjenica da RH predstavljaju svi njeni državljani, a što uključuje i one koji su trenutno raseljeni diljem svijeta naglašava taj opći interes. Stoga je u najmanju ruku čudno, ne logično da se tako važnom nacionalnom blagu pristupa vrlo neozbiljno, površno i neodgovorno. Tom neodgovornom

ponašanju trebao je doći kraj novim Zakonom o lovstvu čija rasprava je netom (konačno) započela i u Hrvatskom saboru. Sklonost informiranja javnosti pa i uz prizvuke senzacionalizma privukla je i brojne medije koji su raspravi osigurali značajan medijski prostor. Nažalost, a uz časte iznimke izvjestitelji su uglavnom nekompetentni, vrlo površni i/ili potpuni ne poznavatelji tematike o kojoj pišu. Oni samo "odrađuju" svoj posao. A povijest nas uči da su upravo polupismeni najveća prepreka željenom napretku. Za razliku od polupismenih pismeni znaju o čemu pišu, dok ne pismeni najčešće vjeruju gotovo svemu napisanom. Bez obzira na objektivnost napisanoga, a budući da informacije dolaze iz sabornice, njihov odjek i znatiželja javnosti su unaprijed osigurani.

Prema iskustvenim pokazateljima svaki predmet kojem je posvećena povećana medijska pozornost i koji je prometnut u žižu dnevnih događanja završavao je "sumnjivim" rješenjima koja je u konačnici kreirala dnevno-politička birokracija. Sudeći temeljem novinarskih interpretacija o tijeku saborskih rasprava ista sudbina očekuje i novi Zakon o lovstvu. Poznavateljima lovstva sasvim je razvidno da o struci uglavnom raspravljaju laici, ne stručnjaci i/ili oni koji između lovstva i lova stavljaju znak jednakosti. Akceptirajući činjenicu da i HAZU (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti) marginalizira divljač, a koja je okosnica lovstva, ne uvažavajući ju kao nacionalno dobro, tijekom rasprave i ne začuđuje.

Slijedom novinskih natpisa rasprava o Zakonu o lovstvu slični javnim i saborskim raspravama koje su poput formiranih prekobrojnih Povjerenstava samo maske za izglasavanje upravo onih pretpostavki koje je slijedom radnog zadatka uz prijetnju otkazom, a uz sugestije nadređenog kojem je i taj predmet samo jedan od onih koje mora odraditi, odradio podređeni "činovnik". Uz ograničene osobne sposobnosti jer se uglavnom ne radi o "mudracu", on će taj zadatak obaviti u maniri profesionalca ugrađujući u dokument svoja osobna promišljanja modificirajući ih sukladno uputama/naputcima

nadređenog. A taj nadređeni je uvijek iz redova trenutno vladajućih pa je termin "dnevna politika" sastavnica svakog novog Zakona, Odredbe, Naredbe. Ono što djelomično ublažuje/amortizira propuste je pripadnost Hrvatske Europskoj zajednici koja će i u slučaju našega lovstva ozbiljno zaprijetiti i podijeliti "packe" ukoliko se neoprezno ugroze njeni predikati i oskvrnu njezine aspiracije o globalnoj podobnosti. Stoga će sadržaj i dalje biti strogo nametnut globalnim interesima dok će dobrobit nacije od nacionalnog dobra ostati samo forma za umirivanje javnosti. Takvim "podaničkim" rješavanjem onoga, uz ljude najvrjednijega čime zemlja raspolaže, a to je nacionalno blago, već smo "obilje" nacionalnog blaga sveli na gotovo beznačajne "mrvice". No budući da je Grinch ukrao „Božić“, a ovih dana naša predsjednica „labuđe jezero“ onda ne čudi da nam "dnevna elita" krade nacionalna bogatstva.

Mjesec travanj, godina 2017. **BORBA ZA ISTINOM NE VODI SE PUŠKOM**

Objavljeno: Roman Safner (2017): Koga nema, ni dila mu nema. Dobra Kob, 188, 8-9.

Bez obzira na neobjektivnu i neargumentiranu medijsku prezentaciju lovstvo i lov nisu sinonimi, a briga o životinjama nije isključivo u kompetenciji lovstva, tj. lovaca. Lovstvo je primarno gospodarska aktivnost kontrole, nadzora, zaštite i korištenja nacionalnog, uglavnom obnovljivog prirodnog dobra od interesa za Republiku Hrvatsku. Podrazumijeva uzgoj gospodarski značajnih vrsta divljači u ovisnosti o čimbenicima ambijenta (lovišta), zaštitu protiv šteta od i na divljači, uređenje lovišta i uzgajališta divljači, lovačko oružje, streljivo, opremu i balistiku, lov, lovnu kinologiju te lovno gospodarenje i organizaciju. Sve gospodarske aktivnosti su usmjerene k očuvanju biološke raznolikosti, održivosti korištenja prirodnih dobara, zaštiti prirodnih vrijednosti, staništa i divljih svojti i ekonomsku profitabilnost, a uz naglašenu brigu o zavičajnim vrstama i očuvanju prirodne ravnoteže.

Praktično lovstvo je primarno u domeni lovo ovlaštenika koji preuzete obveze ostvaruju preko svoga članstva koje primarno čine lovci. Lovci su zaduženi i za odstrjel divljači, tj. lov. Lov je dakle integralni dio lovstva, ali ne i njegov sveukupni usud (sudbina, kob). Iz priloženog je razvidno da je kroz lovstvo osmišljen veliki dio odgovornosti gospodarenja ekosustavom. Pri tome se nikako ne smiju zanemariti i brojni drugi neimari odgovorni za održivost tog istog ekosustava. Budući da su i životinje sastavnice tog ekosustava to samo potvrđuje činjenicu da briga o životinjama nije isključivo u kompetenciji lovstva, tj. lovaca.

Dakako da se unatoč zajedničkih konačnih ciljeva putovi za njihovo postizanje znaju razlikovati. Nekad samo u nijansama, a nekad i

dijametralno. Kako su različiti skupovi, okrugli stolovi, seminari i predavanja primjerena mjesta za prezentaciju vlastitih promišljanja o putovima dolaska do zajedničkog cilja u nastavku teksta iznosim osobna opažanja o jednom takvom predavanju. Predavanje naslova Dobrobit životinja – znanost, praksa i kako se razlikuje od prava životinja održano je 20. travnja 2017. godine u Medijateci Francuskog instituta u Zagrebu (Preradovićeve 5). Organiziralo ga je Hrvatsko prirodoslovno društvo, izdavač časopisa Priroda u sklopu ciklusa znanstveno-popularizacijskih predavanja pod nazivom Priroda u živo.

Predavanja sa slobodnim ulazom se organiziraju dvaput mjesečno, a većina je popraćeno člankom u časopisu Priroda, jednim od najstarijih časopisa za popularizaciju prirodnih znanosti u Europi, koji izlazi od 1911. godine. Tematiku predloženog naslova prezentirali su dr. sc. Irena Petak, dipl. ing. biologije, Robert Međugorac dipl. ing. glazbene pedagogije, studentica Petra Puvača, gđa. Tatjana Slatina i Ingeborg Bata, dr. med. vet. Dr. Irena Petak koja se već više od dva desetljeća znanstveno, stručno i primijenjeno bavi ponašanjem i dobrobiti životinja prisutnima je u svojoj prezentaciji ukazala da se dobrobit životinja temelji na znanstvenim istraživanjima.

Osnovni cilj takvih istraživanja je traženje odgovora na pitanje kako životinjama pod ljudskom skrbi omogućiti život bez boli i patnje. Istakla je da se znanje prikupljeno istraživanjima prenosi u zakonodavstvo. Diplomirani glazbeni pedagog Robert Međugorac aktivan u Pokretu za oslobođanje životinja i Veganskom pokretu nastojao je prisutnima objasniti/nametnuti koncept prava životinja kroz „filozofiju“ oslobođanja životinja od bilo kakvog korištenja od strane ljudi. U prezentaciji je naglasio da u svom istinskom obliku prava životinja s dobrobiti životinja dijele samo temelj u bioetici. Apsolventica ekologije na PMF-u Petra Puvača predsjednica i osnivačica udruge za zaštitu životinja Sedma od Devet svojom je

prezentacijom ukazala na praktične probleme s kojima se udruge za zaštitu životinja svakodnevno suočavaju. Osim fizičkih/materijalnih problema Petra je posebno naglasila i brojne etičke i moralne dvojbe. Gđa. Tatjana Slatina osnivačica i predsjednica udruge za zaštitu životinja Futura je iz svog kuta gledanja pokušala približiti tematiku suživota ljudi s alohtonim i invazivnim vrstama s osvrtom na uništavanje ekosustava.

Glavninu opservacija temeljila je na relaciji ovaca i (alohtonih) divljih svinja i jelena lopatara na otoku Cresu. Ingeborg Bata, dr. med. vet. osnivačica i predsjednica Udruge za zaštitu divljih životinja AWAP (Association for Wild Animals Protection) i Centra za zbrinjavanje divljih životinja predstavila je rad svojih asocijacija s naglascima na radosti uspjeha i brojne otegotne okolnosti djelovanja. Kao jednu od značajnijih otegotnih okolnosti istaknula je „podivljavanje“ poglavito mlađih dobnih kategorija divljih životinja zaprimljenih u stacionar, pa stoga i nemogućnost njihovog ponovnog puštanja u prirodu nakon uspješno završenog tretmana i rehabilitacije.

Zbog nekontrolirano produljenog trajanja izlaganja nekih predavača, a glede vremenske ograničenosti raspoloživog prostora/predavaonice izostala su pitanja iz publike, a stoga i bilo kakva rasprava/diskusija/polemika. Osobno sam mišljenja da su dijapazon tema unutar zajedničkog naslova, odabir predavača i predviđena satnica nadišli razinu jednokratnog vremenski ograničenog okupljanja. Izostankom mogućnosti bilo kakve komunikacije s predavačima svakako je umanjena objektivnost iznesenih misli, a što je poglavito kod nekih predavača zasigurno stvorilo pogrešnu iluziju o njihovoj elokventnosti i uvjerljivosti. Elokventnim i uvjerljivim su iznesene znanstveno utemeljene tvrdnje nakon provedenih egzaktnih istraživanja, a koje je moguće oboriti isključivo novim znanstvenim spoznajama. Dakako da se u današnje vrijeme i moderno zakonodavstvo bazira na znanju proizašlom iz relevantnih istraživanja. Za razliku od znanstveno-

stručnih argumenata na predavanju su iznesene i neke utopijske opservacije primarno temeljene na agresivnosti i samodostatnosti njihovih apologeta. I u tom tumačenju su kao i po pitanju suživota ljudi s alohtonim i invazivnim vrstama na temelju vrlo površnih i nadasve upitnih tvrdnji postavljene tendenciozne premise (pretpostavke), a koje su rezultirale sasvim provizornim i općenito neprihvatljivim zaključcima. Informacije o praktičnim aktivnostima, uspjesima, problemima i nedoumicama društava za zaštitu životinja i divljih životinja su s opravdanom dozom osobnih emocija ukazale na sraz prepoznatih potreba i želja, sa stvarnim mogućnostima. Mišljenja sam da je „prednost“ ovakvog skupnog javnog prezentiranja u suštini vrlo različitih problematika unutar jedne zadane teme u širini/raznolikosti i prezentiranog i načina prezentiranja.

Na znanstvenim, stručnim i/ili znanstveno-stručnim skupovima se susreću predavači uglavnom ujednačenog profila pa su i razgovori o prezentiranim temama uglavnom vrlo usmjereni, argumentirani i konstruktivni. Iako pod istim naslovom sudionici predstavljenog okupljanja bili su različitog profila i s različitim poimanjem naznačene tematike. Stoga sam uvjeren da je nakon svakog dijela predavanja bilo objektivnih razloga za diskusiju/razmjenu mišljenja.

Ovakvi javni nastupi su u suštini prilika da se na istom mjestu i unutar kratkog vremenskog intervala percipira dio širine ljudskih poimanja i raznolikosti pristupa istoj tematici. Učestalo javno ponavljanje određenih stavova/promišljanja poglavito o temama dostupnih i fakultativno bliskih širem krugu potencijalnih interesenata vrlo je uspješna metoda promicanja željene senzibilnosti i pridobivanja brojnih istomišljenika. Na istom tragu su i osmišljene promidžbene aktivnosti i oglašavanje u raznim medijima. Spomenuta metoda pretočena je i u narodnu mudrost prema kojoj i često ponavljana laž vremenom biva prihvaćena kao istina. Slijedom sveprisutne beskompromisne konfrontacije različitih promišljanja o

ekološkoj ugrozi, očuvanju biološke raznolikosti, dobrobiti životinja i njihovog prava i lovci (lovstvo) moraju radikalnije ući u tumačenje/obranu i popularizaciju svoje neosporne "eko održive" uloge u percepciji današnjeg statusa i budućih aktivnosti. Nema dvojbe da su kronologija njihove dosadašnje uloge i aktualna brojnost na njihovoj strani. Iako ta komparativna prednost nije zanemariva ona će bez permanentne svakodnevne aktivnosti/prisutnosti, borbe za istinom blijediti do neprepoznatljivosti. Koga nema ni dila mu nema. Budući se i željezo kuje dok je vruće mišljenja sam da su mlađe dobne skupine stanovništva one na koje primarno treba usmjeriti maksimalnu pozornost. Tome u prilog ide i nastojanje spuštanja dobne granice za polaganje lovačkog ispita.

Mjesec svibanj, godina 2017. **POZNAVANJE VRSTE KAO PRETPOSTAVKA USPJEŠNOG GOSPODARENJA**

Objavljeno: Roman Safner (2017): Trofejni euri na okidaču. Dobra Kob, 189, 10-12.

Lovištem se gospodari temeljem lovno gospodarske osnove kojom je određen i lovno gospodarski kapacitet za gospodarski značajne vrste divljači. Da bi se utvrdio lovno gospodarski kapacitet potrebno je za svaku gospodarski značajnu vrstu provesti bonitiranje ekoloških čimbenika (čimbenika ambijenta) lovno produktivnih površina. Lovno produktivne površine su dijelovi lovišta u kojima neka određena vrsta ima sve prirodne uvjete za obitavanje, hranjenje i napajanje, razmnožavanje i sklanjanje. Sve takve površine ne uzimaju se u cijelosti pri njihovu izračunu kao lovno produktivne, nego u određenim postotcima, a što je prikazano u „Stručnim podlogama za bonitiranje i utvrđivanje lovno produktivnih površina u lovištima Republike Hrvatske“. Gospodarski značajne i/ili glavne vrste divljači su one vrste koje u lovištu od prirode obitavaju odnosno koje se prvenstveno uzgajaju ili koje će se u tom lovištu uzgajati, a prema katastru (LGO2). Ostale vrste divljači koje prirodno obitavaju u lovištu ili se unose neposredno pred lov su tzv. ostale – sporedne vrste. Lovno gospodarski kapacitet, tj. najveći mogući broj gospodarski značajnih vrsta divljači koji se može uzgajati u lovištu, koji ne remeti prirodne odnose između divljači i zaštićenih životinjskih vrsta, te njihovih prirodnih staništa i gospodarskih djelatnosti određuje se bonitiranjem.

Bonitiranje je utvrđivanje bonitetnog razreda lovno produktivne površine na osnovi ekoloških parametara za svaku gospodarski značajnu vrstu posebno. Bonitet je dakle ocjena kvalitete ekoloških uvjeta u lovištu, tj. ocjena prikladnosti prirodnih čimbenika staništa za nesmetan život divljači. Osnovni ekološki čimbenici/elementi ambijenta čijom procjenom se utvrđuje bonitetni razred, a potom i

lovno gospodarski kapacitet su hrana i voda, vegetacija, kvaliteta tla, mir u lovištu i opća prikladnost. Nešto manje značajni klima i konfiguracija terena ocjenjuju se kao ostali čimbenici. Mogući broj divljači za koju ne postoje upute za bonitiranje kao i drugih životinjskih vrsta utvrđuje se procjenom. Sukladno propisanoj metodi evidentno je da je pravilna procjena staništa pretpostavka uspješnog/održivog gospodarenja. No, kako bi se ekološki uvjeti nekog staništa mogli pravilno vrednovati potrebno je poznavati i zahtjeve divljači za koju se bonitiranje provodi. Od njenih morfološko-anatomskih značajki i fiziologije do ekologije i ponašanja. Lovišta u kojima vladaju optimalni uvjeti za neku vrstu daju brojnu i kvalitetnu divljač, a time i značajnu ekonomsku korist. Zato je usavršavanje spoznaja o životinji i njenom optimalnom staništu od neprocjenjivog značaja.

Među učestalijom divljači u lovištima Republike Hrvatske je srna obična (*Capreolus capreolus*). Rasprostranjena je u gotovo svim područjima kontinentalne Hrvatske, a poglavito na području Like i Gorskog Kotara te gorja sjeverozapadne Hrvatske i Bilogore gdje šumske zajednice s dobro razvijenim slojem grmlja i niskog raslinja pružaju vrlo kvalitetne uvjete za njen razvoj. Najradije se hrane zeljastim biljem, nekim vrstama niskog grmlja (borovnica, vrijesak) i plodovima divljeg voća. No, brojnost im je najveća u krajoliku gdje se prepliću šume, livade i obrađene površine. Tako im je osim hrane koju nalaze u šumama dostupna i raznovrsna hrana na livadama i oranicama.

Raznovrsnost staništa značajna je i zbog različitog ponašanja u različitim periodima godine. Srne zimi traže mjesta za spavanje natkrivena krošnjom. Za vrijeme vrućina za odmor biraju mjesta s vlažnijim supstratom koji ih hladi, ili borave u žitima gdje su zaštićene od muha, obada i komaraca. U potrazi za hranom svakodnevno izlaze na pašu u polja ali ne udaljavajući se više od 200 metara od ruba šume. Prilikom izlazaka iz šuma mlada grla koja su

manje oprezna se duže zadržavaju na čistinama, da bi starenjem postajala sve opreznija izbjegavajući dulji boravak na otvorenom. Stariji srnjaci rijetko izlaze na velike čistine i livade. Oni za ispašu koriste male komplekse trave i to najčešće u najvećim guštarama. Iako odrasla grla pokazuju visok stupanj vezivanja uz teritorij u radijusu od 800 do 2000 metara u nekim staništima srne u jesen migriraju u niža područja, a na proljeće se vraćaju na svoj teritorij. Čini se da dubina snijega i dostupnost hrani nisu jedini uzroci ovih migracija. Također je prepoznato da dominantni srnjaci zaposjedaju, obilježavaju i brane svoj teritorij, a što je stanište lošije kvalitete mužjaci nastoje zaposjesti njegov veći dio.

Pretpostavlja se da je upravo pojava teritorijalnosti uzrok samoregulaciji broja srna na određenom području. Stoga su mlađi srnjaci u dobi od jedne do dvije godine često prisiljeni svoj teritorij tražiti izvan dotad nastanjenog područja šireći tako areal vrste. Dio mladih ženki također napušta mjesto kočenja, vjerojatno u potrazi za boljim staništima. Povrh toga između srna i drugih cervida (jelena) postoji konkurencija za korištenje prostora. U toj konkurenciji srne kao fizički slabija vrsta bivaju potisnute s boljih dijelova staništa. Ukoliko se uobičajenom ponašanju/socijalnoj strukturi dodaju i promjene u ekosustavu poput okrupnjavanja zemljišta i formiranja velikih poljoprivrednih površina lakše je razumjeti i promjene nekih bioloških osobitosti divljih životinja.

Tim promjenama se pripisuje i pojavnost „poljske srne“ prilagođene životu u polju. Ova ekološka forma za razliku od obične „šumske srne“ stalno prebiva na otvorenim prostorima i izbjegava veće šumske komplekse. Različitost ovih dvaju eko tipova očituje se i u prostornoj i u socijalnoj strukturi. Poljske srne zimi stvaraju daleko veća krda od šumskih srna. Krda poljskih srna broje nekoliko desetaka, pa i više od 100 grla. Od morfoloških razlika značajno je da srna koja živi na poljima ima nešto veću tjelesnu masu i masu rogova od šumske srne. Smatra se da je to rezultat boljih uvjeta

hranidbe, posebno za vrijeme formiranja rogova, i manje konkurencije ostalih „jelena“ na poljima. Rogovi poljskih srna su svjetliji, a analize ukazuju da postoje i uznapredovale promjene u anatomiji i fiziologiji želučano-crijevnog trakta i izmjeni energije u odnosu na šumsku srnu. Pretpostavlja se da su uzroci nastanka poljskog eko tipa nestanak velikih šumskih površina u srednjoj Europi i pritisak populacije srna u prekomjerno naseljenim šumama. Tijekom vremena je u populaciji srna koje su živjele na polju dolazilo do prirodnog isključivanja svih primjeraka koji se nisu prilagodili životu u novoj sredini i tako je ovo odvajanje genetski učvršćeno (mutacija). U lovištima RH pojava „poljske srne“ nije jače izražena.

Općenito su ovakve promjene uobičajeni evolucijski dio bioloških značajki životinja u koje spadaju promjenjivost, nasljednost, borba za opstanak i selekcija. Promjenjivost je pretpostavka raznolikosti biljnog i životinjskog svijeta na zemlji, a podrazumijeva promjenu oblika početnog materijala tijekom razvoja. Javlja se u formi jednostavne promjenjivosti (zakržljalost, neuhranjenost) i degeneracija (albinizam, loš rast rogova) kao nenasljedna i/ili u formi mutacija (uvjetovana vanjskim čimbenicima) i kloniranja (umjetno izazvana) kao nasljedna promjenjivost. Zahvaljujući nasljednosti jedinka slični svojim roditeljima. Borba za opstanak zalog je opstojnosti najsposobnijih, a pretpostavka opstanka su dobra kondicija i dobra konstitucija (građa). Dakako da je borba za opstanak nerazdvojiva od kvalitetnog odabira roditeljskih parova, tj. selekcije. U lovstvu (lovu) ta uloga odabira sve je manje pod nadzorom prirode, a sve je više nadzirana lovnim gospodarenjem. Prirodnu selekciju sve više zamjenjuje kontrolirana – umjetna selekcija.

Poznavanje morfološko-anatomske značajke, fiziologije, ekologije i ponašanja i kod takve djelomično antropogenim aktivnostima oblikovane divljači (životinje) preduvjet su za pravilno vrednovanje ekoloških uvjeta staništa kod bonitiranja, tj. procijene lovno

gospodarskog kapaciteta. Već na osnovi naznačenih samo nekoliko razlika unutar populacije iste vrste je sasvim razvidno da niti sve srne nisu jednake i da stoga zahtijevaju različite uvjete ambijenta kao optimalne uvjete staništa, tj. lovno produktivnih površina. Nema dvojbe da bi uvažavanje uočene razlikovnosti doprinijelo kvalitetnijoj procijeni bonitetnog razreda, a time i lovno gospodarskog kapaciteta. To bi u konačnici unaprijedilo gospodarenje srnama kao gospodarski značajnom vrstom divljači, odnosno ukupno lovno gospodarenje dobrom od interesa za RH. Dakako da su slični postulati praćenja biološke promjenjivosti i ostalih vrsta divljači i prilagođavanje gospodarenja uočenim promjenama nezaobilazni, gotovo ultimativni. Vrlo prepoznatljiv primjer takvog pristupa su neke nama susjedne države koje s nama dijele gotovo jednaka prirodna bogatstva, a već su značajno modificirale svoje lovno gospodarske mjere. Uvažavajući uočene biološke promjene na divljači i sukladno promjenama u ekosustavu prilagodile su period lovostaja, odnosno početak i kraj lovne sezone novo nastalim uvjetima.

Kod nas su nažalost znanost i struka marginalizirani pa i ne predstavljaju relevantnog sudionika u odlučivanju i kreiranju okvira lovnog gospodarenja. Stoga je za pretpostaviti da je obrazloženje najnovijeg Pravilnika o izmjenama Pravilnika o lovostaji, kojim se određuje da lov srnjaka počinje petnaestak dana ranije (16.04.) nego što je počinjao do sada, što će, kako se tvrdi, pogodovati snažnijem razvoju turističkog lova i zadržavanja lovaca u domaćim lovištima, samo nepromišljena izjava nekih čelnih ljudi zaduženih za lovstvo. Vjerojatno se radi samo o neupućenosti i populizmu. Ukoliko su lovni turizam i fiktivno približavanje/izjednačavanje termina lova/lovostaja sa susjedima „pro-forme“ jedini kriteriji promjene onda je cijelo lovstvo talac nedefiniranog imaginarnog profita, a čime se marginalizira i radikalno obezvjeđuje njegova osnovna i neupitna uloga u promicanju interesa životinja te održivosti biološke raznolikosti i eko sustava Republike Hrvatske.

Ekonomska eksploatacija dobra od interesa za Republiku Hrvatsku ne samo da nije sporna već je i poželjna, no ona ne može i ne smije biti ispred brige/očuvanja tog istog nacionalnog dobra. Pretpostavljam da parametri naznačeni u Pravilniku o lovostaji prije naznačenih izmjena nisu bili provizorni već definirani sukladno znanstveno-stručnim podlogama. Pa i ukoliko sam u zabludi glede metodike definiranja stavki iz Pravilnika, siguran sam da je javno tumačenje/pravdanje donesenih izmjena u negativnoj korelaciji s naporima za buđenjem senzibiliteta javnog mijenja prema lovstvu i lovu.

Mjesec svibanj, godina 2017. **I PSE UBIJAJU IZ MILOSRĐA, ZAR NE?**

Objavljeno: Roman Safner (2017): Psi u slijepoj ulici. Dobra Kob, 189, 14-16.

Nema dvojbe da je pluralizam mišljenja poželjan i neprikosnovena pretpostavka svekolikog napretka. Unatoč toga i bez obzira na ideologiju i politiku svi bi morali podržati nultu toleranciju kao standard ponašanja u društvu. Dakako da pluralizam šireći javnu misao nerijetko zaluta i u svoju suprotnost pa umjesto napretka kreira tapkanje u mjestu i/ili nazadovanje inače propulzivnih i nadasve konstruktivnih pomaka k novim ili obogaćivanju provjerenih vrijednosti. Stoga je u uređenim sustavima uspostavljen hijerarhijski ciklus odlučivanja i ponašanja (Zakoni, Pravilnici, Odluke, Naredbe, ...) s ciljem prepoznavanja boljitka. Dokle god je isti neovisan o dnevnoj politici, populizmu, predrasudama, lobiranim pretpostavkama, a temeljen na suvremenim znanstvenim spoznajama i struci riječ je o napretku. Iako se trenutno čini benignim (bezbolnim, bezazlenim) i ne vrijednim značajnije reakcije novi Zakon o životinjama, trenutak njegovog donošenja, sudionici njegovog kreiranja i razdraganost zakonodavnih i izvršnih čelnika još je jedan u nizu populističkih dodvoravanja i kupovanja dijela, prvenstveno neinformiranog i ne upućenog javnog mijenja.

I opet o nečem „imaju stav i oni koji nemaju pojma“ potpuno zastranivši prirodoslovne ili biomedicinske postulate. I taj je Zakon ustvari odraz mnogo širih agresivno agitacijskih aktivnosti sve brojnijih nevladinih asocijacija temeljenih na vrlo upitnim filozofijama i uglavnom dobrano financiranih iz raznih, pa i međunarodnih izvora. Takve skupine su od relevantnih državnih institucija neprimjereno preferirane uključivanjem u donošenje zakonskih normi bez znanstveno-stručnih osnova. U razvijenijim dijelovima Europe takve su filozofije prisutne ali su odvojene od državotvornih i opće usvojenih kriterija vrednovanja. Postojeći

Zakon o zaštiti životinja temeljen je na „dobrobiti“ životinja dok se novim potencira „pravo“ životinja zakamuflirano terminom „zaštita“. Nije li u najmanju ruku neobično da se prvi čovjek poljoprivrede raduje što je iz njegovog sektora isključena vrlo komercijalna djelatnost uzgoja nekih životinjskih vrsta? Nije li najnovijom odlukom o zabrani eutanazije prekobrojnih, vlasnicima neželjenih kućnih ljubimaca, za javnost uveden još jedan namet? U navedenim razlozima „razdraganosti“ nedvosmisleno se iščitava da su odgovorni u potpunosti zamijenili pro Europsko usmjerenje k dobrobiti životinja s tzv. pravima životinja. Ta dva smjera dijametralno su suprotna i u značajnoj negativnoj korelaciji.

Postoji znatna razlika između "animalwelfare" (dobrobit životinja) i "animalrights" (prava životinja). Dobrobit životinja je prirodoslovna/biomedicinska znanost, čiji se rezultati istraživanja ugrađuju u zakonodavstvo. Cilj dobrobiti životinja je da životinje pod ljudskom skrbi žive bez boli (fizički parametar) i patnje (psihički parametar) što predstavlja dominantni koncept u društvu. Prava životinja su filozofski koncept koji se ostvaruje kroz aktivizam (oslobođenje životinja), a vezan je s obveznim veganstvom. Naše društvo ne daje životinjama nikakva prava, te je to samo koncept prema kome aktivisti teže.

Cilj djelovanja je oslobođenje životinja od svakog oblika ljudskog korištenja, tj. svijet bez ljubimaca, bez farmskih životinja, bez iskorištavanja prirodnih resursa, itd. U ovome trenutku razvoja ljudskog društva i svijesti, prava životinja (animalrights) su koncept poput "Utopije". To je idealistički pogled na svijet koji nažalost još nismo uspjeli ostvariti ni u međudnosu ljudi, jer još uvijek nemamo jednakost rasa, spolova, itd. Glede očuvanja bioraznolikosti trend dobrobiti (animalwelfare) je povratak izvornih pasmina koje jedine mogu u raznim klimatskim područjima Europe slobodno izaći na pašu (za razliku od komercijalno korištenih pasmina). S druge strane, veganstvo znači izumiranje svih pasmina, a nestanak europskih

pašnjaka značio bi potpuni gubitak svih pašnjačkih životnih zajednica (smrt biljaka i životinja) u Europi. Neznanje, neupućenost, zavedenost, neinformiranost ne mogu biti alibi za manevriranje u jednosmjernoj ulici u protivnom smjeru, jer to predstavlja životnu ugrozu i onima koji se drže reda.

Za pretpostaviti je da će ovom novom zakonskom odredbom o zabrani eutanaziranja napuštenih pasa i inih kućnih ljubimaca kojima se duži vremenski period nije našao udomitelj povećati broj lualica. Glede spoznaje da će se netko za njih u potpunosti pobrinuti, a i sigurno im neće doći glave, vlasnici će se neželjenih ljubimaca rješavati još lakše nego ranije. Problem je naročito izražen u naseljenim (ne lovnim površinama) jer će sukladno Zakonu o lovstvu u lovištima takve životinje „skitnice“, za dobrobit divljači, biti uklonjene. U sinergiji s propisanim uvjetima dobrobiti životinja, a što pretpostavlja i osiguranje odgovarajućih uvjeta držanja, niti organizirana skloništa zbog ograničenog prostora neće moći zaprimati sve napuštene životinje. Iako istina zna izgledati „grubo“ i „bezosjećajno“ ali sukladno nekim površnim proračunima zbrinjavanje jednog prosječnog psa tijekom deset/dvanaest godina života vlasnika košta preko 50.000,00 kuna. Da su zagovornici filozofije "prava" životinja, koje je sada pretočeno u novi Zakon o zaštiti životinja, i njihovi mentori na sebe preuzeli odgovornost, danas se o tome uopće ne bi govorilo, a i ne istomišljenici bi im bili zahvalni. Samo se trebalo angažirati da se već propisane zakonske obveze uredno izvršavaju (čipiranje, udomljavanje, ...).

Nastavimo li smjerom kojim smo krenuli u zemlji će se zasigurno uskoro osnovati i nevladina asocijacija *Animalrights* s uglemom na *Human rights*, a pod pokroviteljstvom nekoga iz državnog vrha (predsjednica, premijer). Za koju godinu te dvije asocijacije sukobljavat će se samo oko veličine (debljine) državne omotnice za svoj komotan rad. U svim drugim pravima biti će posve izjednačene. Pokrenut će se vjerojatno i zahtjev da se „prava“ životinja unesu i u

Ustav Republike Hrvatske. Sva ta događanja glede novih paradigmi u izglasanom Zakonu o zaštiti životinja za sada su na marginama lovstva i lova. Lovački psi su uglavnom pod ingerencijom lovaca i stoga se samo sporadično, ukoliko su kao kućni ljubimci bili u vlasništvu ne lovaca, zatiču u skloništim. No sredstva koja će se izdvajati za provedbu novih odluka svakako će ići i iz džepova lovaca.

U očima prosječnog čitatelja je autor ovoga teksta vjerojatno doživljen kao mrzitelj životinja iako mu je i profesionalni i privatni život stalno vezan za životinje. Kao agronom je naučio da je "dobrobit", život bez bola i patnji, primarna pretpostavka uspješnog uzgoja jer se samo s takvom životinjom postižu optimalni željeni rezultati. Stoga je dobrobit životinja pod terminom gospodarenja ugrađena u same temelje agronomske struke i ista se uvažavala od iskona. Dobrobit životinja prepoznata je i stalno je prisutna i u lovstvu. Samim činom formiranja lovišta se sukladno karakteristikama vrste ocjenom čimbenika ambijenta (bonitiranjem) njene lovno produktivne površine određuje njena poželjna gustoća (lovno gospodarski kapacitet). Dobrobit je prisutna i prilikom odstrjela. Naime etika i moral nalažu da se divljači tijekom njezinoga života osiguraju optimalni uvjeti za reprodukciju, rast i razvoj, a kada joj se oduzima život da se to učini propisanim alatima, tehnikama i metodama kako bi sam čin usmrćivanja bio što kraći (bezbolniji). Za razliku od dobrobiti „pravo“ životinja je još jedna od filozofskih misli čiji se prosperitet gradi prvenstveno isključivošću i agresivnošću. Kao i nebrojeno puta do sada kada je Europa takve nasrtaje marginalizirala mi smo opet podlegli manipulaciji.

Glorificiranje i beskonačno oduševljenje izglasanim zakonskim rješenjima samo je privid napretka i izrazito visoka cijena nepromišljenosti. Nema dvojbe da će nas zbog učinjenoga neki "susjedi" tapšati po ramenima istovremeno se podsvjesno izrugujući našoj lakovjernosti. Indolencija, nonšalantnost i nezainteresiranost odgovornih za očuvanjem tradicijskih vrijednosti razložnih relacija i

usavršavanja odnosa čovjek - životinja postali su sami sebi teret. Čak se u Hrvatskoj više i ne radi samo o pasivnom gubljenju tla pod nogama već se i na razini državnih institucija promovira u znanosti i struci argumentirano osporavana ideologija o pravima životinja (Etnografski muzej u Zagrebu, svibanj 2017.). Autor ovoga članka je skupio dovaljan broj godina i životnog iskustva i zna da se onoga koji ukazuje na probleme često automatski etiketira kao mrzitelja Hrvatske, politički angažiranog ili nešto slično. To je svakako puno jednostavnije od argumentirane razmjene mišljenja. No u vrijeme dnevnih apsurdna netko mora i na njih ukazati, ne unatoč, već upravo stoga što je pluralizam mišljenja poželjan i neprikosnovena pretpostavka svekolikog napretka.

Mjesec lipanj, godina 2017. **MALA BARA PUNA VELIKIH KROKODILA ILI MALO LOVIŠTE PUNO „ZAŠTIĆENIH“ VUKOVA**

Objavljeno: Roman Safner (2017): U maloj bari plivaju krokodili. Dobra Kob, 190, 16-17.

U brojnim zemljama svijeta u kojima žive krokodili na jednakoj su razini zaštite kao što je vuk u Republici Hrvatskoj. A vuk je u RH zaštićena, potencijalno ugrožena vrsta. No, ovo nije priča niti o krokodilima niti o vukovima. Ovo nije priča niti o politici niti o političarima. Ovo nije priča niti o zaslužnima niti o uhljebima. Ovo je priča isključivo o ljudima, o moralu i o etici. O onim vrijednostima na kojima počiva lovstvo i u koja se zaklinju lovci. O vrijednostima koje ne ovise o zakonima i pravilnicima. Koje se ne kupuju i ne prodaju. Oko kojih nema dvojbe. O vrijednostima na kojima počivaju brojne zajednice. Od onih najprimitivnijih do ovih današnjih, najsuvremenijih. To su neprikosnovene opće prihvaćene vrijednosti. U ljudskom svijetu te su vrijednosti moral i etika.

Moral je skup navika, nepisanih društvenih normi, načina ponašanja, komunikacija koji se zasnivaju na običajima i općenito prihvaćenim mjerilima vrednovanja postupaka koji nekoj zajednici omogućuju da živi i napreduje. Povijesno je određen uvjetima života zajednice, kulturnom tradicijom i religijskim predodžbama. Unatoč stanovitoj relativnosti moral je važan čimbenik društvene kohezije i regulator odnosa među ljudima. Karakterizira ga svojevrsno unutrašnje stajalište, u kojem, uz svjestan izbor vrijednosno određenih postupaka, djeluju i emotivni, voljni čimbenici, te odgojne zasade. Današnji post-moderni relativizam poravnava vrijednosti i snaži pokušaje da se promijeni razlog postojanja. Politička korektnost drži apsolutni primat nad istinoljubljem, a u vrhu prioriternih ciljeva je maksimalizacija profita. I dok je moral konkretni oblik ljudske slobode normiran pravilima ponašanja među ljudima, etika

predstavlja filozofsko i teoretsko shvaćanje morala. Etika, skup načela moralnoga (čudorednog) ponašanja nekoga društva ili društvene skupine, je filozofska disciplina koja istražuje moralne težnje i ciljeve, te izvore i temelje morala. Etika je znanost o moralu, o ljudskom vladanju. Nema dvojbe da je tehnologija ljude udaljila od morala i da smo nakon pada Berlinskog zida (1989.) suvremenici sasvim nove, globalno nametnute etike koja pretendira postati normativnom. Etikom koja praktički već vlada i kojoj se oduprla tek zanemariva manjina. Pa iako etika i moral etimološki i semantički znače isto vremenom su im se pridavala raznolika značenja.

Tako su se među nazivima etika i moral pojavile neke sekundarne razlike, koje su prihvaćene od mnogih teoretičara i praktičara. Stoga se moral može definirati kao sveukupnost važećih moralnih normi, prosudbi i institucija, odnosno skup pisanih i nepisanih pravila o ponašanju ljudi, temeljenih na etičkim normama. Etika je odlika ljudi, a ne organizacija, relativna je, a ne apsolutna, i etičko ponašanje se razlikuje od osobe do osobe. I u životinjskom svijetu, unatoč svakodnevne borbe za opstanak slijede se određena pravila ponašanja. Znanost o ponašanju životinja je etologija.

I dok životinje te vrijednosti ne mijenjaju čovjek ih modificira sukladno vlastitim interesima. Ti interesi najčešće nisu zajednički već su vrlo subjektivni i osobni. I ukoliko su takvi porivi dio nečije osobnosti i doprinose njegovom statusnom rangu taj će svesrdno potencirati njihovu ekspresiju. Intelektualna nadmoć svakako je dodatni statusni stimulans. Gdje se zločinačka intelektualna nadmoć udruži tu moral i etika zajednice prestaju. Tada osobni moral i/ili moral skupine prelazi u licemjerstvo (licemjerje, dvoličnost ili hipokrizija). Ističu se uvriježene moralne vrijednosti zajednice ali ih se svjesno sustavno krši. Pravo lice prikriva se iza moralnih i ispravnih stavova. I osim vrlo izdvojenih i vrlo rijetkih situacija ništa nije slučajno, i uglavnom je sve zakonski „pokriveno“. I izabrano

Povjerenstvo i konsenzus odluke. Izdvojena mišljenja se i ne spominju. Eventualna naknadna prozivka pravda se neupućenošću, tuđom odgovornošću i/ili zavedenošću. Ukoliko se temeljem prozivki neke nepravilnosti i utvrde, a obično se radi o pozamašnim „omotnicama“, rasvjetljavanje takvih nedjela obično rezultira zastarom. Dok psi laju, karavane prolaze.

U ovoj priči uvjetna pokrivenost prilagođenom zakonskom regulativom samo je sporedna tema. U suštini, zakon je pokušaj da se opiše moral i da se na taj način formaliziraju određena pravila koja bi trebala osigurati prosperitet zajednice. I upravo je formalizam i glavni problem svakog zakona jer je vrlo teško opisati i obuhvatiti sve moguće situacije koje bi sukladno moralu zajednice trebale biti regulirane. Ali, da bi određeni zakon bio općeprihvaćen mora imati uporište u moralu zajednice. U protivnom zakon ne vrijedi, neće se poštovati niti provoditi, a previše zakona koji se ne provode znači bezakonje. Pri tome se ne može zanemariti da sadržaj slijedi iz procedure te je njen značaj u javnosti izrazito važan. Iz formalizma proizlaze i famozne "rupe u zakonu". Nekad su one slučajne, a nerijetko su namjerno ostavljene. Jedino je sigurno da one postoje!

Upravo takvim rupama u zakonu jedino se i mogu tumačiti povremeni novinski naslovi o lovu i lovstvu poput: Kako bajni dvojac „pere“ tuđi novac; Nitko ne želi govoriti o imenima lovaca premda se otvoreno šuška tko se sve na Hvaru diči vrijednim trofejima; Institucije problem prebacuju jedna na drugu; Očekuje se povratak lovačkog društva na stare granice lovišta; Nesreća se dogodila zbog bezakonja u lovištima; Kako je Ministarstvo poljoprivrede u natječaju za državno lovište Litorić izabralo tvrtku koja je ponudila 629.080 kuna manje; Odluka koja je vratila nadu za 5000 lovaca; Dug jamčite osobnom imovinom; „Uredovna zabilješka“ jača od sudske presude; Rastrošni predsjednik krivotvorio mandat; Tko sve

trguje „falšim“ trofejima; Šljukari, ostavite se ćorava posla; Čeke u plamenu, turisti u strahu; Prošla baka s kolačima; Župane, gdje je naš novac?; Tko podmeće svjetske šampione; Sami sebe ulovili u fotozamci, i t d., i t d. Stoga je glavna tema ovog napisa povreda morala i etike, a što se ne propisuje zakonima. Prema nekim spoznajama kada novac postane idol, čovjek je osuđen na ropstvo (Papa, 2015). No i dalje postoje oni koji u svakom pravilu nalaze iznimku tražeći nove mogućnosti i šanse prilagođavajući ih osobnim interesima. Tada neznanje rađa bezumlje, a obilje objijest.

Ovakvom promišljanju svakako treba dodati i pretpostavku da u RH postoje dva povijesno različita kulturna tipa. Jedan, koji se temelji na zadružnoj društvenoj organizaciji, i drugi koji se temelji na plemenskoj društvenoj organizaciji čija materijalna podloga se temelji na pljački. Dakako da su akteri ovakvih zbivanja sami sebe uspjeli uvjeriti da postupaju moralno i etično kako bi se mogli nositi sa svojim sjećanjima. Za razliku od onih hladnokrvnih koji svjesno krivotvore stvarnost većina ih se udaljava od izvornih sjećanja i izmišlja neku pogodniju zbilju. Mnogo je lakše zabraniti pristup nekom sjećanju nego osloboditi ga se nakon što je već zabilježeno. Stoga je u takvim prigodama sud osobne karizme (ukupnost teško odredivih ili neodredivih odlika koje javnu ličnost čine podesnom za vrlo istaknuto mjesto u društvu) jedini sudac. A što je bara manja veliki krokodili lakše opstojе na krilima osobnog morala (licemjerstva) i osobne etike, a na račun zajednice. Jezikom lovstva: što je lovište manje veće su štete od državom "zaštićenih" vukova.

Mjesec srpanj, godina 2017. **GDJE JE NESTALO LOVSTVO**

Objavljeno: Roman Safner (2017): Povratak časti i ugleda plemenite uloge lovaca. Dobra Kob, 191, 8-9.

Još sam uvijek ponosan što sam svojevremeno potaknuo, a potom i aktivno sudjelovao u promjeni naziva Zakona o lovu u Zakon o lovstvu. Bilo je razvidno da spomenuti Zakon svojim pristupom i tretiranom tematikom značajno premašuje sam lov. S njime je naime oduvijek bilo regulirano ukupno lovstvo. A lovstvo je mnogo šira i kompleksnija aktivnost, a da bi ju se poistovjetilo s lovom. Iako vrlo značajan, lov je samo jedan od segmenata, kamenčića u mozaiku ukupnog lovstva. Ta, običnom promatraču ne bitna promjena naziva Zakona, značajno je utjecala i na sveukupnu percepciju lovca. Od uglavnom alkoholiziranog ubojice životinja organiziranog na razini ozloglašene mafije, lovac je postepeno prelazio u osmišljenog aktera lovnog gospodarenja, tj. lovstva.

Uglavnom zbog neznanja, i dalje mu se je mnogo toga predbacivalo, ali su objektivni argumenti bili na njegovoj strani. Objektivni argumenti njegove aktivnosti mogli su se iščitavati i iz Zakona. Vremena kada su lovci bili ponos svojih sredina jer su se jedini usudili, i znali, hvatati u koštac s moćnim životinjama, neprijateljima ratara i stočara, su davno prošla. Urbanizacija i razvoj novih modernih znanstvenih spoznaja razvili su nova poimanja o do tada sasvim nepoznatim vrijednostima. Brojne „stare“ ljudske aktivnosti, od kojih su neke bile u funkciji nasušnog preživljavanja, vremenom su postajale znanstveno upitne, ne civilizacijske i dakako, javno osporavane. Slična sudbina zadesila je i lov koji se vremenom počeo doimati kao suvišan. Više se nije radilo o nasušnoj obrani ljudskih dobara niti o pukom preživljavanju. Lov je medijski pretočen u zabavu koja je sama sebi postala i svrha i cilj. Istim očima gledan je i lovac kao nositelj lovnih aktivnosti.

Osmišljavanje lovstva kao aktivnosti s ciljem skrbi nad dijelom divljih životinja i njihovim staništem značajno je doprinijelo i valorizaciji lovca kao organiziranog sudionika lovnog gospodarenja. Sukladno lovstvu lovac više nije tamanitelj divljih životinja već njen hranitelj, čuvar, skrbnik i zaštitnik. U suvremenom lovstvu lovac je jedini ovlašten da divljoj životinji zakonito oduzme život i to kao dio zadatka/obveze koju odrađuje sukladno stručnim podlogama i osmišljenom gospodarenju. U današnjem svijetu elektronike, betona, asfalta, metala i plastike preostali živi svijet koji nas okružuje pobuđuje dodatni javni senzibilitet. Flora i fauna su izdignute na pijedestal čežnje i gotovo zadnjeg preostalog uporišta opstojnosti cijeloga svijeta.

Dakako da se takav pristup poput noćne more nadvio i nad brojne gospodarske grane čiji predmet zanimacije su primarno životinje, a potom sve češće i biljke. Općenito se dovodi u pitanje gotovo cijelo biotehničko znanstveno područje, a koje podrazumijeva i poljoprivredu i šumarstvo i prehrambenu biotehnologiju. U tom kolopletu promišljanja naročiti pritisak usmjeren je na uzgoj životinja i njihovo usmrćivanje. Budući se jesti mora, trenutno je, uz zadovoljavanje sve kompleksnijih pa stoga i skupljih uvjeta (dobrobit životinja), uzgoj životinja za hranu još uvijek moguć. Uzgoj životinja za neke druge namjene (krzno) uglavnom je zabranjen (pravo životinja). Dakako da je uz naznačene pretpostavke i lov (odstrjel) divljih životinja (divljači) izdvojen kao vrlo istaknuti kamen spoticanja. Pri tome je neupitno da su brojne predrasude proizašle iz ne znanja i volontersko tendencioznih prezentacija u sve brojnijim izvorima i metodama informiranja dodatni teret objektivnog i racionalnog promišljanja. Jer vijest nije ono što je važno već ono što se želi pokazat zbog podizanja vlastitog značaja i vlastite tiraže. A tamo gdje počinje utopija, racionalnost prestaje. Tamo gdje imaginacija utopije nadvlada struku i znanost, počinje nered.

Upravo stoga je neophodan znatno suptilniji pristup u argumentiranom tumačenju pojedinih, u medijski iz manipuliranoj javnosti, osuđivanih mjera gospodarenja s ciljem očuvanja i zaštite preostalog živog svijeta koji nas okružuje. Pri tome je sasvim neupitno da je održavanje brojnog stanja određenih populacija u gospodarski određenoj gustoći, a uz stalno praćenje njenih bioloških kolebanja, jedna od značajnijih mjera. A održavanje brojnog stanja podrazumijeva i uklanjanje prekobrojnih, tj. onih koji svojim prisustvom ugrožavaju opstanak većine.

Tako to nalažu struka i znanost, a kojoj su, osim utopijsko filozofskih, gotovo jednaki neprijatelj i lobirano usko interesna promišljanja. Takva promišljanja uobičajena su u društvima s iskrivljenom hijerarhijom odlučivanja, a što je refleksija društveno političkih, socijalnih i ekonomskih mogućnosti. U konkretnom primjeru nema dvojbe da je stjecajem rasporeda moći i zauzetih pozicija u našem društvu, lov nadmašio lovstvo, a da se takvom rasporedu snaga prilagođava i zakonska regulativa. Stoga i vrlo nadahnjujuću i nadasve obećavajuću promjenu naslova jednog Zakona nisu slijedile i odgovarajuće korekcije.

Prijedlog novog Zakona o lovstvu samo je dodatna kap koja će već prepunu čašu potpuno preliti. U njemu je lovstvo dodatno marginalizirano uz neobjektivne i vrlo uskogrudne ustupke "lovačkom lobiju", a koji su samo forma bez pravog sadržaja. Stoga i priča s početka teksta ukazuje na svu zabludu, prolaznost i kratkotrajnost osobnog ponosa. I kao što su neki primijetili "živimo u trenutku gdje je promjena tako ubrzana da počinjemo vidjeti sadašnjost tek kad počne iščezavati" (R.D. Laing). Ostalo je vjerovati da "stalna na tom svijetu samo mijena jest" i da će neke nove generacije barem pokušati vratiti čast i ponos plemenitoj ulozi lovca koji se primarno brine, čuva i nadzire naše nacionalno dobro. Kada je potrebno, dakako, i s lovačkim oružjem u rukama.

Mjesec srpanj, godina 2017. **MNOGO BUKE NI OKO ČEGA – NEBITNE ISTINE I BITNE LAŽI**

Objavljeno: Roman Safner (2017): Nacrt zakona o lovstvu. Kozmetički remont paragrafa. Dobra Kob, 191, 20-26.

U demokratskom društvu svakom je punoljetnom građaninu i pravo i obveza svojim glasom sudjelovati u biranju vođa u kojima razabire promicanje nekih svojih osobnih svjetonazora, a s ciljem uspostavljanja svekolikog boljitka. Iako nerijetko takvo demokratsko pravo rezultira razočaranjem ono je uvijek i dio osobnog izbora. Razočaranje najčešće proizlazi iz različitosti obećanoga i realiziranoga. Pri tome se i ne pokušava proniknuti u smisao mogućih obećanih promjena pa je već i samo najavljivanje nekih „novih“ zakona vrlo učestala forma dodvoravanja glasačkoj mašineriji.

Ukoliko se promjene i dese one su najčešće samo „kozmetičkog„ značaja glede prilagodbi nacionalnog zakonodavstva potpisanim/nametnutim međunarodnim normama (EU). Dakako da je sukladno broju pobornika (lovaca) i Zakon o lovstvu, tj. najavljivanje njegove promjene već godinama značajno predizborno obećanje. Danas je, izgleda, već dugo najavljivani novi Zakon o lovstvu u završnoj fazi finalizacije i konačnog usvajanja. Glede „transparentnosti“ odlučivanja Ministarstvo poljoprivrede je 19. lipnja 2017. godine u 8:30 sati na svojim internetskim stranicama (<https://esavjetovanja.gov.hr/Econ/MainScreen?EntityId=5578>) otvorilo „Savjetovanje s javnošću o Nacrtu prijedloga Zakona o lovstvu“ koje je otvoreno do 23. 07. 2017.

Iskustvo upozorava da se vjerojatno i ovdje radi o još jednom uobičajenom primjeru/metodi iznalaženja „kolektivne odgovornosti“. Unatoč dugotrajnosti osmišljavanja iskustvo također ukazuje da dužina pripreme/izrade nekog dokumenta najčešće nije

u pozitivnoj korelaciji s njegovom kvalitetom. Umjesto na kvalitetu, dugotrajnost izrade je češće ukazivala na neprimjerenu kombinatoriku. I osobno sam gajio vrlo optimistične nade glede Novog Zakona očekujući moderan/suvremen pristup cjelovitom lovstvu pa tako i samom lovu. Međutim, predloženi Nacrt vratio me je u stvarnost.

Osim uključivanja određenih direktiva Europske zajednice i nekih manjih korekcija u postojeći Zakon o lovstvu značajnije promjene s ciljem osuvremenjivanja cijele grane (Lovstvo) su opet izostale. S obzirom na karakter rijetkih predloženih korekcija može se naslutiti da su one glavni razlog dugotrajnosti pripreme dokumenta i da se više radi o "lovačkom" inženjeringu nego li o avangardnoj Zakonskoj regulativi iz lovstva. Analizirajući prikazani Nacrt prijedloga Zakona iščitavaju se neke novo-komponirane definicije kroz povijest, a s kojom se ponosimo, ustaljenih postulata u teoriji lovstva.

Poimanje divljači pretočeno je iz praktičnog/primjenjivog u filozofski termin pa se tako stavci (1) i (2) u predloženom članku 5. međusobno pobijaju. Stavkom (1) divljač su određene životinjske vrste koje između ostaloga žive na površinama namijenjenim za uzgoj ili intenzivni uzgoj i razmnožavanje dok se člankom (2) isti Zakon ne primjenjuje na divljač koja ne živi slobodno u prirodi. Slijedom trenutno aktualnog Zakona zec obični, jelen obični, svinja divlja, i t. d. su divljač ma gdje se nalazili, a što je vrijedilo i za sve ostale vrste divljih životinja koje su navedene u smislu tog istog Zakona. Sukladno pojmovniku, a unatoč višegodišnjih uloženi naporu u osvjetljavanju "plemenite" uloge lovca u modernim vremenima pojam Lovac se prijedlogom novog Zakona svodi isključivo na „neprijatelja divljači“. U tom kontekstu bi čak i citat iz rječnika hrvatskoga jezika (Anić, 1998) prema kojem je lovac onaj koji lovi životinje, bio primjereniji. Kako je unatoč brojnih kontraverzi u popis divljači novo uvršten grivasti skakač pretpostavka je da su poštovane pretpostavke iz članka 43.

Prijedloga nacрта Zakona prema kojem se nove vrste divljači smiju uvoditi u lovište samo uz dopuštenje Ministarstva, a koje se izdaje po prethodnoj suglasnosti ministarstva nadležnog za poslove zaštite prirode. Za razliku od ostalih vrsta u popisu divljači (članak 8.) jedino su grivasti skakač i medvjed upisani prvo karakteristikom (grivasti, sivi), a tek potom nazivom vrste (skakač, medvjed). U članku 17. (1) i (2) se za površine na kojima je zabranjeno ustanovljavanje lovišta rabi termin ne lovne površine. Isti termin rabi se i u članku 37. (1), a što bitno mijenja teoretske osnove lovstva.

Što više, dovodi u pitanje elementarni kriterij za uspostavljanje lovišta čija površina nije manja od 1.000 ha neprekinutog zemljišta, tako da se po cijelom zemljištu može prelaziti s jedne katastarske čestice na drugu, bez prijelaza preko tuđeg zemljišta (čl. 13. (1)). Aktualna teorija lovstva je uz lovne (lovno produktivne i lovno neproduktivne) poznavala i ne lovne površine kao sastavne dijelove lovišta, a ne površine izvan njih. Prijedlog "novog" tumačenja uzurpacija je i generalizacija već usvojenih kriterija razvrstavanja pojedinih površina, na one koje su bitne za lovstvo (lov) i one "ostale", a koje su okarakterizirane kao "ne lovne". Iako s lovstvom u srcu ovakva kategorizacija i isključivost (mi ili oni; ili je lovno ili je ne lovno) su neprihvatljivi uz sugestiju da bi se Zakon o lovstvu trebao ograničiti na razvrstavanje površina lovišta, a ne i površina izvan njih.

Brojni članci s još brojnijim stavcima u poglavlju III. Pravo lova, ukazuju na namjeru da se u tom segmentu lovstva uvedu neke novosti, ali istovremeno i na brojne neriješene nedoumice. Prijedlog Zakona u ovom poglavlju nije kategoričan te u nekim segmentima nadilazi opće zakonske kriterije ulazeći u predmet Pravilnika i/ili drugih pod zakonskih akata, a neke jedva i/ili samo djelomično i dotiče. I poglavlje IV. Lovno gospodarski plan, je nekonzistentno. U članku 33. (1) i (2) pravo lova izvršava se kao pravo i dužnost provedbe lovno gospodarskog plana. Sukladno članku 6. (14) lovno

gospodarski planovi sulovno gospodarska osnova, program uzgoja divljači, program zaštite divljači i njihove revizije. Glede konzistentnosti cijelog poglavlja stavak (5) članka 34. morao bi umjesto: bez obzira na propis važećih lovno gospodarskih osnova završavati: bez obzira na propisane lovno gospodarske planove. Članak 44. također je nedorečen i više zbir želja i podilaženja trendovskim filozofijama (izostavljeno - uklanjanje pasa i mačaka skitnica ?), a ne struci, nego li jasan i zakonodavan.

Na istome tragu je i predloženi raspored stavaka unutar članka 44. kao i cijeli i/ili barem dijelovi članaka 46.; 47.; 48. i td. Člankom 47. je iz postojećeg Zakona izuzeta stručnost za obavljanje stručnih poslova već je dostatno da je pravna ili fizička (stručna) osoba (obrtnik) registrirana za lov, ma što to značilo. Ne treba biti vidovit te predvidjeti da će u konačnu verziju trenutnog Prijedloga Nacrta Zakona o lovstvu vjerojatno biti „umetnuti“ još po neki lovački „stručnjaci“ (lovnik, vođa pogoniča i sl.).

Nedorečenost u osuvremenjivanju, modernijem i cjelovitijem pristupu lovstvu, a dakako i cjelovite strategije i lovstva i države u cjelini iščitava se i iz vrlo kompliciranih (neuvjerljivih) Nacrtom predloženih članaka u poglavlju VI. Lov i korištenje divljači i njezinih dijelova. Izostankom koordinacije među kompetentnim Ministarstvima i predloženi Nacrt bremenit je rascjepkanošću u sferi odlučivanja. Prvi stavak članka 52. koji definira što obuhvaća lov divljači također je konfuzan. Neprimjerenom širinom zahvaćenih područja u predloženoj formi značajno ugrožava vrlo atraktivnu i komercijalno interesantnu aktivnost obuke lovačkih pasa, a koja se nikako ne smije poistovjetiti i generalno vezati uz lov. Obuka pasa je prihvatljiva i bez prava odstrjela (lova). Unatoč nekih već uspostavljenih relacija (velike zvijeri) u članku 52. (3) Nacrta navodi se Nacionalno povjerenstvo za gospodarenje pojedinom divljači koje je sastavljeno od 11 članova. Nejasno je da li prijedlog implicira posebno povjerenstvo za divljač, a posebno za „velike zvijeri“ među

kojima su i životinje koje se ne nalaze na popisu divljači (vuk, ris) ili je povjerenstvo jedinstveno ali je omaškom označeno „za gospodarenje pojedinom divljači“.

Dakako da je općenito upitan i smisao uvrštenja/ne uvrštenja u popis divljači onih vrsta divljih životinja s kojima se upravlja posebnim planovima. Za takvu vrstu je glede gospodarenja razvrstavanje potpuno irelevantno (nebitno). Jedina značajna razlika je u nadoknadi eventualnih šteta koju takva životinja prouzroči. Za štete od divljači odgovoran je lovo ovlaštenik, a za štete od zaštićenih vrsta, pa i iako su uključene u planove gospodarenja, odgovara država. Decidirano izostavljanje ptica iz predloženog članka 56. samo je još jedan populistički manevar pod pritiskom filozofskih utopija s mogućim dalekosežnim posljedicama za lovstvo, a i mnogo šire. Članak 58. u kojem se elaborira o načinima i sredstvima kojima je zabranjeno loviti divljač bio bi suvišan kada bi se jasno i nedvojbeno naveli načini i sredstva kojima je dozvoljeno loviti divljač. Naznačenim pristupom apriori se zabranjuju neke aktivnosti koje će možda u bližoj budućnosti ipak postati barem uvjetno prihvatljive (pr.: luk i strijela).

Predviđanja mogućih promjena naznačena u Zakonu pretpostavka su izbjegavanja naknadnih Zakona o izmjeni Zakona i tako u nedogled. I prema predloženom Prijedlogu nacрта je neupitno da je za stjecanje prava na lovačku iskaznicu koja sukladno predloženom pojmovniku nekoga čini lovcem, neophodna određena razina edukacije i položen lovački ispit. Također je neupitno da su za edukaciju i ispite nadležne ovlaštene institucije. Da bi neka institucija (pravna osoba) stekla ovlaštenje mora ispunjavati vrlo striktno propisane kriterije/uvjete. Upravo stoga je krajnje neobjektivno i neprihvatljivo da se Prijedlogom nacрта Zakona o lovstvu (čl. 65.) pokušava uzurpirati (monopolizirati) pravo na obrazovanje, a što je između ostaloga razvidno izostavljanjem stavka prema kojem će se osobama koje su tijekom višeg ili

visokoškolskog obrazovanja završile odgovarajući nastavni program iz lovstva izdavati uvjerenje o položenom lovačkom ispitu. Polaznici tih razina obrazovanja moraju zadovoljiti mnogo složenije pretpostavke od elementarne pismenosti neophodne za lovački ispit.

Unatoč brojnih najava značajnijih promjena, a sukladno stečevini EU, najranija dob za polaganje/priznavanje lovačkog ispita je iz Prijedloga Nacrta posve izostavljena. U poglavlju VII. Štete i naknada štete čl. 69. (1) se kao mjera za sprječavanje šteta od divljači između ostaloga propisuje: smanjenje broja divljači do brojnog stanja koje se može uzgajati u lovištu. Predložena formulacija značajno narušava općeniti smisao lovnog gospodarenja, tj. aludira na besmislenost određivanja lovno gospodarskog kapaciteta i njegovog praćenja (realni/stvarni kapacitet). Sukladno teoriji lovstva kao jedna od najznačajnijih lovno gospodarskih – bioloških - mjera sprečavanja šteta od divljači je upravo održavanje brojnog stanja lovno gospodarskog kapaciteta, a ne brojnog stanja koje se može uzgajati u lovištu. Tzv. brojno stanje koje se može uzgajati u lovištu nepoznato je teoriji lovstva, a nije predviđeno niti pojmovnikom Prijedloga nacrta Zakona o lovstvu.

Zaključno

JA TAKO MISLIM. AKO JE OVO EUROPSKI ZAKON ONDA NAM OSTAVITE STARI

Neke predložene nadopune u Prijedlogu nacrta Zakona o lovstvu su u funkciji prilagodbe nacionalnog zakonodavstva potpisanim međunarodnim konvencijama/normama (EU). Neka tumačenja pak mijenjaju neke ustaljene/tradicionalne postulate teorije lovstva (lovac, površine lovišta, i td.), dok su rijetke stvarne promijene uglavnom u funkciji populizma, a najbrojniji su „kozmetički“ zahvati. U suštini je i ovaj zakon samo pokušaj da se formaliziraju određena

pravila moćnijih lobija. I upravo je formalizam i glavni problem svakog zakona jer je vrlo teško opisati i obuhvatiti sve moguće situacije koje bi sukladno moralu zajednice trebale biti regulirane. Pri tome se ne može zanemariti da sadržaj slijedi iz procedure te je njen značaj u javnosti izrazito važan. Dakako da iz formalizma proizlaze i famozne "rupe u zakonu".

Brojni članci kao i stavci unutar pojedinih članaka Prijedloga Nacrta Zakona o lovstvu su unatoč navoda da će „uvjete i načine“ propisati ministar pravilnikom, opterećeni detaljima koje bi upravo najavljeni pravilnici trebali rješavati. Povrh toga bi sukladno već etabliranom rječniku hrvatskoga jezika brojne dubioze i nedoumice, a koje dodatno kompliciraju/relativiziraju neke prijedloge u Nacrtu Zakona o lovstvu mogle biti jednostavnije riješene. Jedna od takvih riječi koja bi mogla zamijeniti cijeli niz rečenica i objašnjenja u Zakonu je i ovlaštenje (ovlast), a što je sinonim za punomoć, za pravo da se u ime nekoga nešto uradi i/ili nekoga zastupa u čije ime. Jednostavnosti i razumljivosti regulative s ciljem njene transparentnosti i opće prihvatljivosti također bi doprinijela konzistentna uporaba pojedinih pojmova sukladno njihovom značenju u članku 6. Generalni je dojam da je Prijedlog Nacrta Zakona o lovstvu propustio radikalnije osuvremeniti poimanje lovstva, iščupati ga iz prošlosti, nadmašiti trenutak i etablirati ga za budućnost. Konfrontirajući respektabilne najave i dugotrajnost pripreme s predočenim rezultatima izgleda da je napravljeno puno buke niokočega, tj. da su i u lovstvu nebitne istine, a bitne laži. U konačnici sve stvarne promjene predložene Nacrtom ne obuhvaćaju više od 20% aktualnog Zakona o lovstvu te su mogle biti ostvarene proceduralno jednostavnijim promjenama u postojećem , a ne izradom novog dokumenta.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Prezentirani tekstovi nakon ulaska u EU sublimirati u nekoliko ključnih promišljanja.

Hrvatsko lovstvo i EU

Vječno je pitanje da li nekome treba reći svoje osobno mišljenje, pa iako je suprotno, ili barem bez sustavne analize izgleda suprotno uvriježenom, ili treba reći samo ono što "netko" želi čuti. Unutar iznesene pretpostavke je i dio vlastitog komentara "Zašto nismo lideri u EU" objavljen godine 2013. u Dobroj kobi br. 143, str.4-5, a u kojem se vrlo dobronamjerno ali sasvim otvoreno i jasno iznose stavovi o evidentnim propustima i realnim mogućnostima hrvatskoga lovstva ulaskom u EU. Citat: „Sukladno našem sustavu lovstva/lovnoga gospodarstva, a uz relativno malo dodatnog napora i dosta dobre volje mogli smo svojim primjerom pridonijeti uspješnosti lovstva unutar cijele Europe.....U neosmišljenom (izostanak strategije) stanju lovstva zatečenom u trenutku ulaska u ravnopravno članstvo u Europskoj uniji, gubi se kredibilitet i u onim područjima u kojima smo svojim rezultatima nadmašili prosjek, pa i do našeg ulaska najpropulzivnijih članica.“ Naglašene slabosti javno su potvrđene na sjednici Predsjedništva HLS-a održanoj 26. veljače gdje su jednoglasno podržane izmjene i dopune Zakona o lovstvu, s tim da se u raspravi našao svaki predloženi članak te je o svakom zauzet jedinstven stav. Predsjedništvo je ukazalo na potrebu cjelovitijeg pristupa ovom pitanju. Potreba za takvim zaključkom izvodi se iz situacije u kojoj Zakon o lovstvu ne prati u cijelosti promjene koje se događaju, ali i jednostavniju praksu koja se primjenjuje u članicama Europske unije. Ono, pak, što je još uočljivo jest potreba da se cjelokupno zakonodavstvo uskladi, ali i prilagodi propisima koji vrijede za lovce u EU, čija je Hrvatska punopravna članica. S motrišta autora ovoga i dijela u članku citiranih tekstova nije mu žao što ga ne razumiju već mu je žao što ne razumiju da ga ne razumiju.

Ma kakav parlamentarizam

Parlament je ključni čimbenik u borbi za demokraciju, slobodu govora, poštene izbore i prava potlačenih, a jedan od glavnih prioriteta su mu ljudska prava. Na ovogodišnjoj političkoj sceni je svakako novost, a po nekima i više od novog upozorenja da je u Njemačkoj po prvi puta za novi saziv Parlamenta izabran predstavnik Njemačke neonacističke stranke, a u Francuskoj konzervativne stranke Marine LePen. Za hrvatsko lovstvo je intrigantno značajan izbor zastupnika s liste ORAH čime Hrvatska od svih tranzicijskih zemalja članica EU postaje prva koja šalje svog europarlamentarca u grupaciju Europskih zelenih. Prema riječima novog zastupnika on će se zalagati za provedbu „Zelenog novog dogovora“, kao zajedničke politike Europske stranke zelenih, odnosno politike koja na temelju održivog razvoja otvara nova i kvalitetnija radna mjesta. Riječ je o smanjenju ovisnosti o uvozu fosilnih goriva kroz dekarbonizaciju gospodarstva, održivoj poljoprivredi, turizmu i ribarstvu, većoj primjeni obnovljivih izvora energije, što zahtjeva promjenu postojećeg ekonomskog modela i društvenih odnosa.

Uz čestitke biračima koji su birali i izabranicima koji su izabrani inzistirajmo da izabrani opravdaju svaki naš glas kako bi im isti sa zadovoljstvom dodijelili i za naredni mandat. No i uz svu radost, zadovoljstvo, percepciju poletne budućnosti i nadolazećih blagodati stalno mi se po glavi mota: što će nama ostati ukoliko na kraju svaki svoje pokupi?

Strah od promjena

Za pretpostaviti je da će uz trendovska promišljanja o neophodnosti zaštite svekolike biološke raznolikosti konačno zaživjeti i spoznaja o neophodnosti zaštite raznolikosti ljudskih promišljanja. Tada će nestati strah i neizvjesnost te će se sustavno krenuti u nužne promijene. Promijene koje su sastavni dio našeg života i pokretač svekolikog napretka. Unatoč spoznaje da „samo mijena stalna jest“

iracionalni koncept sigurnosti u ljudskim glavama još uvijek je uzrokom velikih otpora promjenama i nedostatku ambicija. Brojni autori su među najznačajnijim uzrocima otpora promjenama pobrojali sebičnu zabrinutost za osobne interese, nerazumijevanje, manjak edukacija i komunikacija, sudjelovanje i uključenost, manipulaciju, prisiljavanje i sl. Da bih potkrijepio strahove iz uvodnika i podržao neophodnost promjena u osmišljavanju hrvatskog (europskog) lovstva citirat ću dijelove vlastitih promišljanja objavljenih u Lovačkom Vjesniku još davne 2000. godine: citat: „U Hrvatskoj je krajnje vrijeme da se konačno definira i ono što nikada nije utvrđeno ni za jedan dio hrvatskog lovstva, a osobito ne za čitavo lovstvo, a to je njegov cilj, odnosno vrijednosti koje se mogu dobiti iz lovstva i na koji način. Sam način i model dolaska do cilja i utvrđivanja realnih mogućnosti je strategija koja hrvatskom lovstvu jako nedostaje. U promišljanju strategije mora se početi od činjenice da živimo u promjenjivom svijetu, u kojem jučerašnje vrijednosti danas postaju bezvrijedne, a sutra već štetne. Stoga strategiju treba bazirati na percepciji budućnosti polazeći od toga što će biti važno prekosutra i kako se uklopiti u te vrijednosti.“ Kako je svaka promjena bremenita s neizvjesnošću, a koja stimulira strah i nedostatak ambicije, pokušat ću značaj neizvjesnosti prikazati kroz dijalog „Muje i Hase“. Haso naime nije znao odgovor na Mujin upit kako se konj drži u neizvjesnosti, a na što je Mujo odgovorio: pitaj me sutra.

Guske u magli

„Gospodo! Moram odmah reći i to da se ne nadam da ću vas odvratiti od ovoga prijedloga i nagovoriti da prihvatite moj prijedlog. Govorim, dakle, zato da izvršim svoju dužnost i da se poslužim svojim pravom, a i zato da pokucam na vašu savjest da nemate kasnije izgovora da vama nitko nije pokazao ponora u koji hoćete strovaliti sav naš narod, a napose narod hrvatski. Gospodo! Još nije prekasno! Ne srljajte kao guske u maglu“ (Stjepana Radić).

Slijedom javno dostupnih informacija u pripremi je Novi Zakon o lovstvu ili njegove dopune, izmjene. Za pretpostaviti je da je dio promjena rezultat nasušnog uvažavanja nekih europskih kriterija, ali istovremeno i pokušaj osmišljavanja vlastitog razvitka u segmentu lovstva. Dakako da zatečeno stanje izostanka zajedničkog koncepta razvojnog promišljanja strategije s jasnim ciljevima i metodama njezinog ostvarenja nisu vjetar u leđa arhitektima novih zakonskih postulata. Nažalost naše današnje lovstvo je talac prošlosti čiji atavizmi su još uvijek breme napretka. Javno se govori o reformama (reforma – izmjena, preinačenje neke strukture radi poboljšanja ili prilagođivanja njezinih funkcija a bez razgrađivanja njezinih osnova, Anić 1998.) ali s figom u džepu.

Mijenjali bi radi poboljšanja, a istovremeno se bojimo promjena jer na njih nismo navikli pa se osjećamo nespremni. Nespremni i s motrišta socio-ekonomskih kao i s motrišta političkih konotacija. Ni članstvo u EU nas nije uspjelo pokrenuti. I dalje u naše izmjene/dopune i/ili nove zakone samo slijepo kopiramo nametnute „tuđe“ odluke bez imalo kritike. Istovremeno nas zbog naše inertnosti Europa „kažnjava“ brojnim „domaćim zadaćama“ okupirajući nas prekomjernim, a nerijetko i višestruko ponavljanim birokratskim aktivnostima.

Rješavajući tako za Europu gotovo beznačajne zadaće lutamo sporednim uličicama, dok se one glavne kao i značajne raskrsnice samo naziru poput svjetla na kraju tunela. Shodno brojnim zabludama i to svjetlo je vjerojatno far brzo jurećeg vlaka koji nam neupitno prijeteći juri u susret. Nema dvojbe da je zadatak vrlo složen i zahtjevan no istovremeno i vrlo izazovan i obećavajući. Dobro osmišljen zakon s vizijom nadolazećih vremena stimulativni je doprinos i zamašnjak ubrzanom razvitku, već dugo najavljivanim, a sustavu nasušno potrebnim reformama. No, istovremeno će promjene ostati mrtvo slovo na papiru i puki okvir tapkanja u mjestu i/ili nazadovanja ukoliko ne budu sastavnica osmišljene strategije

cjelokupnog razvitka ukupnog gospodarstva i/ili barem određenog gospodarsko - znanstvenog područja u koje je lovstvo razvrstano.

Nada umire posljednja

U praksi se za vrednovanje učinjenog rabe razne metode i načini koji su najčešće u funkciji glorificiranja željenih uspjeha. I dok se za uspjeh njeni autori točno tituliraju po „zapovjednoj dužnosti“, za neuspjeh su najčešće krive objektivne okolnosti. Davno se već smetnulo s uma da se put do uspjeha gradi sustavnom nadogradnjom potvrđenih, neupitnih i prepoznatih vrijednosti (uspjeha), tj. korekcijom uočenih propusta (neuspjeha). Nema dvojbe da je i naše Lovstvo u 2014. godini koja je netom završila bilježilo i svoje uspjehe i svoje neuspjehe. Iako nesporni, uspjesi su višestruko isticani/naglašavani dok su promašaji pripisivani generalnim društveno-političkim kretanjima u cijeloj zemlji. Svakako treba zabilježiti i da su najavljavani potoci „meda i mlijeka“ ulaskom u EU još uvijek samo iluzija i pusta želja. Danas i nije najbitnije što još nije učinjeno ili što je pogrešno učinjeno već što se i kako može učiniti/popraviti u vremenu koje dolazi. Uz uvjerenje da je i „neuspjeh uspjeh ako se iz njega izvuče pouka (MalcolmForbes)“ najavom izrade novog Zakona o lovstvu otvaraju se objektivne mogućnosti lovstvu da se velikim koracima uključi u diobu pozamašne europske omotnice. Usprkos stanovitoj sumnji, ili baš zbog nje nagoviješteni rad na Zakonu o lovstvu smatram uspjehom. Ako ni zbog čega drugoga onda stoga jer nada umire posljednja.

Pripravnički staž

Obveza lovačkog stažiranja (pripravnički staž) Zakonom nije propisana pa stoga nije niti uobičajeni obrazac ponašanja. Upravo zato što pripravnički staž Zakonom nije reguliran kao obvezan, dopušta se svakom županijskom savezu ili ovlašteniku prava lova da ga osmisli vlastitim odlukama. Dakako da svaka takva odluka za sobom povlači i stanovitu odgovornost. Odgovornost pak za sobom

povlači glasno ili prešutno odobravanje u slučaju uspjeha, ali snažne kritike i negodovanja u slučaju neuspjeha. Stoga, a i unatoč brojnih pretpostavki o neophodnosti stažiranja glede uvođenja novih, poglavito mladih lovkinja i lovaca u stvarni svijet lova i lovstva, na vagi imaginacije i profita sve dvojbe uglavnom prestaju. Dakako da oni koji u djeliću svojih promišljanja lovački pripravnički staž prepoznaju kao pozitivni pomak, ali nemaju hrabrosti o tome javno progovoriti, zazivaju zakonska rješenja. Propisano zakonom tada postaje obvezno za sve sudionike u procesu pa ne stvara dodatnu negativnu konkurenciju. Mišljenja sam da je dobro osmišljen i pod savjesnim mentorstvom (mentor, voditelj, odgojitelj, nastavnik) obavljen pripravnički staž pretpostavka formiranja „pravog“ lovca. Takav lovac je osposobljen razumjeti proces gospodarenja ekosustavom i neophodnost izdvajanja nekih jedinki, dobrih skupina ili cijelih populacija iz lovišta. U takvim slučajevima etika i moral nalažu i odgovarajuće ponašanje. Uz časte iznimke, poželjna razina obučenosti „pravog“ lovca koji će se uspješno nositi s navedenim izazovima postiže se dobrom teoretskom podlogom (nastava) i nadziranom praktičnim radom (lovačko stažiranje).

Urbana kinologija

Porast životnog standarda između ostaloga se očituje i u naglom porastu broja klubova, udruga i pojedinaca koji nude usluge socijalizacije, odgoja i dresure pasa. Povećanje njihovog broja ukazuje i na porast interesa vlasnika pasa za stručnom pomoći. Takvi vlasnici su prepoznali prednosti stručnih podloga u osmišljavanju organiziranog i skladnog suživota sa svojim ljubimcima uz obostrano razumijevanje i zadovoljstvo. Unatoč nekih specifičnosti, aktivnosti u radu s psima vodičima za pronalaženje unesrećenih, rehabilitacijskim i terapijskim psima te psima kućnim ljubimcima mogle bi se svrstati u kategoriju „urbane kinologije“. Ta kategorija koju čini vrlo širok dijapazon pasa (čistokrvnih, križanaca, mješanaca) je najbrojnija s izrazitim trendom povećanja. Za razliku

od kućnih ljubimaca kod tzv. službenih/radnih pasa uglavnom se pomno biraju pasmine temeljem njihovih uvriježenih "pasminskih" karakteristika koje se pravilnim usmjeravanjem održavaju, potenciraju i njeguju. Formiranje novih pasmina s više-manje planiranim/programiranim obrascem ponašanja, poput značajnih nametnutih promjena ponašanja kod već etabliranih pasmina, samo su dokumenti tranzicijsko-urbanizacijskih promjena kroz promatrani tijek vremena.

Od svog začetka pasmine su stvarane sukladno željama i afinitetima trenutnog vremena kao što se i ove nove, današnje formiraju u skladu s ljudskom percepcijom suvremenog društva i ulogom psa u takvom društvu. Dakako da sve manja potrebitost za psom kao radnom životinjom, a glede razlikovnosti u odabiru psa kao kućnog ljubimaca zahtjeva i drugačiji pristup socijalizaciji, odgoju i dresuri jedinki iste pasmine nego što je to nekad bilo. Lovački pas instinktivno i/ili na zapovijed mora tražiti, markirati, goniti ili donositi odstrijeljenu divljač. Ovčarski pas mora čuvati, okupljati i nadgledati stado, a službeni policijski/vojni pas mora čuvati, braniti ili atakirati na neprijatelja. Međutim, ukoliko se isti takav pas nađe u kategoriji urbane kinologije i/ili kućnog ljubimca od njega se zahtjeva posve drugačije ponašanje. Upravo takva razlikovnost pretpostavlja implementaciju struke i u sferu kinologije/kinofilije.

Divlja mačka - san ili java

U vrijeme svekolike zaštite i natprirodne brige za okolišem i svime što se olako okolišem tumači, a bez kritičkih rasprava i minimuma razboritog konsenzusa kod nas se izdvajaju pojedine životinjske vrste koje po nečijem mišljenju zahtijevaju poseban tretman. Stvara se dojam da za te vrste nije dovoljan vrlo rigorozan, nerijetko rigidan sustav zaštite ukoliko se radi o zaštićenim životinjskim vrstama ili prihvaćeni sustav lovnog gospodarenja za divlje životinje iz kategorije divljači. Gospodarenjem koje podrazumijeva svekoliku

brigu o prirodnim biotopima (staništa sa sličnim abiotskim čimbenicima) i pripadajućim biocenozama (zajednicama svih organizama koji naseljavaju isti biotop), tj. o cjelokupnom ekosustavu. Status divlje mačke samo potvrđuje pretpostavku da podjela divljih životinja na divljač i zaštićene vrste znatno otežava ukupno osmišljeno gospodarenje nacionalnim dobrom, a koje je nedvojbeno i najučinkovitija metoda u očuvanju biološke raznolikosti. Da li je divlja mačka glede njezinog statusa (zaštita/divljač) novi primjer nedostatne zaštite i/ili neprimjerenog gospodarenja divljim životinjama pokazat će vrijeme. Možda je upravo sve učestalije kombiniranje/izjednačavanje zaštićenih divljih životinja i divljači na tragu smanjivanja administrativnih razlika među njima. Tako će nestati elementarna razlika između divljači s kojom se gospodari i zaštićenih vrsta, koje se samo štiti. Naša svakodnevica nas uči da je formiranje izuzetaka još uvijek jedini način da se sustav pokrene pa stoga i pokrenuta procedura izrade „Plana gospodarenja divljom mačkom u Hrvatskoj“, a „koja je u Hrvatskoj pod posebnim režimom zaštite“ treba promatrati kao nacionalni probitak.

Teorija lovstva u boljoj komunikaciji

Na inače vrlo prozaično pitanje koliko bi u nekom lovištu trebalo biti divljači, koliko u nekom lovištu ima divljači, a koliko ima ukupno divljih životinja ili što je to lovište, što je divljač, a što lovstvo odgovori su najčešće vrlo šturi i vrlo općeniti. Uglavnom, koliko ljudi toliko objašnjenja. Uvažavajući svu raznolikost tumačenja evidentno se radi o tematici koja zahtjeva dodatnu komunikaciju, tj. sporazumijevanje. Za uspješnu komunikaciju neophodno je znati temu o kojoj se govori, svoje snage i slabosti, odgovarajuće riječi koje treba rabiti kao i pitanja koja treba postaviti. Komunikacija zahtjeva razmjenu informacija, ideja i osjećaja bilo uporabom govora ili pismenim putem (korištenjem tiskanih ili digitalnih medija). Unatoč postojanja zbnjujućeg mnoštva definicija

komunikacija je suštinski čimbenik čovjekovog sporazumijevanja, kooperiranja i ukupnog djelovanja u društvu. Ona je funkcionalno nužni preduvjet za svaki društveni sustav i osnova društvenim procesima. Glede što uvjerljivije buduće komunikacije, a u iznalaženju konsenzusa i među upućenima i među neupućenima i među onima kojima je tematika nerijetko sredstvo prozivke i konfrontacije s neistomišljenicima u članku opetovano iznosim svoje tumačenje naznačenih pojmova s ciljem razmjene mišljenja, iako sam se o istima već višekratno očitovao na stranicama lovačkih časopisa.

U nekom lovištu trebalo biti onoliko divljači koliko je određeno lovno-gospodarskim kapacitetom. Lovno-gospodarski kapacitet je bonitiranjem određena gustoća populacije gospodarski značajnih vrsta divljači. Održavanjem brojnog stanja lovno-gospodarskog kapaciteta se uz očuvanje biološke raznolikosti, očuvanja svojte i staništa na opravdanoj razini održavaju i štete od divljači. Ukupni broj svih divljih životinja u lovištu označava se kao biološki kapacitet. To je sinergija i divljači i tzv. zaštićenih divljih životinja koje borave na istim staništima i koriste iste ekološke niše.

Lovište je cjelokupno zemljište RH s dijelom voda na kojima postoje uvjeti za uzgoj, zaštitu, lov i korištenje divljači. Izuzetak su zaštićeni dijelovi prirode ako je posebnim propisima u njima zabranjen lov kao i druge površine na kojima je aktom o proglašenju njihove namjene također zabranjen lov jer se unutar takvih prostora sve ljudske aktivnosti odvijaju sukladno posebnim Pravilnicima o unutarnjem redu. Gospodarenje lovištem i divljači uređuje se Zakonom o lovstvu.

Sublimacijom naznačenih pojmova može se pobliže označiti i lovstvo (lovna tehnologija, lovno gospodarenje). Prema prezentiranom tumačenju izdvojenih pojmova može se nazreti njegova značajna složenost, višeslojnost i interdisciplinarnost. Stoga su uzgoj gospodarski značajnih vrsta divljači u ovisnosti o čimbenicima

ambijenta (lovišta), zaštita protiv šteta od i na divljači, uređenje lovišta i uzgajališta divljači (kapaciteti), lovačko oružje, oprema i balistika, lovna kinologija te lovno gospodarstvo i organizacija samo njegovi najznačajniji dijelovi.

Pravda i pravo: „s divljači na čistac“

Pravednost, pravica, pravda je ideal ili zakonom i običajima utemeljeno stanje u kojem svatko čuva ili dobiva materijalna i duhovna dobra bez štete po drugoga (Anić, 1998.). Budući je pravda moralna kategorija onda svijet i ne može biti pravedan jer najčešće nečija pravda istovremeno znači nečiju nepravdu. Stoga u suštini nije teško biti dobar, teško je biti pravedan jer i najveće pravo zapravo zna istovremeno biti najveća nepravda. Upravo je nepravda navela čovjeka da piše zakone, proučava pravo i da razmišlja o pravdi i pravednosti. Osobno se ne smatram dovoljno spremnim za profesionalno i kvalificirano tumačenje tema iz područja društvenih znanosti, a ovom prigodom se javljam primarno zbog osobnog osjećaja koji se može identificirati s potrebom za vlastitom pravednosti. Nema dvojbe da su i igre bez granica na relaciji sruza divljači i vozila samo još jedan u nizu dragulja naše mlade demokracije. Na konkretnom primjeru na koji se pozivam u članku sam se sklon pridružiti prosječnom vjerovanju da su zakoni najčešće paučina kroz koju prolaze velike muhe, a u koju se hvataju male. Stoga je pravda često puta teža od nepravde.

Nove vrste

Iako još dosta sramežljivo ipak se sve češće i u znanstvenim komentarima gospodarski značaj pretpostavlja svekolikoj zaštiti. Sve češće se tzv. alohtone svojte (vrste), tj. svojte koje nisu izvorno zavičajne ili čija je pojavnost nova na nekim prostorima pokušavaju vrednovati kao novo bogatstvo, a ne apriori kao ugroza. Dakako da pri takvim procjenama treba biti detaljan u analizi i objektivan u procjeni. Ukoliko se neka „nova“ vrsta ili križanac adaptira na uvjete

novog staništa doprinoseći biološkoj raznolikosti povećavajući njegovu ukupnu raznovrsnost, a bez narušavanja uspostavljene ravnoteže, ista je dobro došla. U pravilu je svjesno, namjerno i na temeljima struke odobreno udomljavanje vrlo složen i dugotrajan proces, a pravi rezultati bjelodani tek s dugotrajnom vremenskom zadržskom. Glede takvih iskustava u novije doba su spontana (invazivna) širenja uzrokovana tehnološkim dostignućima, antropogenim aktivnostima i tzv. vremenskim promjenama pod sve većom paskom struke i znanosti i s pokušajima striktnog nadzora.

Neke od naznačenih nedoumica glede zatečenog stanja već prisutnih svojiti i/ili križanaca u staništima RH, širenja areala rasprostranjenosti te pojavnosti i/ili unosa novih vrsta, a primarno značajnih s motrišta lovstva evidentirane su i na stranicama Dobre kobi tijekom 2015. kalendarske godine. Dakako da se već iz samih naslova i citiranih pretpostavki članaka može naslutiti značajna dubioza u tumačenju prednosti/nedostataka zatečenih promjena u opisanim staništima/lovištima. Evidentno je da su upravo stoga povećana zabrinutost struke i znanosti uz pokušaj striktnog nadzora i kontrole poželjne metode sprječavanja dugotrajnijih ekoloških i gospodarskih propusta. Kako na nacionalnoj tako i na internacionalnoj razini.

Zašto hoću biti lovac

Čovjek kao predator nema ekološku ulogu usporedivu onoj ostalih predatora. On mora svjesno prilagođavati svoje predatorske moći kako ne bi bitno narušio ekološke odnose među vrstama svog plijena, a koje uključuju i prirodne vrhunske predatore. Tekst naslova Zašto hoću biti lovacje pokušaj da se edukativnom prezentacijom realnih pokazatelja razbiju nametnute predrasude barem u onom dijelu populacije koji nije sklon slijepom klanjanju tuđim interpretacijama bez da se sam barem informira. Ideja je na temelju struke i dugim nizom godina akumuliranim znanjem s

ljubavlju prezentirati stvarne konotacije lovstva i lova. Ideja je stručno i argumentirano pokušati staviti „pravu stvar na pravo mjesto“. Sukladno poimanju da je znanje samo proplanak u šumi neznanja ovo je pokušaj da svojim doprinosom barem malo proširim taj proplanak. Osim u pet (5) nastavaka 2016. godine u časopisu Dobra kob (br. 173; 174; 175; 176, i 177) isti tekst je kao Predgovor - Uvod otisnut i u Osnovama lovstva - priručniku za obrazovanje kadrova u lovstvu (Split, prosinca 2016.). Iste 2016. godine tekst je pod istim naslovom Zašto hoću biti lovac objavljen i kao samostalni priručnik u vlastitom izdanju autora i uz ilustracije i dizajn Nike Baruna.

Novi zakon o lovstvu

Iako događanja u zemlji upućuju da su navještene promjene u bilo kojem zakonu primarno nametnute, uvjetovane neophodnošću prilagodbe europskim normama svakako je prisutna nada da će se promjene u Zakonu o lovstvu iskoristiti i za nacionalni probitak. Pri tome nema dvojbe da se svakom "novom" ministru nalog za izradu "novog" zakona čini krunom reformskih promjena koje će opravdati okolnosti cijelog ministarstva i njegovu ministarsku fotelju. Ne pravovremena korekcija, ispravak nekog nedostatka ili uočenog propusta, već pisanje novog dokumenta. Suštinski, promjena radi promjene. Da izgleda da se nešto važno događa. Da se ostavi dojam. Tako niti novi Zakon o lovstvu nije iznimka. Evidentno je da se koplja lome, a "mine" pucaju na pogrešnom mjestu. Da se pravimo gluhima i kad nam bubnja pred ušima, a slijepima i kad od bljeska ni prst pred nosom ne vidimo. I kao što pjesma kaže možda je "vrijeme da se krene". Da se propušteno nadoknadi, loše popravi, a budućnost osmisli.

Unatoč činjenice da živimo u zemlji u kojoj je riječ struka gotovo postala psovka, a neki su uzurpirali pravo da o svemu imaju mišljenje, siguran sam da u zemlji ima dovoljno domaće "pameti" da

se lovstvo osovi na vlastite, čvrste i pouzdane temelje kako bi uspješno odolijevalo hirovima mlade neiskusne demokracije koja je u "raljama" iskusnih i moćnih. Sve pomalo liči na TV reklamni spot "..., a za sve ostalo tu je kreditna kartica". I neki tu kreditnu karticu uporno "peglažu" suočavajući nas s pretpostavkom crnih scenarija neminovnosti naše sutrašnjice. Poput momčadi koja ima prednost pa otežući "krade" vrijeme kako bi tu prednost i zadržala. Razlika je samo u tome što se životna utakmica ne igra na unaprijed dogovoreno vrijeme. Niti biološki sat nije granica jer nas povijest uči da se uzurpirane privilegije automatizmom prenose s koljena na koljeno. Vječiti poltroni (ulizice, laskavci) vjerojatno i u tome vide uspjeh. Tapkajući u mjestu ništa se značajno ne popravlja ali se „barem“ i ne kvari. Iz tog kuta gledano možda je i bolje da se o „novom“ zakonu šuti.

Hrvatsko lovstvo u EU – tri su joj godine, a još ne hoda i ne govori

U čast ulaska Hrvatske u Europsku uniju bili smo 03. srpnja 2013. godine pozvani u Strasburg na svečanost lovačke Među skupine koju čini 150 zastupnika u Europskom parlamentu. Slijedom prakse pristojnog domaćina uz dobrodošlicu hrvatskom lovstvu je odano priznanje stranih čelnika te čelnih ljudi europskih lovaca. Istaknuto je da bogata tradicija lovstva, dobar ustroj, bogatstvo vrstama divljači, prirodna i kulturna baština zadivljuju naše nove sugrađane. Poneseni laskavošću nazočnih naši predstavnici su zagovarali zadaću etabliranja hrvatskog lovstva u sam vrh europskoga. Najavljen je kvalitetniji pristup lovstvu i nove inicijative uz izvjesnost izmjene Zakona o lovstvu u smjeru kvalitetnijeg i učinkovitijeg gospodarenja lovištima i divljači. Sve želje i svi razvojni planovi izgledali su vrlo bliski i lako ostvarivi jer se ključni financijski okvir sektora, kojeg je sastavni dio i lovstvo nalazi u dijelu vezanom za poljoprivredu Europske unije. Otegotna okolnost je da za povlačenje novca u svrhu razvoja lovstva, valja kao i kod svih projekata koji se kandidiraju za novac europskih fondova, imati napravljenu strategiju razvoja s

jasnim i preciznim smjernicama. Uz strategiju svakako treba napraviti i bazu razvojnih projekata u lovstvu. Da smo tijekom proteklih godina o tome sustavno razmišljali, da se željelo čuti one koji su imali što za reći onda bi neizvjesnost ulaskom u EU bila znatno manja, a energija bi bila usmjerena u blagodati i pomoć takve zajednice pri ostvarivanju primarno naših dugoročno postavljenih ciljeva. Analiza trogodišnjeg učinka hrvatskog članstva u Europskoj uniji (HGK) potvrđuje da za razliku od drugih zemalja, Hrvatska nije iskoristila prednosti početnog efekta pristupanja EU.

Svaka obljetnica, pa tako i pune tri godine članstva u Europskoj uniji zaslužuju da ih se evidentira. Za optimiste su prošle tek, a za pesimiste već tri godine. Za one realne činjenica je da unatoč obljetnici "slavljenica" još niti govori niti hoda.

Žilet žica

U svjetlu trenutne političke situacije u Europi kada države svakodnevno najavljuju podizanje novih ograda na granicama ponovno se naglašava problem fragmentacije prirodnih staništa i ograničavanje kretanja divljih životinja njihovim uobičajenim prirodnim putovima. Zbog male genske baze i parenja u srodstvu izolirane populacije slabe uz značajno opadanje brojnosti s pretpostavkom njihovog nestanka. Nedvojbeno je da čovjek svojim svakodnevnim aktivnostima dodatno doprinosi izoliranosti populacija divljih životinja. Postavljanje žica na granicama dodatak je prometnicama već ispresijecanim staništima i pomak unazad u zaštiti prirode. Slijedom uvriježene percepcije važnosti i značaja, a primarno temeljem tjelesne mase i gospodarskog značaja razumljivo je da je posebni senzibilitet ugroze usmjeren prema velikim zvijerima i krupnoj divljači. Osim svojom dužinom postavljene ograde tzv. „žilet žica“ svojom strukturom predstavljaju i trenutnu opasnost jer se životinje u nju zapliću te pogibaju ili se teško ranjavaju. U novije doba postavljanje ograda (žilet žice) na

granicama izazvalo je revolt javnosti s obje strane susjednih zemalja naročito zbog šokantnih slika stradale divljači u žici. No to je uglavnom samo trenutni efekt dok se pravi problem krije u dugoročnim štetama na populacijama divljih životinja.

Žica je postavljena uglavnom na područjima Natura 2000, a to su područja gdje obitavaju ugrožene vrste ili su bitna za očuvanje staništa. Jednostranim odlukama o podizanju ograde krši se Direktiva EU o staništima i dovodi se u pitanje provedba prekograničnih projekata. Iako postoje mehanizmi prisile na provođenje preuzetih obveza u zaštiti prirode izuzetak je kad su ugroženi sigurnost i zdravlje ljudi što se sada zbog izbjegličkog vala i primjenjuje. Hrvatska je putem svojih predstavnika u Europskom parlamentu uspjela izvršiti pritisak na Sloveniju koja je prekinula kontinuiranost žice i otvorila prolaze za divlje životinje, a na nekim kritičnim mjestima zamijenila žilet-žicu čvrstom žičanom ogradom. Konkretni pomaci potvrđuju da se dogovorom negativne posljedice podizanja ograda mogu svesti na „opravdanu“ razinu. Kako bi se aktivirale odgovarajuće preventivne gospodarsko zaštitne mjere potrebno je stalno praćenje divljih vrsta, naročito migratornih na što širem području, a za što je neophodna međunarodna suradnja. Stoga su istraživanja neophodna kako bi se njihovi rezultati upotrijebili kao argument u traženju kompromisa između civilizacijskog napretka, održivog gospodarskog razvitka i očuvanja biološke raznolikosti.

Križanci – vuko psi i sl.

Križanje biljaka ili životinja različitih nasljednih svojstava se u biologiji naziva hibridizacija. Hibridizacija je proces nastanka hibrida putem strano oplodnje biljaka ili parenja životinja različitih tipova. To parenje može biti između međusobno genetski različitih vrsta, različitih podvrsta unutar iste vrste, različitih vrsta unutar istog roda ili između jedinki različitih rodova. Inter generički i inter familijarni

hibridi su vrlo rijetki. Hibrid između pripadnika različitih redova nije poznat.

Hibrid (lat. *hybrida*) je potomak dvije životinje ili biljke različitih linija, varijeteta sorti, kultura, vrsta ili rodova, a nastaje normalnom seksualnom reprodukcijom, aseksualno fuzijom protoplasta ili putem transformacije. Roditelji čijim križanjem nastaju hibridi se genetski razlikuju. Koja svojstva će potomak naslijediti od takvih roditelja ovisi o rasporedu gena koji određuju sve nasljedne osobine. U poljoprivredi se hibridizacija (križanje) provodi radi dobivanja novih pasmina domaćih životinja s većim proizvodnim i radnim sposobnostima, a kod biljaka radi dobivanja varijeteta ili vrsta s većim proizvodnim i kvalitetnim svojstvima, varijeteta otpornih prema bolestima, štetnicima, nepovoljnim vremenskim uvjetima i dr. Potomci križanja poznatih, a genetski različitih roditelja su križanci, i njihovim daljnjim križanjima nastaju hibridi. Hibridi između životinjskih vrsta obično nisu plodni za razliku od biljnih vrsta gdje je hibridizacija čest i normalan način specijacije i nastanka novih vrsta biljaka. Novija istraživanja ukazuju da se i u prirodi odvija hibridizacija vrsta i da čak igra važnu ulogu u evoluciji životinja omogućavajući im prilagodbu novim uvjetima života i novim staništima.

S motrišta lovstva je značajno da su evidentirani primjeri uspješne hibridizacije vuka i kojota čiji hibridi (kojvuk) su otvorili novu biološku nišu u preživljavanju u izmijenjenim ekološkim uvjetima. Hibridi se čak uspješno razmnožavaju. Zasad nisu nova vrsta jer hibridizacija još uvijek traje. Kojoti se i dalje pare s hibridima, hibridi s vukovima, a vukovi s kojotima. Umjesto jedne nove vrste izgleda da se smanjuje jasna granica između vukova i kojota. Kao da su jedna vrsta iako vukovi često napadaju i jedu kojote. Spoj vukove hrabrosti i kojotskog urbanog života omogućava da se njihovi hibridi često pojavljuju u predgrađima gradova gdje plaše ljude i nerijetko

jedu kućne ljubimce i domaće životinje. Ove spoznaje su potvrda da se geni vukova i kojota, a i pasa mogu miješati njihovim parenjem.

Nacrt prijedloga zakona o zaštiti životinja

Ulaskom u EU i kod nas su intenzivirani maniri pokornog sluge kolektivnog gospodara. Tu pokornost ističemo slijepim kopiranjem nametnutih „tuđih“ odluka u naše izmjene/dopune i/ili nove zakone bez imalo kritike. Novi Nacrt prijedloga Zakona o zaštiti životinja s 94. članka, beskonačnim brojem stavaka i još više tzv. točaka još je jedan u nizu dokumenata kojim želimo Ujedinjenoj Europi ukazati na svoju poslušnost, a samima sebi u nepogrešivost i dalekosežno vizionarstvo. Nacrt prijedloga Zakona o zaštiti životinja još je jedan primjer čovjekovog licemjerja protkanim sebičnošću i neobjektivnim egoizmom. Snagom vlastitog interesa (glasovi birača, materijalni dobitak) patetičnim izigravanjem velikog zaštitnika nemilosrdno se zanemaruje realnost povlađujući dominantnim lobijima. Pri tome se bez objektivnih argumenata zlouporabom javnih medija, a koje si takav lobi može priuštiti formira javno mnijenje o „dobrim“ i „lošim“, „poželjnim“ i „štetnim“ i vrstama i načinima ophođenja s njima. Neke treba nemilice uništavati (miš, štakor), neke zbog vlastite neorganiziranosti, a tobože u interesu njihove dobrobiti lišiti osnovnih bioloških postulata opstanka (kastracija/sterilizacija), a neke i pod cijenu onemogućavanja gospodarskih aktivnosti strogo zaštititi od komercijalnog uzgoja (krznaši).

Porez na pse

U vrijeme rasprave o Zakonu o zaštiti životinja ponovno je aktualizirana ideja o porezu na pse. Zazivaju se neki novi porezi pa je eto došao na red i porez na pse. Za sada samo na „nove“ pse, a vremenom možda i na one „rabljene“, iz psećih skloništa. Oni koji žele „novog“ psa, bili bi novčano kažnjeni (porez) jer se ne žele brinuti za nečijeg odbačenog/napuštenog psa. Oni savjesni plaćali bi

grijehe ne savjesnih. Porez bi bio oprostjen udomiteljima pasa iz skloništa kao i za one koji kastriraju pse.

Prijedlog o porezu na pse aktualizirali su Prijatelji životinja. Sukladno njihovim tvrdnjama prijedlog o porezu prvenstveno je osmišljen s ciljem poboljšanja odgovorne skrbi za životinje i sprečavanja napuštanja životinja. Porez na pse trebao bi utjecati na smanjenje kupnje i na povećanje udomljavanja pasa te na povećanje kastracije pasa. Udruge za zaštitu životinja smatraju da bi uvođenje poreza dovelo i do bolje kontrole mikročipiranja pasa, a time i cijepljenih pasa, a sve u svrhu smanjenja i prestanka njihova napuštanja i ubijanja te veće odgovornosti i skrbi za pse. Čini se da je iz navedenih premisa izvučen sasvim pogrešan zaključak. Naime, većina razloga koji su istaknuti za uvođenje dodatnog nameta (poreza) upravo ukazuje na njegovu besmislenost. Nesposobnost/nespremnost odgovornih za provedbom propisane zakonske regulative (mikročipiranje, cijepljenje, zbrinjavanje) pokušava se nadoknaditi dodatnim porezom. Isticanje kastracije/sterilizacije kao dobrobiti kod pasa je krajnje licemjerno jer se radi o klasičnom stočarskom zahvatu udomaćenom kod domaćih životinja primarno iz gospodarsko/komercijalnih razloga. Čak i nije pitanje da li neke situacije treba rješavati „mrkvom“ ili „batiom“. Sporno je u kojoj mjeri su pojedini tzv. argumenti zapravo sami sebi protu argumenti. Problem je kada se zauzima stav temeljem površnih spoznaja koje graniče s beskonačnošću. Beskonačnošću ljudske gluposti.

Divljačina

Meso je najvrjedniji izvor proteina, a također sadrži masti, vitamine topive u vodi među kojima je posebno značajan B kompleks, vitamine A i D topive u mastima, željezo, cink i brojne druge mikro elemente. Iako se u današnje vrijeme konzumiranje mesa povezuje s brojnim bolestima uključujući kardiovaskularne, karcinom i

dijabetes, meso ima značajnu ulogu ne samo u održavanju karakterističnog rasta, razvoja i zdravlja već također i u ljudskoj evoluciji. Postoje dokazi da je konzumiranje mesa imalo utjecaja na morfološke promjene lubanjsko-dentalnog i probavnog sustava, uspravno držanje, reproduktivne karakteristike, duži životni vijek, i možda najznačajnije na mozak i intelektualni razvitak. Prihvaćeni naziv za meso divljih životinja, pa tako i divljači je divljačina. Divljačina je primarno rezultat procesa prirodnog odabira (selekcije), a ne ljudske proizvodnje. Stoga je i zdravstvena kontrola i kontrola higijene primarno usmjerena na rukovanje, obradu, transport i skladištenje.

Ubrzanim rastom stanovništva, a s ciljem zadovoljavanja njihovih narastajućih potreba daljnji razvitak mogućnosti povećanja proizvodnje kontroliranim uzgojem divljih životinja čini se poželjnim i sasvim logičnim. Intenzivni uzgoj domaćih životinja povezan s uporabom nekvalitetne, zagađene, nekontrolirane hrane i uz nerijetku obmanu potrošača je svakako pojačao svijest o riziku za ljudsku prehranu. Na tim osnovama je znatno porastao zahtjev za mesom proizvedenim na ekstenzivan način u održivoj (ekološkoj, organskoj) poljoprivredi. Ekološka poljoprivreda uključuje mnogo prirodnije uvjete držanja i uzgoja životinja (dobrobit životinja) dozvoljavajući im slobodno kretanje i slobodnu pašu. Unatoč evidentnog trenda brojne znanstvene spoznaje nedvojbeno ukazuju da organska proizvodnja i uvođenje novih - divljih životinja u komercijalni uzgoj znatno utječu i na promjene biokemijskih i fizičkih karakteristika mesa. Kako domaćih tako i divljih životinja. Dakako da se u takvu proizvodnju upleo i genetski inženjering različitim križanjima, formiranjem hibrida pa i kloniranjem.

Ipak se kreće

Nema dvojbe da su i lovstvo i ribarstvo dijelovi iste priče o nacionalnom bogatstvu. Interes lovstva primarno je usmjeren k

divljim životinjama, a ribarstva ribama. Sukladno zakonskoj regulativi i divlje životinje i ribe su dobro od interesa za RH i imaju njezinu osobitu zaštitu. Dakako da se od nacionalnog dobra koje je u vlasništvu svih njezinih državljana očekuje i određena dobrobit. No unatoč zakonski propisanih obrazaca/markica evidencija je i u lovstvu i u ribarstvu uglavnom neprimjerena. Stoga je i doprinos navedenih grana poljoprivrede nacionalnom dohotku na razini ili čak ispod razine zdravog razuma. Takav maćehinski pristup nacionalnom dobru je vrlo relevantan pokazatelj općeg stanja nacionalnog promišljanja. Međutim i ukoliko su ovakva viđenja naše svekolike stvarnosti objektivna ona sigurno ne mogu biti niti opravdana niti prihvatljivi alibi za inertnost. Uvjeren sam da bi na stručnim osnovama savjesnim i transparentnim gospodarenjem nacionalnim dobrima, u konkretnom slučaju s divljači, znatno porasla dohodovna strana domaćeg bruto društvenog proizvoda uz porast standarda i respektabilno pozicioniranje RH u međunarodnoj zajednici. Mogli bi poput G. Galilea, a ne čekajući sudnji hropac uskliknuti "Eppur si muove - Ipak se kreće".

Sigurnost u lovu

Učestalim ponavljanjem upravo onoga što širi društveni slojevi žele čuti, tj. populizmom njihove strasti i osebnjani duhovni dometi se dodatno potpiruju. Uvjeren sam da se uglavnom radi o svjesnoj (namjernoj) manipulaciji, a u manjoj mjeri o nesvjesnoj nespretnoj interpretaciji. Dio tog populizma razvidan je i u tekstovima o lovu koji ga prezentiraju kao nadasve riskantnu i po život opasnu aktivnost. Učestalim isticanjem mogućih, a samo rijetko ostvarenih nezgoda, među širim društvenim slojevima se stimuliraju prikrivene strasti i razbuđuju nedefinirani duhovni dometi. Njihov antagonizam (nepomirljiva/potpuna oprečnost) spram lovu, a indirektno i prema ukupnom lovstvu tako doseže gotovo nevjerojatne razmjere. To nikako ne znači da lov spada u riskantnije aktivnosti od brojnih izazova s kojima se gotovo svakodnevno susrećemo. Od javnog

prometa, elementarnih nepogoda, terorizma, uzročnika bolesnih stanja. To također ne znači da je lov opasan i da je živ i zdrav povratak iz lova pitanje sreće, slučajnosti. Niti je lov sinonim lovstvu (lovnom gospodarenju) niti su izrazito rijetke nezgode u lovu uobičajeni obrazac nesigurnog rukovanja s vatrenim oružjem. A da bi sudjelovali u lovu lovci moraju proći odgovarajuću naobrazbu i svoja znanja i vještine dokazati pred odabranim stručnim povjerenstvom. Uz poštivanje zadanih pretpostavki moguće ugroze u lovu postaju zanemarive, a što i široj javnosti uskraćuje izvore zlokočnih predrasuda i neprimjerenih strasti.

Osnove lovstva

Osnove lovstva – priručnik za obrazovanje kadrova u lovstvu je specifično putovanje kroz mnoga pitanja djelatnosti u vezi s lovom, zaštitom i prehranjivanjem divljači te hvatanjem ili odstranjivanjem životinja iz prirode. Napisana je čitljivim, a istovremeno stručnim rječnikom i u njoj se povezuju teme iz lovačke etike i lovačkih običaja, sigurnog lova, poznavanja divljači, ishrane i prihrane divljači, uzgoja divljači, uređivanja lovišta, lova divljači, lovačkog oružja, streljiva, lovne balistike i optike, korištenja divljači i njenih dijelova, ocjenjivanja trofeja divljači, lovne kinologije, bolesti divljači, opreme za lov(ca) te knjiga i časopisa. Ovu knjigu treba svakako pročitati jer upozorava i navodi na razmišljanje kako se ponašati prema drugima, prema nacionalnom dobru i okolišu koji nas okružuje. Izlaskom ove knjige naša, prvenstveno lovačka literatura, obogaćena je neospornim novim vrijednostima.

Vuk dlaku mijenja ali ćud nikada

Mijenjanje dlake nije sporno jer se radi o sezonskom obilježju svih dlakavih životinja kao urođenom mehanizmu prilagodbe vremenskim uvjetima i stanju okoliša u nekom staništu/lovištu. Ćud je pak ukupnost temperamenta, karaktera i nagona; narav, priroda

kad se radi o čovjeku i životinji. Za razliku od većine životinja čud čovjeka nije jednoobrazna već promjenjiva, prilagodljiva. Tako je vuk uvijek krvoločan što podrazumijeva želju za nečijom krvlju. Stoga i nije teško zaključiti za čijom krvlju žudi čovjek koji je drugom čovjeku vuk. Budući se radi o metafori (jezični izraz koji ima preneseno značenje) i krv može biti sinonim za mnogo toga što u život čovjeka unosi nemir, nespokoj te remeti krvni tlak. Dovoljan je samo letimičan osvrt na našu svakodnevicu pa da se krv uznemiri pa čak i počne lediti u žilama. Trenutno Ministarstvo zaštite okoliša i energetike dovršava novi Pravilnik o naknadi štete od životinja strogo zaštićenih vrsta bez koordinacije s lovstvom. Istovremeno je HAZU (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti) početkom godine izdala dugo pripremano opširno djelo naslova Hrvatsko nacionalno blago. Da li slučajno i/ili namjerno divljač i lovstvo su izostavljani. Uvjeren sam da je osnovna pretpostavka da se neki posao odradi kvalitetno, suvislo i u općem interesu uključivanje struke/stručnjaka u njegovu izradu. U protivnom nema dvojbe da je čovjek čovjeku najveći vuk.

Novi zakon o lovstvu u saborskim klupama

Smatralo se da se najavom izrade novog Zakona o lovstvu otvaraju objektivne mogućnosti lovstvu da se velikim koracima uključi u diobu pozamašne europske omotnice. Usprkos stanovitoj sumnji ili baš zbog nje, nagoviješteni rad na Zakonu o lovstvu predstavljao je pozitivan iskorak u brizi o nacionalnom bogatstvu. Koliko je nada o "iskoraku" bila nerealna i/ili koliko su očekivanja bila zanesenjačka pokazuje vrijeme. Vrijeme prolazi kao da se nas i ne tiče, a nacionalno dobro ostaje neiskorišteno za nacionalni interes iako nas samoobnovljivost prirodnih resursa svakodnevno podsjeća na propušteno. Istovremeno se stječe dojam da je neprimjereno korištenje nacionalnog dobra problem samo za one koji i dalje naivno vjeruju proklamiranom da je divljač dobro od interesa za RH i da ima njezinu osobitu zaštitu.

Prema iskustvenim pokazateljima svaki predmet kojem je posvećena povećana medijska pozornost i koji je prometnut u žižu dnevnih događanja završavao je "sumnjivim" rješenjima koja je u konačnici kreirala dnevno-politička birokracija. Sudeći temeljem novinarskih interpretacija o tijeku saborskih rasprava ista sudbina očekuje i novi Zakon o lovstvu. Ono što djelomično ublažuje/amortizira propuste je pripadnost Hrvatske Europskoj zajednici koja će i u slučaju našega lovstva ozbiljno zaprijetiti i podijeliti "packe" ukoliko se neoprezno ugroze njeni predikati i oskvrnu njezine aspiracije o globalnoj podobnosti. Stoga će sadržaj i dalje biti strogo nametnut globalnim interesima dok će dobrobit nacije od nacionalnog dobra ostati samo forma za umirivanje javnosti. Takvim "podaničkim" rješavanjem onoga, uz ljude najvrjednijega čime zemlja raspolaže, a to je nacionalno blago, već smo "obilje" nacionalnog blaga sveli na gotovo beznačajne "mrvice".

Borba za istinom ne vodi se puškom

Bez obzira na neobjektivnu i neargumentiranu medijsku prezentaciju lovstvo i lov nisu sinonimi, a briga o životinjama nije isključivo u kompetenciji lovstva, tj. lovaca. Lovstvo je primarno gospodarska aktivnost kontrole, nadzora, zaštite i korištenja nacionalnog, uglavnom obnovljivog prirodnog dobra od interesa za Republiku Hrvatsku. Podrazumijeva uzgoj gospodarski značajnih vrsta divljači u ovisnosti o čimbenicima ambijenta (lovišta), zaštitu protiv šteta od i na divljači, uređenje lovišta i uzgajališta divljači, lovačko oružje, streljivo, opremu i balistiku, lov, lovnu kinologiju te lovno gospodarenje i organizaciju. Sve gospodarske aktivnosti su usmjerene k očuvanju biološke raznolikosti, održivosti korištenja prirodnih dobara, zaštiti prirodnih vrijednosti, staništa i divljih svojiti i ekonomsku profitabilnost, a uz naglašenu brigu o zavičajnim vrstama i očuvanju prirodne ravnoteže. Budući da su i životinje sastavnice ukupnog ekosustava to samo potvrđuje činjenicu da briga o životinjama nije isključivo u kompetenciji lovstva, tj. lovaca. Stoga i

unatoč zajedničkih konačnih ciljeva putovi za njihovo postizanje znaju se razlikovati. Nekad samo u nijansama, a nekad i dijametralno. Kako su različiti skupovi, okrugli stolovi, seminari i predavanja primjerena mjesta za prezentaciju vlastitih promišljanja o putovima dolaska do zajedničkog cilja u nastavku teksta su iznesena osobna opažanja o jednom takvom skupu naslova Dobrobit životinja – znanost, praksa i kako se razlikuje od prava životinja održanom 20. travnja 2017. godine u Medijateci Francuskog instituta u Zagrebu (Preradovićeve 5), a u organizaciji Hrvatskog prirodoslovnog društva.

Poznavanje vrste kao pretpostavka uspješnog gospodarenja

Lovištem se gospodari temeljem lovno gospodarske osnove kojom je određen i lovno gospodarski kapacitet za gospodarski značajne vrste divljači. Da bi se utvrdio lovno gospodarski kapacitet potrebno je za svaku gospodarski značajnu vrstu provesti bonitiranje ekoloških čimbenika (čimbenika ambijenta) lovno produktivnih površina. Osnovni ekološki čimbenici/elementi ambijenta čijom procjenom se utvrđuje bonitetni razred, a potom i lovno gospodarski kapacitet su hrana i voda, vegetacija, kvaliteta tla, mir u lovištu i opća prikladnost. Nešto manje značajni klima i konfiguracija terena ocjenjuju se kao ostali čimbenici. Kako bi se ekološki uvjeti nekog staništa mogli pravilno vrednovati potrebno je poznavati i zahtjeve divljači za koju se bonitiranje provodi. Od njenih morfološko-anatomske značajki i fiziologije do ekologije i ponašanja.

Kod nas su nažalost znanost i struka marginalizirani pa i ne predstavljaju relevantnog sudionika u odlučivanju i kreiranju okvira lovnog gospodarenja. Stoga je za pretpostaviti da je obrazloženje najnovijeg Pravilnika o izmjenama Pravilnika o lovostaji, a što će, kako se tvrdi, pogodovati snažnijem razvoju turističkog lova i zadržavanja lovaca u domaćim lovištima, samo nepromišljena izjava

nekih čelnih ljudi zaduženih za lovstvo. Vjerojatno se radi samo o neupućenosti i populizmu. Ukoliko su lovni turizam i fiktivno približavanje/izjednačavanje termina lova/lovostaja sa susjedima „pro-forme“ jedini kriteriji promjene onda je cijelo lovstvo talac nedefiniranog imaginarnog profita, a čime se marginalizira i radikalno obezvređuje njegova osnovna i neupitna uloga u promicanju interesa životinja te održivosti biološke raznolikosti i eko sustava Republike Hrvatske. Ekonomska eksploatacija dobra od interesa za Republiku Hrvatsku ne samo da nije sporna već je i poželjna, no ona ne može i ne smije biti ispred brige/očuvanja tog istog nacionalnog dobra. Pretpostavljam da parametri naznačeni u Pravilniku o lovostaji prije naznačenih izmjena nisu bili provizorni već definirani sukladno znanstveno-stručnim podlogama. Pa i ukoliko sam u zabludi glede metodike definiranja stavki iz Pravilnika, siguran sam da je javno tumačenje/pravdanje donesenih izmjena u negativnoj korelaciji s naporima za buđenjem senzibiliteta javnog mijenja prema lovstvu i lovu.

I pse ubijaju iz milosrđa

Nema dvojbe da je pluralizam mišljenja poželjan i neprikosnovena pretpostavka svekolikog napretka. Unatoč toga i bez obzira na ideologiju i politiku svi bi morali podržati nultu toleranciju kao standard ponašanja u društvu. Dakako da pluralizam šireći javnu misao nerijetko zaluta i u svoju suprotnost pa umjesto napretka kreira tapkanje u mjestu i/ili nazadovanje inače propulzivnih i nadasve konstruktivnih pomaka k novim ili obogaćivanju provjerenih vrijednosti. Stoga je u uređenim sustavima uspostavljen hijerarhijski ciklus odlučivanja i ponašanja (Zakoni, Pravilnici, Odluke, Naredbe, ...) s ciljem prepoznavanja boljitka. Dokle god je isti neovisan o dnevnoj politici, populizmu, predrasudama, lobiranim pretpostavkama, a temeljen na suvremenim znanstvenim spoznajama i struci riječ je o napretku. Iako se trenutno čini benignim (bezbolnim, bezazlenim) i ne vrijednim značajnije reakcije

novi Zakon o životinjama, trenutak njegovog donošenja, sudionici njegovog kreiranja i razdraganost zakonodavnih i izvršnih čelnika još je jedan u nizu populističkih dodvoravanja i kupovanja dijela, prvenstveno neinformiranog i ne upućenog javnog mijenja. Postojeći Zakon o zaštiti životinja temeljen je na „dobrobiti“ životinja dok se novim potencira „pravo“ životinja zakamuflirano terminom „zaštita“. Za pretpostaviti je da će ovom novom zakonskom odredbom o zabrani eutanaziranja napuštenih pasa i inih kućnih ljubimaca kojima se duži vremenski period nije našao udomitelj povećati broj lualica. Glede spoznaje da će se netko za njih u potpunosti pobrinuti, a i sigurno im neće doći glave, vlasnici će se neželjenih ljubimaca rješavati još lakše nego ranije.

Autor ovog teksta je kao agronom naučio da je "dobrobit", život bez bola i patnji, primarna pretpostavka uspješnog uzgoja jer se samo s takvom životinjom postižu optimalni željeni rezultati. Stoga je dobrobit životinja pod terminom gospodarenja ugrađena u same temelje agronomske struke i ista se uvažavala od iskona. Dobrobit životinja prepoznata je i stalno je prisutna i u lovstvu. Samim činom formiranja lovišta se sukladno karakteristikama vrste ocjenom čimbenika ambijenta (bonitiranjem) njene lovno produktivne površine određuje njena poželjna gustoća (lovno gospodarski kapacitet). Dobrobit je prisutna i prilikom odstrjela. Naime etika i moral nalažu da se divljači tijekom njezinoga života osiguraju optimalni uvjeti za reprodukciju, rast i razvoj, a kada joj se oduzima život da se to učini propisanim alatima, tehnikama i metodama kako bi sam čin usmrćivanja bio što kraći (bezbolniji). Za razliku od dobrobiti „pravo“ životinja je još jedna od filozofskih misli čiji se prosperitet gradi prvenstveno isključivošću i agresivnošću.

Autor ovoga članka je skupio dovaljan broj godina i životnog iskustva i zna da se onoga koji ukazuje na probleme često automatski etiketira kao mrzitelja Hrvatske, politički angažiranog ili nešto slično. To je svakako puno jednostavnije od argumentirane

razmjene mišljenja. No u vrijeme dnevnih apsurdna netko mora i na njih ukazati, ne unatoč, već upravo stoga što je pluralizam mišljenja poželjan i neprikosnovena pretpostavka svekolikog napretka.

Mala bara puna velikih krokodila ili Malo lovište puno „zaštićenih“ vukova

U brojnim zemljama svijeta u kojima žive krokodili na jednakoj su razini zaštite kao što je vuk u Republici Hrvatskoj. A vuk je u RH zaštićena, potencijalno ugrožena vrsta. No, ovo nije priča niti o krokodilima niti o vukovima. Ovo je priča isključivo o ljudima, o moralu i o etici. O onim vrijednostima na kojima počiva lovstvo i u koja se zaklinju lovci. O vrijednostima koje ne ovise o zakonima i pravilnicima. Koje se ne kupuju i ne prodaju. Oko kojih nema dvojbe. O vrijednostima na kojima počivaju brojne zajednice. Od onih najprimitivnijih do ovih današnjih, najsuvremenijih. To su neprikosnovene opće prihvaćene vrijednosti. U ljudskom svijetu te su vrijednosti moral i etika. U ovoj priči uvjetna pokrivenost prilagođenom zakonskom regulativom samo je sporedna tema. U suštini, zakon je pokušaj da se opiše moral i da se na taj način formaliziraju određena pravila koja bi trebala osigurati prosperitet zajednice. I upravo je formalizam i glavni problem svakog zakona jer je vrlo teško opisati i obuhvatiti sve moguće situacije koje bi sukladno moralu zajednice trebale biti regulirane. Ovakvom promišljanju svakako treba dodati i pretpostavku da u RH postoje dva povijesno različita kulturna tipa. Jedan, koji se temelji na zadružnoj društvenoj organizaciji, i drugi koji se temelji na plemenskoj društvenoj organizaciji čija materijalna podloga se temelji na pljački. Dakako da su akteri ovakvih zbivanja sami sebe uspjeti uvjeriti da postupaju moralno i etično kako bi se mogli nositi sa svojim sjećanjima. Stoga je u takvim prigodama sud osobne karizme (ukupnost teško odredivih ili neodredivih odlika koje javnu ličnost čine podesnom za vrlo istaknuto mjesto u društvu) jedini sudac. A što je bara manja veliki krokodili lakše opstoje na krilima

osobnog morala (licemjerstva) i osobne etike, a na račun zajednice. Jezikom lovstva: što je lovište manje veće su štete od državom "zaštićenih" vukova.

Gdje je nestalo lovstvo

Još sam uvijek ponosan što sam svojevremeno potaknuo, a potom i aktivno sudjelovao u promjeni naziva Zakona o lovu u Zakon o lovstvu. Jer lovstvo je mnogo šira i kompleksnija aktivnost, a da bi ju se poistovjetilo s lovom. Iako vrlo značajan, lov je samo jedan od segmenata, kamenčića u mozaiku ukupnog lovstva. Osmišljavanje lovstva kao aktivnosti s ciljem skrbi nad dijelom divljih životinja i njihovim staništem značajno je doprinijelo i valorizaciji lovca kao organiziranog sudionika lovnog gospodarenja. U suvremenom lovstvu lovac je jedini ovlašten da divljoj životinji zakonito oduzme život i to kao dio zadatka/obveze koju odrađuje sukladno stručnim podlogama i osmišljenom gospodarenju. No i unatoč opravdanih, argumentiranih činjenica lov (odstrjel) divljih životinja (divljači) izdvojen je kao vrlo istaknuti kamen spoticanja. A sasvim je neupitno da je održavanje brojnog stanja određenih populacija u gospodarski određenoj gustoći, a uz stalno praćenje njenih bioloških kolebanja, jedna od značajnijih mjera brige o ekosustavu. Održavanje brojnog stanja podrazumijeva i uklanjanje prekobrojnih, tj. onih koji svojim prisustvom ugrožavaju opstanak većine. Pri tome je neupitno da su brojne predrasude proizašle iz ne znanja i volontersko tendencioznih prezentacija u sve brojnijim izvorima i metodama informiranja dodatni teret objektivnog i racionalnog promišljanja. Jer vijest nije ono što je važno već ono što se želi pokazati zbog podizanja vlastitog značaja i vlastite tiraže. A tamo gdje počinje utopija, racionalnost prestaje. Tamo gdje imaginacija utopije nadvlada struku i znanost, počinje nered.

Nažalost vrlo nadahnjujuću i nadasve obećavajuću promjenu naslova jednog Zakona nisu slijedile i odgovarajuće korekcije.

Prijedlog novog Zakona o lovstvu samo je dodatna kap koja će već prepunu čašu potpuno prekriti. U njemu je lovstvo dodatno marginalizirano uz neobjektivne i vrlo uskogrudne ustupke "lovačkom lobiju", a koji su samo forma bez pravog sadržaja. Stoga i priča s početka teksta ukazuje na svu zabludu, prolaznost i kratkotrajnost osobnog ponosa.

Mnogo buke ni oko čega

Danas je, izgleda, već dugo najavljivani novi Zakon o lovstvu u završnoj fazi finalizacije i konačnog usvajanja. Unatoč dugotrajnosti osmišljavanja iskustvo ukazuje da dužina pripreme/izrade nekog dokumenta najčešće nije u pozitivnoj korelaciji s njegovom kvalitetom. Umjesto na kvalitetu, dugotrajnost izrade je češće ukazivala na neprimjerenu kombinatoriku. I bi tako. Neke predložene nadopune u Prijedlogu nacrtu Zakona o lovstvu su u funkciji prilagodbe nacionalnog zakonodavstva potpisanim međunarodnim konvencijama/normama (EU). Neka tumačenja pak mijenjaju neke ustaljene/tradicionalne postulate teorije lovstva (lovac, površine lovišta, i t d.), dok su rijetke stvarne promijene uglavnom u funkciji populizma, a najbrojniji su „kozmetički“ zahvati. S obzirom na karakter rijetkih predloženih korekcija može se naslutiti da su one glavni razlog dugotrajnosti pripreme dokumenta i da se više radi o "lovačkom" inženjeringu nego li o avangardnoj Zakonskoj regulativi iz lovstva. U suštini je i ovaj zakon samo pokušaj da se formaliziraju određena pravila moćnijih lobija. I upravo je formalizam i glavni problem svakog zakona jer je vrlo teško opisati i obuhvatiti sve moguće situacije koje bi sukladno moralu zajednice trebale biti regulirane. Pri tome se ne može zanemariti da sadržaj slijedi iz procedure te je njen značaj u javnosti izrazito važan. Dakako da iz formalizma proizlaze i famozne "rupe u zakonu".

Generalni je dojam da je Prijedlog Nacrta Zakona o lovstvu propustio radikalnije osuvremeniti poimanje lovstva, iščupati ga iz

prošlosti, nadmašiti trenutak i etabrirati ga za budućnost. Konfrontirajući respektabilne najave i dugotrajnost pripreme s predloženim rezultatima izgleda da je napravljeno puno buke ni oko čega, tj. da su i u lovstvu nebitne istine, a bitne laži.

3. Dodatak

Mjesec listopad, godina 2017. JAVNE MANIFESTACIJE (IZLOŽBE) I ZAKONI

Objavljeno: Roman Safner (2017): Dočekajmo nove propise s "dobra kob" i "bistro". Dobra kob, 194, 8-9.

U demokratskom društvu svakom je punoljetnom građaninu i pravo i obveza svojim glasom sudjelovati u biranju vođa u kojima razabire promicanje nekih svojih osobnih svjetonazora, a s ciljem uspostavljanja svekolikog boljitka. Iako nerijetko takvo demokratsko pravo rezultira razočaranjem ono je uvijek i dio osobnog izbora. Razočaranje najčešće proizlazi iz različitosti obećanoga i realiziranoga. Pri tome se i ne pokušava proniknuti u smisao mogućih obećanih promjena pa je već i samo najavljivanje nekih „novih“ zakona vrlo učestala forma dodvoravanja glasačkoj mašineriji. Ukoliko se promjene i dese one su najčešće samo „kozmetičkog,“ značaja glede prilagodbi nacionalnog zakonodavstva potpisanim/nametnutim međunarodnim normama (EU). Dakako da je sukladno broju pobornika (lovaca) i Zakon o lovstvu, tj. najavljivanje njegove promjene već godinama značajno predizborno obećanje (Roman Safner (2017): Nacrt zakona o lovstvu. Kozmetički remont paragrafa. Dobra Kob, 191). U petak 20. listopada 2017. godine su nakon jedanaest godina stanke u organizaciji Zagrebačkog holdinga d.o.o. na zagrebačkom Velesajmu svečano otvoreni Dani lova i ribolova. Manifestacija je predstavljena kao obnavljanje tradicije koja je godinama uveseljavala Zagrepčane i njihove goste pod naslovom LORIS (lov i ribolov). Svečanost otvorenja svojim su govorima uveličali prvi ljudi organizatora, resorni ministar, gradonačelnik Zagreba te predsjednici krovnih asocijacija hrvatskih lovaca/lovkinja (HLS) i hrvatskih ribolovaca/ribolovkinja (HŠRS). Resorni ministar skupu se obratio u svoje osobno ime, u ime ministarstva koje predstavlja, a i u ime premijera čiji je bio izaslanik,

a što je njegovim riječima dalo dodatni značaj. Budući da su otvaranja raznih svečanosti uglavnom popraćena vrlo „uniformnim“ više/manje političkim govorima ovom prigodom se kod svih govornika isticalo nešto zajedničko. Svi su se pohvalili „briljantnom“ međusobnom suradnjom i uspostavljenim konsenzusom o ubrzanom usvajanju „novih zakona“ i o lovstvu i o ribarstvu. Simptomatično je da su oba navedena Zakona u izradi već dugi niz godina. Dakako da su se tijekom tih godina izrade na istima angažirala/izmjenjivala i brojna Povjerenstva. Nacrt Zakona o lovstvu na kojem se intenzivnije radilo je u mjesecu srpnju 2017. godine na web stranicama Ministarstva poljoprivrede prošao i javnu raspravu, a nakon čega je povučen iz procedure. Imenovano Povjerenstvo za novi (prvi) Zakon iz ribarstva (ribolova) još nije niti jednom sazvano, a prema riječima govornika i taj Zakon je navodno već pred usvajanjem.

Unatoč već tradicionalno uvriježene pretpostavke da su govori na otvorenjima javnih manifestacija, polaganjima kamena temeljca i slično pretenciozni i bremeniti liderskim egom ipak je prisutan stanoviti optimizam. Optimizam je potkrijepljen spoznajom da čovjeku u organiziranoj zajednici ne pripadaju društvena prava na djelatnosti kojih svrhu ne može ispuniti. Prihvaćanje ne savršenstva tipičnog za život može biti problematično u današnjem svijetu koji stavlja naglasak upravo na savršenstvo i kontrolu.

Svijest o tome da život nije savršen i da stvari koje nam se događaju nisu nužno samo lijepe napad je na naš narcizam, jer je ponekad bolno vidjeti da ne dobivamo ono što mislimo da smo zaslužili. To nije jednostavno prihvatiti. Upravo je ne savršenstvo, tj. nezadovoljstvo kao razlika između stanja u kojem jesmo i onog u kojem bismo željeli biti najveći motivator promjena (Roman Safner (2014): Glas za različite strane istog novčića. Dobra kob, 150). Nema dvojbe da se svakom "novom" ministru nalog za izradu "novog" zakona čini krunom reformskih promjena koje će opravdati

okolnosti cijelog ministarstva i njegovu ministarsku fotelju. Tako niti novi Zakon o lovstvu nije iznimka. Bitno je da se oformilo Povjerenstvo, da su strogo definirani rokovi i da je podijeljen zadatak. Kakav će biti rezultat i da li će i kada novi dokument ugledati svjetlo dana je manje važno. Stoga je inzistiranje na nekom "novom" revolucionarnom, reformskom, povijesnom Zakonu samo "*fatamorgana*" i neobjektivna želja gotovo svakog "novog" ministra. Život uglavnom ide dalje uobičajenim sporadičnim intervencijama (dopunama, izmjenama) usvojenih Zakona, Pravilnika, Odredbi i/ili Naredbi prilagođavajući ih potrebama "na terenu" (Roman Safner (2016): Nitko nije zaslužan, ali ni odgovoran. Dobra Kob, 178).

No, s ciljem uvođenja reda ne činjenje ništa gore je od činjenja pogrešnog. Na pogreškama se može učiti, one se mogu ispravljati. One ukazuju da se nešto kreće. Mirenje sa sve prisutnom diktaturom relativizma (sve se relativizira - uopćava) i prihvaćanje ne primjerenog stanja vodi još većim dubiozama, a u konačnici i samo destruktiji (Roman Safner (2017): Ako se i griješi, ipak se kreće. Dobra Kob, 185). Istovremeno, a prema iskustvenim pokazateljima svaki predmet kojem je posvećena povećana medijska pozornost i koji je prometnut u žižu dnevnih događanja završavao je "sumnjivim" rješenjima koja je u konačnici kreirala dnevno-politička birokracija.

Sudeći temeljem novinarskih interpretacija o tijeku saborskih rasprava ista sudbina očekivala je i novi Zakon o lovstvu. Poznavateljima lovstva sasvim je razvidno da su o struci uglavnom raspravljali laici, ne stručnjaci i/ili oni koji između lovstva i lova stavljaju znak jednakosti. Slijedom novinskih natpisa rasprava o Zakonu o lovstvu sličila je javnim i saborskim raspravama koje su poput formiranih prekobrojnih Povjerenstava samo maske za izglasavanje upravo onih pretpostavki koje je slijedom radnog zadatka uz prijetnju otkazom, a uz sugestije nadređenog kojem je i taj predmet samo jedan od onih koje mora odraditi, odradio

podređeni "činovnik". Uz ograničene osobne sposobnosti jer se uglavnom ne radi o "mudracu", on taj zadatak obavlja u maniri profesionalca ugrađujući u dokument svoja osobna promišljanja modificirajući ih sukladno uputama/naputcima nadređenog. A taj nadređeni je uvijek iz redova trenutno vladajućih pa je termin "dnevna politika" sastavnica svakog novog Zakona, Odredbe, Naredbe (Roman Safner (2017): Javnost "na repu".Dobra Kob, 187).

U članku naslova: Nacrt zakona o lovstvu. Kozmetički remont paragrafa (Dobra kob, 191) osvrnuo sam se na Prijedlog Nacrta Zakona o lovstvu koji je na web stranicama Ministarstva bio u javnoj raspravi u mjesecu srpnju ove 2017. kalendarske godine uz konstataciju da je generalni dojam da je Prijedlog Nacrta Zakona o lovstvu propustio radikalnije osuvremeniti poimanje lovstva, iščupati ga iz prošlosti, nadmašiti trenutak i etablirati ga za budućnost. Konfrontirajući respektabilne najave i dugotrajnost pripreme s predočenim rezultatima izgleda da je napravljeno puno buke niokočega. Povlačenjem predloženog Nacrta iz procedure moje pretpostavke su se pokazale točnim. Stoga ohrabreni najnovijim izjavama prvih ljudi resornog Ministarstva, grada i krovnih asocijacija lovaca i ribolovaca u nadolazećim danima s nestrpljenjem očekujemo ubrzano usvajanje dugo, dugo najavljenih novih Zakona o ribarstvu i lovstvu. Jer započeto ne mora, a i ne može biti savršeno, ali mora biti završeno. Dočekajmo ih s „bistro“ i „dobra kob“.

Mjesec studeni, godina 2017. **HRVATSKO LOVSTVO - PETA GODINA U EU**

Objavljeno: Roman Safner (2017): 2013. – 2018. Pet godina u EU-obitelji. jesmo li na vratima raja? Dobra kob, 195, 20-21.

Kako se ne bi zamjerali trenutnim akterima društvene scene, a budući da je sastavni dio uređivačke politike i senzacionalizam/provokacija, brojni urednici objavljuju pojedine članke s naznakom da su stavovi izneseni u kolumnama i komentarima osobni stavovi autora i ne odražavaju nužno stav redakcije. Kako bi se i u ovom članku zadržao tračak senzacionalizma i provokacije, a budući da je predmetni članak "naručen" od reakcije lišen je osobnih stavova autora (kritičke analize) pa članak ne odražava nužno i pravi autorov stav.

Nema dvojbe da je uključenje države u punopravno članstvo respektabilnih svjetskih zajednica vrhunsko ostvarenje. Stoga i nije bespredmetno isticati da je Republika Hrvatska već petu godina (od 2013.) ravnopravna članica Europske unije. Dakako da je taj put do priznanja bio vrlo kompleksan i složen te popraćen brojnim korekcijama ustaljenih pravila ponašanja i brojnim odricanjima. Kako je usporedba sa sportom uvriježeni način svakodnevnog "slikovitog" izražavanja onda je jasno da se samo jednokratani uspješan rezultat najčešće pripisuje sreći, a tek njegovo višekratno dosizanje je vrijedno općeg poštovanja i ukazuje na dobar sistematski rad. Stoga je, ističući svoju privrženost i osjećaj zajedništva, i naše lovstvo krenulo putovima prilagodbe konsensusom zacrtanim zajedničkim promišljanjima svih ravnopravnih članica. Ta prilagodba je primarno izražena bezrezervnim prijenosom određenih direktiva Europskog parlamenta i Vijeća u pravni poredak Republike Hrvatske. S motrišta lovstva primarno se radi o direktivama povezanim s odredbama Zakona o zaštiti prirode i Zakona o lovstvu. Dvije primarne direktive su Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore i Direktiva 2009/147/EZ

Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenog 2009. o očuvanju divljih ptica. Procjenom kvalitete prijenosa navedenih direktiva Europska komisija je 28. siječnja 2016. godine predmet zatvorila, ali je istovremeno otvorila postupke povrede prava Europske unije, a što podrazumijeva neophodnost proširenja razdoblja zabrane lova u svim stadijima razmnožavanja, podizanja mladunčadi i tijekom njihova povratka u područja gdje podižu mladunčad. Slijedom ispunjavanja postavljenih zahtjeva, i s ciljem uklanjanja povreda prava Europske unije Hrvatski sabor je donio Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o lovstvu koji je proglašen 21. lipnja 2017. godine. Prethodno su s istim ciljem, a temeljem usvojene Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-2813/2014 od 3. lipnja 2016. godine 15. prosinca 2016. prestali važiti neki članci Zakona o lovstvu. Prestankom važenja ukinutih članaka ukazala se neophodnost usklađivanja/dopuna i nekih drugih odredbi važećeg Zakona.

Glede opsega neophodnih korekcija aktualizirana je izrada novog Zakona o lovstvu koji je već dugi niz godina u pripremi. Prema tumačenju Odbora za poljoprivredu sveobuhvatne izmjene Zakona o lovstvu trebale bi zakonski regulirati probleme nadoknade šteta, osnažiti rad lovačkih asocijacija, regulirati eventualne zloporabe u korištenju koncesija na lovištima i pojednostavniti procedure zbrinjavanja predatora u naseljenim područjima. Usvajanje zajedničkih europskih zakonskih normi (direktiva) na nacionalnoj razini elementarna je pretpostavka i za pravo sudjelovanja u distribuciji pozamašne europske financijske omotnice.

Povrh toga za aplikaciju na sredstva iz omotnice neophodno je osmišljavanje nacionalnih programa/projekata po točno utvrđenim zajedničkim kriterijima. Lovstvo je grana i poljoprivrede i šumarstva, a koji su polja unutar znanstvenog područja biotehnologije i nalaze se pod ingerencijom Ministarstva Poljoprivrede. Stoga je Ministarstvo Poljoprivrede ovlašteno za raspisivanje natječaja za takva sredstva, za njihovu valorizaciju (vrednovanje), distribuciju

sredstava te njihov cjeloviti nadzor i kontrolu. Sukladno javno obznanjenim informacijama u proteklom gotovo petogodišnjem periodu članstva općenito su iz europskih fondova na natječaje ponuđena pozamašna sredstva, a od kojih je do sada iskorišten značajan, a istovremeno gotovo marginalni dio. S motrišta lovstva nešto sredstava je iskorišteno primarno u baznim poljoprivrednim segmentima za kontrolirani uzgoj pojedinih vrsta divljih životinja, a među njima i nekih iz skupine divljači.

Dio europskog novca realizira se i kroz uglavnom zajedničke, međunarodne znanstvene i/ili aplikativno stručne projekte. Unutar ovog segmenta uglavnom se podupiru teme s predznakom zaštite, očuvanja, ekologije, autohtonosti, biološke raznolikosti i/ili ugroze. Kako vrsta tako i staništa. Nema dvojbe da u lovstvu postoje još brojne teme, pa i one o kojima se trenutno niti ne govori, a koje upravo vape za financijskom podrškom. Uz profesionalno pripremljene projekte, a s kojima znatno oskudijevamo, i uz malo dodatnog angažmana i diplomatskog lobiranja naše bi lovstvo moglo osigurati znatna nepovratna sredstva kao zamašnjak u osmišljavanju/realizaciji svoje budućnosti.

Općenito niska, minorna razina povlačenja sredstava iz europske omotnice na razini cijele države je nažalost sve prisutna "bolest" koja se u dnevnoj politici pokušava prikazati kao "lijek". Jer iz premisa da si s jednom nogom u prošlosti, a s drugom u budućnosti slijedi logičan zaključak (konkluzija) da zapravo pišaš (mokriš) po sadašnjosti. I uglavnom hvaljeni Miroslav Krleža je slična letargična stanja (stanje slično snu, mrtvilo, nepokretnost, nedjelatnost, tromost) u svojim Baladama Petrice Kerempuha opisao riječima: "Nigdar ni tak bilo da ni nekad bilo, pak ni vezda ne bu da nam nekad ne bu. Kajti, kak bi bilo da ne bi nekad bilo, ne bi bilo nikak, ni tak kak je bilo. Ar je navek bilo da je nekad bilo, kaj je bilo, a je ne, kaj nejenikak bilo. Tak i vezda bude da nekakvre bude, kak biti bude bilo da bi biti bilo."

Članstvo u EU otvorilo je nove, gotovo beskonačne mogućnosti približavanja Hrvatske standardu razvijenih zemalja Europe. Ulaganja (iskoristivost) ponuđenih/pripadajućih sredstva EU fondova u investicije otvara nova radna mjesta i stvara nove vrijednosti. Svojom pruženom rukom unija to od svoje ravnopravne članice i očekuje. Stoga općenito neprimjereno loše stanje s vrlo usporenim naznakama boljitka većine sektora hrvatskoga gospodarstva ne mora i ne smije biti alibi na putu razvitka i prosperiteta našega lovstva. Nikako ne treba biti defetist već što hitnije učiniti nešto pozitivno.

Prema rječniku hrvatskoga jezika (Anić, 1998) defetizam je pojam za osjećaj poraženosti, pomanjkanja vjere u uspjeh, širenja nevjerice u uspjeh. Stoga vrijeme koje je pred nama ne dozvoljava da se ponašamo kao "svinje" pred koje su bačeni biseri, niti poput "gusaka" u magli. Ono upravo vrišti imperativom, ne samo da pokupimo sve što nam se nudi, već da svojom avangardom (oni koji traže nove putove, prethodnica) dokažemo da nam pripada i više. Hrvatsko lovstvo mora se etablirati, tj. postaviti se u društvenoj zajednici nametanjem novih putova prosperiteta. Ne kao pojedinac koji želi promijeniti svijet, a kojem je razlog neuspjeha uglavnom samo jedan, a to su upravo svi ostali, već upravo kao dio zajednice čijom pripadnošću se već petu godinu ponosimo.

Mjesec studeni, godina 2017. **OSVRT**

Objavljeno/Uklopljeno: Roman Safner (2017): Sami sebi isplaćuju putne troškove za odlazak u lov ☒. *Dobra kob, 195, 4.*

Možda pod nekim drugim naslovom no cijelome svijetu su poznati „novokomponirani“ bogataši. U Lijepoj našoj posebno su brojni nakon domovinskog rata i jasno artikulirane predodžbe o „200 bogatih obitelji“. Pretpostavka o njihovom u najmanju ruku sumnjivom (nezakonitom) načinu prikupljanja kapitala razvidna je u svakodnevnicu jer je dio njih procesuiran, a dio se još uvijek procesuiraju. Nasuprot tzv. novokomponiranih koji su kapital stekli „preko noći“ s pijetetom i nespornim simpatijama evidentirani su i oni vlasnici kapitala koji su svoje bogatstvo stvarali generacijama. Iza takvih bogataša uglavnom stoji tradicija koja se desetljećima prenosi s koljena na koljeno. Dakako da taj proces zahtijeva visoku razinu senzibiliteta i odgovornosti.

Nije rijetkost da je godinama stvarani kapital nepromišljenošću, pohlepom i/ili bahatošću nekoga iz novijih generacija gotovo preko noći razoren. A kao što i svako putovanje započinje prvim korakom tako i stvaranje respektabilnog kapitala počinje malim pomacima. Jedan od takvih malih za svijet, a ogromnih za neku lovačku udrugu je svakako izgradnja vlastitog utočišta (doma, kuće, poslovnog prostora). To su vrijednosti u koje su uglavnom uložena materijalna sredstva, rad, znoj i odricanja većeg broja generacija lovaca. Od onih trenutno najaktivnijih do njihovih očeva, djedova pa i pradjedova. Takvi objekti stvarani su kao okupljališta uglavnom istomišljenika glede njihovog druženja i osmišljavanja zajedničkih planova s ciljem očuvanja i oplemenjivanja stvorenog kapitala. U većini lovačkih udruga taj osjećaj zajedništva i želja za napredovanjem su na zavidnoj razini.

No i među udrugama ima onih kojima je trenutno osobno zadovoljstvo, uglavnom malobrojnog članstva, daleko ispred ideje

napredovanja, stvaralaštva i prosperiteta. Takve udruge su decenijama stvarano bogatstvo stavile u funkciju besperspektivne trenutne razonode. Iako je nedvojbeno pravo udruge da svoju opstojnost osiguravaju i najmom vlastitih slobodnih prostora, a koji su uglavnom tradicijsko generacijsko nasljeđe, ne primjereno je da se tako ostvarena sredstva primarno troše za trenutna lovačka zadovoljstva aktualnih članova. I sukladno zakonskoj regulativi tako ostvarena sredstva neprofitabilnih udruge moraju biti namjenski utrošena za unapređenje elementarne djelatnosti udruge. Budući da nada umire posljednja optimistički je očekivati da će u nekom trenutku doći neki „novi klinci“ i da će i u takvim udrugama ponovno zavladati promišljanje o osmišljavanju zajedničkih planova s ciljem očuvanja i oplemenjivanja „tradicionalno“ stvorenih vrijednosti, a u koja će se ulagati i sredstva od eventualnog zakupa.

Mjesec prosinac, godina 2017. **LOV I TURIZAM ILI LOVNI TURIZAM**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Reputacija se teško stječe, a veoma lako gubi. Dobra kob, 196, 12-13.

U najnovije doba hrvatska politika je u ropotarnici naše stvarnosti iznjedrila novog Pedra (džokera), a sukladno sintagmi: „neka visi Pedro“ i/ili „džoker mijenja bilo koju kartu“. Taj novi usud unaprijed je osuđen za svekolikog krivca i glavni alibi naše „mlade“ diplomacije. Ovoga puta predstavljen je u liku i djelu hibridnoga rata. I nema dvojbe da je objedinio dvije inače nespojive krajnosti. Jedna je hibrid, a druga rat. Sukladno rječniku hrvatskoga jezika (Anić, 1998) hibrid je životinja ili biljka koja je rezultat križanja jedinki koje pripadaju različitim vrstama. Prema istom autoru rat je oružani sukob velikih razmjera između dviju ili više država, dvaju naroda, dviju ljudskih skupina.

Ovisno o motivima i sudionicima može biti bratoubilački, domovinski, građanski i/ili hladni rat. Ovaj potonji predstavlja stanje zategnutosti i borbe svim sredstvima osim oružanog sukoba velikih razmjera. Za pretpostaviti je da je novo komponirana inačica nastala kao križanac (hibrid) različitih nepotpuno prepoznatljivih (definiranih) osnova (baza), a sukladno razvoju informatike i hladnoga rata. Hibridno ratovanje je model ratovanja ili sukobljavanja u kojem se primarno koriste aktivnosti povezane s informacijskim i medijskim ratovanjem, a tek u nedostatku željenih učinaka dolazi do moguće uporabe oružane sile.

Pri tome svakako treba razlikovati pojam rata od pojma sukoba. Svaki rat jest sukob, ali svaki sukob nije rat. Primarno se radi o pokušajima nametanja vlastite volje protivniku uporabom tzv. ne kinetičkih sredstava, tj. informacijskim i medijskim operacijama. To su aktivnosti borbe za i protiv informacije odnosno dezinformacije uz namjeru preuzimanja što je moguće veće razine nadzora i upravljanja pojedinim kanalima pomoću kojih se pojedina poruka

želi plasirati ciljanoj publici. Dok je nagovještaj (objava) bilo kojeg drugog oblika rata u kompetenciji vrhovnog zapovjednika oružanih snaga države koja u njemu sudjeluje, hladni kao i hibridni rat se vodi bez najave.

Nema dvojbe da je virtualni život u kojem živimo svakodnevno postao nadređena kategorija. U novom značenju hibridnih pojava i stanja, i lov, pa stoga i lovni turizam može se okarakterizirati hibridom (križancem) gospodarske djelatnosti sa sportom i rekreacijom. Pri tome se nikako ne mogu zanemariti niti različiti pokreti (prava životinja) koji primarno na teoretsko-filozofskim osnovama, a koje proizvodi Zapad s naslova globalne kulture, obezvređuju lokalne tradicije utemeljene na poštivanju predaka, običaja i lokalne religije. Primarna uloga takvih skupina je ometanje tradicionalnih gospodarskih aktivnosti. Budući da su to uglavnom vrlo ortodokсне/isključive skupine koje ne žele promijeniti svoje mišljenje bez obzira na argumente, bavljenje s njima je više-manje bespredmetno.

Nasuprot takvim ideološkim pristupima znanstveno-stručne činjenice pred život nameću vrlo konkretne imperitive. U lovstvu su to metode lovnog gospodarenja. To su empirijski, stručno i znanstveno utemeljeni postulati (polazišta) s ciljem očuvanja vrsta i njihovom adaptacijom brojnim civilizacijskim promjenama. Pri tome je uspostavljanje, praćenje i održavanje bonitiranjem utvrđenog brojnog stanja divljači svakako prioritet. Kako s motrišta očuvanja pojedinih vrsta tako i s motrišta sprječavanja nepoželjnih šteta na ostalim gospodarskim djelatnostima. Uvažavajući turizam kao vodeću granu stvaranja platne bilance RH upravo je održavanje brojnog stanja pojedine vrste divljači (lov) ulazno mjesto lovstva u turističku ponudu. Za razliku od tzv. masovnog turizma koji je u danim okolnostima bio unosan, a bazirao se na jeftinom (masovnom) plasmanu zatečenih resursa i bez ozbiljnijih ulaganja, svi ostali oblici modernog turizma temeljeni su na vrhunskoj ponudi.

Iako se uspješnost turističke sezone najčešće prikazuje brojem noćenja taj parametar je u pozitivnoj (uvjetovanoj) korelaciji upravo s ponudom. Kvalitetnijom ponudom proporcionalno raste i broj noćenja.

I kao što su brojna mjesta diljem Lijepe naše posljednjih godina produžila i osmislila svoju turističku sezonu (ponudu) uključivanjem turista u berbu plodova svoga rada (jabuke, grožđe, masline), tako i ovlaštenici prava lova na tržištu nude divljač. Jer i u lovstvu se uspješnost poslovanja mjeri tek kada konačni kupac plati željeni proizvod. Kroz takvu aktivnost ostvarena sredstva glavninom se vraćaju u primarnu djelatnost istovremeno puneći i nacionalni proračun. Korisnik usluga lovnog turizma iako primarno orijentiran na lov višestruko koristi mnogo širu lepezu turističke ponude. Osim specifične lovne ponude on koristi i usluge prometa, smještaja, ugostiteljstva kao i brojnih kulturnih dobara i znamenitosti. U takvoj ponudi primarni su vrhunska organizacija i neporemećeni uvjeti ambijenta, a tek potom i užitak odstrjela. Vrhunska organizacija podrazumijeva i taktiku „hibridnog ratovanja“, tj. maksimalnu prezentaciju vlastitih mogućnosti uporabom najsuvremenijih dostupnih informatičkih medija. Informaciju koja mora biti stalno prisutna i promišljeno agresivna. Konzument, turist-lovac mora u potpunosti biti upoznat sa svim detaljima ponuđene usluge lišen bilo kakvih iznenađenja i nepoznanica. Dakako da to podrazumijeva i predstavljanje rezervnog plana u eventualnim izuzetnim situacijama. Uz odgovarajuću stručnost i odgovarajući angažman upravo je suvremena „virtualna“ tehnologija s kojom se vode današnji „hibridni ratovi“ moćno oružje u animiranju prednosti pred konkurencijom. I uz gotovo identične stvarne (materijalne) uvjete oni postaju prevladavajući u privlačenju gosta.

Dakako da moderni „hibridni ratovi“ istovremeno i na polju turizma pružaju brojne mogućnosti lažiranja i obmana. Tome doprinose činjenice da oko sebe uglavnom primjećujemo samo kritike, osude i

negativno usmjerenu analizu drugih. Oni koji se drznu biti iskreni, javno iznositi svoja mišljenja, stavove, pa čak i osjećaje unaprijed su osuđeni na verbalno vješanje. Stoga je pitanje koliko se neki neizgovoreni stavovi i prešućena mišljenja razlikuju od virtualnih ratova na društvenim mrežama. I kao što se takve opservacije svakim danom sve lakše plasiraju u javnost zbog svoje vrlo velike pristupačnosti isto tako se i lakše opstruiraju (ometaju). Iako je u pitanju „hibridni turizam“ gost nije i ne može biti „pedro, džoker“ jer, reputacija se vrlo teško stiče, a vrlo lako gubi. Iako u hibridnim ratovima općenito nema „mrtvih“ oni znaju biti vrlo pogubni za pojedince, grupacije i/ili cijele nacije ostavljajući za sobom i brojne „kolateralne“ žrtve.

Mjesec siječanj, godina 2018. **LOVSTVO PRED NOVIM IZAZOVIMA**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Lovstvo pred novim izazovima. Bitka za spas ribara. Dobra kob, 197, 12-15.

Zajedničke aktivnosti lovstva i ribarstva na očuvanju biološke raznolikosti i prirodnih bogatstava Lijepe naše opetovano su ovih dana u žiži dnevnih događanja. Poveznica je odobrenje vlade da se do 15. veljače 2018. godine treba odstrijeliti 1.200 kormorana. Kormoran ili veliki vranac (*Phalacrocoracidae carolinensis*) je alohtona (prenesena iz drugoga mjesta, koja nije samonikla u promatranome kraju) ptica koja obitava na svih pet kontinenata, a na europskim prostorima nema prirodnog neprijatelja. Dužine je do 120 cm, tjelesne mase i preko 5,0 kg, a raspona krila do 160 cm. Hrani se isključivo ribom s dnevnom potrebom ekvivalentnom oko 20% vlastite tjelesne mase.

Ribu lovi uglavnom organizirano (u jatuu), a osim ribe koju pojede iz njegovih organiziranih lovova zaostaju i brojne izranjavane i ozlijeđene ribe koje uglavnom naknadno ugibaju i/ili su plijen drugih grabežljivaca. Karakteristično je da gnijezdi i na vrlo neuobičajenim mjestima, a ženka u gnijezdu ostavlja tri do četiri jaja. Izmet kormorana je vrlo agresivan a slovi kao vrhunsko organsko gnojivo (guano) koje je zbog široke primjene umjetnih gnojiva uglavnom izgubilo na važnosti. Guano ili gvano (španj. *guano*, iz kečuanskog *huanu*: izmet) je zemljasta ili tvrda masa koja većinom nastaje raspadanjem izmeta i lešina uginulih morskih ptica u dodiru sa zrakom, bez djelovanja vode. To je smjesa različitih fosfata, dušikovih spojeva i organskih kiselina. Iako je meso kormorana jestivo broj konzumenata je vrlo ograničen. Vrancii koji žive na sjeveru migriraju na jug gdje provode zimu. Rado borave na ribnjacima s povećanom gustoćom dostupnog plijena, a kad ribnjaci u kojima je stajaća voda, a prosječni vodeni stupac oko jedan metar zamrznu, prebacuju se na otvorene vode.

U Europu su ga iz Kine uvezli Nizozemci u 17. stoljeću, a godine 1996. su kao prva država s područja EU potakli pitanje njegove štetnosti. Prema Brehmu (1892) kormoran je već početkom 19. stoljeća na sjeveru Europe načinio velike štete na ribljem fondu. Glede zakonske regulative Europska komisija je nakon uloženog zahtjeva njemačkog člana Europskog parlamenta 10. rujna 2013. godine dopustila skidanje zaštite za kormorana. Skidanjem zaštite su sve države članice EU, pa i Hrvatska, skinule kormorana s liste strogo zaštićene vrste. Od tada, a sukladno članku 9. Direktive 2009/147/EZ u kojem se navodi sustav od stupanja za zaštitu interesa ribarstva i akva kulture odo zbiljne štete koju mogu prouzročiti kormorani, države članice mogu potpuno koristiti odredbe odstupanja i nije impotrebna prethodna suglasnost Eropske komisije. Jedini uvjet je poštivanje uvjeta navedenih u Direktivi. Stoga svaka država članica sama uređuje način postupanja prema velikom kormoranu, a uz opravdano obrazloženje i s pravom smanjenja populacije. Komisija je objavila i iscrpan neobvezujući dokument o smjernicama pod nazivom „Veliki kormoran“ primjena odstupanja iz članka 9. Direktive o pticama 2009/147/EZ“. Zapravo se radi o praktičnim savjetima kako države članice mogu provoditi te koncepte iz članka 9. u vezi sa zaštitom flore i faune i sprečavanja ozbiljne štete koju mogu prouzročiti kormorani.

Veliki vranac je izrazito razborita/inteligentna ptica. Zahvaljujući dugogodišnjem suživotu s ljudima, poglavito na šaranskim ribnjacima na kojima ih sustavno plaše/uznemiravaju prepoznao je njihove sklonosti i navike te preventivno reagira na bilo kakav nagovještaj opasnosti. Stoga je nepovjerljiv i vrlo zahtjevan kao lovina. Dodatna otegotna okolnost je i činjenica da šaranske ribnjake glede njihovih karakteristika led pokriva već u prvim danima zime kada se ptice zbog ishrane sele na otvorene vodotoke. Za ribolovce koji uz vlastita ulaganja i nadziranu provedbu stručnih programa gospodarenja (ribolovno gospodarska osnova) brinu o

ihthiopopulaciji (populaciji riba) otvorenih ribolovnih voda tekućica i stajaćica kormoran je nedodirljivi nelojalni konkurent i uzročnik značajnih problema. Istovremeno su ovlaštenici ribolovnog prava jednoobraznim odlukama o zaštiti obvezni iz ribolovnih voda izlovljavati, bez prava vraćanja u vodu, sve vrste alohtonih riba bez brojčanog i količinskog ograničenja neovisno o stručnim podlogama ribolovnog gospodarenja. Dakako da među navedenim vrstama ima i onih koje su već desetljećima prisutne u našim vodama, a ribolovno su interesantne (patuljasti/američki somić, babuška, amur, ...).

Uzgajivačima riba (akvakultura) kormoran direktno utječe na poslovne rezultate značajno umanjujući uspješnost poslovanja. Trendovska promišljanja o akvakulturnim objektima, poglavito za uzgoj toplovodnih vrsta riba (ciprinidna, šaranska ribnjačarstva) kao područjima izrazite biološke raznolikosti u direktnoj su suprotnosti s njihovom namjenom. Takvi ribnjaci su građeni za uzgoj ribe i to im je primarni zadatak. Kao što je oportuno da unutar bilo kojeg pogona za proizvodnju hrane nekontrolirano lete ptice tako niti ihtiofagnim (ribojednim) pticama nije mjesto na ribnjaku. Stoga je značajan porast brojnosti velikog vranca na prostoru Europe već desetke godina stalna tema kako nacionalnih tako i međunarodnih znanstvenih i stručnih skupova. Glavnina objavljenih istraživanja nedvojbeno ukazuje na prekobrojnost te zaštićene vrste i na nemar odgovornih ministarstava u saniranju uočenih propusta. Osim pojačanog čuvarskog nadzora i plašenja ptica sa strašilima i plinskim topovima još prije domovinskog rata neki su ribnjaci kupovali različite leteće naprave (zmajeve) za koje su educirali pilote, organizirali uzletne staze i spremišta, a s ciljem „borbe“ protiv velikog vranca, tj. smanjenja evidentiranih šteta.

Dakako da se ne radi o apsolutnoj isključivosti ali suživot ribolovaca i ribnjačara s ribojednim pticama mora imati i svoja ograničenja. Mora biti unutar granica svekolikog uspješnog gospodarenja. Kako s

pticama tako i s ribama. Na uzgojnim objektima unutar poslovnih programa, a u prirodnom okruženju sukladno utvrđenim mjerama gospodarenja. Stoga je reakcija ornitologa i tzv. „zaštitara“ na najnoviju odluku vlade zapravo vrlo licemjerna. Ona ukazuje na njihovu samodostatnost i isključivost. Prekobrojnost velikog vranca nije „od jučer“, a upravo nedostatak kooperativnosti među resornim ministarstvima, a koja je djelomično i rezultat pritiska „zaštitara“ dovela je do eskalacije problema i trenutnog pokušaja njegovog drastičnog rješavanja. Najnovija zbivanja također ukazuju da je tvrdokorno pozivanje na odluke Europske komisije također bilo bacanje pijeska u oči i da je i veliki vranac već odavno mogao biti zbrinut na radost i ornitologa i „zaštitara“ i gospodarskih i rekreativnih subjekata kojima je „trn“ u oku.

Uvjeren sam da bi današnji ornitolozi, tj. „zaštitari“ bili manje osupnuti i razočarani „skandaloznom“ odlukom vlade o odstrelu određenog broja kormorana da upravo oni s pozicija nedodirljivosti nisu sustavno opstruirali svaki pokušaj iznalaženja zajedničkih gospodarskih mjera glede brige o pojedinim vrstama, pa i onima (nekad) strogo zaštićenim. Sličnu pragmatičnost je vlč. Stjepan Gnječ (2012) zapisao u svojoj zbirci Mudrosti hrvatskoga naroda: „Slabo koristi Zakon janjetu koje na vučjem sudu tuži medvjeda“.

Starija literatura iz lovstva nije dijelila divlje životinje u različite skupine i sve su bile obuhvaćene mjerama gospodarenja. Moderno ili bolje rečeno današnje lovstvo suočeno raznim pritiscima i lobijima osim podjele divljih životinja na divljač i zaštićene vrste uvelo je i treću kategoriju tzv. „velike zvijeri“. Neovisno da li su iz skupine zaštićenih i/ili iz skupine divljači s tim divljim životinjama se gospodari temeljem Programa gospodarenja (dugoročno) i Akcijskog plana (po godinama). S motrišta zaštite i tako, na mala vrata, uvedene mjere gospodarenja svakako su prihvatljivije od totalne zabrane. Dok su toj novijoj skupini pripadali medvjed, vuk i ris termin je bio prihvatljiv. No svakim se danom spominje sve veći

broj divljih životinja (divlja mačka, dabar) nad kojima se briga i skrb pokušavaju riješiti akcijskim planovima. To se odnosi i na neke vrste divljih životinja koje su godinama bile isključivo zaštićene, a čije očuvanje i nadzor su izbjegli kontroli. Ukoliko se takva odluka nametne i za velikog vranca, a u skorijoj budućnosti i za tetrijeba usvojeni termin „velike zvijeri“ svakako će zahtijevat korekcije. A kako je lovstvo jedina prava adresa za kompetentno gospodarenje divljim životinjama lovci se nedvojbeno nalaze pred novim izazovima. Izazov je tim značajniji jer je evidentirana šteta koja se mora nadoknadiť najčešći razlog uvođenja u sustav gospodarenja dugo godina „samo“ zaštićene vrste.

Odobrenje vlade o interventnom odstrelu 1.200 kormorana do 15. veljače 2018. godine „trgovačkim društvima koja se bave gospodarskim uzgojem slatkovodnih riba u svrhu smanjenja velike gospodarske štete na ribljem fondu u ribnjacima“ je samo palijativna (polovična mjera, prividno rješenje, provizorno rješenje) mjera. No ukoliko je predloženo odobrenje na tragu novih promišljanja i iznalaženja trajnijih mjera suživota i brige o prirodnim dobrima svakako je za pozdravit. Nema dvojbe da su odlukom vlade lovci pozvani da sukladno svojoj društvenoj ulozi odrade još jedan značajan gospodarski zadatak iako je za njih veliki vranac samo još jedna od brojnih zaštićenih ptica na marginama njihovog interesa.

Mjesec veljača, godina 2018. **VELIKI VRANAC – KOLATERALNA ŽRTVA/NACIONALNA RAZBIBRIGA**

Objavljeno: Roman Safner (2018):Kormorani izvukli živu glavu. Do kada? Dobra kob, 198, 48-51.

Bože oprostí im jer ne znaju što čine

Veliki vranac (kormoran) je već desetljećima istican kao veliki problem u ribnjačarskoj proizvodnji i očuvanju ihtiopopulacija otvorenih voda, a trenutno je postao aktuelni kamen spoticanja i kolateralna žrtva. Problem je puno stariji od našeg članstva u EU i različitih Direktiva u čiju implementaciju se danas bespogovorno zaklinjemo. Do prije mjesec dana veliki vranac je uživao blagodati naše gostoljubivosti haračeci po ribnjacima kao po bogato postavljenom „švedskom stolu“. Tek kad su konačno nakon više desetljeća dokazivanja, uvjeravanja i pozamašnih naplaćenih odšteta, i odgovorni u ovoj zemlji shvatili koliko marginalizacija i bagateliziranje problema ribojednih ptica na čelu s alohtonim kormoranom košta ovu državu, odobrili su odstrel. Republika Hrvatska je na temelju dvije sudske presude samo poduzeću IHOR Park, posjedniku ribnjaka Crna Mlaka isplatila više od 56 milijuna kuna za štete koje su ribnjaku nanijele ptice, uglavnom kormorani. Općenito se procjenjuje da je država do sada proizvođačima riba isplatila više od 200 milijuna kuna za naknadu šteta od kormorana, a još neki sudski procesi su u tijeku.

Dakako da su na odobrenje odstrela reagirali i oni kojima se konačno ukazao tračak nade u kontrolu nad velikim vrancem, a svakako i oni za koje je i ta, poput svih (ili gotovo svih) ptica nedodirljiva i blago od neprocjenjive vrijednosti. Iako nedavna reakcija vlade glede odluke o pravu odstrela određenog broja kormorana na uzgajalištima riba više ukazuje na palijativnu mjeru nego li na osmišljenu dugoročnu regulaciju uočenog problema, ribnjačari (oštećenici) su mjeru pozdravili. Ornitolozi (zaštitari) su

mjeru proglasili skandaloznom, a lovci su prihvatili praktični dio obveze da odrade traženi odstrel.

Tijekom 70-ih i 80-ih godina prošloga stoljeća odstrel kormorana je bio dozvoljen. Potom je kormoran promoviran u strogo zaštićenu vrstu, a ribnjacima su s naslova očuvanja vlažnih (močvarnih) staništa (Ramsarski sporazum), a kao naknadu za štete od ribojednih ptica, isplaćivani poticaji po hektaru vodene površine. Potrebna sredstva namaknuta su iz fondova EU-a. Do godine 2006. gnijezdeće kolonije kormorana bile su na popisu strogo zaštićenih vrsta. Od 10. rujna 2013. godine Europska komisija je odlukom dopustila skidanje zaštite za kormorana. Skidanjem zaštite su sve države članice EU, pa i Hrvatska, skinule kormorana s liste strogo zaštićene vrste. Od tada, a sukladno članku 9. Direktive 2009/147/EZ u kojem se navodi sustav od stupanja zazaštitu interesa ribarstva i akva kulture odo zbiljne štete koju mogu prouzročiti kormorani, države članice mogu potpuno koristiti odredbe odstupanja i nije impotrebna prethodna suglasnost Eropske komisije. Jedini uvjet je poštivanje uvjeta navedenih u Direktivi. Stoga svaka država članica sama uređuje način postupanja prema velikom kormoranu, a uz opravdano obrazloženje i s pravom smanjenja populacije. Komisija je objavila i iscrpan neobvezujući dokument o smjernicama pod nazivom „Veliki kormoran“ primjena odstupanja iz članka 9. Direktive o pticama 2009/147/EZ“. Zapravo se radi o praktičnim savjetima kako države članice mogu provoditi te koncepte iz članka 9. u vezi sa zaštitom flore i faune i sprečavanja ozbiljne štete koju mogu prouzročiti kormorani.

Na preporukama EU, a sukladno Elaboratu koji je izradila Hrvatska gospodarska komora i studije „Procjena gubitaka ili smanjenja dobiti na šaranskim ribnjacima“ Ministarstva poljoprivrede je temeljeno i Rješenje o pravu odstrela velikog vranca na našim ribnjacima izdano u mjesecu studenome 2017. godine s krajnjim rokom izvršenja do

15. veljače 2018. godine. Broj jedinki velikih vranaca odobrenih za odstrjel (1200) je 10% jedinki od minimalne brojnosti nacionalne zimujuće populacije velikih vranaca što se smatra prihvatljivom nacionalnom kvotom za odstrjel koja neće zimujuću populaciju velikog vranca u Hrvatskoj dovesti u nepovoljno stanje očuvanja u njegovom prirodnom području rasprostranjenosti. Rješenjem Ministarstva zaštite okoliša i energetike je propisano da se odstrjel mora vršiti puškama glatkih cijevi kalibra 12 i 16, i samo čeličnim nabojem. Za korištenje lovnog oružja od strane lovaca za odstrjel vrsta koje se ne ubrajaju u divljač, podnositelj zahtjeva treba ishoditi dopuštenje Ministarstva poljoprivrede, sukladno Zakonu o lovstvu. Odstrjel je moguće provoditi ujutro, u vremenu dnevne vidljivosti, u svitanja do dva sata poslije izlaska Sunca, i uvečer, u vremenu od dva sata prije zalaska Sunca do noći.

Osim propisanih ograničenja otegotne okolnost za uspješan odstrjel kormorana su njegova vrhunska prilagodba, nadprosječna opreznost, prepoznavanje ljudskih postupaka te specifičan zajednički (u jatu) način lova svoga plijena. Zbog nadprosječne opreznosti i vrhunskih kognitivnih sposobnosti kormoranu je gotovo nemoguće prići na udaljenost manju od 50 metara, a što uglavnom prelazi granicu efikasnog dometa sačmenog streljiva. Zajedničkom (skupnom) lovu kormorana prethodi izviđanje područja i tek na znak izvidnika dio jata iz zraka naglo zaranja, a dio površinski tjera ribu prema obali i plićaku ostavljajući je ranjivom za napad.

Takav način lova kormorana iskorištavaju i druge ribojedne ptice (čaplje) koje se u tim trenucima pridružuju gozbi. Trenutak kada kormorani u preletu krenu po ribu je ujedno i povoljan trenutak za odstrjel. Čekajući taj trenutak lovac mora biti potpuno miran kako ne bi bio uočen od kormorana – izvidnika. U pravilu tijekom lova postoji samo jedna prilika za hitac. Nakon pogotka se jato taj dan više ne vraća na mjesto odstrjela, a u slučaju promašaja uglavnom se vraćaju, ali tek nakon sat – dva. Stoga se u prosjeku po danu

odstrijeli samo jedan kormoran. Svaki lov popraćen je zapisnikom u koji se upisuje broj ispaljenih patrona, broj viđenih kormorana i drugih ptica te ostalih grabežljivaca kao i broj odstrijeljenih kormorana. Odstrijeljeni kormorani moraju biti zamrznuti u posebno odvojenoj škrinji te čuvani do isteka roka za odstrjel kada će biti zbrinuti (spaljeni).

No, umjesto uspješne akcije na putu rješavanja dugogodišnjeg problema, odobrenim odstrelom je veliki vranac promaknut u dnevnu razbibrigu. Za neke nažalost, a za neke na sreću i ova odluka vlade je nedugo po donošenju i „nasilno“ zaustavljena. Odluka je zaustavljena na intervenciju ornitologa (navodno samo jednoga), a uz obrazloženje da je zbog nadprosječnih temperatura zraka ove 2018. godine već u mjesecu siječnju veliki vranac započeo gniježđenje. Sukladno Zakonu o zaštiti prirode zabranjen je odstrel, hvatanje, uznemiravanje ptica (kormorana) posebno u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih i migracija, kao i uništavanje ili uzimanje jaja, uništavanje područja razmnožavanja ili odmora. Na intervenciju ornitologa Ministarstvo zaštite okoliša i energetike je 29.01.2018. donijelo rješenje kojim se od početka veljače ukida odobrenje za odobreni odstrel kormorana na ribnjacima. Glede striktno provedbe nove odluke na teren su odaslani i brojni inspektori.

Tijek događanja oko donošenja i potom zaustavljanja donesene Odluke ukazuje da je i ta odluka bila još jedna u nizu populističkih izljeva moći, nekoordiniranih postupaka i nadasve zabava za javnost i medije. Opet je presudno tko je učinio, a ne što je učinio. Vlada je odluku o neophodnosti odstrela kormorana donijela na inicijativu Ministarstva poljoprivrede u čijoj nadležnosti su ugroženi resori ribolov i akvakultura, dok je odluku o suspenziji odluke donijela na zahtjev Ministarstva zaštite okoliša i energetike. Dva ministarstva, jedna vlada i dvije kontradiktorne odluke u razmaku od svega „nekoliko“ dana. A već površnom analizom pripadajuće zakonske

regulative koja je usklađena s uputama i Direktivama Europske komisije je jasno da navedeni razlozi za povlačenje od vlade donesene Odluke o odstrjelu nisu dostatni. Stoga se i ovom prigodom primarno radi o „zlostavljanju - mobingu“ to jest pokušaju da se kao konačno/isključivo rješenje nametne vrlo površno i olako interpretirana zakonska regulativa.

Kao i u brojnim drugim područjima uvažavanja zajedničkih postulata uspješnog suživota tako i u upravljanju i zaštiti nacionalnih bogatstava Europska zajednica uglavnom zadaje okvire (kodekse) unutar kojih je svaka članica pozvana kreirati svoje prioritete. Sukladno već spomenutom članku 9. Direktive 2009/147/EZ i neobvezujućem dokumentu o smjernicama odstupanja za zaštitu interesa ribarstva i akvakulture iz članka 9. Direktive o pticama 2009/147/EZ” navedeni razlog opstrukcije Odluke o odstrelu je u sferi puke improvizacije ili jednostavnije, populističkom povlađivanju glasnijim/moćnijim lobijima. Nema dvojbe da su za iznalaženje optimalnih zajedničkih rješenja u interesu države i njenih stanovnika osim populizma neophodni stručnost, dobra volja i zajednički angažman zainteresiranih. Pa makar to bila različita ministarstva unutar iste države a pod ingerencijom iste vlade.

Glede proklamiranog ufanja u Boga treba ga i ovom prigodom opetovano zamoliti da im oprost, jer ne znaju što čine. I dok su nosioci ugroženih gospodarskih aktivnosti oduvijek tražili zajednički pristup i suradnju na rješavanju pitanja velikog vranca, nailazili su na nerazumijevanje i apriorni otpor. Čak niti stručno elaborirana studija o procijenjenoj šteti na ribi od 5.100 kn po jednom hektaru vodene površine toplovodnih ribnjaka uz standardnu prosječnu proizvodnju od 1.000 kg/ha, nije bila dostatni argument za suradnju. Uzgred, Republika Hrvatska raspolaže s preko 12.000 ha šaranskih ribnjaka. Stoga i najnovija zbivanja upućuju da je trenutno veliki vranac samo promaknut u

još jednu „dnevnu razbibrigu“ na visokoj razini. Slijedom događanja može se zaključiti da su od Odluke o odobrenom odstrjelu do Rješenja o ukidanju odobrenja o odobrenom odstrjelu odstrijeljeni kormorani u stvari samo kolateralne žrtve, a oni preživjeli i nadalje neprikosnoveni kamen spoticanja. Kako među ministarstvima tako i unutar vlade. Na veselje „zaštitara“, a tugu i jad proizvođača hrane (ribe). Lovcima je općenito svejedno iako su bili spremni podmetnuti leđa i odraditi vrlo značajan zadatak uspostavljanja (redukcijski odstrel), a potom i održavanja optimalnog brojnog stanja kormorana na razini stručno definiranog gospodarskog kapaciteta. Da ga se sačuva kao vrstu glede zaštite biološke raznolikosti ali u gustoći populacije koja osigurava gospodarski opravdanu i opće prihvatljivu razinu štete. Da se konačno i s velikim vrancem počne smisljeno gospodariti.

Mjesec veljača, godina 2018. **PRIRODA I DIVLJAČ; STRANE VRSTE I LOVSTVO**

Izvješće sa skupa

Objavljeno: Roman Safner (2018): U znaku mobbinga „prijatelja životinja“. Dobra kob, 198, 20-21.

Veleučilište u Karlovcu je uz podršku Udruge diplomiranih studenata Veleučilišta u Karlovcu – „Alumni Vuka“/Karlovac te nekoliko suorganizatora i financijsku podršku Hrvatske komore inženjera šumarstva i drvne tehnologije 01. ožujka 2018. godine organiziralo 2. znanstveno-stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem pod naslovom Priroda i divljač; Strane vrste i lovstvo. Skup je službeno započeo registracijom sudionika u 8;30 sati, a završio je panel raspravom oko 16;30 sati. Prisustvovanje skupu je bilo besplatno uz prethodnu elektronsku najavu dolaska. Prvi skup Veleučilište je organiziralo prije dvije godine, a ovom prigodom je najavljeno novo okupljanje za naredne dvije godine. Budući da je razmjena informacija, mišljenja i postignutih dosega uz marketing i propagandu pretpostavka razvoja gotovo svake, a poglavito gospodarske aktivnosti, a što je najuvjerljivije upravo na tematskim skupovima, simpozijima, izložbama i sajmovima, organizacija skupa je hvale vrijedna i za neupitnu podršku.

Osnovna zamisao skupa je što otvorenija i komotnija razmjena mišljenja različitih sudionika involviranih u jednaku/sličnu/povezanu tematiku. Stoga je unatoč prefiksa znanstveni naglasak na stručnosti-praktičnosti. Poveznica znanosti, struke i „terenskih“ praktičara se već odavno pokazala kao najsvrsishodniji način dolaska do optimalnih rješenja u postizanju željenih ciljeva. Stoga su i na skup u Karlovcu pozvani predstavnici raznih asocijacija u čijem djelokrugu su priroda, divljač, strane vrste i lovstvo. Uz otvorenje skupa domaćin je otvorio i međunarodnu izložbu fotografija Priroda i divljač na koju se javio veliki broj autora. Ocjenom izabranog žirija

na skupu su najuspješnijima podijeljene prigodne nagrade. Potom su se prezentacijama predstavili Hrvatska agencije za okoliš i prirodu, Javna ustanova-Maksimir, Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo, Hrvatski šumarski institut, Udruga BIOM, Visoka škola za zaštitu okoliša (Slovenija), Sveučilište u Ljubljani, Biotehnički fakultet (Slovenija), Slovenski šumarski institut (Slovenija), Sveučilište u Beogradu (Srbija), PE „Vojvodinašume“ (Srbija), Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Veleučilište u Karlovcu, Udruga divljina Velebita, Hrvatski veterinarski institut, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu te Ministarstvo zaštite okoliša i energetike. Ukupno je prijavljeno i održano 13 oralnih prezentacija koje su pripremila 33 autora (koautora).

Tematikom su obuhvaćene osnovne terminološke definicije stranih i invazivnih vrsta, intenzivne strane vrste u urbanim područjima, invazivne strane korovne vrste u Hrvatskoj, invazivne biljne vrste u šumskim ekosustavima, širenje malog indijskog mungosa u Europi, status i upravljanje stranim vrstama divljači u Sloveniji, strane vrste divljači u Srbiji, grivasti skakač na planini Mosor, autohtone i alohtone vrste divljih parno prstaša i njihova koegzistencija u Europi, značaj endoparazita, ektoparazita i uzročnika prenosivih vektora u divljih životinja, *F. magma* – skriveni potencijal, odgovornost lovstva i strane vrste te program LIFE i invazivne vrste. Sažetke svih prezentacija na hrvatskom i engleskom jeziku je vrijedni domaćin uvijekvećio u tiskanom Zborniku sažetaka koji je podijeljen sudionicima. Uz jednu pauzu za kavu/čaj oko 11:00 sati, nešto dužu pauzu s pripremljenim pićem i manjom zakuskom oko 13:00 sati, prezentacije su okončane nešto prije 15:00 sati kada su nakon par minutnog „protezanja nogu“ predstavljeni moderator i te je otvorena panel rasprava.

Panel rasprava zamišljena je kao moguća javna konfrontacija stavova, pogleda, svjetonazora, iskustava i znanja, a s ciljem uspostavljanja konsenzusa na rješavanju brojnih pitanja zajedničkog

suživota na putu globalnog boljitka i upravljanja stranim, a poglavito invazivnim vrstama. Prije početka panel rasprave organizator skupa je obznanio da neće biti formiranja Zaključaka skupa. Dakako da je to doprinijelo jednostavnosti daljnjeg tijeka rasprave jer su sukladno iskustvu tzv. zaključci s raznih skupova uglavnom unaprijed pripremani te i nisu bivali odraz vođene rasprave. U konačnici su, neovisno o tome na koje adrese su odaslani, takvi dokumenti završavali kao „mrtvo slovo na papiru“.

Voditelji panel rasprave koja je očekivana kao kruna cijeloga skupa su kao hodogram na video platnu istaknuli nekoliko, po njihovom viđenju, najznačajnijih pitanja/problema koji su se nametnuli iz prethodno iznesenih prezentacija. Međutim, slijed rasprave je ukazivao da im je glavnina truda bila uzaludna, a što se moglo i očekivati glede vrlo raznolikog dijapazona i prezentiranih tema i sudionika skupa. U raspravi je opetovano naglašena sva općenitost, neselektivnost i isključivost u pokušajima očuvanja (rješavanja) biološke raznolikosti. Unatoč „lijepih“ i vrlo optimističnih riječi poglavito među službenim predstavnicima različitih vladinih asocijacija (ministarstava) dominirali su usko parcijalni, umjesto javnog interesa. I kao što najčešće biva dok se dvoje „svade“ (ne nalaze zajednički jezik suradnje) treći živi na lovorikama.

Bilo je upravo neukusno čuti da su i sektor poljoprivrede i sektor zaštite prirode taoci populizma i u stalnom mobingu od tzv. prijatelja životinja. I to bez obzira da li je taj odnos objektivno takav ili samo alibi za ne provođenje, prolongiranje i/ili odgađanje racionalnih mjera upravljanja. U takvim okolnostima je s obzirom na karakter skupa opetovano najuskraćenije upravo „lovstvo“, u konkretnom primjeru „lovački“ dio sudionika skupa, a kojem je skup primarno namijenjen. Referirajući se na slične poteškoće u pristupu pojedinim aktivnostima unutar zajedničkih kompetencija različitih asocijacija unutar iste države, posebno uvjerljivi su bili sudionici skupa iz Slovenije, a naročito direktor Lovski zveze Slovenije gosp.

Srečko Žerjav koji je bio i jedan od moderatora panel rasprave. Osobno sam kao sudionik brojnih „sličnih“ skupova vrlo rezerviran i prema dosezima skupa u Karlovcu. No istovremeno, inicijativu za njegovim sazivanjem, njegovu organizaciju i svemu onome što se na njemu moglo čuti, smatram hvale vrijednim i značajnim poticajem nekih novih zajedničkih uspjeha. I na tome prvenstveno organizatorima, a potom i svim sudionicima i uzvanicima skupa, neizmjereno hvala.

Mjesec ožujak, godina 2018. **INVAZIVNE STRANE VRSTE I LOVSTVO**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Kada će „strane“ vrste u obitelji autohtonih? Dobra kob, 199, 14-17.

Vrlo česte nedoumice pa i nesporazumi u sporazumijevanju kako laika tako i stručnjaka, rezultat su posvemašnjeg izostavljanja preciznog definiranja rabljene terminologije. Pretpostavka da svi sudionici u raspravi imaju jednako poimanje dodatna je zabluda. Svojevremeno sam osobno u lovačkim časopisima pokušavao rasvijetliti značajnu razliku između lova i lovstva kao i između dobrobiti i prava životinja, a koji su se, a i danas se nerijetko kroz tisak, medije i usmenu komunikaciju učestalo rabe kao sinonimi (riječi istoga značenja). U novija vremena, a poglavito ulaskom u EU i Hrvatska je uključena u globalne tokove svekolike brige o zaštiti biološke raznolikosti s naglaskom na autohtone populacije.

U takvim suvremenim promišljanjima pojavila su se dva termina koji se učestalo rabe kao sinonimi. Jedan je „strana“, a drugi „invazivna“ vrsta. Unatoč paralelne uporabe u svakodnevnom obraćanju razlika je značajna. Sukladno tumačenju HAOP-a (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu) strana vrsta je ne zavičajna vrsta koja prirodno ne obitava u određenom ekološkom sustavu nekoga područja, nego je u njega dospjela ili može dospjeti namjernim ili nenamjernim unošenjem. Ako naseljavanje ili širenje strane vrste negativno utječe na biološku raznolikost, zdravlje ljudi ili pričinjava ekonomsku štetu na području na koje je unesena, tada se ta vrsta smatra invazivnom vrstom. Dakako da ovakvim tumačenjem nisu obuhvaćene „nove, strane“ vrste koje su rezultat spontanih križanja (križanci, mješanci, hibridi) nekih autohtonih vrsta unutar areala (područja) njihove domicilnosti. Nedvojbeno je da i takve „nove, strane vrste“ glede mogućih promjena u svome ponašanju kombinirajući osobine svojih roditelja, mogu postati izrazito invazivne. Zbog nemogućnosti sigurnog utvrđivanja

genetske slike roditelja i potomaka u prirodnim uvjetima, jer su nedostupni, Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama (NN 73/2016) obuhvat odredbi Zakona o zaštiti prirode i pod zakonskih akata o strogo zaštićenim vrstama proširen je i na križance tih vrsta ali bez konkretnog značaja za pojavu križanaca u prirodnim staništima. Prosudba o utjecaju „strane“ vrste na biološku raznolikost, opasnost na ljudsko zdravlje i/ili ekonomsku štetu na unesenom području bremenita je brojnim nepoznicama i uglavnom izrazito dugim vremenskim intervalom konačnih zaključaka.

Brojne „strane“ vrste koje su kroz povijest putevima svjetskih osvajača, putnika i avanturista prenošene s jednog na drugi kraj svijeta sudjelovale su u formiranju danas zatečene biološke raznolikosti gotovo na svim meridijanima i paralelama (geografskim područjima) doprinoseći ekonomskom prosperitetu, a uvelike i opstojnosti ljudske vrste. Pri tome se i na znanstveno-stručnoj razini vrlo različito definira razlika između autohtone (domaće, nativne, zavičajne) i alohtone (strane, nenativne, nezavičajne, egzotične, introducirane ili unesene) vrste. Ili jednostavnijim rječnikom da li i u kojem trenutku „strana“ vrsta postaje domaća? Da li je dovoljno da strana vrsta uspijeva preživjeti u novim uvjetima, da se je aklimatizirala, da se uspješno reproducira stvarajući živo, zdravo i plodno potomstvo, da se ustalio spolni omjer i da su se uspostavile dobne kategorije ili je najbitniji vremenski pomak od trenutka prve introdukcije? Tu svakako treba razlikovati „strane“ vrste koje su u neko novo područje dospjele nenamjernim ili namjernim putem.

Nenamjernim putem dospjele strane vrste dio su suvremenih gospodarskih aktivnosti (balastne vode brodova, avioni, željeznice,) a sadržane su i kao sastojci različitih anorganskih/organskih spojeva preko nano čestica, priona, virusa, parazita, beskralježnjaka, kralježnjaka, ptica i riba. Sve te skupine u konačnici mogu značajno

utjecati na nestanak nekih poznatih kao i na opstanak/pojavnost nekih novih „stranih“ vrsta. Svakako su i naznačene klimatske promjene (globalno zatopljenje) pokretači brojnih vrsta na migraciju s ciljem napuštanja neprikladnih i zauzimanja povoljnijih, primjerenijih područja. Takve vrste jesu strane ali se ne smatraju obvezno i invazivnim. Slične situacije su permanentno prisutne na Zemlji, ali razvojem novih tehnologija i neravnomjernim razvojem planeta postale su izazov općeg opstanka. Namjerno unesene „strane“ vrste mnogo su suptilniji problem i nedvojbeno u ingerenciji čovjeka.

Povijest nas uči da su neki unosi rezultirali značajnim napretkom u ljudskom razvoju. Neki unosi predstavljali su „samo“ promašaj jer se unesena vrsta nije aklimatizirala i nije se održala na novom području, a što se manifestiralo već kroz kraći ili tek kroz nešto duži vremenski period. Dakako da su i u tom pripremnom periodu aklimatizacije – borbe za ekološkom nišom – strane vrste mogle negativno utjecati na biološku raznolikost i pričinjavati ekonomsku štetu. Jedan od značajnijih nekontroliranih putova širenja stranih vrsta na novim područjima su vrlo ne primjerene aktivnosti tzv. prijatelja i/ili zaštitara prava životinja.

Oni s jedne strane vrlo agresivno nameću svoje zahtjeve u nacionalna zakonodavstva, a s druge strane svojim „oslobađanjem“, tj. nasilnim rušenjem ograda omogućuju ulazak stranih vrsta u nova staništa. U žiži lovtva svakako su prioritet životinjske vrste s vrha hranidbenog lanca, tj. divlje životinje općenito, a poglavito divljač. Osim unosa „stranih“ vrsta i iako s manje kritičnosti, ali i nedovoljno osmišljena (pripremljena) reintrodukcija (repatrijacija) nekada autohtonih/domaćih, a potom nestalih vrsta s nekog područja također može dovesti do neželjenih učinaka. Svojom opetovanom pojavnošću (povratkom) takve vrste nedvojbeno ponovno osvajaju nekadašnja, u međuvremenu od drugih vrsta zauzeta, kao i nova

poželjna područja, unoseći „nered“ u stanište. Nerijetko uzrokuju i značajne ekonomske štete predstavljajući tako, ne novu, ali „invazivnu“ vrstu.

Slijedom brojnih suvremenih izvora podataka svakim danom s lica zemlje nestaje znatan broj evidentiranih vrsta. Istovremeno i unatoč značajnih „gubitaka“ broj novih vrsta koje se svakodnevno otkrivaju znatno premašuje broj izgubljenih uz pretpostavku da je njihov konačan broj gotovo neograničen. Trenutni pa i višegodišnji nestanak neke vrste ne isključuje i njezino ponovno pojavljivanje (vraćanje) pa i nakon dužeg vremenskog perioda kada se u cijelom nizu potencijalnih uzročnika nestanka ponovno ne uspostavi slijed i omogući njezin povratak. Nerijetko neka gospodarski značajna „nestala“ vrsta bude zamijenjena nekom „stranom“, ali ekonomski još značajnijom vrstom. Unatoč teoretskih pretpostavki takva se vrsta tada ne smatra invazivnom. Formiranjem Europske zajednice mahom su pojedinačna nacionalna promišljanja pretočena na globalnu razinu. Dosezi globalnog odlučivanja pomaknuti su na vanjske granice novo formirane zajednice.

Tako i određene strane vrste više nisu strane u državama članicama ukoliko se nalaze unutar tih globalnih granica, odnosno jesu strane ukoliko unutar tih granica nisu evidentirane. Na razini zajednice su invazivne vrste definirane kao veliki i brzorastući uzrok ugroženosti njene bioraznolikosti. Sukladno tome donesena je i Uredba Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju i upravljanju unošenja i širenja invazivnih stranih vrsta na teritoriju država članica. Sastavljen je i popis invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji, a koji trenutno sadrži 49 stranih invazivnih vrsta i redovito se ažurira. Posebna pozornost posvećena je sustavu za pravovremeno uočavanje i brzo djelovanje zbog kontrole daljnjeg širenja novo unesenih (stranih) vrsta i njihovog uklanjanja iz prirode.

Već ovakav kraći osvrt na strane i invazivne vrste ukazuje da svaka strana, alohtona vrsta, nije automatski i invazivna kao i da neka domaća, autohtona i/ili reintrodurirana vrsta ne može postati vrlo invazivna. Stoga se za vrste koje su se već pokazale invazivnima, a to su one strane vrste čije naseljavanje ili širenje negativno utječe na biološku raznolikost, zdravlje ljudi ili pričinjava ekonomsku štetu, a već su uočene u EU ili „prijete“ ulaskom u države članice rabi složena sastavljena od oba spomenuta termina, a to je „invazivna strana“ vrsta.

U stvari je svako tumačenje (definiranje) određenih termina isključivo za nacionalnu „internu“ uporabu. Suštinski je cijela tematika potaknuta i orijentirana primarno na one vrste koje je Europska komisija s globalnog EU motrišta propisala kao invazivne za cijelo područje Unije. S ciljem uspješnije i jasnije interpretacije i potrebnih aktivnosti spram stranih, a poglavito stranih invazivnih vrsta i Hrvatski sabor je donio Zakon o sprečavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih vrsta i upravljanju njima (NN 15/2018). Odredbe ovoga Zakona ne odnose se na vrste divljači navede u Zakonu o lovstvu osim invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji. Zakonom su predviđene i dvije liste popisa stranih vrsta. Bijela lista je popis stranih vrsta koje ne predstavljaju ekološki rizik u Republici Hrvatskoj, dok je crna lista popis invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Republici Hrvatskoj.

Sukladno Zakonu da bi se neka strana vrsta svrstala u kategoriju invazivnih neophodno je provesti procjenu rizika njene invazivnosti. Procjena rizika invazivnosti strane vrste je znanstveno-stručna analiza kojom se utvrđuju, analiziraju i vrednuju mogući štetni utjecaji i posljedice utjecaja određene strane vrste na bioraznolikost, usluge ekosustava i/ili zdravlje ljudi, uzimajući u obzir i mogući štetni utjecaj na gospodarstvo kao pogoršavajući čimbenik. Procjena rizika invazivnosti strane vrste izrađuje se za rok od pet

godina. Uz eventualnu dostupnost novih informacija o štetnim učincima takve vrste, pa i prije isteka navedenog roka, provodi se njezina revizija. Proces je dugotrajan pa stoga i financijski vrlo zahtjevan. Sukladno globalnim tenzijama stoga je državama članicama vrlo prihvatljivo preuzeti/poštivati već gotove Unijine popise. Budući da je popis dinamičan, tj. s permanentno mogućim korekcijama neophodno je nacionalno zakonodavstvo pripremiti na brze reakcije. Slijedom činjenice da svaka strana vrsta nije automatizmom i invazivna ostavljena je realna mogućnost da se uz brojne propisane mjere predostrožnosti omogući introdukcija stranih vrsta u nove eko sustave. Ukoliko se ne pokaže invazivnom njezina introdukcija može znatno oporaviti eventualnu narušenost ugroženih eko sustava i/ili čak uspostaviti nove poželjne odnose. Svakako može povoljno djelovati i na nacionalno gospodarstvo.

Bez obzira na neupitnu povezanost različitih sudionika i njihovih međusobnih odnosa unutar funkcioniranja cjelokupnog eko sustava, za lovstvo su primarno značajne one životinjske vrste (sisavci, ptice) koje su u domeni lovstva.

Pri tome svakako treba uvažavati činjenicu da je „lovstvo“ jedino ovlašteno za odstrel „divljih“ životinja pa je stoga glede općeg interesa i društvenih ovlasti uključeno i u održavanje brojnog stanja lovno gospodarskog kapaciteta pojedine vrste divljači kao i redukcijski odstrel s ciljem smanjenja i/ili posvemašne eliminacije nepoželjnih (invazivnih) vrsta iz eko sustava. Pa i onda kada one nisu zakonski regulirane kao divljač. Svakako se očekuje da nerijetko konfrontirane strane, ali u zajedničkoj brizi o prirodi, stave glave skupa i pomognu uspješnom rješavanju invazivnih, poglavito od EU Komisije prepoznatih stranih invazivnih vrsta. Svako odugovlačenje i prolongiranje pragmatično aplikativnih (primjenjivih) rješenja samo će potencirati i nacionalno i nezadovoljstvo unutar EU-a s mogućim dalekosežnim posljedicama na ukupnost biološke raznolikosti cijele

Unije. Za Republiku Hrvatsku i ostalih 27 država ujedinjene Europe invazivne strane vrste su one koje je Unija stavila na svoj popis. U Hrvatskoj je s Unijinog popisa trenutno zabilježeno 17 takvih invazivnih vrsta, a od životinja u dometu lovstva to su mungos (*Herpestes javanicus*), nutrija (*Myocastor coypus*), rakun (*Procyon lotor*), bizamski štakor (*Ondatra zibethicus*), kunopas (*Nyctereutes procyonoides*) i egipatska guska (*Alopochen aegyptiacus*).

Mjesec travanj, godina 2018. „ZELENI“ NA KUŠNJI ILI KAD „LOVAC“ POSTANE LOVINA

Objavljeno: Roman Safner (2018): Zeleni na kušnji. Kada „lovci“ postanu lovina. Dobra kob, 200, 40-43.

Sukladno znanstvenim analizama temeljenim na materijalnim dokazima naš davni predak svoj je status među ostalim stanovnicima zemaljske kugle uspostavljao vlastitim mišićima. U to vrijeme teritorij i hrana pripadali su jačem, vještijem, sposobnijem. Kako je vrijeme prolazilo naš je predak znatno bržim razvitkom svojih intelektualnih sposobnosti u odnosu na druge sudionike razvojnog procesa stjecao sve značajnije prednosti u odnosu na „mišiće“, a koje su u konačnici doprinijele njegovoj dominantnosti. Glede prirodnog okruženja u kojem se razvijao on se iz prvotnog skupljača i lovca prirodnih dobara transformirao u njihovog uzgajivača i zaštitnika. Osim toga vremenom je djelomično zatomio svoje iskonske nagone radi preživljavanja, podredivši ih organiziranoj brizi za svoje okruženje.

Ta briga uključuje i osmišljeni odnos broja divljači s mogućnostima staništa i s ostalim ljudskim aktivnostima. Za pretpostaviti je da su na tom tragu začeti i počeci lovstva, tj. organizirane brige za divljim životinjama i njihovim staništima. Nema dvojbe da je i sudjelovanje znanosti/struke u optimalizaciji suživota ljudi s biljnim i životinjskim zajednicama s kojima dijeli istu planetu potvrda takvih promišljanja. Svakodnevnim razvitkom novih znanstvenih tehnologija i tehnika obogaćuju se postojeće i dokućuju nove spoznaje kao značajan doprinos još uspješnijim metodama brige/gospodarenja eko sustavom kojem pripadamo. Kompleksnost takvih spoznaja, a u novije vrijeme i pripadnost Zajednici europskih zemalja umnožila je i postrožila kriterije za donošenje ključnih gospodarskih programa/projekata upravo s ciljem zaštite/brige za ambijentalne (ekološke) uvjete na lokacijama mogućih zahvata.

Ukoliko nas od nekud promatra naš predak je zacijelo razdragan novim, strožim, svakim danom sve svrsishodnijim mjerama gospodarenja prirodnim resursima o kojima je, iako samo iskonski već i on vodio brigu. Jer skupljao je i lovio samo onoliko koliko mu je trebalo. Toliko da preživi, a da ostane i za sutra i za druge i za buduće naraštaje. Unatoč ili baš zbog te svoje brige uvjeren sam da bi energično bio protiv sve brojnijih suvremenih „zaštitara“ koji apriori protuslove bilo kakvom usmrćivanju životinja pa i odstrelu viška divljači utvrđenog gospodarskim mjerama temeljenim na struci i znanosti.

Od prvih dana čovjekove prisutnosti različiti dijelovi na planetu Zemlja razvijali su se različitim intenzitetom. Od različitosti suživota u različito organiziranim zajednicama do vrlo različitog pristupa prirodnim resursima. U svakom slučaju, već od iskona je vlasništvo nad prirodnim resursima potenciralo razlike unutar zajednica i njenih pojedinaca i predstavljalo je simbol moći. Prema Aniću (1998) moć je vlast, mogućnost upravljanja. Taj simbol moći zadržan je i u najnovije doba. A materijalno bogatstvo kao zalog moći se poput govna/izmeta uglavnom taloži na hrpu. Iz bogatstva proizlazi moć koja potom širom otvara vrata dodatnom bogaćenju. Pri tome je neupitno da su prirodni resursi izrazito bogatstvo, a da je način stjecanja prava na prirodna bogatstva oduvijek bio zavijen velom tajnovitosti.

Dakako da je ta zagonetnost i naša današnja svakodnevnica. Osobno sam o toj temi pisao 2013. godine, a članak je u nastavcima objavljen u časopisu Dobra kob 142 (Čarobni ključ za nevolje) i 143 (Gospodarenje, a ne zabrana lova). Evo isječka: „Već prije puno puno godina poznavaoči globalnih svjetskih kretanja su kao vizionari nagovijestili moguće klimatske promjene. Skeptici su u nadolazećim promjenama prepoznali „smak“ svijeta, a umjereniji su alarmirali javnost na pojačani senzibilitet. Dugo nije bilo nikakve povratne reakcije. A onda je vrlo sinkronizirano i na velika vrata, iako uz

inscenirane sukobe i dirigirana razmimoilaženja diljem svijeta, probuđena svijest javnosti. Raspisani su brojni projekti/programi s prefiksom „zaštita“ za koje su bila osigurana i značajna materijalna sredstva. Krenula je beskrupulozna svjetska pomama za zaštitom. Praćena primamljivom financijskom podrškom nametnuta je zaštita svega i svačega. Dakako da su pri tome prirodna dobra poput okoliša, biljnog i životinjskog svijeta imala neosporan prioritet. Istovremeno je masovna eksploatacija krupnom kapitalu primamljivih bogatstava nastavljena nesmiljenom žestinom. Pa i uz vrlo razvidnu i širokopojasnu destrukciju s gotovo nikakvom vjerojatnošću obnove. Pojam zaštita postao je čarobni ključ koji je otvarao i najčuvanije brave.

Mijenjale su se vlade, padali su sustavi, pisali se i prepisivali brojni zakoni, pravilnici i naredbe. Likovalo se i tugovala. I sve to u ime zaštite. Osobno sam uvjeren, čak i gotovo siguran da su u namjeri prikriivanja svoje prljave „rabote“ upravo začetnici tog svjetskog zla (zagađenja) pokrenuli ovo novo ludilo zvano zaštita. Podilazeći nametnutom trendu, zaštita koja je prvenstveno sama sebi i cilj i svrha postala je značajnija od gospodarenja. Nedvojbeno je da su u toj novoj filozofiji zemlje s nižim životnim standardom i skromnijim udjelom u svjetskom odlučivanju, a s ciljem vlastitog opstanka, morale podnijeti i najveći dio tereta. One su samo uvjetno pitane. Njima je promišljanje doslovce nametnuto.“

U prilog navještenih zabluda i obmana novinar Marko Biočina u Jutarnjem listu od 03.01.2018. godine pod naslovom: „I „zeleni lobi“ mora biti transparentan“ između ostaloga je napisao: „... iza studije kojom lokalna ekološka udruga derogira okolišnu prihvatljivost projekta možda stoji tvrtka, lokalna ekspozitura strane tvrtke koja drži ključna potraživanja nad zemljom u predmetnom kraju i koja je zainteresirana za razvoj konkurentskog koncepta. Odbacivanje sumnje da de facto djeluju u sinergiji, a možda i uz pomoć financiranja privatnog ulagača financijski zainteresiranog za propast

aktualnog projekta, tvrdnjom da su u svojoj studiji samo koristili podatke iz ranije studije“, su nedovoljne.

Među novijim značajnijim „uspjesima“ „zelenih“ je i ograničenje/zabrana prometovanja dizelskih vozila u nekim dijelovima EU, tj. za početak u nekim gradovima Republike Njemačke. Dakako da je i asocijacija „zelenih“ koja je izborila takvo ograničenje između ostaloga obilato donirana (sponzorirana) i od moćnih automobilskih industrija. Činjenica da je postupak fokusiran na jednu od najrazvijenijih država zajednice dodatno potencira nedvojbenu ulogu krupnog kapitala u pozadini cijeloga procesa. U „bogatoj“ zemlji će se njeni stanovnici lakše odreći rabljenih (dizel) vozila, a stoga i masovnije kupovati nova. S motrišta brige o okolišu, zdravlju ljudi i sl. „pobjeda“ djeluje vrlo stimulativno i ohrabrujuće. Također uopće nije upitno da gotovo sve antropogene aktivnosti narušavaju prostor u kojem živimo i da s različitim intenzitetom utječu i na biološku raznolikost.

Ispušni plinovi automobila jesu značajan, ali sukladno brojnim objavljenim izvješćima nisu najveći „onečišćivač“. Osim toga autoindustrija izdvaja znatna sredstva u nove tehnologije koje uključuju i sustave zaštite okoliša. Stoga ovakva „pobjeda“ nije protuzakonita ali je sigurno moralno vrlo upitna. Općenito je svaki napor s ciljem ograničenja/smanjenja onečišćenja okoliša vrijedan bezrezervne podrške. No suvremena događanja nedvojbeno ukazuju da su i takvi naponi kroz financijsku stimulaciju pod kontrolom i u interesu akumulacije kapitala. „Ako ekološke udruge tradicionalno, i opet opravdano, traže maksimalnu transparentnost prema javnosti, onda ti zahtjevi moraju vrijediti i za njihovo djelovanje. A to, onda, znači vrlo transparentno i provjerljivo izvještavanje o izvorima financiranja, donatorima i kontaktima sa zainteresiranim akterima u projektu. Jedino će se na taj način trajno izbjeći spekulacije o interesima i agendi onih koji iz pozadine vuku konce aktivnosti „zelenog lobija“ „. Iako je navedeni novinar u svome članku precizno

naveo aktere i mjesto događanja trenutno je sasvim irelevantno (nebitno) da li se stvarno radi o manipulaciji ili o pukoj neprovjerenoj dezinformaciji. Međutim, primjer svakako upućuje da brojne akcije istog ili sličnog sadržaja i nisu analizirane i/ili samo nisu dostupne široj javnosti. Stoga nije isključeno da su i tzv. protivnici „ubijanja“ i/ili borci za imaginarna „prava“ životinja, a kojima su i lovci građani trećeg reda, u nekom od diktiranih/nametnutih/sufinanciranih programa. Da su i neke državne strukture u funkciji neprimjerenog populizma je i odluka Općinskog suda u Bjelovaru prema kojoj devet obitelji iz Lipika i Gornje Gračenice kojima je rijeka Pakra u velikoj poplavi u svibnju 2014. oštetila kuće neće od Hrvatskih voda dobiti odštetu. Sud je zaključio da djelatnici Hrvatskih voda nisu mogli kvalitetno održavati riječno korito jer zbog staništa dabrova nisu dobili suglasnost „zelenih“ za određene radove.

Da nije žalosno bilo bi smiješno da je odlukom suda interes zaštićenih životinja stavljen iznad interesa ljudi. Javnim objavljivanjem ovakvih događanja sasvim sigurno je barem djelomično skinut veo bezgrešnosti i nedodirljivosti sa „zelenih“ te su stavljeni na kušnju u kojoj su iz uloge nesmiljenog „lovca“ preobraćeni u inkriminiranu lovinu. Slijedom navedenoga slobodan sam i ovaj članak završiti istom mišlju s kojom sam završio i citirani iz 2013. godine: „Stoga i nije čudno da su svakim danom sve glasniji i oni koji se pitaju: tko će nas zaštititi od „zaštitara“?

Mjesec svibanj, godina 2018. **NADOMAK REALIZACIJE - NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O LOVSTVU U SABORSKOJ PROCEDURI**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Vlasnici na konju. Do svog lovišta već s 500 hektara zemljišta. Dobra kob, 201, 20-21.

Tračak optimizma ponovno se nadvio nad hrvatsko lovstvo. Dugo pripreman, predlagan pa i povlačen iz procedure Prijedlog novog Zakona o lovstvu (u nastavku Prijedlog) konačno je prihvaćen od aktualne vlade i 16.05.2018. godine upućen u saborsku proceduru. Uz brojne mogućnosti korekcija u postojeći Zakon, a koje su djelomično „u hodu“ i odrađivane, tijekom značajnih društvenih, socijalnih i ekonomskih promjena kao i procesi globalizacije nalagali su donošenje sasvim novog Zakona. Unatoč našeg samozadovoljstva taj Zakon je svojom avangardom morao hrvatsko lovstvo prilagoditi modernim tekovinama suvremenog lovstva sukladno najpropulzivnijim članicama Europske zajednice kojoj je Hrvatska ravnopravna članica. Stoga je Prijedlogom novog Zakona posebno intervenirano u kategorije lovišta poticanjem privatnog vlasništva s mogućnošću ustanovljavanja privatnih lovišta na površinama vlastitog zemljišta već od 500 hektara.

Prijedlogom su također ispravljene uočene manjkavosti u reguliranju koncesijskih odnosa prava lova s novo predloženim rokom i do 30 godina. Zbog vrlo upitne i nekonzistentne sudske prakse bilo je neophodno detaljnije i vrlo transparentno propisati i objektivne kriterije procijene šteta od divljači kao i razine odgovornosti glede njihove nadoknade. Posebna pažnja posvećena je reguliranju šteta od divljači na poljoprivrednom zemljištu kao i u srazu divljači s vozilima na prometnicama, a za čije saniranje se predviđa i formiranje posebnog fonda u suradnji s resornim ministarstvima. Slijedom konstatacije da „svaki projekt zaustavimo zbog nekog goluba“ kojom je Dragan Kovačević nasmijao publiku (Večernji list, 17.05.2018.), činjenica da je vlada prihvatila Nacrt

prijedloga Zakona o lovstvu i uputila ga u saborsku proceduru svakako je za pozdravit.

Kao i svakim prethodnim novim Zakonom i ovim je tradicionalno predviđeno mijenjanje i popisa životinjskih vrsta razvrstanih u krupnu i sitnu divljač. Najnovijim Prijedlogom s popisa sitne dlakave divljači skinut je mungos (*Herpestesishneumonum*L.), a na listu sitne pernate divljači uvršten je veliki vranac (*Phalacrocoraxcarbosinensis*). Mungos je skinut s popisa jer ga je EU definirala invazivnom vrstom te je i službeno postao nepoželjan unutar njenih granica s tendencijom totalnog istrebljenja. Veliki vranac je od EU prepoznat kao izraziti štetočina te su sugerirane mjere redukcije njegovog nekontroliranog brojnog stanja s održavanjem populacije u granicama održivosti. Budući da je gospodarenje s divljači u kompetenciji lovstva veliki vranac je uvršten na popis sitne pernate divljači.

Tako su ingerencije o mungosu s Ministarstva poljoprivrede prešle u nadležnost Ministarstva zaštite okoliša i energetike, a velikoga vranca upravo suprotno. Izgleda da je prolongiranje donošenja Prijedloga i ovoga Zakona djelomično uvjetovano onim „golubom“ s početka priče, a koji je vremenom evoluirao u velikog vranca. Njegovom uvrštenju u popis sitne pernate divljači prethodile su dugogodišnje rasprave i istraživanja o njegovoj ulozi u biološkoj raznolikosti kako u RH tako i u brojnim državama u kojima se nastanio.

Tek na inicijativu njemačkih stručnjaka, tj. jedne od najmoćnijih država EU veliki vranac je skinut s popisa zaštićenih vrsta, a prema najnovijem Prijedlogu uvršten je na popis divljači. Ne dovodeći u pitanje opravdanost reguliranja/održavanja njegovog gospodarski opravdanog brojnog stanja nameće se pitanje održivosti ovlaštenika prava lova u čijim lovištima je veliki vranac prisutan. Jer upravo su značajne štete nagnale EU na promjenu dotadašnjih promišljanja o velikom vrancu. Sukladno zakonskoj regulativi štete od divljači u

kompetenciji su ovlaštenika prava lova za razliku od šteta od ostalih divljih životinja koje su pod ingerencijom države. Za pretpostaviti je da bi upravo stoga gospodarenje velikim vrancom sustavom „velikih zvijeri“, tj. putem Programa i Akcijskih planova (vuk, medvjed smeđi, ...) za lovstvo bilo primjerenije. Još ne tako davno u prošlosti zakonski popis divljači bio je značajno širi, a na njemu je svoje mjesto imao i veliki vranac.

U članku 5. Prijedloga ponuđeno je „novo“ tumačenje termina divljač čija se dva stavka djelomično pobijaju. S čisto teoretskog motrišta divljač je svaka ona životinjska vrsta koja je određena (propisana) Zakonom o lovstvu. I gdje god se takva vrsta nalazila (lovište, zaštićeno stanište, park, zoološki vrt, centar za uzgoj pernate i/ili izgajalište dlakave divljači) ona je neosporno i uvijek divljač. Ponuđenim rješenjem stavak drugi (2) djelomično pobija pretpostavke iz stavka prvog (1). Navedene površine za uzgoj ili intenzivni uzgoj (1) ne podrazumijevaju obligaciju slobodnog života u prirodi (2). Pojednostavljeno, oba stavka (1 i 2) članka 5. mogu se svesti na „prvi dio“ tumačenja u stavku (1): „Ovaj Zakon primjenjuje se na divljač odnosno ovim Zakonom određene životinjske vrste“. Iz dodatnih tumačenja razabire se nedorečenost/nedoumica glede njihovog „slobodnog života u prirodi“. Naime, navođenjem površina namijenjenim za uzgoj ili intenzivni uzgoj i razmnožavanje i bez obzira na svrhu zadire se u „stočarsku“ disciplinu, a što se kombinacijom dvaju stavaka istog članka pokušalo premostiti. Tehnologija stočarske proizvodnje vrlo je divergentna, a u novije doba s naglašenim eko/bio pristupom koji podrazumijeva/uključuje cijeli uzgoj i/ili samo neke njegove faze u slobodnoj prirodi.

Iako je u Prijedlogu poglavlje IV. Lovno gospodarski plan navedeno u jednini ono obuhvaća nekoliko planova navedenih u članku 6. (11), a to su lovno gospodarska osnova, program uzgoja divljači, program zaštite divljači kao i njihove recenzije, a koji nisu nužno povezani. Stoga pretpostavljam da bi prije njihovog tumačenja iste trebalo

navesti i u članku 43. Iz predloženog je neuvjerljivo da se u članku 44. lovno gospodarska osnova, u članku 46. program uzgoja divljači, a u članku 47. program zaštite divljači tumače kao „planski akt“, a ne kao lovno gospodarski „plan“, „plan“ uzgoja odnosno „plan“ zaštite divljači.

Iščitavajući Prijedlog gotovo je razvidno da su neke propisane mjere (članci, stavci) plod populističkih kompromisa ne samo na razini lovstva već na cijelom segmentu odnosa gospodarstva i tzv. nevladinih asocijacija („prava životinja“). Taj kompromis i nije „zajedničko“ rješenje već primarno razmjena na relaciji „ti meni – ja tebi“. Pretpostavljam da je kao neka vrsta kompenzacije za velikog vranca (i/ili za zabranu eutanazije pasa u skloništima) iz Prijedloga novog Zakona u poglavlju V. (čl. 54.) izostavljena Uzgojna i zaštitna mjera uklanjanja pasa i mačaka lutilica iz lovišta. Izostavljanjem termina „lutilica“ ova vrlo značajna gospodarska mjera je sramežljivo kompenzirana člankom 56. prema kojem vlasnici ne smiju puštati pse, pastirske pse i mačke da se kreću lovištem bez nadzora na udaljenosti većoj od 200 m od naselja, odnosno od stada. Dakako da termin „lutilica“ koji zorno opisuje upravo te skupine „domaćih“ životinja koje nekontrolirano lutaju lovištem nije upitan iz jezičnih pobuda jer je tada mogao biti zamijenjen nekim hrvatskim sinonimom (skitač, skitnica) već je isključivo predmet populističke ideologije.

Ponuđenim Prijedlogom se u zakonsku regulativu ponovno uvodi „lovnik“ koji se ne nalazi u trenutno važećem Zakonu, a permanentno se rabi u operativnoj sferi lovnog gospodarenja. Sukladno Prijedlogu lovnik je funkcija koju je dužan imati svaki ovlaštenik prava lova. Prijedlogom se kategorički propisuje da osposobljavanje lovnika, za razliku od osposobljavanja za lovca, lovočuvara i ocjenjivača trofeja za koje su nadležne pravne osobe koje za to ovlasti Ministarstvo (članak 73 (1)), provodi isključivo HLS. Sukladno stavku 5 članka 59. uvjete i način izobrazbe, izgled

uvjerenja o osposobljenosti i iskaznice lovnika te dužnosti lovnika ministar propisuje pravilnikom. Svakako je upitno koliko je oportuno da ministar uvjete i način izobrazbe propisuje prema jedinoj instituciji (dobrovoljna nacionalna udruga) koja si Zakonom uzurpira pravo osposobljavanja osoba za obavljanje poslova lovnika. Pri tome je i onako za brojna, samo općenito naznačena, a ne detaljno definirana područja predviđeno da ih ministar rješava pravilnicima.

Ne sumnjajući da su članci i pripadajuće stavke Prijedloga pomno analizirani i rezultat ozbiljnih rasprava u ovom prilogu dat je osvrt na svega nekoliko momenata koji su se neovisnom promatraču učinili značajnima i vrijednim komentara. Područja za koja se autor ne smatra dovoljno stručnim/kompetentnim posve su zaobiđena. Stoga je ovo samo površno osobno mišljenje o Prijedlogu novog Zakona o lovstvu. Sve primjedbe i komentari isključivo su dobronamjerni i s ciljem mogućeg doprinosa dugo očekivanom Zakonu. Iako trajanje/dužina priprema i izrade nije obligatno u pozitivnoj korelaciji s njenim rezultatom, veselimo se novom Zakonu s pogledom na aktivno uključivanje u suvremeno „globalno“ EU lovstvo. Vizija zakonodavca je da će novim Zakonom biti premoštene pretpostavke iz Ocjene stanja i osnovnih pitanja koja se trebaju urediti Zakonom te posljedica koje će donošenjem Zakona proisteći, a prema kojima je lovstvo osim s objektivnim poteškoćama suočeno s dosta problema koji su većim dijelom rezultat subjektivnih slabosti ovlaštenika prava lova. Sukladno suvremenim pragmatičarima ne može se uvijek raditi ono što se voli, ali se može potruditi da se zavoli ono što se radi.

Mjesec lipanj, godina 2018. **SAMODOMESTIKACIJA - NOVI
TRENDOVI DOMESTIKACIJE**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Na rubu incidenta. Dobra kob, 202, 14-17.

Različiti oblici ekološke destrukcije – od zagađenja neposrednoga okoliša do uništavanja divljih staništa i vrsta – uglavnom su posljedica provođenja evolucijski netestiranih djelatnosti i života u neprirodnom okruženju domestikatorskih/civiliziranih društava, koje nemaju uporišta u ljudskoj evolucijskoj prošlosti i na koje čovjek genetski nije prilagođen (Tomislav Markus i sur., 2010). Takva stanja potencirana su povećanjem ljudske populacije koja u borbi za opstanak širi areal svoga interesa potiskujući lokalne populacije divljih životinja. Širenje areala popraćeno je i novim vrstama devastacija kao i novim zagađivačima. Značajnu ugrozu predstavljaju i nove vrste u staništu bez obzira da li se radi o prirodnom širenju i/ili namjernom unosu divljih ili domesticiranih životinja.

Dakako da je i nekontrolirani izlov značajan uzročnik nestanka neke vrste. S osvrtom na davni nestanak dinosaurusu koji se barem djelomično pripisuje i neadekvatnoj prilagodbi drastičnim klimatskim promjenama, a slijedom klimatskih karakteristika najnovijeg doba (globalno zatopljenje) i znanstveno se postavlja pitanje koliko će se životinja uspet aklimatizirati, tj. opstat u nadolazećim uvjetima. Uvidom u postojeće stanje, razvojem struke, znanosti, svijesti i probuđenim senzibilitetom, a slijedom svoje dominantnosti ljudi osmišljavaju brojne aktivnosti s ciljem očuvanja postojećeg stanja. Neke vrste štite se u prirodnim staništima, parkovima i rezervatima, a neke u zoološkim vrtovima. Brojni zoološki vrtovi i istraživački centri razmnožavaju i uzgajaju ugrožene vrste s ciljem njihovog puštanja u prirodu.

Značajna karika u brizi o divljim životinjama je i primjerena fleksibilna zakonska regulativa prilagođena realnom stanju i

mogućim promjenama na terenu. S ciljem zaštite/gospodarenja, a slijedom vrlo naglašenog trenda brige o dobrobiti životinja aktualizirana su i promišljanja o suživotu čovjeka s „divljim“ životinjama koje se sve slobodnije infiltriraju u ljudska naselja. Takvo ponašanje divljih životinja objašnjava se lakim pristupom obilju neiskorištene hrane i sigurnim zaklonima. Dakako da narastajućoj infiltraciji divljih životinja doprinosi i neprimjereno ljudsko ponašanje u rasponu od straha i neprimjerenog hranjenja do totalne ambivalentnosti (dvojake vrijednosti). Iz znanstvenih istraživanja potenciraju se oni primjeri koji u „prijateljskom“ odnosu s nadolazećim divljim životinjama vide budućnost kroz neminovnu blagonaklonost i toleranciju.

Dakako da takvi bliski susreti kroz duži slijed vremena rezultiraju djelomičnom promjenom kako ponašanja tako i fenotipskih, pa i genetskih osobina. Bez obzira da li je razlog približavanja viša razina inteligencije, pomanjkanje straha od ljudi i već usvojenih kućnih ljubimaca ili nešto nedefinirano činjenica je da oni „najhrabriji“ obilato ubiru plodove svojih odluka. Još nedavno proganjane, takve životinje sve češće nailaze na dobrodošlicu kao rezultat novih poimanja dobrobiti i etike. Pioniri takvih „novih“ odnosa divljih životinja spram čovjeka su upravo one životinje za koje je utvrđena viša razina inteligencije (snalaženja u rješavanju i složenijih prepreka). Iako su ovako novokomponirani odnosi u suprotnosti s nekim zakonskim propisima o zabrani diranja/uzimanja iz prirode/držanja divljih životinja oni se uklapaju u naglašenu brigu o životinjama pa i pod cijenu ljudske komocije i možebitne sigurnosti. Istovremeno nas povijest uči da su današnje „pitome“ životinje upravo rezultat domestikacije.

Početno samo osobnim odabirom, a potom prirodnom/masovnom i u novije doba ciljanom selekcijom takve su životinje svjesno oblikovane u interesu čovjeka. Domestikacija se nije desila preko noći kao što niti de-domestikacija (vraćanje izvornosti) nije

kratkotrajan proces. Taj proces de-domestikacije u lovstvu prepoznat je kao „podivljavanje“ i jedan je od ograničavajućih čimbenika u kontroliranoj proizvodnji divljači za repopulaciju osiromašenih staništa. Staništa/lovišta u koja se unosi divljač iz uzgoja uglavnom su ograđena, a u njima nasadena uzgojena divljač nudi se na odstrjel kao alternativa klaonicama, tj. plasman proizvoda putem komercijalnog odstrela.

Svakim se danom sve više naglašavaju pozitivne strane ulaska divljih životinja u ljudska naselja. Sve su brojnija stručna i znanstvena tumačenja koja takva događanja smatraju neminovnima pa ih osim pravdanja čak i glorificiraju. Ističu se primjeri gdje je život bez životinja vrlo upitan i gdje se „dobro dobrim vraća“. Više nije upitna briga za dobrobit životinja već se naglašava uloga životinja u „dobrobiti“ za čovjeka pa čak i za njegovu opstojnost. Neke „divlje“ životinje su se već uspješno uklopile u naseljena područja, neke ih tek osvajaju, a slijedom novih trendova promišljanja svakako se očekuju i nove pridošlice. S motrišta lovstva najčešće se radi o „sitnoj“ pernatoj i dlakavoj divljači no, sve su brojnije i one iz skupine „krupnih“ poput jelena i divljih svinja. Temeljem gotovo svakodnevnih informacija s „terena“ za pretpostaviti je da će se u skoroj budućnosti u svakodnevni život naseljenih sredina uključiti i vukovi i medvjedi. Trenutno su obje vrste istovremeno pod paskom zaštite i specijalnom režimu gospodarenja kao nacionalno dobro, dok se njihova pojavnost u urbanim sredinama karakterizira kao šteta. Medvjede su još nedavno, do zakonske zabrane, uglavnom pripadnici romskog naroda na lancu šetali naseljenim mjestima na njihov račun skupljajući dobrovoljne priloge. Za pretpostaviti je da će se medvjedi opet vratiti u urbana naselja ali ovaj puta bez vodiča i lanca i brinući se samo o vlastitim potrebama.

Suživot s domesticiranim (domaćim) životinjama i briga o njihovoj dobrobiti u agronomskoj struci je jedan od osnovnih postulata jer agronomija generalno svoje uspjehe u kvaliteti i kvantiteti

proizvodnje temelji upravo na dobrobiti. Kako biljaka tako i životinja. Previše gusti sklopovi/nasadi rezultiraju neadekvatnom kvalitetom (veličinom), a previše rijetki nedostatnom kvantitetom (količinom) proizvoda. Izostanak odgovarajućih tretmana kao i greške u hranidbi i brizi tijekom uzgojnog procesa također se reflektiraju na konačni proizvod, a koji uz ekstremnije pogreške i sasvim izostaje. Dakako da se uz optimalnu brigu (dobrobit) o uzgojnom organizmu postižu i optimalni proizvodni rezultati. Jer dobro se dobrim vraća.

Sustav brige o dobrobiti evidentan je i u lovnom gospodarenju gdje se stručnim podlogama propisane odgovarajuće mjere gospodarenja provode s ciljem brige i za divljač i za ostale divlje životinje kao i za staništa/lovišta u kojima te životinje borave. Sve učestaliji ulazak divljih životinja (divljači) u veće urbane sredine u RH se primarno povezuje s nestankom sela (tampon zona), novonastalim sukcesijama u prostoru i neprimjerenim odlaganjem smeća na neorganizirana odlagališta. Stvorena navika „jeftinog“ obroka kao inicijalne pretpostavke opstanka tjera divlju životinju da se upušta u direktne kontakte s ljudskom civilizacijom unatoč stoljećima akumuliranom osjećaju straha i predostrožnosti. U kojem smjeru će se ti novi trendovi domestikacije, tj. blagonaklonosti i tolerancije razvijati pokazat će vrijeme. Upitno je dali taj odnos (samo domestikacija) čovjeka s divljim životinjama treba i može biti prislan/prisniji ili je već sada na granici prihvatljive mogućnosti? U takve odnose svakako treba ukalkulirati i određena trendovska promišljanja koja su nerijetko u koheziji s populizmom te mogu biti optimistična, a istovremeno i krajnje destruktivna.

Vrlo svježi primjer „zagovaranja“ suživota s divljim životinjama i njihove „pozitivne“, gotovo misionarske uloge u naseljenim sredinama su vrane (Corvidae), tj. porodica ptica koja broji 23 roda s preko 120 vrsta. Vedran Lucić, dipl. ing. biologije, ornitolog u Udruzi Biom, hrvatskom BirdLife partneru – krovnoj svjetskoj

organizaciji za zaštitu divljih ptica, i jedan od urednika knjige Ptice Hrvatske i Europe koja je upravo objavljena, kaže da sivih vrana u Zagrebu, suprotno percepciji uznemirenih građana, nema mnogo. „Prema posljednjem sistematskom prebrojavanju rađenom za potrebe izdavanja Atlasa ptica gnjezdarica, za vrijeme gniježdenja u Zagrebu ima između 500 i 550 parova. Njihov broj je zadnjih deset godina manje-više konstantan. Smanjivanjem broja vrana doći će zasigurno i do porasta broja štakora, golubova, a možda čak i galebova, koji su daleko agresivniji prilikom otimanja hrane od ljudi, a koji se već gnijezde na krovovima primorskih mjesta te slovenskih gradova“.

Svoje oduševljenje prisutnošću vrana u gradovima spomenuti ornitolog objasnio je riječima: „U vremenu kada ljudi u gradovima mogu opaziti samo pripadnike svoje vrste te udomaćene pse i mačke, imamo rijetku privilegiju u urbanoj sredini promatrati sive vrane, ali i sve druge ptice koje su zadržale svoje istinske obrambene i roditeljske nagone. Umjesto da se okomimo na vrane i tražimo kratkotrajno uzbuđenje u kolektivnoj mržnji prema njima, trebali bismo osvijestiti da su za dobar dio ljudi sive vrane i druge gradske ptice najbliže što imamo, a da je zbilja prirodno uživati u njihovoj inteligenciji“. Meni osobno su golubovi, galebovi i ine pobrojane vrste na koje smo se u gradovima već navikli, a novo pridošle vrane ih „održavaju“ u željenoj gustoći, tj. nemilice ih tamane, neusporedivo draži od novo inauguriranih „urbanih“ vrsta iz porodice vrana.

Za razliku od vrana svakodnevna evidentiranost vukova u užim središtima njemačkih gradova rezultirala je strahom i nespokojem, a činjenica da su zamijećeni uz dječje vrtiće digla je javnost na uzbunu. Istovremeno su zagovornici ograničavanja vučjih populacija i lovačkih asocijacija vrlo suzdržani zbog agresivnih reakcija udruga za zaštitu životinja. Slijedom povijesnih pokazatelja netko će u tim odnosima izvući kraći kraj, a nije isključeno da oni postanu pogubni

za obje strane. I za divlje životinje i za čovjeka. Samo neki od pokazatelja lošeg utjecaja suživota divljih (samodomeštriranih) i domaćih (domeštriranih) životinja na čovjeka su križanci divljih i pitomih svinja koji su zahtijevali dodatne gospodarske mjere s pojačanim odstrelom. Sve se češće spominju tzv. „vukopsi“, tj. životinje koje nastaju spontanom parenjem vuka i „domaćeg“ psa. Tako nastali križanci zadržavaju vučju oštrinu s naglašenim kognitivnim osobinama psa, a što ih čini vrhunskim lovcima s vrlo nepredvidivim reakcijama.

Vrlo slična situacija je i s brojnim bolestima koje se prenose kontaktom, hranom, vodom, slinom, steljom ili putem posrednika, a mogu biti pogubni i za divlje i za domaće životinje kao i za čovjeka. U novije doba najčešće spominjane su klasična i „afrička“ svinjska kuga kao i ptičja kuga koja je rezultirala brojnom eutanazijom domaće perad. Ulazak lisica sklonih bjesnoći u urbane sredine potencirao je potrebu sveobuhvatnih mjera njihovog oralnog cijepljenja u prirodnim (iskonskim) staništima. Vukovi pa i medvjedi, koji su se znatno približili urbanim sredinama su uz svu teoretsku simpatiju zbog njihove „ugroženosti“ sve izraženiji predmet sukoba glede prouzročeni šteta i tolerancije koja je na rubu incidenta.

Mjesec srpanj, godina 2018. **DA SE NE ZABORAVI – PET GODINA U EZ**

Objavljeno: Roman Safner (2018): 5 godina lovstva u EU-obitelji. Dobra kob, 202, 4-5.

S motrišta prolaznosti doima se da se dani vuku „ko“ krepani mački“, dok godine neumitno lete. Svaki puta kad se osvrnemo u osobni retrovizor zatečeni smo silinom vrlo uočljivih promjena. Osim u vlastitim glavama i na vlastitom tijelu promjene su evidentne i u svim drugim tekovinama ljudske prolaznosti. Mijenjaju se ljudi u našem bližem i daljem susjedstvu, mijenjaju se sela i gradovi, a stubokom se mijenja i cijeli okoliš. Iako se odvija vrtoglavom brzinom dojam je da se cijeli proces svakim danom još i dodatno ubrzava. Nezaustavljivi razvoj tehnike i tehnologije cijelom procesu daje dodatnu razinu nepredvidljivosti i neizvjesnosti. Brzine promjena su slijedom izražene ljudske sebičnosti, a primarno u želji za vlastitom opstojnosti negdje upalile alarm s pozivom na uzbunu. Iako dosta neusklađeno ipak su diljem svijeta pokrenuti neki zajednički mehanizmi kako bi se promjene barem malo usporile, usmjerile u željenom toku, a već uočene devastacije pokušale ispraviti. Dakako da su u takvim promišljanjima briga i skrb za okolišem vrlo visoko pozicionirani. Elementarni dijelovi tog okoliša svakako su divlje životinje pa stoga i divljač.

Kako se gotovo svakim novim zakonom o lovstvu, zaštiti prirode i sl. i/ili njihovim promjenama popis svojti uvrštenih u divljač mijenja/nadopunjuje, gotovo da se sve divlje životinje mogu poimati pod istom skupinom. Tim više jer je Hrvatska već pet godina članica zajedničke asocijacije zemalja Europske unije unutar čijih se granica i okoliš i divlje životinje/divljač tretiraju na globalnoj razini. U tom kontekstu su uz manje korekcije i nacionalna zakonodavstva zemalja članica uglavnom nadopunjena zajedničkim Direktivama i Uredbama kao obveznim kriterijima globalnog ponašanja. Povijest nas uči da zadržavajući se samo na razini Direktiva i Uredbi promjena

današnjice postaje nedostižna, a budućnost samo puka utopija. U tim globalnim/zajedničkim nastojanjima već su utvrđene i neke osnovne granice tolerancije i suživota, a ustanovljeni su i minimalni kriteriji dobrobiti i za divlje i za domaće životinje. Nekim svojstama je na globalnoj razini uskraćen status zaštićenih, a neke su kao invazivne označene nepoželjnima. S ciljem brige za okoliš i biološku raznolikost Europska zajednica bezrezervno zagovara lov/lovstvo kao značajnu pretpostavku gospodarenja nacionalnim dobrima. No, osim zajedničkih napora u stručnom gospodarenju s dobrom od interesa za naciju domaćina, i Zajednicu u cjelini, vrlo izraženi globalni problem zaštite prirode i lovstva su tzv. nevladine asocijacije koje su primarno destruktivno orijentirane i nerijetko apriorni oponenti službenim stavovima.

Takav odnos rezultat je autoritarnosti (svojstvo onoga koji vlada ili upravlja s vrlo velikim ovlaštenjima i ne dopušta slobode ili ih ograničava u dometu svoje moći) vodećih pojedinaca/skupina, neprimjerene komunikacije i nedostatka volje. Kada se umjesto snage argumenta rabi argument snage (moći). Glede našeg sveopćeg „kašnjenja“ svakako je za pretpostaviti da će već danas vrlo izraženi negativistički stavovi takvih poklonika uz vrlo naglašeni populizam vladajuće avangarde rasti do neslućenih razina. Stoga je svakako krajnje vrijeme da se i na toj relaciji upali alarm pa da se destrukcija pretoči u sinergiju stvaralaštva. Pa iako nam se prvih godina kao novoj članici EU možda i gledalo kroz prste, uz opetovane čestitke k petoj godini (2013. – 2018.) članstva, komentar ću završiti citiranjem dijela vlastitog teksta objavljenog u Dobroj kobi, 195, 20-21: „...vrijeme koje je pred nama ne dozvoljava da se ponašamo kao "svinje" pred koje su bačeni biseri, niti poput "gusaka" u magli.

Ono upravo vrišti imperativom, ne samo da pokupimo sve što nam se nudi, već da svojom avangardom (oni koji traže nove putove, prethodnica) dokažemo da nam pripada i više. Hrvatsko lovstvo

mora se etablirati, tj. postaviti se u društvenoj zajednici nametanjem novih putova prosperiteta. Ne kao pojedinac koji želi promijeniti svijet, a kojem je razlog neuspjeha uglavnom samo jedan, a to su upravo svi ostali, već upravo kao dio zajednice čijom pripadnošću se već petu godinu ponosimo“.

Mjesec kolovoz, godina 2018. **UM CARUJE SNAGA KLADE VALJA**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Zeleni u sridu. Galama se čuje dalje od glasa razuma. Dobra kob, 203, 23-25.

Unatoč neospornih zajedničkih krajnjih ciljeva antagonizam oko dviju osnovnih koncepcija „spašavanja“ planeta Zemlja, a koji je mjestimično izražen i otvorenim sukobima, svakim danom je sve intenzivniji. Jedna koncepcija svedena je na ono što se ne smije i ono što se mora bezuvjetno zabraniti/spriječiti/zaustaviti, a druga na racionalno korištenje dobara od posebnog interesa, a u što su uključena gotova sva nacionalna dobra. Dok bi jedni samo branili i uskraćivali drugi su skloniji građenju i stvaranju. Dio tog nesuglasja svakako je i u domeni lovstva čija osnovna preokupacija je divljač. Trenutno je nedvojbeno da globalna konjunktura potiče i stimulira upravo projekte koji naglašavaju „zaštitu“ u formi zabrane i sprečavanja bilo kakvih uplitanja u svijet divljih životinja. No, takva promišljanja nisu nužno oportuna brizi za njihovom dobrobiti, a što podrazumijeva racionalno gospodarenje. Upravo taj racionalni pristup stoga mora biti naglašen i kao nedvosmisleni sinonim lovstva. Uz takvu percepciju lovstva i koordinirane nastupe s ostalim „ozbiljnim“ sudionicima cijeloga procesa brige za cjeloviti eko sustav i očuvanje biološke raznolikosti, svi bi profitirali. Od „zelenih“ i „gospodara“ do nacionalnog dobra.

Osobno se ne postavljam u ulogu apologeta, branitelja stajališta niti jedne „zaraćene“ strane ali sam uvjeren da se dijalogom može naći zajednički put uspješnoj suradnji. Suradnji koja će marginalizirati ekstreme oslobađajući prostor progresivnim promišljanjima brige za okoliš i očuvanje biološke raznolikosti. Uvjeren sam da ta briga ne podrazumijeva apsolutnu zabranu kao niti neprimjereno zadiranje u nacionalna dobra, već na stručno znanstvenim osnovama, njegovo racionalno korištenje. Usvajanjem novih demokratskih odnosa po završetku domovinskog rata, a poglavito ulaskom u EU sukobi dviju koncepcija postaju sve izraženiji i u RH. Uz sintagmu da „samo

složna braća kuću grade“, a glede složenosti sporne tematike, iluzorno je u svim njenim segmentima inzistirati na koncensusu (sporazumna jednoglasna odluka). Stoga je pretpostavka globalnog prosperiteta u kompromisima (sporazum postignut uzajamnim ustupcima). Dakako da postignuti kompromisi moraju biti čvrsto utemeljeni i lišeni trenutnih osobnih interesa. Rješenja na usko interesnim odnosima su kratkoga daha i s njima u sustavu nitko nije zadovoljan, a nesporazumi se samo produbljuju. Za RH je simptomatično da je argument snage nadmoćniji od snage argumenta, a galama se bolje i dalje čuje od glasa razuma. Dominantne asocijacije su postale nosači za osobne i skupne ambicije i interese. Vodeća oligarhija pretvorila se u inkubator depresije. Samo površnom analizom brojnih verbalnih i fizičkih nasrtaja, primarno na svoj vlastiti narod, razvidna je sva površnost kako osnovne filozofije tako i osmišljenih nastupa „snagatora“ bez obzira kojoj opciji pripadali.

Stoga govornicima koji nemaju pojma što govore treba dati što više prostora da kažu svoje pravo mišljenje jer nakon što „potroše“ par uvježbanih rečenica, razvidno je da se iza njihovog nastupa skriva puno obećanja, puno filozofije, puno nadmudrivanja, a jako malo pravih poteza. Uglavnom, neko prelijevanje iz šupljeg u prazno. Takav odnos primarno je rezultat autoritarnosti (svojstvo onoga koji vlada ili upravlja s vrlo velikim ovlaštenjima i ne dopušta slobode ili ih ograničava u dometu svoje moći) vodećih pojedinaca/skupina, tek potom neprimjerene komunikacije i nedostatka volje. Dakako da se među njima ne mogu zaobići niti tzv. hrvatski „kompradori“, ljudi koji svjesno, za krupnu nagradu, rade za strance ne osvrćući se na evidentne štete za vlastitu domovinu i vlastiti narod.

Kompradori su peta kolona suvremenih kolonizatora, ljudi kojima je samo do zarade pod svaku cijenu. Postupaju po razrađenim i iskušanim procedurama i točno znaju koga će za svoje ciljeve pridobiti slatkorječivošću, a koga će potkupiti novcem, pompom i/ili

političkim utjecajem (R. Bošković). U takvom ozračju ukoliko se netko i „baci kamenom“ ne treba mu vratiti istom mjerom. Njegov revolt možda je samo izričaj slabosti, očaja i odraz bestijalne nemoći. Nema dvojbe da je galopirajući antagonizam u sferi brige o čovjekovom okruženju i biološkoj raznolikosti rezultat pomanjkanja senzibiliteta i nedostatka sinergije među neizostavnim sudionicima. Svaki dijalog oko vlastitog opstanka, a briga o okolišu i očuvanju biološke raznolikosti to svakako jest, koji s pozicije moći prerasta u monolog i isključivost izuzetno je deprimirajući, ponižavajući i razdražujući. Upravo potiče na odgovarajuću reakciju koja u svome afektu često izbjegne kontroli pa je destruktivna i nerijetko apriorni oponent iznesenim stavovima. Uz takve kriterije nije neuobičajeno da neke pretpostavke pa čak i zaključci provizorno (ne objektivno) izvučeni iz sasvim pogrešnih/laičkih teza zvuče naivno, nestručno i/ili čak pomalo nezgrapno. Nerijetko je njihova osnovna funkcija samo održavanje tenzija s ciljem pridobivanja dodatne važnosti.

Za nesporazume/sukobe nisu krivi ljubitelji prirode, prijatelji životinja i slične „zelene/zaštitarske“ asocijacije kao niti lovci, ribolovci i/ili stočari. Nitko nije izriječom kriv ali su svi jednako odgovorni. Odgovorni za nesklad, nedostatak argumentirane komunikacije i nedostatak zajedničkih rješenja. Svijet je već duboko zagazio u nesuglasje i vrlo naglašenu netrpeljivost u sferi generalne opstojnosti života i nasušnog opstanka.

Slijedom ne tako davnih značajnih tranzicijskih promjena Hrvatska je i na tom sektoru uglavnom još na počecima s objektivnim mogućnostima da iz svjetski dirigitiranih sukoba izađe uzdignute glave. Jer jedino je spriječeni sukob, sukob koji je zaustavljen na vrijeme. Slijedom davno prepoznate činjenice da um caruje, a snaga klade valja, potrebno je samo malo volje i dobronamjerne korespondencije s pozicija struke, znanosti i razuma. Uz navedene pretpostavke postat će sasvim nevažno da li je neka svojta zaštićena ili je divljač i/ili od kojeg materijala je napravljena puščana sačma.

Odgovori na ta i takva pitanja biti će stručno utemeljeni, nedvosmisleni, transparentni, svima jasni i na opće zadovoljstvo. Biti će istovremeno ponos Hrvatske i njenih progresivnih elita, a trn u oku ekstremnim promišljanjima i dakako, kompradorima. Da bi se u tome uspjelo u takvim prigodama, kod takvih rasprava i kod odlučivanja o takvim temama traže se spretnost i razboritost, a koji su jednako, ako ne i moćniji od sirove snage. I svaku takvu nadolazeću prepreku treba iznova iskoristiti kao novi početak.

Dakako da zatrovani odnosi bez obostrane volje za njihovim rješavanjem samo produbljuju krizu sa sve manjim izgledima pozitivnog ishoda. Svi su na gubitku ali se tvrdoglavo sve dublje i dublje ukopavaju u svojim rovovima. Iako je narastajuća netrpeljivost oportunih promišljanja glede brige o okolišu, i uz znatne štete, najizraženija u zemljama višeg životnog standarda, glede našeg sveopćeg „kašnjenja“ svakako je za pretpostaviti da će već vrlo izraženi negativistički stavovi uz vrlo naglašeni populizam vladajuće avangarde i dalje rasti do neslućenih razina. Nametanje pitanja o nečijoj većoj ili manjoj odgovornosti je i utopijski (neostvariva zamisao, idealno stanje bez podloge) sasvim neprimjereno.

Jednako je i s pitanjima tko je „sukobe“ izazvao, tko ih je započeo, tko je u njima izborio „bolju“ poziciju i u čijem su interesu. Obostrani gubitak izostankom suradnje ogleda se i u povlačenju vrlo skromnih sredstava iz europskog portfelja. Zeleni su se u tom segmentu daleko bolje snašli iskoristivši termin „zaštita“ kao čarobni ključ za otvaranje europskih sefova. Lovci su tu ozbiljno zakazali vrlo emocionalno ali neprimjereno reagirajući na brojne neargumentirane provokacije navlačeći bijes šire javnosti. Dakako da je to bio dodatni poticaj još žešćim napadima pa i unatoč na još manje stručno/znanstvenim osnovama. Ovakav odnos snaga općenito je neprihvatljiv jer umjesto sinkroniziranih napora dosezanja zajedničkih ciljeva međusobno se podmeću (sapleću)

noge uz zlorado zadovoljstvo „pirove“ pobjede. Stoga je svakako krajnje vrijeme da se gotovo odmah krene u konstruktivni dijalog pa da se destrukcija pretoči u sinergiju stvaralaštva. To je prilika za Hrvatsko lovstvo da se etablira, tj. postavi u društvenoj zajednici nametanjem novih putova prosperiteta. „Ne kao pojedinac koji želi promijeniti svijet, a kojem je razlog neuspjeha uglavnom samo jedan, a to su upravo svi ostali, već upravo kao dio zajednice čijom pripadnošću se već petu godinu ponosimo“. I to za dobrobit divlje flore i faune, i za njihovu zaštitu i za gospodarsko uključivanje nacionalnog dobra u dobro za njegove vlasnike.

Mjesec listopad, godina 2018. **DA JE LOVAC BITI LAKO, LOVAC BI BIO SVA“KO**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Da je lovac biti lako, lovac bi bio svatko. Dobra kob, 205, 12-13.

Brojni tekstovi o lovcima analiziraju njihove strasti i motive bavljenja lovom (lovstvom). Unatoč sporadičnog isticanja njihove uloge u brizi za divljim životinjama i očuvanju ambijentalnih uvjeta ugroženih staništa gro medijskih interesa usmjeren je uglavnom na sam čin lova, tj. odstrela. Pri tome su se jasno diferencirala dva osnovna stava. S jedne strane to je bespogovorna osuda i principijelna neprihvatljivost odstrela (ubijanja) životinja, a s druge strane prezentacija lova (odstrela) kao neophodne gospodarske mjere očuvanja svojti i biološke raznolikosti. Oni koji o lovstvu i lovu nemaju ama baš nikakvih spoznaja utjecajem medijske promidžbe u trenu se svrstavaju na jednu od navedenih strana.

Opredjeljenje je uglavnom adekvatno formiranom anketnom upitu, a koje je u kompetenciji anketara. I u takvom svrstavanju izraženo je opće prisutno promišljanje da onaj koji nije „za“ taj je automatski „protiv“, i to neovisno o kojem od dvaju stavova se radi. Većina onih koji su barem informativno upoznati s osnovnim premisama lovstva, i lova kao njegovim značajnim segmentom, svakako su suzdržaniji od neobjektivnih, posve paušalnih i neosnovanih promišljanja. Iako možda s malom rezervom, a što je uobičajena kulisa za osobni odmak, oni prepoznaju vrlo značajnu funkciju lovstva (lova) u gospodarenju prirodnim resursima i brizi za eko sustav u cjelini. Primarni indikatori negativne percepcije lovca (lova) u najširoj javnosti su lovokradice, krivolovci i „odabrani“. Lovokradice su osobe bez propisane dokumentacije neophodne za lov, koji love mimo zakonskih normi, a ne sputavaju ih niti moralno-etički kriteriji. Oni su van svake kontrole. Krivolovci su lovci, tj. osobe koje posjeduju pretpostavke za lov ali koriste nedozvoljene alate, na nedozvoljenim mjestima i u nedozvoljeno vrijeme. Njihovo

ponašanje je bez presedana i za svaku osudu. „Odabrani“ su pošast gotovo svih lovišta i izraziti rušitelji zakonskih, moralno-etičkih i općih društvenih kriterija svakoga društva. A što je lovište manje šteta od takvih je proporcionalno veća. Sve tri nabrojane kategorije su zapravo kukolj u „zlatnom“ žitu. Atribut zlatnosti aluzija je na stvarnu ulogu lovca u lovnom gospodarenju, tj. održavanju prirodnih staništa i stručno definiranom brojnom stanju divljih životinja u njemu (lovno gospodarski kapacitet).

Bez lažne patetike i ciljane glorifikacije s motrišta lovstva, svakako treba prepoznati odgovornost održavanja brojnog stanja divljih životinja na gospodarski opravdanoj razini glede prevencije neprimjerenih šteta, očuvanja svojti i biološke raznolikosti, a istovremeno i racionalnog korištenja dobra od nacionalnog interesa, iz resora obnovljivih resursa, za nacionalnu dobrobit. Uvažavajući svu različitost među ljudima, sudionicima globalnog gospodarenja prirodnim resursima jedino su lovci dostatno educirani i nadasve kompetentni za odstrel. To pravo, odnosno ta zadaća im je definirana Zakonom o lovstvu. Za razliku od lovaca većina današnjeg stanovništva, poglavito onog „urbanog“ nije niti fizički niti psihički pripravna životinji oduzeti život.

Na to su spremni lovci koje resi moralnost, kreativnost, spontanost, jak karakter, emocionalna kompetentnost i zrelost, stručnost i zavidna stabilnost. Zadatku odstrela pristupaju izrazito savjesno i uz visoki stupanj odgovornosti, kritičnosti i odlučnosti. U stanju su donositi odluke na osnovi relativno malo podataka i trenutno rješavati moguće etičke dvojbe. Uz logičko i stručno rasuđivanje na licu mjesta hitno rješavaju i posve nove i nepredviđene situacije. Stoga je za lovce, poput liječnika kirurga (i stomatologa) u humanoj te veterinara u animalnoj medicini, uz poštivanje visoko postavljenih zakonskih normi te moralno - etičkih uzusa, za obavljanje navedenih djelatnosti primarno neophodna odgovarajuća razina individualne

spremnosti. Dakako da je osobni afinitet prema lovu kao hobiju, rekreaciji dodatna motivacija uspješnog lovca.

Averzija prema krvi, nerazložno suosjećanje, moralne dileme, neodlučnost, gađenje, neznanje, strah, nepripremljenost i/ili nespremnost svakako nisu sastavnice takvih aktivnosti niti osobine onih koji se takvim aktivnostima bave. Svim tim djelatnostima je zajedničko da svoje aktivnosti obavljaju korištenjem ručne i instrumentalne tehnike. Kod lovaca je to primarno zakonom propisano vatreno lovačko oružje za sam čin odstrela i po potrebi zadavanja samilosnog hica, a potom „hladno“ oružje za obradu odstrijeljene životinje s ciljem njezinog iskorištenja. Stoga je evidentno da je i primjereno i svrsishodno baratanje odgovarajućim instrumentima (alatima) također jedna od elementarnih prepoznatljivosti lovca. Povrh toga većinu lovaca krasi „ljudskost“ koja se iskazuje društvenošću i vrlo izraženom socijalnom osjetljivošću. Sva složenost pretpostavki „kompletnog“ lovca sadržana je u premisi – da je lovac biti lako, lovac bi bio svatko. No tek isključivanjem/obuzdavanjem aktera iz portfelja „kukolja“ i šira javnost će lovca (lov) percipirati sukladno navedenoj premisi. Da bi se to postiglo neophodne su radikalne mjere mnogo šireg obima od onih u kompetenciji samoga lovstva. Jer tamo gdje je korijen krize, tu je i početak oporavka (J. Kregar).

Mjesec listopad, godina 2018. **OBLJETNICA**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Svečanost s povodom. Dobra kob, 205, 57.

Kažu da nisu važne godine već kako ih tko nosi. Po tim kriterijima je Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu koji je Svečanom sjednicom Fakultetskog vijeća 27. rujna 2018. godine obilježio svoju 99. obljetnicu, vrlo vitalan starac. Fakultet je utemeljen Kraljevskim ukazom 1919. godine kao Gospodarsko šumarski fakultet, a godine 1960. se odvojio od šumarskog fakulteta kao zasebna sastavnica Sveučilišta u Zagrebu. Vitalnost agronomskog fakulteta iščitava se iz radnih rezultata/uspjeha koji ga prema međunarodnim standardima svrstavaju znatno ispred globalnih rezultata Sveučilišta u Zagrebu, a čija su samo jedna od sastavnica.

Uz brojne studente, profesore i druge djelatnike fakulteta domaćina, svečanoj sjednici nazočili su i brojni uzvanici iz znanstvenog, kulturnog, političkog i gospodarskog miljea. Nakon odsvirane državne himne Svečanu sjednicu je uvodnim govorom otvorio Dekan Prof. dr. sci. Zoran Grgić, a potom su slijedile pozdravne riječi gostiju. Uz glazbena intermeca koja je svojim nastupom obogatila fakultetska klapa Falkuša program je nastavljen izvješćem o radu Agronomskog fakulteta za 2017. godinu, a zatim dodjelom nagrada redovitim studentima među kojima i Dekanove nagrade. S motrišta lovstva značajno je da su među nagrađenim studentima bili pojedinci i timovi polaznici diplomskog studija Ribarstvo i lovstvo. Svakako treba istaknuti nagrađeni dvojac Tena Radočaj i Ivan Pervan koji su pod mentorstvom izv. prof. Tee Tomljanović za svoj znanstveni rad „Determinacija spola i morfološke osobine sivog puha u Dalmatinskoj zagori“ već ranije dobili i rektorovu nagradu (rad je prikazan u Dobroj kobi br.203). Nakon toga su redovitim profesorima podijeljena priznanja za znanstveno-nastavna napredovanja, a istaknutim djelatnicima Fakulteta medalje, nagrade i zahvale. Obljetnica fakulteta je

tradicionalno i ispraćaj onih djelatnika koji svojevrijedno i/ili po sili zakona (dob) odlaze u mirovinu. Za nastavno osoblje obvezna mirovina započinje prvim listopadom, tj. početkom nove akademske godine. Službeni program je završio studentskom himnom (Gaudeamusigitur) nakon čega je slijedilo neobvezno druženje uz domjenak za sve uzvanike i goste.

Osim cjelovitog diplomskog studija Ribarstvo i lovstvo koji završava obranom diplomskog rada, a stječe se naziv sveučilišnog magistra/magistre ribarstva i lovstva na Agronomskom fakultetu je dostupan i zasebni modul Lovstvo koji je kao izborni modul na raspolaganju studentima brojnih preddiplomskih studija. Značajne studentske nagrade, broj upisanih studenata na obje razne studiranja (preddiplomskoj izborni modul Lovstvo, diplomskoj cijeli studij Ribarstvo i lovstvo s odgovarajućim modulima), brojni seminari, završni i diplomski radovi s tematikom iz lovstva vrlo su rjeđi argumenti atraktivnosti studija i dosega kojima je „samo nebo granica“. Obilježavanjem 99. obljetnice pred djelatnicima fakulteta i njihovim studentima je izazov 100-te obljetnice s očekivanim još boljim rezultatima kako u znanosti tako i u nastavi i u primijenjenoj suradnji s gospodarstvom. Dakako da su pripreme za obilježavanje te jubilarne obljetnice već naveliko u tijeku.

Mjesec studeni, godina 2018. **DANI LOVA I RIBOLOVA**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Zagrebačkim danima lova i ribolova vratiti stari sjaj. Dobra kob, 206, 10-11.

Već drugu godinu za redom se u mjesecu listopadu (od 18.-21.10. 2018.) u organizaciji Zagrebačkog holdinga d.o.o. na zagrebačkom Velesajmu održavaju Dani lova i ribolova. I ove godine su održani zajedno sa Sajmom hrane i zdravoga življenja, a istovremeno ih je otvorio aktuelni ministar poljoprivrede. Osobno sam bio prisutan samo na prijepodnevnim događanjima na sam dan otvorenja (18.10.2018.), ali sam sam akt otvorenja nesmotreno propustio očekujući svečanost uz pripremljeni podij izložbenog paviljona, kako je to učinjeno protekle godine. Vjerojatno zbog izostanka prvih ljudi Hrvatskog športsko ribolovnog saveza i Hrvatskog lovačkog saveza ove godine je svečanost otvorenja Dana lova i ribolova uklopljena u otvorenje Sajma hrane i zdravoga življenja, a koje je održano u Kongresnoj dvorani Zagrebačkog velesajma. Unatoč svojih postavljenih štandova naše krovne asocijacije lovstva i ribarstva su svečanom otvorenju prisustvovala uglavnom fakultativno, tj. s delegiranim zamjenicima. Ribolovci čak niti s njima. Bez ikakve namjere omalovažavanja i/ili podcjenjivanja prisutnih, čelni ljudi su izostali iako je baš njihovo prisustvo pokazatelj uvažavanja ovakvih skupova. Tim više što su uz Grad Zagreb i Ministarstvo poljoprivrede i Hrvatski lovački i Hrvatski športsko ribolovni savez pokrovitelji sajma. I dok je Hrvatski lovački savez imao svoj bogati izložbeno prodajni štand Hrvatski športsko ribolovni savez i tu je podbacio.

Dani lova i ribolova su na tragu revitalizacije nekadašnje tradicionalne manifestacije LORIS (lov i ribolov) koja se održavala svake godine i bila je unaprijed zabilježena u kalendarima lovačkih i ribolovnih asocijacija i izvan granica Republike Hrvatske. Nakon dosta sramežljivog prošlogodišnjeg prvog nastupa ovogodišnju priredbu je s nešto bogatijim programom pratilo i nešto više izlagača. Osim uobičajenih lovačko-ribičkih sudionika u program su

uvršteni i Hrvatski streljački savez, Ustanova zoološki vrt grada Zagreba i Hrvatski mikološko-gljivarski savez. Iako se mogu pobrojati na prste samo jedne ruke, osim iz hrvatske, bilo je izlagača i iz našeg bližeg okruženja. Usprkos vrlo otegotne okolnosti upitnog timinga (vrijeme održavanja) glede netom održanih već tradicionalnih okupljanja istog i/ili sličnog sadržaja u drugim gradovima/regijama hrvatske (23. međunarodni sajam „Lov, ribolov, priroda, turizam“, 12.- 14.10.2018., Varaždin), i usprkos nešto većeg odaziva u odnosu na prvo okupljanje 2017. godine dojam je da će još mnogo vode proteći Savom prije no što se ova priredba vrati na razinu stare slave.

Neobično je da unatoč učestalih jadikovki zbog znatnog pada članstva, smanjenog interesa, problema u plasmanu roba i usluga lovstva i ribarstva sajam opreme za lov i ribolov te izložba županijskih lovačkih saveza i turističkih zajednica nije prepoznata kao mjesto propagande i vrhunskog marketinga. Uz časne iznimke (Veleučilište u Karlovcu), osim brojnih ribolovnih i lovačkih saveza, udruga, i drugih nositelja ribolovnog i lovnog gospodarstva, trgovaca s odgovarajućom opremom i alatima, manifestacija nije prepoznata niti od brojnih pučkih učilišta, srednjih škola, veleučilišta i sveučilišta koji nude programe iz područja lovstva i ribarstva. Ne samo da je izostala prezentacija njihovih ponuda već je izostala i njihova prisutnost u cijelosti.

Budući da se manifestacija održavala u Zagrebu, glavnom gradu i gospodarskom, upravnom, turističkom, kulturnom i prometnom središtu Republike Hrvatske, gradu s najvećim brojem stanovnika pa stoga i s najvećim brojem školaraca, srednjoškolaca i studenata objektivno su prostori na kojima se manifestacija održavala (paviljoni 7 i 7a) morali biti preplavljeni zainteresiranim pojedincima i organiziranim skupinama. Jer organizirane priredbe poput Dana lova i ribolova prigode su za vlastitu prezentaciju onih koji su već uključeni u lov i ribolov kao i za aktivnosti na animaciji novih

pristalica. Organizator je podmetnuo leđa no još uvijek nije naišao na očekivanu masovnu podršku upravo onih zbog čije promidžbe je priredba primarno organizirana. Za pretpostaviti je da će uz evidentnu zavidnu upornost organizatora i eventualnu promjenu/prilagodbu termina svaki sljedeći Dani lova i ribolova bilježiti sve veći odaziv zainteresiranih domaćih i stranih izlagača, a što će rezultirati i znatno većim brojem posjetitelja, a potom i novih aktera.

Mjesec studeni, godina 2018. **DALI JE VUK SAMO KOLATERALNA ŽRTVA**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Vuk je sporedna žrtva! Zašto ne? Dobra kob, 206, 28-31.

Lišen sam iluzija da otkrivam „toplu vodu“ ali sam uvjeren da imam pozamašan broj istomišljenika. Možda je takav dojam samo rezultat bojkota određenih struktura koje u vlastitoj nelagodi/nemoći preventivno zataškavaju i sam nagovještaj njihovog uznemiravanja. Struktura koje vremenom postaju okovi. Nema dvojbe da i u najrazvijenijim demokracijama većina nadglasava manjinu namećući joj „svoje“ kriterije zajedništva i jednakosti. Stoga su u nedostatku osmišljene strategije i prioriteta u lovstvu vrlo rastezljivi i nametnuti trenutnom većinom. Takav je danas i redosljed pokušaja da se s dobrom od interesa za državu, a što svakako uključuje i lovno gospodarstvo, rukovodi u interesu stanovništva/naroda kome to dobro pripada. Ovom prigodom je osvrt usmjeren na rješavanje/pokušaj rješavanja šteta, a čemu je i u teoriji lovstva posvećena značajna (gospodarska) pozornost. Kako šteta od divljači tako i šteta na divljači.

Sukladno našoj pozitivnoj zakonskoj regulativi sve evidentirane štete od divljači trošak su ovlaštenika prava lova u čijem lovištu su štete počinjene. Štete od zaštićenih divljih životinja u ingerenciji su države. Najčešći uzročnici šteta na divljači su čovjek (antropogeni čimbenik), vremenski kalamiteta (nepogode), bolesti i predatori. Za razliku od ostalih uzročnika učinak predatora percipira se kao logičan odnos među svojcima (borba za opstanak) koji je u biologiji prepoznat i detaljno objašnjen kao odnos predatora i plijena. U lovnom gospodarstvu plijen je uglavnom divljač, a predatori, uzročnici najznačajnijih šteta na divljači su iz portfelja zaštićenih divljih životinja. Rjeđe ris i medvjed, a mnogo češće i s dalekosežnijim negativnim učinkom na gospodarstvo, to je vuk. U nekontroliranim staništima odnos plijena i predatora je u ravnoteži

koji se uz periodička kolebanja trajanja i desetke godina, održava u stalnoj ravnoteži. No, apstrahiranjem (zanemarivanjem, ignoriranjem) sustava gospodarenja samo s jednim dijelom divljih životinja (s divljači) uz privilegiranje bespogovorne zaštite vuka (zaštićene divlje životinje), prepoznatog kao dominantnog predatora, postalo je veliko breme i značajna otegotna okolnost lovnog gospodarenja. Dok se u osmišljenom gospodarenju sukladno zakonskim obvezama određuje i održava stručno određeno brojno stanje divljači (lovno gospodarski kapacitet), brojno stanje zaštićenih divljih životinja je van kontrole/nadzora te je kompatibilno s uvjetima ambijenta (staništa). Pri tome se ne može zanemariti činjenica da su uvjeti ambijenta u lovištima, s kojima se gospodari, nadprosječnih karakteristika, a što doprinosi povećanoj brojnosti divljači u njima. Dakako da povećana brojnost „plijena“ podrazumijeva i povećani broj predatora koji se njima hrane.

Najnovija događanja glorifikacije tzv. povijesnog sporazuma resornog ministarstva i lovo ovlaštenika (lovaca) putem krovne lovačke asocijacije oko zajedničkog sudjelovanja (participacije, solidarnosti) u naknadama šteta nastalima u srazu vozila s divljači na prometnicama, kao i naznake mogućeg sporazuma glede naknade šteta od divljači na poljoprivrednim kulturama hvale su vrijedna inicijativa, ali nikako nisu cjelovito rješenje.

Glede vrlo složene geografske konfiguracije Lijepa naše, a čime se opravdano ponosimo, problem određivanja objektivnih kriterija za najznačajnije uzročnike šteta na divljači, a stoga i naknade šteta od i na divljači dodatno je složeniji. Štete nastale na prometnicama i štete na poljoprivrednim kulturama su prisutne i više ili manje intenzivne uglavnom u lovištima u kojima su prometna infrastruktura i/ili poljoprivredna aktivnost na primjerenj razini razvika. U lovištima u kojima su te ljudske (antropogene) djelatnosti deficitarne, neovisno da li zbog neprimjerenih uvjeta, konfiguracije terena, nedostatka potpora ili nekih drugih razloga, kolegijalno

sudjelovanje u osiguranju/saniranju takvih šteta samo je dodatni trošak, tj. dodatna šteta za ovlaštenika. Istovremeno je sasvim neupitno da takva – manje urbanizirana lovišta u gotovo neprohodnim dijelovima države, bez dostatne infrastrukture i bez poljoprivredne aktivnosti trpe goleme štete od predatora. U njima vladaju gotovo idealni uvjeti za njihov opstanak, a uz nadprosječne napore ovlaštenika da održi brojno stanje divljači sukladno lovno gospodarskoj osnovi, i za značajan porast njihove brojnosti. Takav odnos (korelacija) brojnog stanja plijena (divljači) i predatora (zaštićena svojta) u okvirima je bioloških, a miljama daleko od zakonitosti uspješnog gospodarenja. Za pretpostaviti je da lovištima s razvijenijom infrastrukturom (cestama) gravitira veći broj suvremenih lovo ovlaštenika (lovaca) te za njih postoji i veći opći interes.

Nakon prometne infrastrukture kao slijedeći kriterij važnosti prepoznata je poljoprivredna aktivnost, a što je donekle i očekivano jer i lovstvo i poljoprivreda potpadaju pod ingerenciju istog ministarstva. Daleko od očiju, daleko od srca su upravo ona lovišta s nerazvijenom infrastrukturom i bez objektivnih mogućnosti razvitka poljoprivrede. Da nije tako onda bi se među prioritetima koji uzrokuju značajne štete na divljači, a stoga i na lovnom gospodarenju, poduzele odgovarajuće mjere suzbijanja prekobrojnih predatora.

Dakako da se kao prepoznati „vrhunski“ predator koji primarno u takvim lovištima radi značajne štete na divljači navodi vuk. Glede tzv. ekološke poljoprivrede, tj. ekstenzivnog organskog stočarstva (uzgoj stoke na prirodnim pašnjacima/hranilištima) javnost se senzibilizira s problemom tek kada procuri vijest o zaklanoj stoci. S dosta zadržke dio šteta na stoci barem djelomično nadoknađuje država. Šteta na divljači, i kada je evidentirana, tretira se kao normalan odnos predatora i plijena u prirodnim staništima. Onako lakonski. Jer činjenica je da su sve divlje životinje bez obzira kako ih

mi svrstavali, dobro od interesa za Republiku Hrvatsku. Unatoč toga sasvim je razvidno da je bit problema u nerazmjeru tretmana različitih svojti unutar skupine divljih životinja. Dok se s jednim (divljač) gospodari na razini zakonske regulative i moralno etičkih uzusa, druge (zaštićene svojte) su zakonski zaštićene, nedodirljive, te van svake kontrole i nadzora. Pokušaj premošćivanja dijela uočenih nelogičnosti formiranjem skupine tzv. velikih zvijeri unio je dodatne nesporazume u uspješno gospodarenje.

Sukladno novo formiranoj skupini razotkrivena su brojna neslaganja, nelogičnosti i značajna odstupanja u procjeni brojnog stanja raspoređenih svojti, a iz čega proizlaze i vrlo upitne mjere potrebitih aktivnosti u njihovom obuzdavanju. Stoga niti Programi upravljanja niti Akcijski planovi nisu riješili/smanjili štete na divljači koje divlje životinje iz te skupine uzrokuju. Između ostaloga i zbog ne ažurnosti. U razdoblju od 2005. do 2012. godine ukupno je dopušten odstrel 113 jedinki vuka, a odstrijeljeno je njih 77, odnosno 68,1 posto. Odobreni odstrel nije nikada ostvaren u potpunosti. Posljednji "Plan upravljanja vukom u Hrvatskoj" donesen je za razdoblje 2010. – 2015. Iako je već davno istekao, na snazi je do donošenja novoga.

Rezultat svega je da vapaj onih kojima vuci dolaze glave još uvijek nije pronašao plodno tlo na našim prostorima. Takvi ovlaštenici su u manjini, njihove nedaće većina ne percipira kao globalne te izostaje i njihovo kolektivno rješavanje. Pritisnuti pro europskom predatorskom birokracijom koja je u namjeri da sačuva svoje pozicije sve sklonija bujajućim zelenim opcijama (populizmu), takvi lovo ovlaštenici i suvremeni nomadi (pastiri) sve više gube bitku s prirodnim predatorom vukom. Sasvim je nedvojbeno da su sukladno našoj pozitivnoj zakonskoj regulativi, poglavito za takve ovlaštenike, i štete koje zaštićene životinje uzrokuju na divljači također isključivo njihov trošak. Dakako da lovo ovlaštenici nemaju dvojbi oko održavanja poželjnog brojnog stanja divljači u prirodnim staništima/lovištima, a što nedvojbeno stimulira obnovu populacije

predatora iz skupine zaštićenih divljih životinja. Stoga je za očekivati da im se kad-tad predbaci da su održavanjem abundance (gustoće, broja) plijena (divljači) upravo oni krivi za povećani broj predatora.

I prema već uhdanom scenariju „kad ne znaš što bi, svali sve na jadnog vuka“. A on nije niti luk jeo niti luk mirisao. Vođen isključivo urođenim instinktom on samo pokušava preživjeti i produžiti/osigurati opstanak vlastite vrste odupirući se svim ljudskim nedosljednostima i njihovoj varljivoj prirodi. U povijesti ga je to već gotovo koštalo glave i potpunog istrebljenja. Promjenom ljudskih promišljanja ponovno mu je pružena prilika za revitalizacijom. Protokom vremena, a izostankom objektivnih prosudbi i ta šansa pretvara se u vlastitu suprotnost raspirujući strasti u ponovnom pohodu k istrebljenju. I u ovoj najnovijoj priči vuk će kad-tad stradati kao kolateralna žrtva dok će vođe neorganiziranog planiranja proći neokaljano i bez dodatnih stresova. Da je prava bitka za racionalnim uključivanjem vuka u suživot s ostalim divljim životinjama i ljudima započela smisleno i na vrijeme danas bi se ubirali plodovi svestranog zadovoljstva. Ovako ostaje samo nada da će se zbog globalnog interesa uspješnog lovnog gospodarenja i očuvanja svojti i o vuku konačno početi ozbiljno, stručno i racionalno promišljati. Da bi vuk bio sit, divljač i domaće životinje na broju, a svekolika javnost lišena narastajućeg populizma.

Mjesec studeni, godina 2018. **NEKA PATI KOGA SMETA - LOVSTVO JE NA VRHU SVIJETA**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Neka pati koga smeta – lovstvo je na vrhu svijeta. Glas lova i ribolova, 187, 16-17.

Lovstvo je nerazdvojni dio svakodnevnih događanja Lijepe naše. Kako onih konvencionalnih tako i onih euforičnih. Trenutno je u cijeloj zemlji još uvijek dominantan dojam kolektivne euforije glede srebra osvojenog na svjetskom nogometnom prvenstvu. Tradicionalno našoj razjedinjenosti i procjene o dojmovima s navedene manifestacije vrlo su divergentne. Od bezrezervne podrške do totalne osude. Kroz pokušaj analize prikupljenih dojmova slijedi osvrt na aktuelno stanje našega lovstva pod okriljem narodne mudrosti.

Mudrost ponikla iz naroda bremenita je izvornim spoznajama i naravoučenjima čije suptilnosti i vjerodostojnosti postajemo svjesni tek s vremenskim odmakom. Tako i mudrost o pametnome i potrebitosti sto riječi da ga se zadovolji te komarcu koji je budali muzika svakim danom postaje sve životnija. Pretpostavka je da se opetovano dešavaju slična zbivanja kao što je vjerojatno bilo i u vrijeme kada je mudrost sročena. Pamet je sve složenija, kompleksnija i kompliciranija dok se zujanje komarca učestalo nameće kao dominantna muzika. Glede brojnosti njenih sljedbenika i još će dugo biti tako. Jer vođa iako nema svoje osobno mišljenje uvijek ima brojne istomišljenike. Otegotna je okolnost da takav trend ne jača samo među budalama već i među onima koji ih koriste kao paravan za osobni probitak. Prema Abrahamu Lincolnu bolje je šutjeti i biti smatran budalom nego progovoriti i odstraniti svaku sumnju. Mudrost koja je prepoznala takve pretpostavke govori o korelaciji (odnosu) riječi, i obveze njezine uporabe. Jer čelo, oči i pogled veoma često lažu, a govor najčešće. Stoga se magarca veže špagom, čovjeka izgovorenom riječi, a bika se drži za rogove. I uz iskrene isprike magarcu i biku, kada bi iza svake izgovorene riječi

postojala i odgovarajuća obveza onda oni magarci i bikovi kojima sam se iskreno ispričao, ne bi bila većina, u koju se i osobno ubrajam. Iako niti komarac niti magarac niti bik nisu divljač, među onima uključenima u ove mudrosti podosta je lovaca. I onih 'pravih' kojima treba skinuti kapu, i onih priučenih, najbrojnijih 'benignih', ali i onih 'po potrebi'.

Svi se oni diče lovačkim diplomama, ekološkom svijesti i časnim namjerama. A prema narodnoj mudrosti i put u raj je popločen časnim namjera. Jer dobar dio „lovaca“ lovačkom ispitu nije niti pristupio i ne znajući da je ispitu prethodila odgovarajuća edukacija. Niti teoretski ne razlikuju srnu od košute, vuka od lisice, a o razlikovanju svojti pernate divljači ne treba niti trošiti riječi. Za njih su lov i lovno gospodarstvo (lovstvo) sinonimi (riječi istog značenja), a i jedno i drugo su samo termini za obmanjivanje javnosti. Iako su samo postavljeni (izabrani) kao predstavnici naroda oni su moćni i ne prezaju niti pred kakvim preprekama. Oni su vlast. A zapravo su sinonim za kršenje elementarne jednakosti svih pred zakonom. Uvjereni su da su baš oni naj „jednakiji“. Danas su takvi nažalost postali stupovi društva. Odupiranje njihovoj samovolji izaziva glavobolje i besane noći. Dakako da je suvremena medicina doskočila i tim nedaćama.

U apoteci samo treba zatražiti 'trpećega'. Nudi se u formi sintetskih droga poput 'Normabela' s uglavnom kratkim djelovanjem. Kad djelovanje prestane nesanica prelazi u agoniju, a cijeli smisao odupiranja u osobnu propast. Iako to nije ohrabrujuća konstatacija no nije lovstvo jedino sputano mrežom podatnih i neprikosnovenih. Jedan od naglašenijih primjera je i naša Sveučilišna zajednica koja je sukladno brojnim zakonskim rješenjima autonomna (samostalna). No, dok god netko drugi u svojim rukama drži 'kesu' i određeni termini poput autonomnosti gube svoj smisao te ih ne bi trebalo zlonamjerno i neosnovano rabiti. Slijedom brojnih medijskih informacija niti crkvena hijerarhija nije imuna na 'odabrane'.

Narodna mudrost je već odavno prepoznala takve odnose u gotovo svim pa i najistaknutijim društvenim segmentima saževši ih u izreku da u svakom žitu ima kukolja.

Unatoč evidentnih razlika nedavno spontano okupljanje naroda (nogometno srebro) nedvojbeni je pokazatelj želje za zajedništvom. Za sinergijom bez privilegija. Sukladno novinskim natpisima takva okupljanja su iskaz ponosa, duha, euforije, optimizma, zajedništva i poniznosti. Pri tome se ponos tumači kao osjećaj vlastite vrijednosti, dostojanstva ili časti; osjećaj zadovoljstva zbog vlastitog ili tuđeg uspjeha, truda. Duh je svijest, smisao ili svojstvo koje obilježava neko razdoblje, skupinu ili djelatnost, izvanredna snaga intelekta, mašte i kreativnosti. Euforija je privremeni osjećaj intenzivnog uzbuđenja, stanje više nego dobrog raspoloženja, velike radosti, veselja. Optimizam je sklonost da se u svemu vidi dobra strana, da se vjeruje u povoljan ishod čega, doživljavanje života s najljepše strane. Zajedništvo je osjećaj pripadnosti zajednici, jedinstvo, čvrsta međusobna povezanost članova koje skupine ili zajednice, obilježje ujedinjenosti.

Poniznost je za Hegela priznavanje vlastite ograničenosti, a za Nietschea izraz ropskog mentaliteta. U kršćanskoj terminologiji poniznost je temeljni stav, odnos prema Bogu i ljudima. John Ruskin vjeruje da je poniznost prva kušnja pravog velikog čovjeka. I dok je euforija još bila u usponu, a tipično za našu svakodnevicu i ti trenuci 'sreće' pretočeni su u lažni privid s brojnim proturječjima. Postalo je jasno da danas samo prevaranti tvrde da drže sve pod kontrolom. A kad smo ranjivi, kad se osjećamo poput uplašenog djeteta koje ne može samo rješavati probleme, dajemo zeleno svjetlo prevarantima i njihovim obećanjima. Svi koji postanu žrtve prevaranata, zapravo su žrtve svojeg očaja povezanog s nerealnim očekivanjem. Postanu mete beskrupuloznih ljudi kojima nije problem lažno obećavati i stalno tražiti još. Ljudi podržavaju prevarante s očekivanjem da će

netko preuzeti odgovornost za njihov život i za posljedice (Milana Vlaović).

Ne sudeći o osobnim mogućnostima pojedinaca i njihovoj sposobnosti artikuliranja ključnih „uskih grla“ gospodarskog probitka lovstva već samo iščitavanjem nekih odgovora na anketno pitanje o potrebnim mjerama glede postizanja „znatno boljeg uspjeha na dobrobit hrvatskog lovstva“ evidentna je tromost, jalovost i posvemašnji nedostatak inicijative. Unatoč znatnom vremenskom odmaku dio takvog ponašanja svakako se može pripisati i atavizmima nekog prošlog sustava ali je ono primarno alat u rukama vladajuće oligarhije. U prilog takvim odnosima svakako je i slabo i/ili gotovo potpuno ne razvijena demokracija i nastojanje da se njen status na toj razini i zadrži.

Najnovije ankete nedvojbeno ukazuju da su gotovo svi operativni suvremenici našega lovstva nezadovoljni trenutnim stanjem i da gotovo svi „čekaju propise o lovstvu kao ozebli sunce“. Trenutni „alibi“ za ne činjenje ničega je iščekivanje novog Zakona o lovstvu koji će riješiti sve nedaće, a naše lovstvo će potom ponijeti barjak među najboljim državama Europske unije, poput naših „vatrenih“. Takva „čekanja“ prepoznata su u narodnoj mudrosti i pretočena u sintagmu „čekaj magare dok trava naraste“.

A ta toliko očekivana „trava“ kada se konačno i pojavi pitanje je za koga je narasla pa čekanje nakon početne euforije najčešće završava tako da se pametan stidi onoga čemu se budala smije (veseli). Vrlo rijetka, sporadična i uglavnom zakašnjela rješavanja nekih elementarnih pitanja lovnog gospodarenja (osiguranje štete od naleta vozila na divljač) samo naglašavaju (potenciraju) nedostatak cjelovite strategije i osmišljenog puta razvitka cijele grane. Budući da su zakoni i pravilnici u suštini samo operativni, tj. provedbeni dijelovi zacrtane strategije i tako „željeno“ očekivani Zakon o lovstvu neće biti ono „sunce“ koje će ogrijati „ozeble“. Bit će to samo periferni tračak koji će uz kratkotrajnu trenutnu euforiju prerasti u

obilje još većeg razočaranja. Nakon što se prvi dojmovi slegnu opetovano će doći do izražaja sva naša tradicionalna razjedinjenost. Stoga su trenuci opće razdraganosti i ushićenja bili dodatni motiv državi da poveća ambiciju, da se uključi u borbu za napredak i uskladi se oko ključnih pitanja. Da ne ispadne „puno buke oko ničega“ i/ili „na zapadu ništa nova“. Da li slučajnošću, da li s razlogom ili zbog zlih namjera, umjesto napretka, ubili smo još jednu 'kokoš koja je nesla zlatna jaja'. Sudeći po učinjenom i unatoč brojnih mogućnosti (perje, meso, izložbe) izgleda da mnogi kod nas kokoši „drže“ isključivo za „jaja“.

Mjesec studeni, godina 2018. **KOME TREBAJU KUKAVIČJA JAJA**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Optužbe bez dokaza. Dobra kob, 207, 30-33.

Nema dvojbe da je virtualni svijet u kojem svakodnevno živimo postao nadređena kategorija. Slijedom ere digitalizacije svakim danom je i eter sve zatrpaniji brojnim tendencioznim, dirigiranim i/ili naručenim tekstovima/člancima/blogovima nerijetko vrlo sumnjivog, a često izrazito nestručnog sadržaja. Brojna takva javljanja temelje se na slobodno odabranim dužim ili kraćim citatima i/ili dijelovima nekih intervjua koji su najčešće izvan konteksta te ne dočaravaju bit izrečene misli. Ulaženjem u krajnje nepoznatu problematiku učestalo se na sasvim pogrešnim, iako koji puta i kvalitetno definiranim premisama (pretpostavkama) donose sasvim provizorni, neprimjereni, a sa stručnog motrišta kontradiktorni i posve pogrešni, gotovo apsurdni zaključci.

Zapravo je gotovo fascinantno s koliko drskosti i s koliko površnosti se tumače tuđe riječi. Pri tome se nikako ne mogu zanemariti različiti pokreti (prava životinja) koji primarno na teoretsko-filozofskim osnovama, a koje proizvodi Zapad s naslova globalizacije obezvređuju lokalne tradicije utemeljene na poštivanju predaka, običaja i lokalne religije. Primarna uloga takvih skupina je ometanje tradicionalnih gospodarskih aktivnosti. One su uglavnom vrlo ortodoksne/isključive i bez želje da promijene/prilagode svoje mišljenje bez obzira na argumente. Bit takvih javljanja nisu informacija, edukacija ili samo pregled nekog zbiljanja već primarno senzacija, provokacija, nametanje zamišljene ideologije, tj. „pranje mozga“. Dakako da su nominalni vlasnici medija i glavni nositelji takvih stanja. Njihovi poslužnici, tj. direktni kreatori/prezentanti na dispoziciji su u svim zemljama svijeta, a cijena im je proporcionalna nacionalnom standardu. Na tragu takvih promišljanja je i medijski inscenirani sukob različitih više ili manje organiziranih skupina involviranih u brigu za divlje životinje pa stoga i za divljač, a koja je

sukladno Ustavu i Zakonu o lovstvu dobro od interesa za Republiku Hrvatsku. Svaka od tih skupina nastupa uglavnom samostalno primarno braneći vlastiti status i vlastite interese. Oni nešto glasnjiji i bolje lobirani/pozicionirani atakiraju direktno na državne institucije infiltrirajući se čak i u organe vlasti dok oni drugi svoj trenutak slave uglavnom pokušavaju izboriti što češćim i provokativnijim pojavljivanjem u javnim medijima. Pri tome je i kod jednih i kod drugih sasvim izostao duh zajedništva/sinergije unatoč barem proklamiranih istih/zajedničkih problema i navodne dobre volje da se isti riješe na svekoliko zadovoljstvo.

Kod većine javno involviranih skupina je uglavnom zamjetan voluntarizam i vrlo površno ili krajnje nepoznavanje struke pa stoga i njihova neprimjerena prezentacija. Već površnim uvidom u takve nastupe zamjećuju se brojna lutanja, nedorečenosti, nekonzistentnosti, ponavljanja i „skakanja“ u vlastita usta. Nije bitno što i kako već je bitno samo da se pune mediji. Takva retorika podiže strasti do razine na kojoj razum gubi bitku pa i svrhu. Opstaju samo uvrede, optužbe i prijetnje, a profitiraju samo nasilnici i demagozi.

U osudama takvih pojavnosti ne radi se o sputavanju slobode mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, a što spada u ljudska prava i temeljne slobode zajamčene međunarodnim dokumentima. Navedene ljudske slobode u većini demokratskih zemalja se ogledaju u legitimnom pravu pojedinca na priziv savjesti, odnosno dopuštaju mu da ne postupi po zakonu ili pojedinoj njegovoj odredbi koja propisuje ponašanje protivno njegovoj savjesti. Međutim, priziv savjesti uglavnom se veže uz medicinu, tj. uz pobačaj i eutanaziju (potpomognuti suicid) te postupke medicinske oplodnje i sterilizacije kao i služenje vojnog roka te nošenje i uporabu oružja. Pri tome je nužno da sloboda savjesti jedne osobe ne ugrožava ili ne isključuje prava drugih. U našoj zemlji sloboda savjesti i vjeroispovijedi te sloboda javnog očitovanja vjere ili drugog uvjerenja zajamčena je člankom 40. Ustava Republike Hrvatske.

Daleko od bilo kakve savjesti (osjećaja moralne odgovornosti pojedinca izrastao iz njegove sposobnosti da svoje postupke ocjenjuje kao dobre ili loše) ovdje se radi o namjernom širenju neznanja i prevare s ciljem da se proda neki proizvod ili dobije određena naklonost. Proučavanjem takvih pojava bavi se agnotologija. Jer u današnje vrijeme neznanje je moć, a agnotologija je upravo namjerno stvaranje neznanja. Iako je znanje dostupno to ne znači da mu se i pristupa. Sve više živimo u doba radikalnog neznanja te je uopće čudno da ikakva istina dolazi do nas (Proctor). Internet značajno pomaže u širenju neznanja jer je to medij u kojem svatko ima priliku biti stručan tako stvarajući lažni dojam.

Nasuprot takvim ideološkim pristupima znanstveno-stručne činjenice pred život nameću vrlo konkretne imperitive. U lovstvu su to metode lovnog gospodarenja. To su empirijski, stručno i znanstveno utemeljeni postulati (polazišta) s ciljem očuvanja vrsta i njihovom adaptacijom brojnim civilizacijskim promjenama. Pri tome je uspostavljanje, praćenje i održavanje bonitiranjem utvrđenog brojnog stanja divljači svakako prioritet. Kako s motrišta očuvanja pojedinih vrsta tako i s motrišta sprječavanja nepoželjnih šteta na ostalim gospodarskim djelatnostima. Takva raznolika pa i dijametralno suprotna realnost samo ukazuje da iako ljudi nisu savršeni njihova mišljenja mogla bi biti korisna u ispravljanju vlastitih pogrešaka, a i tuđih promišljanja. Pretpostavka je da bi neusporedivo brojnije međusobne konzultacije i rasprave doprinijele iznalaženju zajedničkih rješenja. Kada bi pristup bio objektivan i informativan, a ne tendenciozan i uglavnom krajnje isključiv bio bi hvale vrijedan barem kao pokušaj afirmacije i traženja svoga mjesta u ovom globalnom svijetu. Biti apriori za ili protiv nečega, a bez objektivnih kriterija potkrepljenih minimumom stručnosti postao je „must be“ (mora biti) novih vrijednosti involviranih našim aktivnim učešćem u europskoj globalizaciji.

Dakako da se s ciljem zaštite izborne pozicije i neke deklarirane asocijacije s ozakonjenim vodećim ulogama u sustavu privilegiranih dužnosti pokušavaju održati kategoričkim nametanjem vlastitih rješenja. Iako ne rijetko vrlo populistička određena rješenja su im kohezivna glede zadržavanja svojih sljedbenika, a primarno s ciljem očuvanja vlastite pozicije/neprikosновенosti. Svaka od njih nametnuta akcija s pozicije „moći“ stoga apriori izaziva i spontanu reakciju bez obzira na njenu osmišljenost, opravdanost ili neopravdanost.

Takva isključivost je uz naglašeni ego aktualnih sudionika u procesu glavni kreator nesporazuma i njegovog produbljanja umjesto njegovog ublažavanja s tendencijom iznalaženja zajedničkih rješenja. Pri tome je sasvim svejedno da li se radi o kormoranima, bjeloglavim supovima, trovanjima životinja, porezu na pse, olovnoj sačmi, zakonu o oružju, zakonu o lovstvu, zakonu o otocima, naknadama za odstrijeljenog čaglja ili o globalnom stavu glede gospodarskog značenja odstrela, tj. održavanja brojnog stanja divljači u granicama stručnim podlogama definiranog lovno gospodarskog kapaciteta.

Pozivajući se na pravni sustav svesrdno se zaklinjemo da je netko nevin dok mu se krivnja ne dokaže, a istovremeno u segmentu gospodarenja s obnovljivim prirodnim resursima (lovstvu) lovci su neprikosnoveni krivci, lopovi, pa i ubojice uz obvezu dokazivanja suprotnog. Tako su za svaki ispaljeni metak, pronađenu ranjenu ili iz bilo koje puške (vatrenog oružja) odstrijeljenu, bilo koju divlju ili pitomu životinju, u lovištu ili izvan njega, čak i onu otrovanu automatski krivi lovci. Pri tome se sasvim zanemaruje činjenica, a što ukazuje na krajnje nepoznavanje tematike o kojoj se piše/govori, da su sveprisutni lovokradice, krivolovci, pa i oni „odabrani“ koji su iznad pravne države, najveći problem i „rak rana“ upravo lovcima. Da svojim aktivnostima upravo lovstvu/lovcima osim indirektno štete glede medijski nametnute jednostrane negativne percepcije

javnosti nanose i najveću direktnu štetu ugrožavajući ukupnost lovnog gospodarenja. Zaboravlja se da je sustav lovstva (lovnog gospodarenja) glede zaštite dobra od interesa za cijelu državu i sve njene stanovnike, primarno za divljač, a potom i za sve divlje životinje i njihova staništa, a što uključuje i borbu s ljudskim kukoljem, inaugurirao obveznu lovočuvarsku službu. Pri tome svakako treba posebno istaknuti da je u toj „borbi“ prisutno vatreno oružje. Kroz prizmu krađe, pljačke i otimačine evidentno je da ono postaje opasno po život s krajnje neizvjesnim ishodom, a čemu je lovočuvar (lovac) svakodnevno izložen.

I po pitanju divljih životinja ponavlja se davno potvrđena teza da je u osnovi razumijevanja svijeta koji nas okružuje i različitih odnosa među vrstama na prvom mjestu edukacija/obrazovanje. Jer neznanje se prvo širi kad ljudi ne razumiju koncept ili činjenicu, a zatim kad interesne skupine namjerno rade da oko određene teme stvore zbrku. Znanstveno nepismeno društvo je znatno ranjivije i mnogo teže se odupire takvim nasrtajima (Proctor). Stoga su galama, bezrazložni neosnovani napadi, i podmetnuta kukavičja jaja prvenstveno pokazatelji nedostatne obrazovanosti, nedostatka volje i/ili proračunatih aktivnosti s ciljem vlastite promocije pa i uz cijenu stvaranja paranoje i iracionalnog kaosa.

Mjesec prosinac, godina 2018. **NJEGOVO VELIČANSTVO „LOVNIK“**

Objavljeno: Roman Safner (2018): Njegovo veličanstvo „lovnik“. Glas lova i ribolova, 188, 10-11.

Neophodno je pozdraviti inauguraciju novog Zakona o lovstvu jer je on trenutno jedini, a stoga i neprikosnoven. Tijekom njegove višegodišnje pripreme, a u vrijeme dok je bio tek jedan od prijedloga u više sam se navrata na njega osvrtao. U svom osvrtu u mjesecu srpnju 2017. godine sam ustvrdio da (citao): „Neke predložene nadopune u Prijedlogu nacrtu Zakona o lovstvu su u funkciji prilagodbe nacionalnog zakonodavstva potpisanim međunarodnim konvencijama/normama (EU). Neka tumačenja pak mijenjaju neke ustaljene/tradicionalne postulate teorije lovstva (lovac, površine lovišta, i td.), rijetke stvarne promijene su uglavnom u funkciji populizma, a najbrojniji su „kozmetički“ zahvati. U suštini je i ovaj zakon samo pokušaj da se formaliziraju određena pravila moćnijih lobija....

Generalni je dojam da je Prijedlog nacrtu Zakona o lovstvu propustio radikalnije osuvremeniti poimanje lovstva, iščupati ga iz prošlosti, nadmašiti trenutak i etablirati ga za budućnost.“Također sam ustvrdio da: „Ne treba biti vidovit te predvidjeti da će u konačnu verziju trenutnog Prijedloga nacrtu Zakona o lovstvu vjerojatno biti „umetnuti“ još po neki lovački „stručnjaci“ (lovnik, vođa pogoniča i sl.).“ Pri tome: „...je neupitno da su za edukaciju i ispite nadležne ovlaštene institucije. Da bi neka institucija (pravna osoba) stekla ovlaštenje mora ispunjavati vrlo striktno propisane kriterije/uvjete. Upravo stoga je krajnje neobjektivno i neprihvatljivo da se Prijedlogom nacrtu Zakona o lovstvu (čl. 65.) pokušava uzurpirati (monopolizirati) pravo na obrazovanje,...“ (gotov citat). Moj ponovni osvrt na tada novi Prijedlog zakona uslijedio je nakon godinu dana, tj. u mjesecu lipnju 2018. godine, a objavljen je u Dobroj kobi br. 201 na stranicama 20 i 21. Kao mjera predostrožnosti glede mogućih nesporazuma s nakladnikom, dio teksta s naznačenom tematikom je

odlukom uredništva izrezan (cenzuriran). Granicu tolerancije je ugrozila konstatacija (citaj): „Ponudjenim Prijedlogom se u zakonsku regulativu ponovno uvodi „lovnik“ koji se ne nalazi u trenutno važećem Zakonu, a permanentno se rabi u operativnoj sferi lovnog gospodarenja. Sukladno Prijedlogu lovnik je funkcija koju je dužan imati svaki ovlaštenik prava lova. Prijedlogom se kategorički propisuje da osposobljavanje lovnika, za razliku od osposobljavanja za lovca, lovočuvara i ocjenjivača trofeja za koje su nadležne pravne osobe koje za to ovlasti Ministarstvo (članak 73 (1)), provodi isključivo HLS. Sukladno stavku 5 članka 59. uvjete i način izobrazbe, izgled uvjerenja o osposobljenosti i iskaznice lovnika te dužnosti lovnika ministar propisuje pravilnikom.

Svakako je upitno koliko je oportuno da ministar uvjete i način izobrazbe propisuje prema jedinoj instituciji (dobrovoljna nacionalna udruga) koja si zakonom uzurpira pravo osposobljavanja osoba za obavljanje poslova lovnika. Pri tome je i onako za brojna, samo općenito naznačena, a ne detaljno definirana područja predviđeno da ih ministar rješava pravilnicima“ (gotov citat).

Tresla se brda, rodio se miš. Izostavljanjem u objavljenom članku dijela napisanog teksta moja promišljanja ostala su daleko od javnosti pa stoga i usamljena, a aktuelni zakon ostao je dosljedan prijedlogu i članak 59. pretočio u obvezu. Danom kada je Zakon o lovstvu stupio na snagu, tj. postao neprikosnoven (8. studenoga 2018.) mjesto lovnika postalo je obvezno, i svaki ga je lovo ovlaštenik dužan imati. Zakonom je propisano da poslove lovnika obavlja osoba koja je osposobljena za poslove lovnika, posjeduje važeću lovačku iskaznicu i iskaznicu lovnika koju izdaje HLS te ima važeći oružni list za držanje i nošenje oružja u svrhu lova. Osoba koja obavlja poslove lovnika dužna je poslove obavljati stručno i profesionalno, poštovati odredbe ovoga Zakona i propise donesene na temelju ovoga Zakona. Osposobljavanje lovnika provodi HLS. Uvjete i način izobrazbe, izgled uvjerenja o osposobljenosti i iskaznice lovnika te dužnosti lovnika ministar propisuje pravilnikom.

Dakle, lovnik je zakonska obveza i u najskorije vrijeme morat će ih se osposobit barem toliko koliko ima lovišta/lovo ovlaštenika. Sigurno ne slučajno niti nečijim previdom već promišljeno i ciljano, udruga/institucija kojoj je zakonom dodijeljeno ekskluzivno/isključivo pravo osposobljavanja lovnika je Hrvatski lovački savez.

Sukladno članku 10. Zakona o lovstvu Hrvatski lovački savez (u daljnjem tekstu: HLS) je dobrovoljna nacionalna udruga koju čine lovački savezi županija i Grada Zagreba, lovačke udruge i lovci. HLS predstavlja svoje članove u promicanju lovstva u Republici Hrvatskoj i u inozemstvu te u smislu ovoga Zakona obavlja poslove u provedbi projekata osiguranja šteta u lovištima te ostale poslove koji su mu kao javne ovlasti povjerene ovim Zakonom. I novim Zakonom je (čl. 73) regulirano da se lovački ispit, ispit za lovočuvara i ispit za ocjenjivača trofeja divljači polažu kod pravnih osoba koje za to ovlasti Ministarstvo, i da o davanju ovlaštenja na temelju podnesenog zahtjeva Ministarstvo odlučuje rješenjem. Iz paketa osposobljavanja izostavljen je jedino novo inaugurirani lovnik čije osposobljavanje je člankom 59. dodijeljeno isključivo HLS-u.

Iako za većinu lovaca pitanje prava osposobljavanja lovnika zvuči krajnje marginalno i beznačajno ipak se radi o elementarnim postulatima funkcioniranja pravne države. Svi oni koji su na bilo koji način uključeni u obrazovanje, da li redovito, povremeno i/ili cjeloživotno svakako su pojavom monopola u obrazovanju hendikepirani/uskraćeni u svojim mogućnostima i pravima. Ovdje se ne radi o osporavanju nečijeg prava (HLS-a) već o uzurpiranju, tj. uskraćivanju jednakog prava drugima (učilišta). Ovakvim zakonskim rješenjem uzurpira se i prejudicira i ovlast Ministarstva koje temeljem podnesenog zahtjeva rješenjem odlučuje o ovlaštenoj pravnoj osobi s pravom provedbe edukacije. I bez obzira koga unutar državne administracije (birokracije) zadesi obveza sastavljanja uvjeta i načina izobrazbe lovnika (pravilnik), a kojega će propisati ministar, biti će gotovo nemoguće u te uvjete

ukomponirati elemente koje će moći zadovoljiti samo i isključivo HLS. Osim, ukoliko se pravilnikom ne propišu adrese, godišta, radno mjesto, imena i/ili prezimena budućih edukatora, predavača/ispitivača iz redova HLS-a, jedino sposobnih osposobljavati buduće lovničke. Evidentno je da nema nikakvih stručnih, a niti bilo kojih drugih opravdanih razloga za ovako zakonski propisani monopolizam. I na mnogo višim, složenijim, ozbiljnijim i zahtjevnijim razinama pravo osposobljavanja dostupno je svima koji zadovoljavaju univerzalno propisane kriterije i koji su za određenu razinu osposobljavanja dobili vjerodostojnu propusnicu, tj. za koju su ovlašteni. Koji su to kriteriji koje može udovoljiti isključivo i jedino dobrovoljna nacionalna udruga pokazat će vrijeme kada ministar koji je ovakav zakon odobrio pravilnikom propiše uvjete i način izobrazbe, izgled uvjerenja o osposobljenosti i iskaznice te dužnosti lovničke.

Zakonskim pretvaranjem vodeće oligarhije u inkubator depresije problemi se ne rješavaju, nego produbljuju. Produbljivanju problema u lovstvu svakako će uz navedeni monopol doprinijeti i veliki broj stavaka pa potom i veliki broj riječi pa i cijelih rečenica kojima su popraćeni neki stavci/članci, a što ukazuje na njihovu nedefiniranost i u najmanju ruku dvosmislenost, ugrožavajući elementarnu zakonodavnu funkciju. Unatoč ili upravo zbog tako složenih/širokih opisa ponuđena objašnjenja podložna su različitim tumačenjima pa su stoga izrazito promjenjiva i vrlo neuvjerljiva. Ne predstavljaju čvrste temelje međusobnih odnosa. Sve u svemu, novi Zakon o lovstvu još je jedna manifestacija pomanjkanja kriterija, rasula vrijednosti u sprezi s nazadnjaštvom i intelektualnim nepoštenjem. Barem po tome mu se ne može poreći potpuna suvremenost i duboka uronjenost u hrvatsku stvarnost. Stvoren je još jedan Zakon koji će kod trajno i politički i ideološki inficiranih i zatrovanih biti sveden samo na „za“ i „protiv“. Dakako da se određenim „pravnim“ putovima uočene neobjektivnosti mogu i naknadno barem pokušati ispraviti no u današnje vrijeme vođa i

jednomylja za to treba imati jako, jako puno hrabrosti uz spremnost na moguće sankcije. Umjesto zaključka citirat ću vlastitu prosudbu na jedan od prijedloga, iz 2017. godine, netom usvojenog Zakona: „Konfrontirajući respektabilne najave i dugotrajnost pripreme s predloženim rezultatima izgleda da je napravljeno puno buke niokočega, tj. da su i u lovtvu nebitne istine, a bitne laži.“ Rješenje se nazire u vrlo otrcanoj krilatici: šuti sine i plivaj dalje, daleko je Amerika. U doba moderne Hrvatske krilatica je samo djelomično modificirana. Šutnja je i dalje sindrom opstanka, a jedino je umjesto Amerike nova preporučena odrednica Republika Irska.

Mjesec siječanj, godina 2019. **LOVSTVO U NOVOJ 2019. GODINI**

Roman Safner (2019): Lovstvo u novoj 2019. godini. Glas lova i ribolova, 189, 14-15

Slijedom brojnih skandala i afera koji gotovo svakodnevno potresaju našu mladu demokraciju, a čiji intenzitet ne jenjava već se što više svakodnevno diže na višu potenciju, svaki pretjerani optimizam o sveopćoj „svijetloj“ budućnosti zvuči iracionalno i kao provokacija „zdravom“ razumu. Dakako da niti lovstvo nije lišeno svakodnevnih zbivanja u Lijepoj našoj i da svoje mjesto pokušava izboriti u toj i takvoj sveukupnosti. Budući da niti u politici, niti u gospodarstvu kao niti u ljubavi žrtve nisu presudne, a borba je beskompromisna, puca se iz svih raspoloživih oružja. Svaka i najmanja privilegija u danom trenutku koristi se kao neprikosnovena prednost i moćno oružje u momentalnim zauzimanjima privilegiranih položaja.

Možda je lovstvo na marginama društveno ekonomskih zbivanja u RH no stoga nije ništa manje značajno za funkcioniranje pravne države. Uz konkretnu konstelaciju zagovornika i protivnika lovstvo se relativno dobro snalazi, a što ukazuje na respektabilan utjecaj „lovačkog“ lobija i na državničkoj razini. Koliko je ta razina snalaženja ujedno i općeniti napredak cijele grane vrlo je upitno i zahtijevalo bi mnogo dublju i cjelovitiju analizu od prigodnih želja i prosudbi za netom stiglu Novu 2019. kalendarsku godinu. Trenutno jedan od najznačajnijih zadataka s kojim će se lovstvo suočiti u novoj godini je implementacija novog Zakona o lovstvu u lovno gospodarjenje. Iščekivanje tog zakona praćeno je gotovo euforično. Većina sudionika našega lovstva vjerovala je u njegovu svemogućnost tumačeći ga kao rješenje za sve ili gotovo sve probleme i nedaće s kojima se susretala u proteklom razdoblju. Međutim, pozivajući se na iskustvo, dobro je znano da je nada varljiva. Stoga ne treba dvojiti da će neka ponuđena rješenja donijeti stanovita olakšanja, no istovremeno treba računati i s nekim sasvim novim momentima/nesporazumima, a koji će proizaći iz novog

zakona i očekivanih pratećih pravilnika. Usklađivanje lovnog gospodarenja s novom zakonskom regulativom dio je novih izazova pred hrvatskim lovstvom.

Dakako da će se u 2019. godini nastaviti i već ustaljene bitke s ne istomišljenicima, oponentima i nemilosrdnim protivnicima svega što je iole u svezi s lovstvom. Iako se doima kao „Sizifov“ posao ali nastaviti će se i dokazivanje neosporne prednosti stručnog i transparentnog gospodarenja naspram apriorne zabrane bilo kakvog zadiranja u okoliš i obnovljiva prirodna bogatstva, a među koje su svrstane divlje životinje pa stoga i divljač. Do sada je bilo puno obećanja, puno filozofije, puno nadmudrivanja, a jako malo pravih poteza. I ono što je učinjeno u najvećoj mjeri je rezultat pritiska izvana, poglavito iz Bruxellesa. U nadolazećoj godini će se nastaviti s nastojanjima iznalaženja optimalnih solidarnih rješenja sanacije/namirenja troškova šteta od divljači.

Također će se nastaviti prezentirati postojeći i pronalaziti novi dokazi o nemjerljivim štetama na divljači pa i na domaćim životinjama, a koje su većim dijelom rezultat neprimjerene regulative „zaštite“ temeljene na vrlo upitnim procjenama brojnoga stanja predatora. Među tim predatorima vuk će i dalje biti glavni okrivljenik, a svakim danom mu je sukladno glasu javnosti sve bliži i čagalj čiji areal rasprostranjenosti se širi aritmetičkom progresijom. Lovstvo će se sve češće i sve masovnije susretati s divljim životinjama (divljači) koje će u potrazi za hranom i skloništem osvajati urbana središta i inkorporirati se u suživot s ljudima i njihovim kućnim ljubimcima. Dakako da će „invaziji“ novih svojti doprinijeti i neprimjeren odnos ljudi i spram vlastitog okoliša (otpad) i spram benevolentnosti prema došljacima. I dok neki takve odnose doživljavaju kao prijatnu neki taj i takav suživot i samo domestikaciju divljih životinja percipiraju kao višu razinu kognitivnih odnosa među vrstama i smatraju je poželjnom. Takvi trendovi nastaviti će se i u nastupajućoj godini, a kao posljedica sve

intenzivnijih bliskih susreta među svojcima povećavat će se i pojavnost različitih križanaca s vrlo nepredvidljivim ponašanjem. Slijedom uvriježene tradicije, osim sporadičnih okupljanja lovaca glede proslava obljetnica, novih/adaptiranih lovačkih domova, natjecanja rogista i sl. početkom mjeseca studenoga lovački korpus opetovano će se okupiti na proslavi svoga zaštitnika sv. Huberta. Kraj godine je ujedno vrijeme glavne lovačke žetve, tj. plasmana proizvoda lovstva na tržište. Iako uglavnom zanemareno tržište je značajan čimbenik u usmjeravanju proizvodnje u pogledu njezina obujma (apsorpcijska moć tržišta), asortimana, vremenskog ograničenja, visine troškova proizvodnje, konkurencije i povezanosti s potrošačima.

Na planu ekonomičnosti poslovanja i u lovstvu je neophodno uložiti dodatne napore u marketing (stavljanje na tržište), a u čijoj su funkciji istraživanje tržišta i ekonomska (gospodarska) propaganda (promidžba). Svrha istraživanja tržišta je prikupljanje podataka radi usmjeravanja proizvodne i prodajne politike dok se promidžbom informira potrošača o određenim proizvodima uz stimuliranje njihovog korištenja. Upravo su marketing, istraživanje tržišta i ekonomska propaganda značajni pokretači svih oblika proizvodnje, prodaje i potrošnje.

Stoga je za očekivati da je pred nama razdoblje novih poslovnih uspjeha i da će se lovstvo organizirano i s više angažmana i motivacije uključiti u plasman svojih proizvoda nadogradnjom već „uspješnog“ hrvatskog turizma. Sasvim je sigurno da bi ponuđene europske omotnice značajno olakšale i ubrzale taj put. Očekuje se da će se i u 2019. godini tražiti angažman lovaca/lovstva u sankcioniranju brojnosti nekih svojti divljih životinja koje će sukladno uputama Europske komisije trebati reducirati i/ili potpuno istrijebiti. Bilo da se radi o svojcima uzročnicima enormnih šteta u nacionalnom gospodarstvu i/ili o eliminiranju invazivnih vrsta s područja Europske unije. Sasvim je sigurno da će kao i svih

prethodnih godina neovisno o tome kako god se svijet mijenjao ili će se mijenjati, ljudi i dalje biti njegova pokretačka snaga pa i unatoč pretpostavke da je polovica svijeta u rukama moćnijih. Tumačeći brojne otegotne okolnosti primarno kao izazov, a eventualne promašaje kao stimulatívni poticaj, pred lovstvom je još jedna godina bremenita brojnim izazovima.

Mjesec veljača, godina 2019. **NAREDBA O ODSTRJELU DIVLJIH SVINJA**

Roman Safner (2019): Naredba o odstrjelu divljih svinja. Glas lova i ribolova, 190, 11

Glede otvorenosti međudržavnih granica i slobodnih migracija divljih životinja, a koje mogu biti prenositelji vrlo opakih bolesti, migracije su naglašene kao realni putovi njihovog mogućeg širenja. U novije doba prepoznata je opasnost od prijenosa/širenja virusa afričke svinjske kuge (ASK) pogubnog i za divlje svinje i za ukupno svinjogojstvo. Unatrag nekoliko godina problem afričke svinjske kuge prepoznat je na razini Europske zajednice te se od tada temeljem procijene razine rizika intenzivno provode odgovarajuće mjere prevencije. Bilo je samo pitanje trenutka kada će se i Hrvatska aktivno uključiti u taj globalni program prevencije. I desilo se. Na inicijativu europske komisije Ministarstvo poljoprivrede je 13. prosinca 2018. godine donijelo Naredbu o smanjenju brojnog stanja divljih svinja do biološkog minimuma (brojnog stanja na razini 50% propisanog matičnog fonda).

Naredba je naišla na gotovo bezrezervno odobravanje većine medijski anketiranih ovlaštenika prava lova kao i profesionalnih uzgajivača svinja. Dakako da je i veliki broj osporavatelja navedene Naredbe, a čije mišljenje se u tematskim časopisima uglavnom zanemaruje. Pri tome je prepoznatljivo da glavnina trenutnih komentara nije usmjerena na sam čin odstrela, tj. na smanjenje brojnog stanja divljih svinja. Dok struka ukazuje na nemjerljiv značaj krmača predvodnica čijim odstrelom se „obezglavljaju“ cijela krda, ljubitelji životinja ukazuju na ne etičnost odstrela bređih krmača i krmača koje vode prasad.

Uvažavajući moguću brigu za prevencijom potencijalnih šteta od prijetećeg ulaska i širenja virusa afričke svinjske kuge iza odobravanja ovako radikalnog odstrela nazire se i neprimjereno

stanje lovno gospodarskog kapaciteta divljih svinja u mnogim našim lovištima. Brojni problemi njihove prekobrojnosti evidentirani su već tijekom prošlog stoljeća, a uz svu atraktivnost lova, prateće štete na poljoprivredi, šumarstvu i u prometu znatno nadmašuju postignute blagodati. Međutim, taj sindrom prekobrojnosti nije tipičan samo za lovstvo RH već je prisutan i u brojnim drugim lovištima poglavito mediteranske provenijencije. Sukladno sintagmi da nije svako zlo za zlo za pretpostaviti je da će i ova najnovija Naredba doprinijeti uspostavljanju gospodarski opravdanog brojnog stanja divljih svinja i ne samo u lovištima, već i na onim područja na kojima je ta divljač bila isključivo pod zaštitom bez prava odstrela, tj. lovnim gospodarenjem održavanja opravdanog brojnog stanja.

Usporedo s Naredbom o smanjenju brojnog stanja divljih svinja donesene su i uredbe koje propisuju način lova kao i bio sigurnosne mjere koje uključuju sprječavanje eventualnog širenja ovog virusa. Budući da je virus afričke svinjske kuge prepoznat kao globalni problem cijele Europske zajednice, a unutar koje se temeljem procijene razine rizika odgovarajuće mjere prevencije provode već nekoliko godina, bilo je neupitno i naše aktivno uključivanje. Pri tome su argumenti s kojima se propisane mjere „pravdaju“ izrazito neuvjerljivi i populistički.

Polazi se od stanovišta da uopće nije pitanje hoće li se afrička svinjska kuga (ASK) u nekom trenutku pojaviti i u Hrvatskoj, nego kada će se to dogoditi. U tom trenutku će se sukladno tumačenju propisanim mjerama moći brzo utvrditi gdje se to desilo kako bi se područje izoliralo i tako spriječilo daljnje širenje bolesti. Slijedom elementarnih fizikalnih postulata svaku akciju slijedi i odgovarajuća reakcija. Stoga. Ukoliko će se temeljem propisanih mjera moći spriječiti daljnje širenje afričke svinjske kuge tek kada bolest uđe u RH, možda bi bilo učinkovitije da su propisane takve mjere koje će općenito onemogućiti njen ulaz na naše područje. U stvarnosti jedino što uopće nije bilo upitno je da će se naše ministarstvo i po pitanju

afričke svinjske kuge morati ravnati sukladno naputcima europske komisije. Jer, dok su prosudbe o lovno gospodarskom kapacitetu divljih svinja u lovištima RH u ingerenciji domaćih metodika/kombinacija prosudba mogućeg rizika od afričke svinjske kuge za EU i poduzimanje odgovarajućih mjera obvezujuće je za sve njene članice. To je onaj dio vlastite slobode i privatnosti koji se voljno žrtvuju zbog sigurnosti. Stoga su procjenom rizika od virusa afričke svinjske kuge čija je prisutnost evidentirana unutar granica zajednice, a s ciljem zaštite globalnih interesa na cijelom njenom teritoriju predviđene mjere opreza.

No, bez obzira na pretpostavke što bi bilo, kad bi bilo, i što hoće/neće biti, izlučivanje prekobrojnih jedinki iz populacije, tj. smanjivanje broja divljači ispod lovno gospodarskog kapaciteta, a što je Naredbom propisano, je u teoriji lovstva prepoznatljivo kao redukcijski odstrel. U slučaju pojave bolesnih životinja i potrebitosti njihovog odstrela primjenjuje se sanitarni odstrel koji je u teoriji lovstva, uz selekcijski, dio tzv. uzgojnog odstrela. Presedan je što su najnovijom Naredbom za odstrel zdrave populacije predviđene metode strane osnovnim postulatima lovstva/lova zanemarivanjem spolnih i dobnih kategorija i lovostaja kao i uporaba inače zakonski strogo zabranjenih alata, opreme i tehnika odstrela.

Mjesec veljača, godina 2019. **PUTEVI USPJEHA - KUDA IDU DIVLJE SVINJE**

Roman Safner (2019): Putevi uspjeha – kuda idu divlje svinje. Glas lova i ribolova, 191, 16-17

Svaki naš individualni ili timski uspjeh uglavnom je rezultat trenutnog nadahnuća, osobne inspiracije ili stjecaja slučajnih okolnosti, a samo iznimno sustavnog, osmišljenog i stručnog rada. Stoga samo natprosječnost uvjetovana uglavnom podnebljem i prirodnim okruženjem izdvaja pojedince/skupine među svjetsku elitu. U našem primjeru respektabilne svjetske visine dosegnu uglavnom oni koji svoju karijeru samostalno grade na vlastitom talentu i/ili uz podršku izvan granica matice zemlje. Sve ukazuje da su uvjeti domaće avangarde ograničavajući čimbenici za talente, a istovremeno oaza vegetiranja za prosječne.

Slijedom brojnih van serijskih rezultata s obzirom na broj žitelja, mi smo neosporno zemlja talenata, ali koje teško prepoznajemo. Ukoliko ih i prepoznamo nismo im u mogućnosti pružiti odgovarajuću infrastrukturu kako bi se uočeni talent njegovao i sustavno razvijao. Djelomično je to pitanje objektivnih okolnosti, a uglavnom hohštaplerskog mentaliteta i egoistične pohlepe. Nije upitno da li znamo i da li možemo, već koji su nam krajnji ciljevi. A oni su najčešće egocentrični, s jednom rukom na srcu, a s drugom duboko u tuđem džepu.

Glavna nit vodilja nisu nacionalna promocija i ponos već osobni probitak, a što je razvidno iz povremenih bljeskova, natprosječnih uspjeha i brojnih sudskih procesa u redovima vladajuće oligarhije. Iako se baš toj oligarhiji prilagođava glavnina zakonske regulative odluke od javnog interesa najčešće su mrtvo slovo na papiru. Sankcije za njihovo ne provođenje izostaju, a što definitivno dovodi u pitanje i njihov smisao. Posve su zanemarene i strategije s pogledom unaprijed, pa se novi zakoni, pravilnici, naredbe donose

ad hock, s ciljem pogodovanja ili otklanjanja uočenih dnevnih promašaja, a ne kao planske odluke s ciljem dosizanja zacrtanog razvitka. Jedini tragovi nekog „osmišljenog“ planiranog razvitka su kao puke „želje“ sadržani u razlozima/alibijima za donošenje/mijenjanje pojedinih zakonskih rješenja, a primarno s ciljem preventivne glorifikacije planiranih aktivnosti.

I bez odgovarajućeg putokaza svaki pomak može biti napredovanje, ili se barem takvim prikazati, ali se češće radi o cupkanju na mjestu i/ili drastičnom nazadovanju. Glede nedostatka nacionalne strategije gotovo je nemoguće procijeniti „kuda idu divlje svinje“, tj. naše lovstvo, ali je sigurno da i ono luta između atavizama naše prošlosti i tendencije uklapanja u nove društveno-političke okvire sukladno sustavu Europske zajednice čija smo ravnopravna članica. Uz sve blagodati takvog okruženja svojom inertnošću *de facto* značajno ugrožavamo svoj nacionalni status i dakako, nacionalni interes. Relativno svježije lutajuće smjernice bez definiranog krajnjeg cilja mogu se iščitati i iz novog Zakona o lovstvu. Upraznjavaju se uglavnom vatrogasne mjere bez vizije kuda nas one vode i kuda bismo željeli stići. Strategije za lovstvo nema kao niti za većinu djelatnosti u Lijepoj našoj. I kada je strategija postojala („Hrvatska u 21. stoljeću“- Poljoprivreda i ribarstvo, 2002. god.), iako regularno usvojena od aktualne vlade bila je samo mrtvo slovo na papiru. Nešto isforsiranih strategija – tzv. razvojnih planova za nekoliko godina unaprijed, koje su u Hrvatskoj donesene pod pritiskom EU, primarno predstavljaju uvođenje europskih propisa u naše zakonodavstvo. Uglavnom se radi o dodvoravanju s ciljem aktiviranja barem nekih „zajedničkih“ sredstava koja nam unatoč naše nesposobnosti činom ravnopravnog članstva pripadaju po „difoltu“.

Takav maćehinski pristup nacionalnoj ekonomiji, a u slučaju lovstva i dobru (divljač) od interesa za RH vrlo je jednosmjernan i uglavnom globalno ne prepoznatljiv. I ne tako davno dok su ovi prostori još bili

nadvijeni domovinskim ratom, a nazirao se neki novi sustav vrijednosti, neki stariji su konstatirali da je u bivšem sustavu sve bilo zajedničko ali kada je svatko svoje pokupio njima ništa nije ostalo. Dakako da se izostankom vlastitih strategija, ciljeva i čvrstih stavova i danas nameće bojazan glede bespogovornog usvajanja nametnutih globalnih vizija. U globalnom svijetu potpomognutom brzo rastućom digitalnom tehnologijom oni bez čvrstoga stava, oni manje snalažljivi kao i oni na marginama odlučivanja sve su više žrtve virtualnih igara i zapravo su marionete u rukama moćnih. Onih koji znaju što hoće i na tome bespogovorno ustraju.

Pri tome je neosporno da je samostalnost privilegija naprednih, razvijenih i osviještenih. Oni drugi se u interesu vlastite sigurnosti dobrovoljno odriču dijela vlastite slobode. Dakako da je na tome putu svaka podrška i dobra namjera globalnog miljea hvale vrijedna. No, iskustvo nas nedvojbeno uči da je to samo utopija i da se na ovome svijetu za sve ispostavljaju računi. Stoga je svakako prednost naći se među onima koji računaju ispostavljaju nego među onima kojima se dostavljaju na naplatu. A kad računi stignu na naplatu ono globalno biti će opet razgrabljeno, a pitanje; gdje je nestalo moje?, rasplinit će se poput dima jeftine cigarete.

Balans između globalnog i nacionalnog je svakako „vruć kesten“, ali s tim više zahtjeva osmišljene dugoročne planove (strategije) i njihovo sustavno provođenje neovisno o dnevno političkim mijenama u nacionalnim (lokalnim) sredinama. Odluke bez vizije nacionalnog razvitka samo fiktivno produžuju vrijeme „surfanja“ na valu neodlučnosti. I dalje smo taoci jednoobraznih odluka sugeriranih od EU administracije ali uglavnom ishitreno interpretiranih na tipično hrvatski način i s umišljajem da smo veći katolici i od samoga pape. S motrišta lovnog gospodarenja evidentno je da su netom donesenom Naredbom propisane rigorozne mjere usmrćivanja divljih svinja s ciljem prevencije širenja virusa afričke svinjske kuge rezultat nepravovremene reakcije, tj.

višegodišnjeg kašnjenja. Da se s odgovarajućim mjerama (Naredbama) krenulo netom po pojavi afričke svinjske kuge u zemljama Europske zajednice, danas bi broj divljih svinja u RH već bio prikladan prevenciji rizika, a odstrel (redukcija brojnog stanja) bi bio koordiniran s osnovnim preporukama struke i zakonitostima lovstva i lova. Stoga nerijetko takve ishitrene odluke (Naredbe) zbog značajnih propusta nailaze na opravdani otpor. Suočen s realnošću zakonodavac potom dodatnim tumačenjima ublažuje svoju odluku koja se i ne mora provesti „baš striktno i u cijelosti“, prebacujući tako svu odgovornost na ovlaštenike prava lova koji će svakako biti odgovorni i neovisno o tome da li će striktno provoditi odluku ili će ju razumno modificirati sukladno objektivnim okolnostima u svome lovištu.

Afrička svinjska kuga samo je najsvježiji primjer zamjene teza i domaće nepromišljenosti. Iako zagriženi legalist sve više vjerujem u paradigmu (uzor, obrazac) da budale slijede pravila, a pametni ih interpretiraju, kao i da u svakom pravilu treba naći iznimku i prilagoditi je sebi (AnthonyColinChapman). Postulat (polazište, postavka) da je bolje spriječiti nego liječiti bacanje je pijeska u oči i dodatni nesuvisli argument ishitrene odluke. Bez obzira na konačni ishod i takva Naredba će za neke biti bespogovorni „povijesni“ uspjeh, a za neke dodatna glavobolja s brojnim neprospavanim noćima. Krajnje je vrijeme, a što je bitno i za lovstvo, da država poveća ambiciju, da se uključi u borbu za napredak i uskladi se oko ključnih pitanja vlastitoga razvitka.

Mjesec veljača, godina 2019. **GDJE SU GRANICE DVOLIČNOSTI**

Roman Safner (2019): Poslano u Lovački vjesnik – ne objavljeno

Ne sudim. Samo primjećujem. Iz brojnih javnih komentara o nemilom događaju kad je bjelovarsko-križevački biskup Vjekoslav Huzjak¹¹. siječnja 2019. u lovu kod Lipovljana teško ranio drugog lovca iščitava se dvoličnost tako simptomatična za ovu malu zemlju između visokih Dinarida i jadranskoga mora. Jedno od rijetkih pitanja koje još nije uključeno u razmatranje je: „gdje si bio devedesetprve“. I bez tog pitanja koje će bez sumnje doći na red, sukus dosadašnje dvoličnosti sadržan je u facebook poruci jednog bivšeg saborskog zastupnika koji je svoju medijsku pozornost izborio vrhunskim sportskim rezultatima. Uz konstataciju : „.. da se razumijemo, prekobrojani broj životinja na određenom prostoru doveo bi do uništenja usjeva, divljač bi vremenom počela ulaziti i u naselja itd, itd. I kontrolirani lov je jednostavno nužan, koliko god on meni i mnogima bio oduran.

A staviti u istu rečenicu svećenik, puška, pucanje i ubijanje iz zabave jednostavno ne ide.“ Iako u svega nekoliko rečenica u poruci je uglavnom prepoznat smisao lovstva pa stoga i lova kao nužnog odstrjela određenog broja divljači. Taj dio odstreli u poruci je nazvan „kontrolirani lov“. Svakako je pohvalno da i netko kome je lov „oduran“ razumije njegovu važnost, tj. neophodnost. Budući da je divljač dobro od interesa za državu onda je svakako pozitivno da se iz obveze odstreli pokušavaju ostvariti i odgovarajuća materijalna sredstva. S tim ciljem se divljač ne odstreljuje rutinski već se lovovi organiziraju kao „zadovoljstvo, gušt, zabava“. Svaki sudionik samim učešćem, a poglavito odstrijeljenom životinjom direktno doprinosi i državnom proračunu. U komentaru je svakako zabrinjavajuća mistifikacija određenih zvanja i zanimanja pripisujući im gotovo nadnaravne uloge i moći.

Koje su to pretpostavke, oktroirane misli i predrasude koje svećenike rangiraju u nadljude, mistična i nadnaravna bića. Temeljem kojih pokazatelja bi sve ovozemaljsko, dostupno javnosti, svećenicima moralo biti strano, nedostupno. Dakako da i zvanje/zanimanje svećenika ima svoja ograničenja i svoje kodekse ponašanja kao što je to uobičajeno i u mnogim drugim strukama. I ukoliko je svijest o nekim ljudskim aktivnostima razvijena do dovoljne razine onda bit razumijevanja nije u medijskom označavanju/nazivanju nekih aktivnosti već u njihovoj osmišljenosti, svrsi. Stoga primjedba: „da jedan svećenik i to još biskup ide iz zadovoljstva i zabave ubijati životinje“ vrlo relevantno ukazuje na apsurdne vrlo učestale ljudske dvoličnosti.

Možda je upravo činjenica da je i svećenik sa zvanjem biskupa samo jedan od mnogih jednakih/ravnopravnih sudionika ovozemaljskih zajedničkih/skupnih zbivanja upravo demistifikacija tako iskrivljenih promišljanja koja se modernim tehnologijama (internet, facebook) olako plasiraju u javnost. Osobno sam kao srednjoškolac nedjeljom odlazio u crkvu na vjeronauk veseleći se partiji nogometa s vjeroučiteljima. Tijekom nastave sam ih pažljivo slušao, a za vrijeme utakmice smo bili „ljuti“ rivali. I baš ta njihova jednostavnost, ljudskost i praktičnost približila mi je taj „mistični“ svijet vjere.

Mjesec ožujak, godina 2019. **GOSPODARSKE OSNOVE**

Roman Safner (2019): Poslano u Lovački vjesnik – ne objavljeno

Zadaća gospodarske osnove je da se primjenom predloženih/propisanih mjera postigne najpovoljnija (optimalna), a ne najveća količina divljači u lovištu uz procjenu koliko se divljači godišnje može izuzeti/odstrijeliti i uz kakva ulaganja. Divljač se kao komponenta faune, uz floru, zemljište, minerale, fosilna goriva, vodu i klimu ubraja u osnovne prirodne resurse. Prirodni resursi su pojave, procesi ili objekti koji konstruktivno ili destruktivno utječu na razvoj živih bića i njihovih aktivnosti, a čovjek ih može koristiti kao potencijale za razvoj (stanovanje, hrana, proizvodnja energije, sirovine, eksploatacija).

Narušavanjem prirodne ravnoteže prirodni resursi uzrokuju štete koje se manifestiraju kao bolesti, prirodne nepogode i/ili neki drugi vidovi ugrožavanja životne sredine. Prirodni resursi koji imaju sposobnost regeneracije (šume, voda, zemljište, fond divljih životinja, riblji fond, i t d) svrstavaju se u obnovljive resurse čija uporaba može biti praktično neograničena. Neobnovljivi resursi (mineralne sirovine, nafta) se u prirodi ne mogu obnoviti, a što eksploatacijom dovodi do njihovog trajnog iscrpljenja. Planiranim, racionalnim, osmišljenim korištenjem bez narušavanja prirodnih ekoloških sustava prirodni resursi se štite, čuva se njihova kvaliteta, količina i rezerve, te se održavaju prirodni procesi, odnosno međuzavisnost prirodne ravnoteže u cjelini. Međunarodni instrumenti uglavnom utvrđuju obveze zaštite, uključujući, obveze poduzimanja mjera očuvanja i upravljanja osmišljenih da održe ili obnove prirodne resurse na razinama koje mogu donijeti najviši održivi prinos, kako unutar područja pod nacionalnom jurisdikcijom tako i na globalnoj razini. Glede međunarodnih obveza mjerama propisanim u gospodarskim osnovama osim na kvantitetu (broj, količinu) utiče se i na kakvoću (kvalitetu) fonda divljači.

Sukladno Zakonu o lovstvu lovno gospodarska osnova je planski akt kojim se detaljno uređuje gospodarenje, uzgoj, zaštita, lov i korištenje određenom divljači i lovištem za razdoblje od deset lovnih godina u skladu s mogućnosti staništa te brojnosti i stanjem populacije divljači koja se uzgaja u otvorenim i ograđenim lovištima (članak 44.). Iznimke su posebni nacionalni i akcijski planovi koji se donose samo za pojedine vrste divljači (divljih životinja) i kada se s tim vrstama gospodari u skladu s tim planovima bez obzira na propis važećih lovno gospodarskih osnova. Broj divljih životinja koje i nisu sve na popisu divljači, a s kojima se gospodari sukladno nacionalnim i akcijskim planovima povećava se gotovo svakodnevno.

Iako se ne radi samo o divljači već općenito o gospodarenju s divljim životinjama i takvi planovi u svojoj provedbi uključuju osnovne postulate, kriterije, prava i obveze sukladno Zakonu o lovstvu. Ta činjenica lovstvu daje mnogo veće značenje u odnosu na stavak prvi (1) članka 1 prema kojem se Zakonom o lovstvu uređuje gospodarenje lovištem i divljači, a kompatibilna je sa stavicima (2) i (3) istog članka glede funkcije zaštite i očuvanja biološke raznolikosti i ekološke ravnoteže prirodnih staništa divljači i divlje flore i faune.

Dakako da svi lovno gospodarski planovi (lovno gospodarska osnova, program uzgoja divljači, program zaštite divljači i njihove revizije) moraju biti u skladu sa šumarsko gospodarskim planovima, uvjetima i načinom korištenja poljoprivrednog zemljišta, prostornim planovima odnosno posebnim propisima iz područja prostornog uređenja, zaštite okoliša i prirode te međunarodnim ugovorima kojih je Republika Hrvatska stranka iz područja lova i zaštite prirode, kao i propisima Europske unije kojima se uređuje očuvanje divljih vrsta i prirodnih staništa (članak 48). I dok su međunarodni ugovori vrlo jasni, konkretni, ali pri tome s uvažavanjem specifičnih razlika u pojedinim zemljama članicama, mi smo sami sebi najveći problem zbog nedostataka projekcije (vizije, strategije) o putovima vlastitog razvitka. Da bi osnova zadovoljila vrlo složene pretpostavke

gospodarenja dobrom od nacionalnog interesa neophodno je da osim kompatibilnosti s drugim planovima njezin sadržaj kao i prateće podloge i metode njihove izrade budu sukladne suvremenim svjetskim znanstveno stručnim dostignućima. Gospodarska osnova se donosi (usvaja) na vremenski period od deset lovnih godina.

Nakon isteka propisanog roka izrađuju se nove osnove. U iznimnim situacijama kada su se trajno ili bitno izmijenili uvjeti i okolnosti na kojima se temelji lovno gospodarski plan obavlja se njegova revizija (članak 50) i prije isteka naznačenog perioda. Te iznimne situacije podrazumijevaju značajnije promjene u staništima izazvane drastičnijim vremenskim nepogodama (prirodni kalamiteti), masovnijom pojavom zaraznih bolesti i/ili antropogenim učincima (izgradnja naselja, cesta, ...). Revizija i/ili naknadni pregled je preispitivanje točnosti, potpunosti, vjerodostojnosti, zakonitosti i objektivnosti određenih pojava, poslovnih procesa i utvrđenih stanja, a što povećava pouzdanost i vjerodostojnost gospodarenja.

Za provedbu gospodarskih planova su Zakonom o lovstvu predviđene stručne osobe. No, da bi neki gospodarski plan uspio, mora biti pristupačan, realan, dostupan i razumljiv. Pristupačan znači lako shvatljiv. Realan znači ostvariv, a čemu je osnovna pretpostavka da je prilikom sastavljanja stručno prepoznata postojeća situacija s percepcijom idealnog stanja i ponuđenim rješenjem kako to stanje dosegnuti. Uz stručnu (kvalificiranu) osobu neposredni provoditelji planova su lovci, a koji uglavnom nemaju potrebnu razinu obrazovanja za samostalno vođenje tako složenih zadataka. Stoga bi bilo neophodno da osnova (ono na čemu se što gradi, tvori, stvara; temelj, baza: plan za budućnost) svojim operativnim tumačenjem i objašnjenjima bude dostupna i razumljiva upravo toj razini sudionika gospodarenja. Previše stručna i nadasve složena pa i dvosmislena i/ili nedovoljno precizna objašnjenja nerijetko su prezahjtjevna i samo otvaraju teško rješive i

gotovo nepremostive prepreke. Osim toga osnove bi morale biti krajnje operativne, vrlo prihvatljive i nadasve provedive. Gotovo na razini operativnih godišnjih/dvogodišnjih planova koji se naslanjaju na puno detaljnije dokumente na razini permanentnih/stalnih monitoringa (praćenja stanja) pojedinih područja koja čine zaokruženu ekološku cjelinu u mnogo širem obimu od samo pojedinačnih lovišta. Takve dokumente bi sustavno odrađivale/pratile i provodile stručno/znanstvene asocijacije iz određenih znanstvenih područja. Budući da se radi o Ustavom i zakonom definiranom dobru od interesa za RH, monitoring bi se financirao na razini države/vlade iz portfelja resornih ministarstava uključenih u sustav brige, zaštite i racionalnog korištenja obnovljivih prirodnih resursa.

U vrijeme brzih/naglih promjena koje nas okružuju deset godina je izrazito dug vremenski period za pravovremeno postupanje. Stoga je za pravilnu/ažuriranu prosudbu razine promjena i s njima povezanog novo nastalog stanja s odgovarajućim preporukama za nastavak gospodarenja, uz odgovarajuću stručnost, tj. kvalifikaciju, neophodan kontinuitet.

Stalnim stručno/znanstvenim monitoringom (praćenjem stanja) preduhitrile bi se moguće pogreške, a gospodarenje učinilo funkcionalnijim i uspješnijim. Između ostaloga tako bi se uspješnije gospodarilo s divljači „u prolazu“, a povelu bi se računala i o prirodnim sukcesijama koje mogu značajno mijenjati uvjete ambijenta (krajobrazu), a nisu predviđene postojećim desetgodišnjim planom. Pravovremeno bi se poduzimale odgovarajuće mjere prilagodbe novo nastalim uvjetima staništa i ponašanja divljih životinja izazvanih klimatskim promjenama. Prilagodbe bi uključivale i neophodne korekcije u lovostaju, a sukladno utvrđenim novo nastalim stanjima. Iz tako ažuriranih planova izvodile bi se osnove kao primijenjeni dio znanstveno/stručnih spoznaja. Stalno stručno praćenje stanja doprinijelo bi i pravovremenom aktiviranju

odgovarajućih gospodarskih/zaštitnih mjera neophodnih za očuvanje/održavanje biološke raznolikosti. Na taj način moglo bi se i preventivno u samom začetku otklanjati brojne ugroze koje su u novije doba prepoznate i u brojnim invazivnim svojstama, a koordinirane su na razini Europske Unije. Ovakvim pristupom brizi/gospodarenju dobrom od interesa za RH ujedinjenim naporima bi se kročilo općem napretku.

Isključujući ekstreme ciljevi svih sudionika u procesu su uglavnom jednaki, a možebitna različitost samo je u putovima njihovih ostvarenja. Upravo sinergijom te različitosti puno brže i uspješnije bi se dosegili i održavali zajednički zadani dosezi. I za dobrobit divlje flore i faune, i za njihovu zaštitu i za gospodarsko uključivanje obnovljivih prirodnih resursa (nacionalnog dobra) u dobro za njegove vlasnike. Iako sam o istoj tematici s istim prijedlozima bez ikakve reakcije pisao i prije dvadesetak godina, prihvatio sam neuspjeh, ali nisam mogao prihvatiti da prestanem pokušavati. Jer „uspjeti znači prihvaćati neuspjeh za neuspjehom ne gubeći entuzijizam“ (W. Churchill). Sukladno rječniku hrvatskoga jezika entuzijizam je stanje poleta, ushita; oduševljenje, zanos, žar, zanesenost.

Mjesec travanj, godina 2020. **NA PRAGU DVADESETPRVOG STOLJEĆA**

Roman Safner (2020): – ne objavljeno

U dijelu svijeta u veselju i s velikom pompom dočekano dvadesetprvo stoljeće nastavljeno je eskalacijom militantnih aktivnosti, zveckanjem s oružjem, hladnoratovskom retorikom, kibernetičkim ugrozama, sve većom gladi uz enormne ljudske žrtve, beskompromisnom manipulacijom migratorskom krizom, gramzljivošću, pohlepom, nastavkom eksploatacije/devastacije prirodnih dobara i svekolikog okoliša. Dakako da je brutalnost ovakvih akcija modernih uzurpatora rezultirala sve brojnijim reakcijama/neredima „osviještenih“ diljem svijeta.

No, sve ove već uvriježene ljudske aktivnosti je već u mjesecu siječnju 2020. godine u drugi plan potisnuo korona virus COVID - 19. Prve objave o njegovoj pojavnosti uglavnom su marginalizirane od glavnih i odgovornih minimalizirajući njegove učinke. Unatoč neumješnog pokušaja već sa svega nekoliko tjedana odmaka gotovo je u cijelom svijetu korona virus promaknut u prvorazredni problem, a mjere njegovog obuzdavanja na pijedestal svjetskog neprijatelja br. 1. Novi korona virus COVID - 19 je iz za sada nepoznatog primarnog prešao na aberentnog (postranog) domaćina čovjeka te mu se mutacijom prilagodio i postao visoko virulentan (sposobnost prelaska s jedinke na jedinku) što je uzrokovalo pandemiju. Termin pandemija je nastao iz starogrčke riječi *pan* (sve) i *demos* (narod), tj. obilježava događaj koji pogađa sve pripadnike naroda. Budući da je etiologija novokomponiranog virusa uglavnom svjetska nepoznanica, brzo se širi, a borba protiv njega na razini je improvizacije/pokušaja uz značajne ljudske žrtve. Brojni mediji su prigrlili problem kao vrhunsku atrakciju na razini senzacije i izvora samoreklame pa su uz objektivni prijenos/izvještavanje mahom i njeni komentatori.

Suvremena tehnička dostignuća omogućila su javne istupe i brojnim profesionalnim, javnim i amaterskim likovima željnim medijske pozornosti, a čiji komentari su u rasponu od bagateliziranja ugroze, teorije zavjere do radikalnog fatalizma. Nažalost i u ovakvim situacijama obilje je dezinformacija („fakenews“) koje unose dodatni nemir među uglavnom prestrašeno stanovništvo.

Za neke spomenuti virus nije nikakva ozbiljna prijetnja već što više pretpostavka za uspostavljanje nekih novih vrijednosti. Te nove vrijednosti osim socijalno-ekonomsko-gospodarskih podrazumijevaju i barem djelomičnu samoobnovu prirodnih staništa poglavito na onim površinama koje su bez ikakve kontrole, u sustavu lošeg gospodarenja i/ili pretjerane eksploatacije. Zatečeno stanje uz smanjene gospodarske i socijalne aktivnosti omogućit će oporavak obnovljivih prirodnih resursa, a što će doprinijeti ponovnoj uspostavi poremećene biološke ravnoteže. Za neke je novi nepoznati virus početak zlonamjerne kemijske sabotaze kao uvoda u nove svjetske ratove, a za neke naznaka smaka svijeta.

Činjenica je da otkako je COVID - 19 prepoznat kao problem/tema sve ostale aktivnosti diljem svijeta koje s novim virusom nemaju direktnu poveznicu uglavnom se više i ne spominju. U borbi s novom napasti, a sukladno svojim standardima i svom poimanju ugroze države su za obranu života svojih stanovnika i vlastitu gospodarsku opstojnost aktivirale brojne unutarnje rezerve i zdravstvene potencijale te propisale sigurnosne mjere zaštite. Dakako da je većina propisanih zaštitnih i preventivnih mjera (testiranje, samoizolacija, ostani doma, zabrana okupljanja, ograničenje kretanja i sl.) usmjerena na ograničavanje osobnih sloboda, a svaka takva aktivnost u i onako podijeljenom svijetu dodatni je nasrtaj na prosječnog stanovnika planeta Zemlja. Tzv. međunacionalna solidarnost kojom su odgovornima inače puna usta ponovno je posrnula upravo na primjeru masovne ugroze. Egoizam i sebično zatvaranje u vlastite nacionalne/unutrašnje mogućnosti poglavito

onih bogatijih razotkrile su dio neupitne manipulacije i naznaka su neophodnosti drugačijih svjetskih odnosa. Mudrost hrvatskoga naroda tu je vrlo decidirana: Pomozi sam sebi pa će ti i Bog pomoći!

Trenutno je neprimjereno prognozirati razmjer i moguće posljedice korona virusa na hrvatsko lovstvo. Iako je divljač pod nadzorom za očekivati je da će se otkazivanje lova na medvjeda u gorskoj Hrvatskoj, prepelica i šljuka u Istri, srnjaka, ponoviti i za drugu divljač, posebice divlje svinje i jelene, čiji je turistički odstrjel značajan doprinos radu i funkcioniranju lovačkih udruga. Pridržavajući se preporuka Kriznog stožera civilne zaštite Republike Hrvatske na suzbijanju širenja zaraze koronavirusom COVID - 19 trenutno su odgođeni tečajevi za osposobljavanje kadrova u lovstvu, odgođeno je održavanje godišnjih skupština, međusobna druženja i lovačke svečanosti, zatvoren je Lovački muzej, a stručne službe HLSa sa svojim članicama komuniciraju putem telefona i e-maila. Identifikacijske markice za 2020. godinu su spremne i biti će putem županijskih lovačkih saveza proslijeđene članicama, a individualnim članovima će markice biti dostavljene na kućnu adresu.

Uz ostale tegobe glavni grad RH Zagreb dodatno je u mjesecu ožujku 2020. godine razorio snažan zemljotres. Iako se stručnjaci uglavnom slažu da jači potres uobičajeno slijedi i nekoliko manjih glede slijeganja tla, podrhtavanje koje se i dalje nastavilo (trenutno preko stotinu) dodatni je atak na katastrofično poimanje ukupne situacije na pragu dvadesetprvog stoljeća.

UMJESTO ZAKLUČKA

Prezentirani tekstovi sublimirati u nekoliko ključnih promišljanja.

Javne manifestacije i zakoni

U petak 20. listopada 2017. godine su nakon jedanaest godina stanke u organizaciji Zagrebačkog holdinga d.o.o. na zagrebačkom Velesajmu svečano otvoreni Dani lova i ribolova. Manifestacija je predstavljena kao obnavljanje tradicije koja je godinama uveseljavala Zagrepčane i njihove goste pod naslovom LORIS (lov i ribolov). Svečanost otvorenja svojim su govorima uveličali prvi ljudi organizatora, resorni ministar, gradonačelnik Zagreba te predsjednici krovnih asocijacija hrvatskih lovaca/lovkinja (HLS) i hrvatskih ribolovaca/ribolovkinja (HŠRS). Svi su se pohvalili „briljantnom“ međusobnom suradnjom i uspostavljenim konsenzusom o ubrzanom usvajanju „novih zakona“ i o lovstvu i o ribarstvu. Simptomatično je da su oba navedena Zakona u izradi već dugi niz godina. Unatoč već tradicionalno uvriježene pretpostavke da su govori na otvorenjima javnih manifestacija, polaganjima kamena temeljca i slično pretenciozni i bremeniti liderskim egom ipak je prisutan stanoviti optimizam. Jer, s ciljem uvođenja reda ne činjenje ništa gore je od činjenja pogrešnog. Na pogreškama se može učiti, one se mogu ispravljati. One ukazuju da se nešto kreće. Istovremeno, a prema iskustvenim pokazateljima svaka tema kojoj je posvećena povećana medijska pozornost i koja je prometnuta u žižu dnevnih događanja završavala je "sumnjivim" rješenjima koja je u konačnici kreirala dnevno-politička birokracija. Upravo je ne savršenstvo, tj. nezadovoljstvo kao razlika između stanja u kojem jesmo i onog u kojem bismo željeli biti najveći motivator promjena.

Uobičajena rasprava o svakom pa tako i o Zakonu o lovstvu sličila je javnim i saborskim raspravama koje su poput formiranih prekobrojnih Povjerenstava samo maske za izglasavanje upravo onih pretpostavki koje je slijedom radnog zadatka uz prijatnju otkazom, a

uz sugestije nadređenog kojem je i taj predmet samo jedan od onih koje mora odraditi, odradio podređeni "činovnik". Uz ograničene osobne sposobnosti jer se uglavnom ne radi o "mudracu", on taj zadatak obavlja u maniri profesionalca ugrađujući u dokument svoja osobna promišljanja (uglavnom kozmetički zahvati) modificirajući ih sukladno uputama (značajnije promjene) nadređenog. A taj nadređeni je uvijek iz redova trenutno vladajućih pa je termin "dnevna politika" sastavnica svakog novog Zakona, Odredbe, Naredbe. Generalni je dojam da je Prijedlog nacрта Zakona o lovstvu propustio radikalnije osuvremeniti poimanje lovstva, iščupati ga iz prošlosti, nadmašiti trenutak i etablirati ga za budućnost. Povlačenjem predloženog Nacrta (2017. god.) iz procedure moje pretpostavke su se pokazale točnim. Stoga ohrabreni najnovijim izjavama prvih ljudi resornog Ministarstva, Grada i krovnih asocijacija lovaca i ribolovaca u nadolazećim danima s nestrpljenjem očekujemo ubrzano usvajanje dugo, dugo najavljenih novih zakona o ribarstvu i lovstvu. Jer započeto ne mora, a i ne može biti savršeno, ali mora biti završeno.

Pet godina u EU

Republika Hrvatska je već petu godinu (od 2013.) ravnopravna članica Europske unije. Stoga je, ističući svoju privrženost i osjećaj zajedništva, i naše lovstvo krenulo putovima prilagodbe konsensusom zacrtanim zajedničkim promišljanjima svih ravnopravnih članica. Slijedom ispunjavanja postavljenih zahtjeva, i s ciljem uklanjanja povreda prava Europske unije, Hrvatski sabor je donio Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o lovstvu. Sukladno tim izmjenama i dopunama tj. prestankom važenja ukinutih članaka ukazala se neophodnost usklađivanja/dopuna i nekih drugih odredbi važećeg Zakona. Glede opsega neophodnih korekcija aktualizirana je izrada novog Zakona o lovstvu koji je već dugi niz godina u pripremi. Pri tome je vrlo značajno da je usvajanje zajedničkih europskih zakonskih normi (direktiva) na nacionalnoj razini elementarna

pretpostavka i za pravo sudjelovanja u distribuciji pozamašne europske financijske omotnice. Za raspisivanje natječaja za takva sredstva, za njihovu valorizaciju (vrednovanje), distribuciju te njihov cjeloviti nadzor i kontrolu ovlašteno je Ministarstvo Poljoprivrede. Porazna je spoznaja da su sukladno javno obznanjenim informacijama u proteklom gotovo petogodišnjem periodu članstva općenito iz europskih fondova na natječaje ponuđena pozamašna sredstva, a od kojih je do sada iskorišten značajan, a istovremeno gotovo marginalni dio. Nešto sredstava je iskorišteno primarno u baznim poljoprivrednim segmentima za kontrolirani uzgoj pojedinih vrsta divljih životinja, a među njima i nekih iz skupine divljači. Dio europskog novca realizira se i kroz uglavnom zajedničke, međunarodne znanstvene i/ili aplikativno stručne projekte. Unutar ovog segmenta uglavnom se podupiru teme s predznakom zaštite, očuvanja, ekologije, autohtonosti, biološke raznolikosti i/ili ugroze. Kako vrsta tako i staništa. Uz profesionalno pripremljene projekte, a s kojima znatno oskudijevamo, i uz malo dodatnog angažmana i diplomatskog lobiranja naše bi lovstvo moglo osigurati znatna nepovratna sredstva te ih angažirati kao zamašnjak u osmišljavanju/realizaciji svoje budućnosti.

Članstvo u EU otvorilo je nove, gotovo beskonačne mogućnosti približavanja Hrvatske standardu razvijenih zemalja Europe. Ulaganja (iskoristivost) ponuđenih/pripadajućih sredstva EU fondova u investicije otvara nova radna mjesta i stvara nove vrijednosti. Iako smo u proteklih pet godina mnogo toga propustili neupitno je da unija svojom pruženom rukom od svoje ravnopravne članice svakako očekuje aktivnije uključivanje. Vrijeme koje je pred nama ne dozvoljava da se ponašamo kao "svinje" pred koje su bačeni biseri, niti poput "gusaka" u magli. Ono upravo vrišti imperativom, ne samo da pokupimo sve što nam se nudi, već da svojim avangardom dokažemo da nam pripada i više.

Osvrt

Nasuprot tzv. novokomponiranih koji su kapital stekli „preko noći“ s pijetetom i nespornim simpatijama evidentirani su i oni vlasnici kapitala koji su svoje bogatstvo stvarali generacijama. Iza takvih bogataša uglavnom stoji tradicija koja se desetljećima prenosi s koljena na koljeno. Jedan od takvih godina stvaranih kapitala, malih za svijet, a ogromnih za neku lovačku udrugu je svakako izgradnja vlastitog utočišta (doma, kuće, poslovnog prostora). To su vrijednosti u koje su uglavnom uložena materijalna sredstva, rad, znoj i odricanja većeg broja generacija lovaca. Takvi objekti stvarani su kao okupljališta uglavnom istomišljenika glede njihovog druženja i osmišljavanja zajedničkih planova s ciljem očuvanja i oplemenjivanja stvorenog kapitala. U većini lovačkih udruga taj osjećaj zajedništva i želja za napredovanjem su na zavidnoj razini. No nije rijetkost da je godina stvarani kapital nepromišljenošću, pohlepom i/ili bahatošću nekoga iz novijih generacija gotovo preko noći razoren. I među udrugama ima onih kojima je trenutno, osobno zadovoljstvo uglavnom malobrojnog članstva, daleko ispred ideje napredovanja, stvaralaštva i prosperiteta. Takve udruge su decenijama stvarano bogatstvo stavile u funkciju besperspektivne trenutne rasonode aktualnih članova. Budući da nada umire posljednja optimistički je očekivati da će u nekom trenutku doći neki „novi klinci“ i da će i u takvim udrugama ponovno zavladati promišljanje o osmišljavanju zajedničkih planova s ciljem očuvanja i oplemenjivanja „tradicionalno“ stvorenih vrijednosti, a u koja će se ulagati i sredstva od eventualnog zakupa.

Lov i turizam

Hrvatska politika je u ropotarnici naše stvarnosti iznjedrila novog „pedra“ u liku i djelu hibridnoga rata. Primarno se radi o pokušajima nametanja vlastite volje protivniku uporabom tzv. nekinetičkih sredstava, tj. informacijskim i medijskim operacijama. To su aktivnosti borbe za i protiv informacije odnosno dezinformacije uz

namjeru preuzimanja što je moguće veće razine nadzora i upravljanja pojedinim kanalima pomoću kojih se pojedina poruka želi plasirati ciljanoj publici. U novom značenju hibridnih pojava i stanja, i lov, pa stoga i lovni turizam može se okarakterizirati hibridom (križancem) gospodarske djelatnosti sa sportom i rekreacijom. Uvažavajući turizam kao vodeću granu stvaranja platne bilance RH upravo je održavanje brojnog stanja pojedine vrste divljači (lov) ulazno mjesto lovstva u turističku ponudu. Za razliku od tzv. masovnog turizma koji je u danim okolnostima bio unosan, a bazirao se na jeftinom (masovnom) plasmanu zatečenih resursa i bez ozbiljnijih ulaganja, svi ostali oblici modernog turizma temeljeni su na vrhunskoj ponudi. Jer i u lovstvu se uspješnost poslovanja mjeri tek kada konačni kupac plati željeni proizvod. Korisnik usluga lovnog turizma iako primarno orijentiran na lov višestruko koristi mnogo širu lepezu turističke ponude. Osim specifične lovne ponude on koristi i usluge prometa, smještaja, ugostiteljstva kao i brojnih kulturnih dobara i znamenitosti.

Uz odgovarajuću stručnost i odgovarajući angažman upravo je suvremena „virtualna“ tehnologija s kojom se vode današnji „hibridni ratovi“ moćno oružje u animiranju prednosti pred konkurencijom. I uz gotovo identične stvarne (materijalne) uvjete oni postaju prevladavajući u privlačenju gosta. Dakako da moderni „hibridni ratovi“ istovremeno i na polju turizma pružaju brojne mogućnosti lažiranja i obmana. Iako je u pitanju „hibridni turizam“ gost nije i ne može biti „pedro“ jer, reputacija se vrlo teško stiče, a vrlo lako gubi. Iako u hibridnim ratovima općenito nema „mrtvih“ oni znaju biti vrlo pogubni za pojedince, grupacije i/ili cijele nacije ostavljajući za sobom i brojne „kolateralne“ žrtve.

Lovstvo pred novim izazovima

Zajedničke aktivnosti lovstva i ribarstva na očuvanju biološke raznolikosti i prirodnih bogatstava Lijepe naše opetovano su ovih dana u žiži dnevnih događanja. Poveznica je odobrenje vlade da se

do 15. veljače 2018. godine treba odstrijeliti 1.200 kormorana - velikih vranaca (*Phalacrocoracidae carolinensis*). Vrancani su alohtone ptice koje rado borave na ribnjacima s povećanom gustoćom dostupnog plijena, a kad ribnjaci u kojima je stajaća voda, a prosječni vodeni stupac oko jedan metar zamrznu, prebacuju se na otvorene vode. U Europu su ih iz Kine uvezli Nizozemci u 17. stoljeću, a godine 1996. su kao prva država s područja EU potakli pitanje njegove štetnosti. Prema Brehmu (1892) kormoran je već početkom 19. stoljeća na sjeveru Europe načinio velike štete na ribljem fondu.

Značajan porast brojnosti velikog vranca na prostoru Europe je već desetke godina stalna tema kako nacionalnih tako i međunarodnih znanstvenih i stručnih skupova. Glavnina objavljenih istraživanja nedvojbeno ukazuje na prekobrojnost te zaštićene vrste i na nemar odgovornih ministarstava u saniranju uočenih propusta. Osim pojačanog čuvarskog nadzora i plašenja ptica sa stražilima i plinskim topovima još prije domovinskog rata neki su ribnjaci kupovali različite leteće naprave (zmajeve) za koje su educirali pilote, organizirali uzletne staze i spremišta, a s ciljem „borbe“ protiv velikog vranca, tj. smanjenja evidentiranih šteta. Dakako da se ne radi o apsolutnoj isključivosti ali suživot ribolovaca i ribnjačara s ribojednim pticama mora imati i svoja ograničenja.

Mora biti unutar granica svekolikog uspješnog gospodarenja. Kako s pticama tako i s ribama. Na uzgojnim objektima unutar poslovnih programa, a u prirodnom okruženju sukladno utvrđenim mjerama gospodarenja. Jer kao što je oportuno da unutar bilo kojeg pogona za proizvodnju hrane nekontrolirano lete ptice tako niti ihtiofagnim (ribojednim) pticama nije mjesto na ribnjaku. No, tek nakon uloženog zahtjeva njemačkog člana Europskog parlamenta 10. rujna 2013. godine Europska komisija je dopustila skidanje zaštite za kormorana za sve države članice EU, pa i Hrvatsku. Od tada, a sukladno članku 9. Direktive 2009/147/EZ u kojem se navodi sustav

navodi sustav od stupanja za zaštitu interesa ribarstva i akva kulture odo zbiljne štete koju mogu prouzročiti kormorani.

Iako prekobrojnost velikog vranca nije „od jučer“ zbog nedostatka kooperativnosti među resornim ministarstvima, a koja je djelomično i rezultat pritiska „zaštitara“ dovela je do eskalacije problema i trenutnog pokušaja njegovog drastičnog rješavanja. Najnovija zbivanja također ukazuju da je tvrdokorno pozivanje na odluke Europske komisije također bilo bacanje pijeska u oči i da je i veliki vranac već odavno mogao biti zbrinut na radost i ornitologa i „zaštitara“ i gospodarskih i rekreativnih subjekata kojima je „trn“ u oku. Uvjeren sam da bi današnji ornitolozi, tj. „zaštitari“ bili manje osupnuti i razočarani „skandaloznom“ odlukom vlade o odstrelu određenog broja kormorana da upravo oni s pozicija nedodirljivosti nisu sustavno opstruirali svaki pokušaj iznalaženja zajedničkih gospodarskih mjera glede brige o pojedinim vrstama, pa i onima (nekad) strogo zaštićenim.

Kako je lovstvo jedina prava adresa za kompetentno gospodarenje divljim životinjama lovci se nedvojbeno nalaze pred novim izazovom. Izazov je tim značajniji jer je evidentirana šteta koja se mora nadoknaditi najčešći razlog uvođenja u sustav gospodarenja dugo godina „samo“ zaštićene vrste. Dakako da je odobrenje vlade o interventnom odstrelu 1.200 kormorana do 15. veljače 2018. godine „trgovačkim društvima koja se bave gospodarskim uzgojem slatkovodnih riba u svrhu smanjenja velike gospodarske štete na ribljem fondu u ribnjacima“ samo paliјativna (polovična mjera, prividno rješenje, provizorno rješenje) mjera. No ukoliko je predloženo odobrenje na tragu novih promišljanja i iznalaženja trajnijih mjera suživota i brige o prirodnim dobrima svakako je za pozdravit. Nema dvojbe da su odlukom vlade lovci pozvani da sukladno svojoj društvenoj ulozi odrade još jedan značajan gospodarski zadatak, iako je za njih veliki vranac samo još jedna od brojnih zaštićenih ptica na marginama njihovog interesa.

Veliki vranac – kolateralna žrtva/nacionalna razbibriga

Do prije mjesec dana veliki vranac je uživao blagodatni naše gostoljubivosti haračeci po ribnjacima kao po bogato postavljenom „švedskom stolu“. Tek kad su konačno nakon više desetljeća dokazivanja, uvjeravanja i pozamašnih naplaćenih odšteta, i odgovorni u ovoj zemlji shvatili koliko marginalizacija i bagateliziranje problema ribojednih ptica na čelu s alohtonim kormoranom košta ovu državu, odobrili su odstrel. Dakako da su na odobrenje odstrela reagirali i oni kojima se konačno ukazao tračak nade u kontrolu nad velikim vrancom, a svakako i oni za koje je i ta, poput svih (ili gotovo svih) ptica nedodirljiva i blago od neprocjenjive vrijednosti.

Tijekom 70-ih i 80-ih godina prošloga stoljeća odstrel kormorana je bio dozvoljen. Potom je kormoran promoviran u strogo zaštićenu vrstu i sve do 2006. godine su gnijezdeće kolonije kormorana bile na popisu strogo zaštićenih vrsta. Od 10. rujna 2013. godine Europska komisija je odlukom dopustila skidanje zaštite za kormorana. Skidanjem zaštite su sve države članice EU, pa i Hrvatska, skinule kormorana s liste strogo zaštićene vrste te svaka država članica sama uređuje način postupanja prema velikom kormoranu, a uz opravdano obrazloženje i s pravom smanjenja populacije.

Na preporukama EU, a sukladno Elaboratu koji je izradila Hrvatska gospodarska komora i studije „Procjena gubitaka ili smanjenja dobiti na šaranskim ribnjacima“ Ministarstva poljoprivrede je temeljeno i Rješenje o pravu odstrela velikog vranca na našim ribnjacima izdano u mjesecu studenome 2017. godine s krajnjim rokom izvršenja do 15. veljače 2018. godine. Broj jedinki velikih vranaca odobrenih za odstrjel (1200) je 10% jedinki od minimalne brojnosti nacionalne zimujuće populacije velikih vranaca, a što se smatra prihvatljivom nacionalnom kvotom za odstrel koja neće zimujuću populaciju velikog vranca u Hrvatskoj dovesti u nepovoljno stanje očuvanja u njegovom prirodnom području rasprostranjenosti. Svaki lov

popraćen je zapisnikom u koji se upisuje broj ispaljenih patrona, broj viđenih kormorana i drugih ptica te ostalih grabežljivaca kao i broj odstrijeljenih kormorana. Odstrijeljeni kormorani moraju biti zamrznuti u posebno odvojenoj škrinji te čuvani do isteka roka za odstrjel kada će biti zbrinuti (spaljeni).

Za neke nažalost, a za neke na sreću i ova odluka vlade je nedugo po donošenju i „nasilno“ zaustavljena. Odluka je zaustavljena uz obrazloženje da je zbog nadprosječnih temperatura zraka ove 2018. godine već u mjesecu siječnju veliki vranac započeo gniježđenje. Sukladno Zakonu o zaštiti prirode zabranjen je odstrel, hvatanje, uznemiravanje ptica (kormorana) posebno u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih i migracija, kao i uništavanje ili uzimanje jaja, uništavanje područja razmnožavanja ili odmora. Na intervenciju ornitologa Ministarstvo zaštite okoliša i energetike je 29.01.2018. donijelo rješenje kojim se od početka veljače ukida odobrenje za odobreni odstrel kormorana na ribnjacima. Glede striktno provedbe nove odluke na teren su odaslani i brojni inspektori.

Tijek događanja oko donošenja i potom zaustavljanja donesene Odluke ukazuje da je i ta odluka bila još jedna u nizu populističkih izljeva moći, nekoordiniranih postupaka i nadasve zabava za javnost i medije. Opet je presudno tko je učinio, a ne što je učinio. Vlada je odluku o neophodnosti odstrela kormorana donijela na inicijativu Ministarstva poljoprivrede u čijoj nadležnosti su ugroženi resori ribolov i akvakultura, dok je odluku o suspenziji odluke donijela na zahtjev Ministarstva zaštite okoliša i energetike. Dva ministarstva, jedna vlada i dvije kontradiktorne odluke u razmaku od svega „nekoliko“ dana. A već površnom analizom pripadajuće zakonske regulative koja je usklađena s uputama i Direktivama Europske komisije je jasno da navedeni razlozi za povlačenje od vlade donesene Odluke o odstrjelu nisu dostatni. Stoga se i ovom prigodom primarno radi o pokušaju da se kao konačno/isključivo

rješenje nametne vrlo površno i olako interpretirana zakonska regulativa.

Kao i u brojnim drugim područjima uvažavanja zajedničkih postulata uspješnog suživota tako i u upravljanju i zaštiti nacionalnih bogatstava Europska zajednica uglavnom zadaje okvire (kodekse) unutar kojih je svaka članica pozvana kreirati svoje prioritete. Sukladno već spomenutom članku 9. Direktive 2009/147/EZ i neobvezujućem dokumentu o smjernicama odstupanja za zaštitu interesa ribarstva i akvakulture iz članka 9. Direktive o pticama 2009/147/EZ" navedeni razlog opstrukcije Odluke o odstrelu je u sferi puke improvizacije ili jednostavnije, populističkom povlađivanju glasnijim/moćnijim lobijima. Nema dvojbe da su za iznalaženje optimalnih zajedničkih rješenja u interesu države i njenih stanovnika osim populizma neophodni stručnost, dobra volja i zajednički angažman zainteresiranih. Pa makar to bila različita ministarstva unutar iste države a pod ingerencijom iste vlade.

Glede proklamiranog ufanja u Boga treba ga i ovom prigodom opetovano zamoliti da im oprost, jer ne znaju što čine. I dok su nosioci ugroženih gospodarskih aktivnosti oduvijek tražili zajednički pristup i suradnju na rješavanju pitanja velikog vranca, nailazili su na nerazumijevanje i apriorni otpor. Stoga i najnovija zbivanja upućuju da je trenutno veliki vranac samo promaknut u još jednu „dnevnu razbibrigu“ na visokoj razini. Slijedom događanja može se zaključiti da su od Odluke o odobrenom odstrjelu do Rješenja o ukidanju odobrenja o odobrenom odstrjelu odstrijeljeni kormorani u stvari samo kolateralne žrtve, a oni preživjeli i nadalje neprikosnoveni kamen spoticanja. Kako među ministarstvima tako i unutar vlade. Na veselje „zaštitara“, a tugu i jad proizvođača hrane (ribe).

Lovcima je općenito svejedno iako su bili spremni podmetnuti leđa i odraditi vrlo značajan zadatak uspostavljanja (redukcijski

odstrel), a potom i održavanja optimalnog brojnog stanja kormorana na razini stručno definiranog gospodarskog kapaciteta. Da ga se sačuva kao vrstu glede zaštite biološke raznolikosti ali u gustoći populacije koja osigurava gospodarski opravdanu i opće prihvatljivu razinu štete. Da se konačno i s velikim vrancem počne smisljeno gospodariti.

Strane vrste i lovstvo

Veleučilište u Karlovcu je uz podršku Udruge diplomiranih studenata Veleučilišta u Karlovcu – „Alumni Vuka“/Karlovac te nekoliko suorganizatora i financijsku podršku Hrvatske komore inženjera šumarstva i drvne tehnologije 01. ožujka 2018. godine organiziralo 2. znanstveno-stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem pod naslovom Priroda i divljač; Strane vrste i lovstvo. Budući da je razmjena informacija, mišljenja i postignutih dosega uz marketing i propagandu pretpostavka razvoja gotovo svake, a poglavito gospodarske aktivnosti, a što je najuvjerljivije upravo na tematskim skupovima, simpozijima, izložbama i sajmovima, organizacija skupa je hvale vrijedna i za neupitnu podršku. Unatoč prefiksa znanstveni naglasak skupa u Karlovcu je bio na stručnosti-praktičnosti. Poveznica znanosti, struke i „terenskih“ praktičara se već odavno pokazala kao najsvrsishodniji način dolaska do optimalnih rješenja u postizanju željenih ciljeva. Stoga su i na skup u Karlovcu pozvani predstavnici raznih asocijacija u čijem djelokrugu su priroda, divljač, strane vrste i lovstvo. Ukupno je prijavljeno i održano 13 oralnih prezentacija koje su pripremila 33 autora (koautora). Tematikom su obuhvaćene osnovne terminološke definicije stranih i invazivnih vrsta, intenzivne strane vrste u urbanim područjima, invazivne strane korovne vrste u Hrvatskoj, invazivne biljne vrste u šumskim ekosustavima, širenje malog indijskog mungosa u Europi, status i upravljanje stranim vrstama divljači u Sloveniji, strane vrste divljači u Srbiji, grivasti skakač na planini Mosor, autohtone i alohtone vrste divljih parnoprstaša i njihova koegzistencija u Europi, značaj

endoparazita, ekto parazita i uzročnika prenosivih vektora u divljih životinja, *F. magma* – skriveni potencijal, odgovornost lovstva i strane vrste te program LIFE i invazivne vrste.

Po okončanju prezentacija su predstavljeni moderatori te je otvorena panel rasprava. Panel rasprava zamišljena je kao moguća javna konfrontacija stavova, pogleda, svjetonazora, iskustava i znanja, a s ciljem uspostavljanja konsenzusa na rješavanju brojnih pitanja zajedničkog suživota na putu globalnog boljitka i upravljanja stranim, a poglavito invazivnim vrstama. U raspravi je opetovano naglašena sva općenitost, neselektivnost i isključivost u pokušajima očuvanja (rješavanja) biološke raznolikosti. Unatoč „lijepih“ i vrlo optimističnih riječi poglavito među službenim predstavnicima različitih vladinih asocijacija (ministarstava) dominirali su usko parcijalni, umjesto javnog interesa. Bilo je upravo neukusno čuti da su i sektor poljoprivrede i sektor zaštite prirode taoci populizma i u stalnom mobingu od tzv. prijatelja životinja. I to bez obzira da li je taj odnos objektivno takav ili samo alibi za ne provođenje, prolongiranje i/ili odgađanje racionalnih mjera upravljanja. Osobno sam kao sudionik brojnih „sličnih“ skupova vrlo rezerviran i prema dosegima skupa u Karlovcu. Istovremeno, inicijativu za njegovim sazivanjem, njegovu organizaciju i svemu onome što se na njemu moglo čuti, smatram hvale vrijednim i značajnim poticajem nekih novih zajedničkih uspjeha.

Invazivne strane vrste i lovstvo

Prosudba o utjecaju „strane“ vrste na biološku raznolikost, opasnost na ljudsko zdravlje i/ili ekonomsku štetu na unesenom području bremenita je brojnim nepoznanicama i uglavnom izrazito dugim vremenskim intervalom konačnih zaključaka. Brojne „strane“ vrste koje su kroz povijest putevima svjetskih osvajača, putnika i avanturista prenošene s jednog na drugi kraj svijeta sudjelovale su u formiranju danas zatečene biološke raznolikosti gotovo na svim meridijanima i paralelama (geografskim područjima) doprinoseći

ekonomskom prosperitetu, a uvelike i opstojnosti ljudske vrste. Pri tome se i na znanstveno-stručnoj razini vrlo različito definira razlika između autohtone (domaće, native, zavičajne) i alohtone (strane, nenativne, ne zavičajne, egzotične, introducirane ili unesene) vrste. Ili jednostavnijim rječnikom da li i u kojem trenutku „strana“ vrsta postaje domaća? Da li je dovoljno da strana vrsta uspijeva preživjeti u novim uvjetima, da se je aklimatizirala, da se uspješno reproducira stvarajući živo, zdravo i plodno potomstvo, da se ustalio spolni omjer i da su se uspostavile dobne kategorije ili je najbitniji vremenski pomak od trenutka prve introdukcije? Tu svakako treba razlikovati „strane“ vrste koje su u neko novo područje dospjele nenamjernim ili namjernim putem.

Nenamjernim putem dospjele strane vrste dio su suvremenih gospodarskih aktivnosti (balastne vode brodova, avioni, željeznice,.....), a sadržane su i kao sastojci različitih anorganskih/organskih spojeva preko nano čestica, priona, virusa, parazita, beskralježnjaka, kralježnjaka, ptica i riba. Sve te skupine u konačnici mogu značajno utjecati na nestanak nekih poznatih kao i na opstanak/pojavnost nekih novih „stranih“ vrsta.

Svakako su i naznačene klimatske promjene (globalno zatopljenje) pokretači brojnih vrsta na migraciju s ciljem napuštanja neprikladnih i zauzimanja povoljnijih, primjerenijih područja. Takve vrste jesu strane ali se ne smatraju obvezno i invazivnim. Slične situacije su permanentno prisutne na Zemlji, ali razvojem novih tehnologija i neravnomjernim razvojem planeta postale su izazov općeg opstanka. Namjerno unesene „strane“ vrste mnogo su suptilniji problem i nedvojbeno u ingerenciji čovjeka. Povijest nas uči da su neki unosi rezultirali značajnim napretkom u ljudskom razvoju. Neki unosi predstavljali su „samo“ promašaj jer se unesena vrsta nije aklimatizirala i nije se održala na novom području, a što se manifestiralo već kroz kraći ili tek kroz nešto duži vremenski period. Dakako da su i u tom pripremnom periodu aklimatizacije – borbe za

ekološkom nišom – strane vrste mogle negativno utjecati na biološku raznolikost i pričinjavati ekonomsku štetu. U žiži lovstva svakako su prioritet životinjske vrste s vrha hranidbenog lanca, tj. divlje životinje općenito, a poglavito divljač. Osim unosa „stranih“ vrsta i iako s manje kritičnosti, ali i nedovoljno osmišljena (pripremljena) reintrodukcija (repatrijacija) nekada autohtonih/domaćih, a potom nestalih vrsta s nekog područja također može dovesti do neželjenih učinaka. Svojom opetovanom pojavnošću (povratkom) takve vrste nedvojbeno ponovno osvajaju nekadašnja, u međuvremenu od drugih vrsta zauzeta, kao i sasvim nova poželjna područja, unoseći „nered“ u stanište. Nerijetko uzrokuju i značajne ekonomske štete predstavljajući tako, ne novu, ali „invazivnu“ vrstu.

Formiranjem Europske zajednice mahom su pojedinačna nacionalna promišljanja pretočena na globalnu razinu. Dosezi globalnog odlučivanja pomaknuti su na vanjske granice novo formirane zajednice. Tako i određene strane vrste više nisu strane u državama članicama ukoliko se nalaze unutar tih globalnih granica, odnosno jesu strane ukoliko unutar tih granica nisu evidentirane. Na razini zajednice su invazivne vrste definirane kao veliki i brzorastući uzrok ugroženosti njene bio raznolikosti.

Sukladno tome donesena je i Uredba Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju i upravljanju unošenja i širenja invazivnih stranih vrsta na teritoriju država članica. Sastavljen je i popis invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji, a koji trenutno sadrži 49 stranih invazivnih vrsta i redovito se ažurira. Već kraći osvrt na strane i invazivne vrste ukazuje da svaka strana, alohtona vrsta, nije automatski i invazivna kao i da neka domaća, autohtona i/ili reintrodicirana vrsta može postati vrlo invazivna. Stoga se za vrste koje su se već pokazale invazivnima, a to su one strane vrste čije naseljavanje ili širenje negativno utječe na biološku raznolikost, zdravlje ljudi ili pričinjava ekonomsku štetu, a već su uočene u EU ili

„prijete“ ulaskom u države članice rabi složenica „invazivna strana“ vrsta. Suštinski je cijela tematika potaknuta i orijentirana primarno na one vrste koje je Europska komisija s globalnog EU motrišta propisala kao invazivne za cijelo područje Unije. S ciljem uspješnije i jasnije interpretacije i potrebnih aktivnosti spram stranih, a poglavito stranih invazivnih vrsta i Hrvatski sabor je donio Zakon o sprečavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih vrsta i upravljanju njima (NN 15/2018). Odredbe ovoga Zakona ne odnose se na vrste divljači navede u Zakonu o lovstvu osim invazivnih stranih vrsta koje izazivaju zabrinutost u Uniji.

Da bi se neka strana vrsta svrstala u kategoriju invazivnih neophodno je provesti procjenu rizika njene invazivnosti. Procjena rizika invazivnosti strane vrste je znanstveno-stručna analiza kojom se utvrđuju, analiziraju i vrednuju mogući štetni utjecaji i posljedice utjecaja određene strane vrste na bioraznolikost, usluge ekosustava i/ili zdravlje ljudi, uzimajući u obzir i mogući štetni utjecaj na gospodarstvo kao pogoršavajući čimbenik. Slijedom činjenice da svaka strana vrsta nije automatizmom i invazivna ostavljena je realna mogućnost da se uz brojne propisane mjere predostrožnosti omogući introdukcija stranih vrsta u nove eko sustave. Ukoliko se ne pokaže invazivnom njezina introdukcija može znatno oporaviti eventualnu narušenost ugroženih eko sustava i/ili čak uspostaviti nove poželjne odnose.

Svakako može povoljno djelovati i na nacionalno gospodarstvo. Bez obzira na neupitnu povezanost različitih sudionika i njihovih međusobnih odnosa unutar funkcioniranja cjelokupnog eko sustava, za lovstvo su primarno značajne one životinjske vrste (sisavci, ptice) koje su u domeni lovstva. Pri tome svakako treba uvažavati činjenicu da je „lovstvo“ jedino ovlašteno za odstrel „divljih“ životinja pa je stoga glede općeg interesa i društvenih ovlasti uključeno i u održavanje brojnog stanja lovno gospodarskog kapaciteta pojedine vrste divljači kao i redukcijski odstrel s ciljem smanjenja i/ili

posvemašne eliminacije nepoželjnih (invazivnih) vrsta iz eko sustava. Pa i onda kada one nisu zakonski regulirane kao divljač.

Kad lovac postane lovina

Svakodnevnim razvitkom novih znanstvenih tehnologija i tehnika obogaćuju se postojeće i dokučuju nove spoznaje kao značajan doprinos još uspješnijim metodama brige/gospodarenja eko sustavom kojem pripadamo. Kompleksnost takvih spoznaja, a u novije vrijeme i pripadnost Zajednici europskih zemalja umnožila je i postrožila kriterije za donošenje ključnih gospodarskih programa/projekata upravo s ciljem zaštite/brige za ambijentalne (ekološke) uvjete na lokacijama mogućih zahvata. Činjenica je da su se od prvih dana čovjekove prisutnosti različiti dijelovi na planetu Zemlja razvijali različitim intenzitetom. Od različitosti suživota u različito organiziranim zajednicama do vrlo različitog pristupa prirodnim resursima. U svakom slučaju, već od iskona je vlasništvo nad prirodnim resursima potenciralo razlike unutar zajednica i njenih pojedinaca i predstavljalo je simbol moći. Taj simbol moći zadržan je i u najnovije doba. Pri tome je neupitno da su prirodni resursi izrazito bogatstvo, a da je način stjecanja prava na prirodna bogatstva oduvijek bio zavijen velom tajnovitosti. Dakako da je ta zagonetnost i naša današnja svakodnevica.

Prije puno puno godina poznavao globalnih svjetskih kretanja su kao vizionari nagovijestili moguće klimatske promjene. Skeptici su u nadolazećim promjenama prepoznali „smak“ svijeta, a umjereniji su alarmirali javnost na pojačani senzibilitet. Dugo nije bilo nikakve povratne reakcije. A onda je vrlo sinkronizirano i na velika vrata, iako uz inscenirane sukobe i dirigitirana razmimoilaženja diljem svijeta, probuđena svijest javnosti. Raspisani su brojni projekti/programi s prefiksom „zaštita“ za koje su bila osigurana i značajna materijalna sredstva. Praćena primamljivom financijskom podrškom nametnuta je zaštita svega i svačega. Naravno da su pri

tome prirodna dobra poput okoliša, biljnog i životinjskog svijeta imala neosporan prioritet.

Istovremeno je masovna eksploatacija krupnom kapitalu primamljivih bogatstava nastavljena nesmiljenom žestinom. Pa i uz vrlo razvidnu i širokopojasnu destrukciju s gotovo nikakvom vjerojatnošću obnove. Podilazeći nametnutom trendu, zaštita koja je prvenstveno sama sebi i cilj i svrha postala je značajnija od gospodarenja. Nedvojbeno je da su u toj novoj filozofiji zemlje s nižim životnim standardom i skromnijim udjelom u svjetskom odlučivanju, a s ciljem vlastitog opstanka, morale podnijeti i najveći dio tereta. S motrišta brige o okolišu, zdravlju ljudi i sl. svaka „pobjeda“ „zaštitara“ djeluje vrlo stimulativno i ohrabrujuće. Također uopće nije upitno da gotovo sve antropogene aktivnosti narušavaju prostor u kojem živimo i da s različitim intenzitetom utječu i na biološku raznolikost.

Stoga ovakve „pobjede“ nisu protuzakonite ali su sigurno moralno vrlo upitne. Općenito je svaki napor s ciljem ograničenja/smanjenja onečišćenja okoliša vrijedan bezrezervne podrške. No suvremena događanja nedvojbeno ukazuju da su i takvi naponi kroz financijsku stimulaciju pod kontrolom i u interesu akumulacije kapitala. Svakodnevni primjeri svakako upućuje da brojne akcije takvog ili sličnog sadržaja i nisu analizirane i/ili samo nisu dostupne široj javnosti. Stoga nije isključeno da su i tzv. protivnici „ubijanja“ i/ili borci za imaginarna „prava“ životinja, a kojima su i lovci građani trećega reda, u nekom od diktiranih, nametnutih, sufinanciranih programa. Javnim objavljivanjem ovakvih događanja sasvim sigurno je barem djelomično skinut veo bezgrešnosti i nedodirljivosti sa „zaštitara“ te su stavljeni na kušnju u kojoj su iz uloge nesmiljenog „lovca“ preobraćeni u inkriminiranu lovinu. Stoga i nije čudno da su svakim danom sve glasniji i oni koji se pitaju: tko će nas zaštititi od „zaštitara“?

Nadomak realizacije

Tračak optimizma ponovno se nadvio nad hrvatsko lovstvo. Dugo pripreman, predlagan pa i povlačen iz procedure Prijedlog novog Zakona o lovstvu (u nastavku Prijedlog) konačno je prihvaćen od aktualne vlade i 16.05.2018. godine upućen u saborsku proceduru. Taj Zakon je svojom avangardom morao hrvatsko lovstvo prilagoditi modernim tekovinama suvremenog lovstva sukladno najpropulzivnijim članicama Europske zajednice kojoj je Hrvatska ravnopravna članica. Slijedom konstatacije da „svaki projekt zaustavimo zbog nekog goluba“ kojom je Dragan Kovačević nasmijao publiku (Večernji list, 17.05.2018.), činjenica da je vlada prihvatila Nacrt prijedloga Zakona o lovstvu i uputila ga u saborsku proceduru svakako je za pozdravit.

Ne sumnjajući da su članci i pripadajuće stavke Prijedloga pomno analizirani i rezultat ozbiljnih rasprava u ovom prilogu dat je osvrt na svega nekoliko momenata koji su se neovisnom promatraču (autoru) učinili značajnima i vrijednim komentara. Područja za koja se autor ne smatra dovoljno stručnim/kompetentnim posve su zaobiđena. Stoga je ovo samo površno osobno mišljenje o Prijedlogu novog Zakona o lovstvu. Sve primjedbe i komentari isključivo su dobronamjerni i s ciljem mogućeg doprinosa dugo očekivanom Zakonu. Iako trajanje/dužina priprema i izrade nije obligatno u pozitivnoj korelaciji s njenim rezultatom, veselimo se novom Zakonu s pogledom na aktivno uključivanje u suvremeno „globalno“ EU lovstvo.

Vizija zakonodavca je da će novim Zakonom biti premoštene pretpostavke iz Ocjene stanja i osnovnih pitanja koja se trebaju urediti Zakonom te posljedica koje će donošenjem Zakona proisteći, a prema kojima je lovstvo osim s objektivnim poteškoćama suočeno s dosta problema koji su većim dijelom rezultat subjektivnih slabosti ovlaštenika prava lova. Sukladno suvremenim pragmatičarima ne

može se uvijek raditi ono što se voli, ali se može potruditi da se zavoli ono što se radi.

Novi trendovi domestikacije

Različiti oblici ekološke destrukcije – od zagađenja neposrednoga okoliša do uništavanja divljih staništa i vrsta – uglavnom su posljedica provođenja evolucijski netestiranih djelatnosti i života u neprirodnom okruženju domestikatorskih/civiliziranih društava, koje nemaju uporišta u ljudskoj evolucijskoj prošlosti i na koje čovjek genetski nije prilagođen (Tomislav Markus i sur., 2010). Takva stanja potencirana su povećanjem ljudske populacije koja u borbi za opstanak širi areal svoga interesa potiskujući lokalne populacije divljih životinja. Širenje areala popraćeno je i novim vrstama devastacija kao i novim zagađivačima.

Značajnu ugrozu predstavljaju i nove vrste u staništu bez obzira da li se radi o prirodnom širenju i/ili namjernom unosu divljih ili domesticiranih životinja. Uvidom u postojeće stanje, razvojem struke, znanosti, svijesti i probuđenim senzibilitetom, a slijedom svoje dominantnosti ljudi osmišljavaju brojne aktivnosti s ciljem očuvanja postojećeg stanja. S ciljem zaštite/gospodarenja, a slijedom vrlo naglašenog trenda brige o dobrobiti životinja aktualizirana su i promišljanja o suživotu čovjeka s „divljim“ životinjama koje se sve slobodnije infiltriraju u ljudska naselja. Takvo ponašanje divljih životinja objašnjava se lakim pristupom obilju neiskorištene hrane i sigurnim zaklonima.

Naravno da narastajućoj infiltraciji divljih životinja doprinosi i neprimjereno ljudsko ponašanje u rasponu od straha i neprimjerenog hranjenja do totalne ambivalentnosti (dvojake vrijednosti). Bez obzira da li je razlog približavanja viša razina inteligencije, pomanjkanje straha od ljudi i već usvojenih kućnih ljubimaca ili nešto nedefinirano činjenica je da oni „najhrabriji“ obilato ubiru plodove svojih odluka. Još nedavno proganjane, takve

životinje sve češće nailaze na dobrodošlicu kao rezultat novih poimanja dobrobiti i etike.

Iako su ovako novokomponirani odnosi u suprotnosti s nekim zakonskim propisima o zabrani diranja/uzimanja iz prirode/držanja divljih životinja oni se uklapaju u naglašenu brigu o životinjama pa i pod cijenu ljudske komocije i možebitne sigurnosti. Neke „divlje“ životinje su se već uspješno uklopile u naseljena područja, neke ih tek osvajaju, a slijedom novih trendova promišljanja svakako se očekuju i nove pridošlice. Istovremeno nas povijest uči da su današnje „pitome“ životinje upravo rezultat domestikacije koja se nije desila preko noći kao što niti de-domestikacija (vraćanje izvornosti) nije kratkotrajan proces. Upravo je proces de-domestikacije, u lovstvu prepoznat kao „podivljavanje“ i jedan je od ograničavajućih čimbenika u kontroliranoj proizvodnji divljači za repopulaciju osiromašenih staništa.

Sve učestaliji ulazak divljih životinja (divljači) u veće urbane sredine u RH se primarno povezuje s nestankom sela (tampon zona), novonastalim sukcesijama u prostoru i neprimjerenim odlaganjem smeća na neorganizirana odlagališta. Stvorena navika „jeftinog“ obroka kao inicijalne pretpostavke opstanka tjera divlju životinju da se upušta u direktne kontakte s ljudskom civilizacijom unatoč stoljećima akumuliranom osjećaju straha i predostrožnosti. U kojem smjeru će se ti novi trendovi domestikacije, tj. blagonaklonosti i tolerancije razvijati pokazat će vrijeme. Uputno je dali taj odnos (samo domestikacija) čovjeka s divljim životinjama treba i može biti prislan/prisniji ili je već sada na granici prihvatljive mogućnosti? U takve odnose svakako treba ukalkulirati i određena trendovska promišljanja koja su nerijetko u koheziji s populizmom te mogu biti optimistična, a istovremeno i krajnje destruktivna. Slijedom povijesnih pokazatelja netko će u tim odnosima izvući kraći kraj, a nije isključeno da oni postanu pogubni za obje strane. I za divlje životinje i za čovjeka.

Da se ne zaboravi

Hrvatska je već pet godina članica zajedničke asocijacije zemalja Europske unije unutar čijih se granica i okoliš i divlje životinje/divljač tretiraju na globalnoj razini. U tom kontekstu su uz manje korekcije i nacionalna zakonodavstva zemalja članica uglavnom nadopunjena zajedničkim Direktivama i Uredbama kao obveznim kriterijima globalnog ponašanja. U tim globalnim/zajedničkim nastojanjima već su utvrđene i neke osnovne granice tolerancije i suživota, a ustanovljeni su i minimalni kriteriji dobrobiti i za divlje i za domaće životinje. Nekim svojstama je na globalnoj razini uskraćen status zaštićenih, a neke su kao invazivne označene nepoželjnima. Povijest nas uči da zadržavajući se samo na razini Direktiva i Uredbi promjena današnjice postaje nedostižna, a budućnost samo puka utopija. Glede našeg sveopćeg „kašnjenja“ svakako je za pretpostaviti da će već danas vrlo izraženi negativistički stavovi tzv. nevladinih asocijacija koje su primarno destruktivno orijentirane i nerijetko apriorni oponenti službenim stavovima, uz vrlo naglašeni populizam vladajuće avangarde, rasti do neslućenih razina. Pa iako nam se prvih godina kao novoj članici EU možda i gledalo kroz prste vrijeme koje je pred nama ne dozvoljava da se ponašamo kao "svinje" pred koje su bačeni biseri, niti poput "gusaka" u magli.

Um caruje snaga klade valja

Unatoč neospornih zajedničkih krajnjih ciljeva antagonizam oko dviju osnovnih koncepcija „spašavanja“ planeta Zemlja, a koji je mjestimično izražen i otvorenim sukobima, svakim danom je sve intenzivniji. Dok bi jedni samo branili i uskraćivali drugi su skloniji građenju i stvaranju. Trenutno je nedvojbeno da globalna konjunktura potiče i stimulira upravo projekte koji naglašavaju „zaštitu“ u formi zabrane i sprečavanja bilo kakvih uplitanja u svijet divljih životinja. No, takva promišljanja nisu nužno oportuna brizi za njihovom dobrobiti, a što podrazumijeva racionalno gospodarenje. Upravo taj racionalni pristup stoga mora biti naglašen i kao

nedvosmisleni sinonim lovstva. Osobno sam uvjeren da se dijalogom može naći zajednički put uspješnoj suradnji. Suradnji koja će marginalizirati ekstreme oslobađajući prostor progresivnim promišljanjima brige za okoliš i očuvanje biološke raznolikosti. Glede složenosti sporne tematike, iluzorno je u svim njenim segmentima inzistirati na koncensusu (sporazumna jednoglasna odluka). Stoga je pretpostavka globalnog prosperiteta u kompromisima (sporazum postignut uzajamnim ustupcima). Dakako da postignuti kompromisi moraju biti čvrsto utemeljeni i lišeni trenutnih osobnih interesa iako je za RH još uvijek simptomatično da je argument snage nadmoćniji od snage argumenta, a galama se bolje i dalje čuje od glasa razuma. Nema dvojbe da je galopirajući antagonizam u sferi brige o čovjekovom okruženju i biološkoj raznolikosti rezultat pomanjkanja senzibiliteta i nedostatka sinergije među neizostavnim sudionicima. Za nesporzume/sukobe nisu krivi ljubitelji prirode, prijatelji životinja i slične „zelene/zaštitarske“ asocijacije kao niti lovci, ribolovci i/ili stočari. Nitko nije izrijekom kriv ali su svi jednako odgovorni. Odgovorni za nesklad, nedostatak argumentirane komunikacije i nedostatak zajedničkih rješenja. Slijedom davno prepoznate činjenice da um caruje, a snaga klade valja, potrebno je samo malo volje i dobronamjerne korespondencije s pozicija struke, znanosti i razuma. Svekoliki gubitak izostankom suradnje ogleđa se i u povlačenju vrlo skromnih sredstava iz europskog portfelja. Stoga je svakako krajnje vrijeme da se gotovo odmah krene u konstruktivni dijalog pa da se destrukcija pretoči u sinergiju stvaralaštva.

Da je lovac biti lako, lovac bi bio svatko

Većina onih koji su barem informativno upoznati s osnovnim premisama lovstva, i lova kao njegovim značajnim segmentom, prepoznaju vrlo značajnu funkciju lovstva (lova) u gospodarenju prirodnim resursima i brizi za eko sustav u cjelini. Primarno se radi o odgovornosti održavanja brojnog stanja divljih životinja na

gospodarski opravdanoj razini glede prevencije neprimjerenih šteta, očuvanja svojti i biološke raznolikosti, a istovremeno i racionalnog korištenja dobra od nacionalnog interesa, iz resora obnovljivih resursa, za nacionalnu dobrobit. Uvažavajući svu različitost među ljudima, sudionicima globalnog gospodarenja prirodnim resursima jedino su lovci dostatno educirani i nadasve kompetentni za odstrel. To pravo, odnosno ta zadaća im je definirana Zakonom o lovstvu. Za razliku od lovaca većina današnjeg stanovništva, poglavito onog „urbanog“ nije niti fizički niti psihički pripravna životinji oduzeti život. Na to su spremni lovci koje resi moralnost, kreativnost, spontanost, jak karakter, emocionalna kompetentnost i zrelost, stručnost i zavidna stabilnost.

Zadatku odstrela pristupaju izrazito savjesno i uz visoki stupanj odgovornosti, kritičnosti i odlučnosti. U stanju su donositi odluke na osnovi relativno malo podataka i trenutno rješavati moguće etičke dvojbe. Uz logičko i stručno rasuđivanje na licu mjesta hitno rješavaju i posve nove i nepredviđene situacije. Stoga je za lovce neophodna odgovarajuća razina individualne spremnosti. Dakako da je osobni afinitet prema lovu kao hobiju, rekreaciji dodatna motivacija uspješnog lovca. Pri tome je neophodno i primjereno i svrsishodno baratanje odgovarajućim instrumentima (alatima, oružjem), a što je također jedna od elementarnih prepoznatljivosti lovca. Sva složenost pretpostavki „kompletnog“ lovca sadržana je u premisi – da je lovac biti lako, lovac bi bio svatko. No tek isključivanjem/obuzdavanjem primarnih indikatora negativne percepcije lovca (lova), a to su lovokradice, krivolovci i „odabrani“ i šira javnost će lovca (lov) percipirati sukladno navedenoj premisi.

Obljetnica

Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu je Svečanom sjednicom Fakultetskog vijeća 27. rujna 2018. godine obilježio svoju 99. obljetnicu. Uz brojne studente, profesore i druge djelatnike fakulteta domaćina, svečanoj sjednici nazočili su i brojni uzvanici iz

znanstvenog, kulturnog, političkog i gospodarskog miljea. Nakon odsvirane državne himne Svečanu sjednicu je uvodnim govorom otvorio Dekan, a potom su slijedile pozdravne riječi gostiju. Uz glazbena intermeca koja je svojim nastupom obogatila fakultetska klapa Falkuša program je nastavljen Izvješćem o radu Agronomskog fakulteta za 2017. godinu, a zatim dodjelom nagrada redovitim studentima među kojima i Dekanove nagrade. S motrišta lovstva značajno je da su među nagrađenim studentima bili pojedinci i timovi polaznici diplomskog studija Ribarstvo i lovstvo. Nakon toga su redovitim profesorima podijeljena priznanja za znanstveno-nastavna napredovanja, a istaknutim djelatnicima Fakulteta medalje, nagrade i zahvale. Obljetnica fakulteta je tradicionalno i ispraćaj onih djelatnika koji svojevrijedno i/ili po sili zakona (dob) odlaze u mirovinu.

Dani lova i ribolova

Već drugu godinu za redom se u mjesecu listopadu (od 18.-21.10. 2018.) u organizaciji Zagrebačkog holdinga d.o.o. na zagrebačkom Velesajmu održavaju Dani lova i ribolova. Vjerojatno zbog izostanka prvih ljudi Hrvatskog športsko ribolovnog saveza i Hrvatskog lovačkog saveza ove godine je svečanost otvorenja Dana lova i ribolova uklopljena u otvorenje Sajma hrane i zdravoga življenja, a koje je održano u Kongresnoj dvorani Zagrebačkog velesajma. Dani lova i ribolova su na tragu revitalizacije nekadašnje tradicionalne manifestacije LORIS (lov i ribolov) koja se održavala svake godine i bila je unaprijed zabilježena u kalendarima lovačkih i ribolovnih asocijacija i izvan granica Republike Hrvatske. Nakon dosta sramežljivog prošlogodišnjeg prvog nastupa ovogodišnju priredbu je s nešto bogatijim programom pratilo i nešto više izlagača. Usprkos vrlo otegotne okolnosti upitnog timinga (vrijeme održavanja) glede netom održanih već tradicionalnih okupljanja istog i/ili sličnog sadržaja u drugim gradovima/regijama hrvatske (23. međunarodni sajam „Lov, ribolov, priroda, turizam“, 12.- 14.10.2018., Varaždin), i

usprkos nešto većeg odaziva u odnosu na prvo okupljanje 2017. godine dojam je da će još mnogo vode proteći Savom prije no što se ova priredba vrati na razinu stare slave. Neobično je da unatoč učestalih jadikovki zbog znatnog pada članstva, smanjenog interesa, problema u plasmanu roba i usluga lovstva i ribarstva sajam opreme za lov i ribolov te izložba županijskih lovačkih saveza i turističkih zajednica nije prepoznata kao mjesto propagande i vrhunskog marketinga. Jer organizirane priredbe poput Dana lova i ribolova prigode su za vlastitu prezentaciju onih koji su već uključeni u lov i ribolov kao i za aktivnosti na animaciji novih pristalica. Organizator je podmetnuo leđa no još uvijek nije naišao na očekivanu masovnu podršku upravo onih zbog čije promidžbe je priredba primarno organizirana.

Dali je vuk samo kolateralna žrtva?

Nema dvojbe da i u najrazvijenijim demokracijama većina nadglasava manjinu namećući joj „svoje“ kriterije zajedništva i jednakosti. Stoga su u nedostatku osmišljene strategije i prioriteta u lovstvu vrlo rastezljivi i nametnuti trenutnom većinom. Takav je danas i redosljed pokušaja da se s dobrom od interesa za državu, a što svakako uključuje i lovno gospodarenje, rukovodi u interesu stanovništva/naroda kome to dobro pripada. Ovom prigodom je osvrst usmjeren na rješavanje/pokušaj rješavanja šteta, a čemu je i u teoriji lovstva posvećena značajna (gospodarska) pozornost. Kako šteta od divljači tako i šteta na divljači. Za razliku od ostalih uzročnika šteta na divljači učinak predatora percipira se kao logičan odnos među svojstama (borba za opstanak) koji je u biologiji prepoznat i detaljno objašnjen kao odnos predatora i plijena. U lovnom gospodarenju plijen je uglavnom divljač, a predatori, uzročnici najznačajnijih šteta na divljači su iz portfelja zaštićenih divljih životinja. Rjeđe ris i medvjed, a mnogo češće i s dalekosežnijim negativnim učinkom na gospodarenje, to je vuk.

Glede vrlo složene geografske konfiguracije Lijepe naše, a čime se opravdano ponosimo, problem određivanja objektivnih kriterija za najznačajnije uzročnike šteta na divljači, a stoga i naknade šteta od i na divljači dodatno je složeniji. Štete nastale na prometnicama i štete na poljoprivrednim kulturama su prisutne i više ili manje intenzivne uglavnom u lovištima u kojima su prometna infrastruktura i/ili poljoprivredna aktivnost na primjerenom razini razvitka. U lovištima u kojima su te ljudske (antropogene) djelatnosti deficitarne, neovisno da li zbog neprimjerenih uvjeta, konfiguracije terena, nedostatka potpora ili nekih drugih razloga, kolegijalno sudjelovanje u osiguranju/saniranju takvih šteta samo je dodatni trošak tj. dodatna šteta za ovlaštenika.

Istovremeno je sasvim neupitno da takva – manje urbanizirana lovišta u gotovo neprohodnim dijelovima države, bez dostatne infrastrukture i bez poljoprivredne aktivnosti trpe goleme štete od predatora. Za pretpostaviti je da lovištima s razvijenijom infrastrukturom (cestama) gravitira veći broj suvremenih lovo ovlaštenika (lovaca) te za njih postoji i veći opći interes.

Nakon prometne infrastrukture kao slijedeći kriterij važnosti prepoznata je poljoprivredna aktivnost, a što je donekle i očekivano jer i lovstvo i poljoprivreda potpadaju pod ingerenciju istog ministarstva. Daleko od očiju, daleko od srca su upravo ona lovišta s nerazvijenom infrastrukturom i bez objektivnih mogućnosti razvitka poljoprivrede. Da nije tako onda bi se među prioritetima koji uzrokuju značajne štete na divljači, a stoga i na lovnom gospodarenju, poduzele odgovarajuće mjere suzbijanja prekobrojnih predatora. Istovremeno je neupitno da lovo ovlaštenici nemaju dvojbi oko održavanja poželjnog brojnog stanja divljači u prirodnim staništima/lovištima, a što stimulira obnovu populacije predatora iz skupine zaštićenih divljih životinja. Iako najspominjaniji vuk nije niti luk jeo niti luk mirisao. Vođen isključivo urođenim instinktom on samo pokušava preživjeti i produžiti/osigurati

opstanak vlastite vrste odupirući se svim ljudskim nedosljednostima i njihovoj varljivoj prirodi. U povijesti ga je to već gotovo koštalo glave i potpunog istrebljenja. Promjenom ljudskih promišljanja ponovno mu je pružena prilika za revitalizacijom. Protokom vremena, a izostankom objektivnih prosudbi i ta šansa pretvara se u vlastitu suprotnost raspirujući strasti u ponovnom pohodu k istrebljenju. I u ovoj najnovijoj priči vuk će kad-tad stradati kao kolateralna žrtva dok će vođe neorganiziranog planiranja proći neokaljeno i bez dodatnih stresova.

Hrvatsko lovstvo je na vrhu svijeta?

Lovstvo je nerazdvojni dio svakodnevnih događanja Lijepe naše. Kako onih konvencionalnih tako i onih euforičnih. Iako je trenutno u cijeloj zemlji još uvijek dominantan dojam kolektivne euforije glede srebra osvojenog na svjetskom nogometnom prvenstvu tradicionalno našoj razjedinjenosti i procjene o dojmovima s navedene manifestacije su vrlo divergentne. Od bezrezervne podrške do totalne osude. A gdje je tu lovstvo? Pa svi naši lovci se diče lovačkim diplomama, ekološkom svijesti i časnim namjerama. A prema narodnoj mudrosti i put u raj je popločen časnim namjera. Jer dobar dio „lovaca“ lovačkom ispitu nije niti pristupio i ne znajući da je ispitu prethodila odgovarajuća edukacija. Niti teoretski ne razlikuju srnu od košute, vuka od lisice, a o razlikovanju svojiti pernate divljači ne treba niti trošiti riječi. Za njih su lov i lovno gospodarenje (lovstvo) sinonimi (riječi istog značenja), a i jedno i drugo su samo termini za obmanjivanje javnosti. Iako su samo postavljeni (izabrani) kao predstavnici naroda oni su moćni i ne prezaju niti pred kakvim preprekama. Oni su vlast. A zapravo su sinonim za kršenje elementarne jednakosti svih pred zakonom.

Ne sudeći o osobnim mogućnostima pojedinaca i njihovoj sposobnosti artikuliranja ključnih „uskih grla“ gospodarskog probitka lovstva već samo isčitavanjem nekih odgovora na anketno pitanje o potrebnim mjerama glede postizanja „znatno boljeg

uspjeha na dobrobit hrvatskog lovstva“ evidentna je tromost, jalovost i posvemašnji nedostatak inicijative. Najnovije ankete nedvojbeno ukazuju da su gotovo svi operativni suvremenici našega lovstva nezadovoljni trenutnim stanjem i da gotovo svi „čekaju propise o lovstvu kao ozebli sunce“. Trenutni „alibi“ za ne činjenje ničega je iščekivanje novog Zakona o lovstvu koji će riješiti sve nedaće, a naše lovstvo će potom ponijeti barjak među najboljim državama Europske unije, poput naših „vatrenih“. Takva „čekanja“ prepoznata su u narodnoj mudrosti i pretočena u sintagmu „čekaj magare dok trava naraste“. A ta toliko očekivana „trava“ kada se konačno i pojavi pitanje je za koga je narasla pa čekanje nakon početne euforije najčešće završava tako da se pametan stidi onoga čemu se budala smije (veseli).

Vrlo rijetka, sporadična i uglavnom zakašnjela rješavanja nekih elementarnih pitanja lovnog gospodarenja (osiguranje štete od naleta vozila na divljač) samo naglašavaju (potenciraju) nedostatak cjelovite strategije i osmišljenog puta razvitka cijele grane. Budući da su zakoni i pravilnici u suštini samo operativni, tj. provedbeni dijelovi zacrtane strategije i tako „željeno“ očekivani Zakon o lovstvu neće biti ono „sunce“ koje će ogrijati „ozeble“. Bit će to samo periferni tračak koji će uz kratkotrajnu trenutnu euforiju prerasti u obilje još većeg razočaranja. Nakon što se prvi dojmovi slegnu opetovano će doći do izražaja sva naša tradicionalna razjedinjenost.

Kome trebaju kukavičja jaja

Slijedom ere digitalizacije svakim danom je i eter sve zatrpaniji brojnim tendencioznim, dirigiranim i/ili naručenim tekstovima/člancima/blogovima nerijetko vrlo sumnjivog, a često izrazito nestručnog sadržaja. Brojna takva javljanja temelje se na slobodno odabranim dužim ili kraćim citatima i/ili dijelovima nekih intervjuja koji su najčešće izvan konteksta te ne dočaravaju bit izrečene misli. Zapravo je gotovo fascinantno s koliko drskosti i s koliko površnosti se tumače tuđe riječi. Bit takvih javljanja nisu

informacija, edukacija ili samo pregled nekog zbivanja, već primarno senzacija, provokacija, nametanje zamišljene ideologije tj. „pranje mozga“. Na tragu takvih promišljanja je i medijski inscenirani sukob različitih, više ili manje organiziranih skupina involviranih u brigu za divlje životinje pa stoga i za divljač, a koja je sukladno Ustavu i Zakonu o lovstvu dobro od interesa za Republiku Hrvatsku. Pri tome je sasvim izostao duh zajedništva/sinergije unatoč barem proklamiranih istih/zajedničkih problema i navodne dobre volje da se isti riješe na svekoliko zadovoljstvo. Manje je važno što i kako, već je bitno samo da se pune mediji.

Takva retorika podiže strasti do razine na kojoj razum gubi bitku pa i svrhu. Opstaju samo uvrede, optužbe i prijetnje, a profitiraju samo nasilnici i demagozi. Daleko od bilo kakve savjesti (osjećaja moralne odgovornosti pojedinca izrastao iz njegove sposobnosti da svoje postupke ocjenjuje kao dobre ili loše) ovdje se radi o namjernom širenju neznanja i prevare s ciljem da se proda neki proizvod ili dobije određena naklonost.

Internet značajno pomaže u širenju neznanja jer je to medij u kojem svatko ima priliku biti stručan tako stvarajući lažni dojam. Nasuprot takvim ideološkim pristupima znanstveno-stručne činjenice pred život nameću vrlo konkretne imperitive. U lovstvu su to metode lovnog gospodarenja. To su empirijski, stručno i znanstveno utemeljeni postulati (polazišta) s ciljem očuvanja vrsta i njihovom adaptacijom brojnim civilizacijskim promjenama. Pri tome je uspostavljanje, praćenje i održavanje bonitiranjem utvrđenog brojnog stanja divljači svakako prioritet. Kako s motrišta očuvanja pojedinih vrsta tako i s motrišta sprječavanja nepoželjnih šteta na ostalim gospodarskim djelatnostima. Upravo takva raznolika, pa i dijametralno suprotna realnost samo ukazuje da iako ljudi nisu savršeni njihova mišljenja mogla bi biti korisna u ispravljanju vlastitih pogrešaka, a i tuđih promišljanja. Pretpostavka je da bi

neusporedivo brojnije međusobne konzultacije i rasprave doprinijele iznalaženju zajedničkih rješenja.

Biti apriori za ili protiv nečega, a bez objektivnih kriterija potkrepljenih minimumom stručnosti postao je „must be“ (mora biti) novih vrijednosti involviranih našim aktivnim učešćem u europskoj globalizaciji. Dakako da se s ciljem zaštite izborne pozicije i neke deklarirane asocijacije s ozakonjenim vodećim ulogama u sustavu privilegiranih dužnosti pokušavaju održati kategoričkim nametanjem vlastitih rješenja. Iako ne rijetko vrlo populistička, određena rješenja su im kohezivna glede zadržavanja svojih sljedbenika, a primarno s ciljem očuvanja vlastite pozicije/neprikosновенosti. Svaka od njih nametnuta akcija s pozicije „moći“ stoga apriori izaziva i spontanu reakciju bez obzira na njenu osmišljenost, opravdanost ili neopravdanost. Takva isključivost je uz naglašeni ego aktualnih sudionika u procesu glavni kreator nesporazuma i njegovog produbljivanja umjesto njegovog ublažavanja s tendencijom iznalaženja zajedničkih rješenja.

Pozivajući se na pravni sustav svesrdno se zaklinjemo da je netko nevin dok mu se krivnja ne dokaže, a istovremeno u segmentu gospodarenja s obnovljivim prirodnim resursima (lovstvu) lovci su neprikosnoveni krivci, lopovi pa i ubojice, uz obvezu dokazivanja suprotnog. Tako su za svaki ispaljeni metak, pronađenu ranjenu ili iz bilo koje puške (vatrenog oružja) odstrijeljenu, bilo koju divlju ili pitomu životinju, u lovištu ili izvan njega, čak i onu otrovanu, automatski krivi lovci. Pri tome se sasvim zanemaruje činjenica, a što ukazuje na krajnje nepoznavanje tematike o kojoj se piše/govori, da su sveprisutni lovokradice, krivolovci, pa i oni „odabrani“ koji su iznad pravne države, najveći problem i „rak rana“ upravo lovcima. Da svojim aktivnostima upravo lovstvu/lovcima osim indirektna štete glede medijski nametnute jednostrane negativne percepcije javnosti, nanose i najveću direktnu štetu ugrožavajući ukupnost lovnog gospodarenja.

I po pitanju divljih životinja ponavlja se davno potvrđena teza da je u osnovi razumijevanja svijeta koji nas okružuje i različitih odnosa među vrstama na prvom mjestu edukacija/obrazovanje. Stoga su galama, bezrazložni neosnovani napadi, i podmetnuta kukavičja jaja, prvenstveno pokazatelji nedostatne obrazovanosti, nedostatka volje i/ili proračunatih aktivnosti s ciljem vlastite promocije pa i uz cijenu stvaranja paranoje i iracionalnog kaosa.

Lovnik

U svom osvrtu na dugo pripremani novi Zakon o lovstvu u mjesecu srpnju 2017. godine sam ustvrdio da (citat) „Neke predložene nadopune u Prijedlogu nacrtu Zakona o lovstvu su u funkciji prilagodbe nacionalnog zakonodavstva potpisanim međunarodnim konvencijama/normama (EU). Neka tumačenja pak mijenjaju neke ustaljene/tradicionalne postulate teorije lovstva (lovac, površine lovišta, i td.), rijetke stvarne promijene su uglavnom u funkciji populizma, a najbrojniji su „kozmetički“ zahvati. Generalni je dojam da je Prijedlog nacrtu Zakona o lovstvu propustio radikalnije osuvremeniti poimanje lovstva, iščupati ga iz prošlosti, nadmašiti trenutak i etablirati ga za budućnost.“ Također sam ustvrdio da: „Ne treba biti vidovit te predvidjeti da će u konačnu verziju trenutnog Prijedloga nacrtu Zakona o lovstvu vjerojatno biti „umetnuti“ još po neki lovački „stručnjaci“ (lovnik, vođa pogoniča i sl.).“ Danom kada je Zakon o lovstvu stupio na snagu, tj. postao neprikosnoven (8. studenoga 2018.) predviđanje se obistinilo i mjesto lovnika postalo je obvezno.

Sukladno Zakonu lovnik je funkcija koju je dužan imati svaki ovlaštenik prava lova. Poslove lovnika obavlja osoba koja je osposobljena za poslove lovnika, posjeduje važeću lovačku iskaznicu i iskaznicu lovnika koju izdaje HLS te ima važeći oružni list za držanje i nošenje oružja u svrhu lova. Osoba koja obavlja poslove lovnika dužna je poslove obavljati stručno i profesionalno, poštovati odredbe ovoga Zakona i propise donesene na temelju ovoga

Zakona. Osposobljavanje lovnika za razliku od osposobljavanja za lovca, lovočuvara i ocjenjivača trofeja za koje su nadležne pravne osobe koje za to ovlasti Ministarstvo (članak 73 (1)), provodi isključivo HLS. Uvjete i način izobrazbe, izgled uvjerenja o osposobljenosti i iskaznice lovnika te dužnosti lovnika ministar propisuje pravilnikom.

Svi oni koji su na bilo koji način uključeni u obrazovanje, da li redovito, povremeno i/ili cjeloživotno svakako su pojavom monopola u obrazovanju hendikepirani/uskraćeni u svojim mogućnostima i pravima. Ovdje se ne radi o osporavanju nečijeg prava (HLS-a) već o uzurpiranju, tj. uskraćivanju jednakog prava drugima (učilišta). Ovakvim zakonskim rješenjem uzurpira se i prejudicira i ovlast Ministarstva koje temeljem podnesenog zahtjeva rješenjem odlučuje o ovlaštenoj pravnoj osobi s pravom provedbe edukacije. Koji su to kriteriji koje može udovoljiti isključivo i jedino dobrovoljna nacionalna udruga pokazat će vrijeme kada ministar koji je ovakav zakon odobrio pravilnikom propiše uvjete i način izobrazbe, izgled uvjerenja o osposobljenosti i iskaznice te dužnosti lovnika.

Produbljivanju problema u lovstvu svakako će uz navedeni monopol doprinijeti i veliki broj stavaka pa potom i veliki broj riječi pa i cijelih rečenica kojima su popraćeni neki stavci/članci, a što ukazuje na njihovu nedefiniranost i u najmanju ruku dvosmislenost, ugrožavajući elementarnu zakonodavnu funkciju. Unatoč ili upravo zbog tako složenih/širokih opisa ponuđena objašnjenja podložna su različitim tumačenjima pa su stoga izrazito promjenjiva i vrlo neuvjerljiva. Ne predstavljaju čvrste temelje međusobnih odnosa. Umjesto zaključka citirat ću vlastitu prosudbu na jedan od prijedloga, iz 2017. godine, netom usvojenog Zakona: „Konfrontirajući respektabilne najave i dugotrajnost pripreme s predloženim rezultatima izgleda da je napravljeno puno buke niokočega, tj. da su i u lovstvu nebitne istine, a bitne laži.“

Lovstvo u novoj 2019. godini

Možda je lovstvo na marginama društveno ekonomskih zbivanja u RH no stoga nije ništa manje značajno za funkcioniranje pravne države. Trenutno jedan od najznačajnijih zadataka s kojim će se lovstvo suočiti u novoj godini je implementacija novog Zakona o lovstvu u lovno gospodarenje. Ne treba dvojiti da će neka ponuđena rješenja donijeti stanovita olakšanja no, istovremeno treba računati i s nekim sasvim novim momentima/nesporazumima, a koji će proizaći iz novog zakona i očekivanih pratećih pravilnika. Dakako da će se u 2019. godini nastaviti i već ustaljene bitke s ne istomišljenicima, oponentima i nemilosrdnim protivnicima svega što je iole u svezi s lovstvom. Nastavit će se i dokazivanje neosporne prednosti stručnog i transparentnog gospodarenja naspram apriorne zabrane bilo kakvog zadiranja u okoliš i obnovljiva prirodna bogatstva, a među koje su svrstane divlje životinje pa stoga i divljač.

U nadolazećoj godini će se nastaviti s nastojanjima iznalaženja optimalnih solidarnih rješenja sanacije/namirenja troškova šteta od divljači. Također će se nastaviti prezentirati postojeći i pronalaziti novi dokazi o nemjerljivim štetama na divljači, pa i na domaćim životinjama, a koje su većim dijelom rezultat neprimjerene regulative „zaštite“ temeljene na vrlo upitnim procjenama brojnoga stanja predatora. Među tim predatorima vuk će i dalje biti glavni okrivljenik, a svakim danom mu je sukladno glasu javnosti sve bliži i čagalj čiji areal rasprostranjenosti se širi aritmetičkom progresijom.

Lovstvo će se sve češće i sve masovnije susretati s divljim životinjama (divljači) koje će u potrazi za hranom i skloništem osvajati urbana središta i inkorporirati se u suživot s ljudima i njihovim kućnim ljubimcima. Takvi trendovi nastavit će se i u nastupajućoj godini, a kao posljedica sve intenzivnijih bliskih susreta među svojatama povećavat će se i pojavnost različitih križanaca s vrlo nepredvidljivim ponašanjem.

Slijedom uvriježene tradicije, osim sporadičnih okupljanja lovaca glede proslava obljetnica, novih/adaptiranih lovačkih domova, natjecanja rogista i sl. početkom mjeseca studenoga lovački korpus opetovano će se okupiti na proslavi svoga zaštitnika sv. Huberta. Kraj godine je ujedno vrijeme glavne lovačke žetve, tj. plasmana proizvoda lovstva na tržište. Upravo su marketing, istraživanje tržišta i ekonomska propaganda značajni pokretači svih oblika proizvodnje, prodaje i potrošnje. Stoga je za očekivati da je pred nama razdoblje novih poslovnih uspjeha i da će se lovstvo organizirati i s više angažmana i motivacije uključiti u plasman svojih proizvoda nadogradnjom već „uspješnog“ hrvatskog turizma. Sasvim je sigurno da bi ponuđene europske omotnice značajno olakšale i ubrzale taj put. Očekuje se da će se i u 2019. godini tražiti angažman lovaca/lovstva u sankcioniranju brojnosti nekih svojti divljih životinja koje će sukladno uputama Europske komisije trebati reducirati i/ili potpuno istrijebiti. Tumačeći brojne otegotne okolnosti primarno kao izazov, a eventualne promašaje kao stimulativni podstrek, pred lovstvom je još jedna godina bremenita brojnim izazovima.

Afrička svinjska kuga

Unatrag nekoliko godina problem afričke svinjske kuge prepoznat je na razini Europske zajednice te se od tada temeljem procijene razine rizika intenzivno provode odgovarajuće mjere prevencije. Na inicijativu europske komisije i Ministarstvo poljoprivrede je 13. prosinca 2018. godine donijelo Naredbu o smanjenju brojnog stanja divljih svinja do biološkog minimuma (brojnog stanja na razini 50% propisanog matičnog fonda). Uvažavajući moguću brigu za prevencijom potencijalnih šteta od prijetećeg ulaska i širenja virusa afričke svinjske kuge iza odobravanja ovako radikalnog odstrela nazire se i neprimjereno stanje lovno gospodarskog kapaciteta divljih svinja u mnogim našim lovištima. Brojni problemi njihove prekobrojnosti evidentirani su već tijekom prošlog stoljeća, a uz svu

atraktivnost lova, prateće štete na poljoprivredi, šumarstvu i u prometu znatno nadmašuju postignute blagodati. Za pretpostaviti je da će i ova najnovija Naredba doprinijeti uspostavljanju gospodarski opravdanog brojnog stanja divljih svinja i ne samo u lovištima, već i na onim područja na kojima je ta divljač bila isključivo pod zaštitom. Stoga je Naredba istovremeno naišla i na gotovo bezrezervno odobravanje dijela ovlaštenika prava lova i profesionalnih uzgajivača svinja, ali i na brojne osporavatelje. Dok struka ukazuje na nemjerljiv značaj krmača predvodnica čijim odstrelom se „obezglavljaju“ cijela krda, ljubitelji životinja ukazuju na ne etičnost odstrela bređih krmača i krmača koje vode prasad. Smanjivanje broja divljači ispod lovno gospodarskog kapaciteta, a što je Naredbom propisano, je u teoriji lovstva prepoznatljivo kao redukcijski odstrel. Presedan je što su najnovijom Naredbom za odstrel zdrave populacije predviđene metode strane osnovnim postulatima lovstva/lova zanemarivanjem spolnih i dobnih kategorija i lovostaja kao i uporaba inače zakonski strogo zabranjenih alata, opreme i tehnika odstrela. Usporedo s Naredbom o smanjenju brojnog stanja divljih svinja donesene su i uredbe koje propisuju način lova kao i bio sigurnosne mjere koje uključuju sprječavanje eventualnog širenja virusa.

Putevi uspjeha – kuda idu divlje svinje

Svaki naš individualni ili timski uspjeh uglavnom je rezultat trenutnog nadahnuća, osobne inspiracije ili stjecaja slučajnih okolnosti, a samo iznimno sustavnog, osmišljenog i stručnog rada. Posve su zanemarene i strategije s pogledom unaprijed, pa se novi zakoni, pravilnici, naredbe donose *ad hock*, s ciljem pogodovanja ili otklanjanja uočenih dnevnih promašaja, a nekao planske odluke s ciljem dosizanja zacrtanog razvitka. Jedini tragovi nekog „osmišljenog“ planiranog razvitka su kao puke „želje“ sadržani u razlozima/alibijima za donošenje/mijenjanje pojedinih zakonskih rješenja, a primarno s ciljem preventivne glorifikacije planiranih aktivnosti. Glede nedostatka nacionalne strategije gotovo je

nemoguće procijeniti „kuda idu divlje svinje“, tj. naše lovstvo, ali je sigurno da i ono luta između atavizama naše prošlosti i tendencije uklapanja u nove društveno-političke okvire sukladno sustavu Europske zajednice čija smo ravnopravna članica.

Relativno svježije lutajuće smjernice bez definiranog krajnjeg cilja mogu se iščitati i iz novog Zakona o lovstvu. Upražnjavaju se uglavnom vatrogasne mjere bez vizije kuda nas one vode i kuda bismo željeli stići. Dakako da se izostankom vlastitih strategija, ciljeva i čvrstih stavova i danas nameće bojazan glede bespogovornog usvajanja nametnutih globalnih vizija. Balans između globalnog i nacionalnog je svakako „vruć kesten“, ali s tim više zahtjeva osmišljene dugoročne planove (strategije) i njihovo sustavno provođenje neovisno o dnevno političkim mijenama u nacionalnim (lokalnim) sredinama. Bez vizije nacionalnog razvitka i dalje smo taoci jednoobraznih odluka sugeriranih od EU administracije ali uglavnom ishitreno interpretiranih na tipično hrvatski način, i s umišljajem da smo veći katolici i od samoga pape.

S motrišta lovnog gospodarenja evidentno je da su netom donesenom Naredbom propisane rigorozne mjere usmrćivanja divljih svinja s ciljem prevencije širenja virusa afričke svinjske kuge rezultat nepravovremene reakcije, tj. višegodišnjeg kašnjenja. Da se s odgovarajućim mjerama (Naredbama) krenulo netom po pojavi afričke svinjske kuge u zemljama Europske zajednice, danas bi broj divljih svinja u RH već bio prikladan prevenciji rizika, a odstrel (redukcija brojnog stanja) bi bio koordiniran s osnovnim preporukama struke i zakonitostima lovstva i lova. Afrička svinjska kuga samo je najsvježiji primjer zamjene teza i domaće nepromišljenosti. Bez obzira na konačni ishod i takva Naredba će za neke biti bespogovorni „povijesni“ uspjeh, a za neke dodatna glavobolja s brojnim neprospavanim noćima.

Granice dvoličnosti

Iz brojnih javnih komentara o nemilom događaju kad je bjelovarsko-križevački biskup Vjekoslav Huzjak¹¹. siječnja 2019. u lov kod Lipovljana teško ranio drugog lovca iščitava se dvoličnost tako simptomatična za ovu malu zemlju između visokih Dinarida i jadranskoga mora. Sukus dvoličnosti sadržan je u facebook poruci jednog bivšeg saborskog zastupnika uz konstataciju : “.. da se razumijemo, prekobrojan broj životinja na određenom prostoru doveo bi do uništenja usjeva, divljač bi vremenom počela ulaziti i u naselja itd, itd. I kontrolirani lov je jednostavno nužan, koliko god on meni i mnogima bio oduran.

A staviti u istu rečenicu svećenik, puška, pucanje i ubijanje iz zabave jednostavno ne ide.“ U komentaru je svakako pohvalno da i netko kome je lov „oduran“ razumije njegovu važnost tj. neophodnost. Istovremeno je zabrinjavajuća mistifikacija određenih zvanja i zanimanja koja svećenike rangiraju u nadljudje, mistična i nadnaravna bića kojima bi sve ovozemaljsko, dostupno javnosti, svećenicima moralo biti strano, nedostupno. Ukoliko je svijest o nekim ljudskim aktivnostima razvijena do dovoljne razine onda bit razumijevanja nije u medijskom označavanju/nazivanju nekih aktivnosti već u njihovoj osmišljenosti, svrsi.

Stoga primjedba: „da jedan svećenik i to još biskup ide iz zadovoljstva i zabave ubijati životinje“ vrlo relevantno ukazuje na apsurdne vrlo učestale ljudske dvoličnosti. Možda je upravo činjenica da je i svećenik sa zvanjem biskupa samo jedan od mnogih jednakih/ravnopravnih sudionika ovozemaljskih zajedničkih/skupnih zbivanja upravo demistifikacija tako iskrivljenih promišljanja koja se modernim tehnologijama (internet, facebook) olako plasiraju u javnost.

Gospodarske osnove

Zadaća gospodarske osnove je da se primjenom predloženih / propisanih mjera postigne najpovoljnija (optimalna), a ne najveća količina divljači u lovištu uz procjenu koliko se divljači godišnje može izuzeti/odstrijeliti i uz kakva ulaganja. Divljač se kao komponenta faune, uz floru, zemljište, minerale, fosilna goriva, vodu i klimu ubraja u osnovne prirodne resurse. Narušavanjem prirodne ravnoteže prirodni resursi uzrokuju štete koje se manifestiraju kao bolesti, prirodne nepogode i/ili neki drugi vidovi ugrožavanja životne sredine. Planiranim, racionalnim, osmišljenim korištenjem bez narušavanja prirodnih ekoloških sustava prirodni resursi se štite, čuva se njihova kvaliteta, količina i rezerve, te se održavaju prirodni procesi, odnosno međuzavisnost prirodne ravnoteže u cjelini. Glede međunarodnih obveza mjerama propisanim u gospodarskim osnovama osim na kvantitetu (broj, količinu) utiče se i na kakvoću (kvalitetu) fonda divljači.

Sukladno Zakonu o lovstvu lovno gospodarska osnova je planski akt kojim se detaljno uređuje gospodarenje, uzgoj, zaštita, lov i korištenje određenom divljači i lovištem za razdoblje od deset lovnih godina u skladu s mogućnosti staništa te brojnosti i stanjem populacije divljači koja se uzgaja u otvorenim i ograđenim lovištima (članak 44.). Iznimke su posebni nacionalni i akcijski planovi koji se donose samo za pojedine vrste divljači (divljih životinja) i kada se s tim vrstama gospodari u skladu s tim planovima bez obzira na propis važećih lovno gospodarskih osnova.

Dakako da svi lovno gospodarski planovi (lovno gospodarska osnova, program uzgoja divljači, program zaštite divljači i njihove revizije) moraju biti u skladu sa šumarsko gospodarskim planovima, uvjetima i načinom korištenja poljoprivrednog zemljišta, prostornim planovima odnosno posebnim propisima iz područja prostornog uređenja, zaštite okoliša i prirode te međunarodnim ugovorima kojih je Republika Hrvatska stranka iz područja lova i zaštite prirode,

kao i propisima Europske unije kojima se uređuje očuvanje divljih vrsta i prirodnih staništa (članak 48). Da bi osnova zadovoljila vrlo složene pretpostavke gospodarenja dobrom od nacionalnog interesa neophodno je da osim kompatibilnosti s drugim planovima njezin sadržaj kao i prateće podloge i metode njihove izrade budu sukladne suvremenim svjetskim znanstveno stručnim dostignućima. Za provedbu gospodarskih planova su Zakonom o lovstvu predviđene stručne osobe. Uz stručnu (kvalificiranu) osobu neposredni provoditelji planova su lovci, a koji uglavnom nemaju potrebnu razinu obrazovanja za samostalno vođenje tako složenih zadataka. Gospodarski planovi bi morali biti gotovo na razini operativnih godišnjih/dvogodišnjih planova koji se naslanjaju na puno detaljnije dokumente na razini permanentnih/stalnih monitoringa (praćenja stanja) pojedinih područja koja čine zaokruženu ekološku cjelinu u mnogo širem obimu od samo pojedinačnih lovišta. Takve dokumente bi sustavno odrađivale/pratile i provodile stručno/znanstvene asocijacije iz određenih znanstvenih područja. Stalnim stručno/znanstvenim monitoringom (praćenjem stanja) preduhitrile bi se moguće pogreške, a gospodarenje učinilo funkcionalnijim i uspješnijim.

Na pragu dvadesetprvog stoljeća

Dvadesetprvo stoljeće nastavljeno je eskalacijom militantnih aktivnosti, zveckanjem s oružjem, hladnoratovskom retorikom, kibernetičkim ugrozama, sve većom gladi uz enormne ljudske žrtve, beskompromisnom manipulacijom migratorskom krizom, gramzljivošću, pohlepom, nastavkom eksploatacije/devastacije prirodnih dobara i svekolikog okoliša. No, sve ove već uvriježene ljudske aktivnosti je već u mjesecu siječnju 2020. godine u drugi plan potisnuo korona virus COVID - 19. Novi korona virus COVID - 19 je iz za sada nepoznatog primarnog prešao na aberentnog (postranog) domaćina čovjeka te mu se mutacijom prilagodio i postao visoko virulentan (sposobnost prelaska s jedinke na jedinku) što je

uzrokovalo pandemiju. Budući da je etiologija novokomponiranog virusa uglavnom svjetska nepoznanica, brzo se širi, a borba protiv njega na razini je improvizacije/pokušaja uz značajne ljudske žrtve. U borbi s novom napasti, a sukladno svojim standardima i svom poimanju ugroze države su za obranu života svojih stanovnika i vlastitu gospodarsku opstojnost aktivirale brojne unutarnje rezerve i zdravstvene potencijale te propisale sigurnosne mjere zaštite. Većina propisanih zaštitnih i preventivnih mjera (testiranje, samoizolacija, ostani doma, zabrana okupljanja, ograničenje kretanja i sl.) usmjerena je na ograničavanje osobnih sloboda. Tzv. međunacionalna solidarnost kojom su odgovornima inače puna usta ponovno je posrnula upravo na primjeru masovne ugroze. Egoizam i sebično zatvaranje u vlastite nacionalne/unutrašnje mogućnosti razotkrilo je dio neupitne manipulacije i naznaka su neophodnosti drugačijih svjetskih odnosa.

Trenutno je neprimjereno prognozirati razmjer i moguće posljedice korona virusa na hrvatsko lovstvo. Iako je divljač pod nadzorom za očekivati je da će se otkazivanje lova na medvjeda u gorskoj Hrvatskoj, prepelica i šljuka u Istri, srnjaka, ponoviti i za drugu divljač, posebice divlje svinje i jelene, čiji je turistički odstrjel značajan doprinos radu i funkcioniranju lovačkih udruga. Pridržavajući se preporuka Kriznog stožera civilne zaštite Republike Hrvatske na suzbijanju širenja zaraze korona virusom COVID - 19 trenutno su odgođeni tečajevi za osposobljavanje kadrova u lovstvu, odgođeno je održavanje godišnjih skupština, međusobna druženja i lovačke svečanosti, zatvoren je Lovački muzej, a stručne službe HLSa sa svojim članicama komuniciraju putem telefona i e-maila. Identifikacijske markice za 2020. godinu su spremne i biti će putem županijskih lovačkih saveza prosljeđene članicama, a individualnim članovima će markice biti dostavljene na kućnu adresu.

Uz ostale tegobe glavni grad RH Zagreb dodatno je u mjesecu ožujku 2020. godine razorio snažan zemljotres. Iako se stručnjaci

uglavnom slažu da jači potres uobičajeno slijedi i nekoliko manjih glede slijeganja tla, podrhtavanje koje se i dalje nastavilo (trenutno preko stotinu) dodatni je atak na katastrofično poimanje ukupne situacije na pragu dvadesetprvog stoljeća.

EPILOG

Iako je zamišljen kao samostalni prikaz autorovog osobnog promišljanja o lovstvu od konca 2017. godine do današnjih dana, Dodatak je logički nastavak (slijed) prethodno pripremljenog materijala za knjigu naslova Usud hrvatskoga lovstva ili Dobra kob s figom u džepu. U knjizi su prikazani radovi/članci u vremenskom periodu od trenutka autorovog uključivanja među tzv. javne intelektualce (1996. god.) pa do odlaska u mirovinu (2017. god.), kao jedne od značajnijih životnih prekretnica. Dio tog „proteklog“ vremena prikazan je u dva dijela/poglavlja. Prvi do ulaska, a drugi nakon ulaska Hrvatske u EU (1. srpnja 2013.).

Neki tekstovi s danom ulaska RH u EU još nisu bili objavljeni ali su već bili predani u redakcije i prihvaćeni za tisak te na njima nije bilo naknadnih promjena, dopuna niti ispravaka. U Dodatku su sabrani članci nastali nakon službenog umirovljenja autora (01. listopada 2017.) pa sve do pripreme knjige za objavljivanje.

Materijali su nastajali temeljem osobnih kontakata, prisustvovanja specifičnim lovnim manifestacijama i analizom medijskih izričaja. Ne bježeći od pretpostavke ili upravo zbog nje da su sve pa i znanstvene knjige uglavnom subjektivne, autor se nada svojoj prepoznatljivosti i kontinuitetu stručno-edukativne misli kao posljedice svojega zvanja i svojega zanimanja sa svim pripadajućim profesionalnim deformacijama. Ne dvojeći da prilika čini čovjeka autor se unatoč poodmaklim godinama, profesionalnog angažmana i biološkog života nije zatekao u prilici da bi radikalno mijenjao svoja stajališta i poglede na hrvatsko lovstvo. Što više. I dalje ih javno iznosi, zastupa i argumentirano objašnjava. Negdje hvali, negdje kudi, no uporno držeći „štangu“ neposrednom akteru u cijelom procesu, tj. lovcu iako sam unatoč posjedovanja dokumentacije/dozvole nikada nije bio aktivni lovac pa niti aktivni sudionik lova.

Autorovo područje zanimanja i interesa je ukupno lovstvo (lovna tehnologija, lovno gospodarstvo), a kojega je lov samo jedna od brojnih sastavnica. I u Dodatku su prezentirani tekstovi u izvornoj formi kako su dostavljani u redakcije uz naznaku časopisa u kojem su i kada objavljeni/tiskani. Slijedom činjenice da materijal za ovu knjigu nije slagan tematski već kronološki, onda se kroz prizmu lovstva mogu iščitavati i društvene, političke i socijalne aktualnosti u vremenu kada su tekstovi nastajali. Uredništvo časopisa Dobra kob u kojem je objavljen najveći dio tekstova je u pripremi članaka za tisak „pustilo mašti na volju“ te je nerijetko osim mijenjanja naslova, umetanja podnaslova, fusnota i vlastitog dizajna, a „glede podilaženja čitalačkoj publici i/ili nakladniku“ interveniralo i u sam tekst pa i izostavljanjem pojedinih dijelova, cijelih pasusa, a bez konzultacije s autorom.

Stoga se u nekim člancima usporedbom mogu uočiti razlike između izvornog (autorskog) i objavljenog (uredničkog). Dakako da se radi „samo“ o simboličnom danku vremenu slobode izričaja i demokracije u kojem su tekstovi nastajali, a u kojem je autor živio i djelovao. Pri tome nikako ne treba zanemariti i osobni urednički ego. Istovremeno nema dvojbe da je pravi stav autora iznesen u originalnom tekstu koji je prezentiran i u Dodatku kao i u cijeloj knjizi/kompilaciji. Početkom 2019. godine nezadovoljan razinom uredničkog uplitanja u otisnute tekstove autor je prekinuo suradnju s časopisom Dobra kob i svoje uratke usmjerio prema Glasu lova i ribolova i Lovačkom vjesniku. Uredništvo Glasa lova i ribolova korektno je poštovalo autorstvo te je uz uredničke ilustracije i dizajn u cijelosti tiskan izvorni tekst.

No suradnja nije dugo trajala jer je nedostatnom prilagodbom aktualnim zbivanjima u sferi medijskih događanja zadnji broj (191) Glasa lova i ribolova izašao u travnju 2019. godine. Uredništvo Lovačkog vjesnika ograničilo je dužinu teksta brojem „kartica“, tj. maksimalnim brojem dozvoljenih znakova (dvije kartice - 3000 znakova). Od uredništva limitirani broj „kartica“ primjeren je

kratkim izvješćima (vijestima), a prema osobnom iskustvu apsolutno nedostatan za iole ozbiljnije stručne i/ili edukativne članke. Kao pisac primarno takvih tekstova autor je u pregovorima s glavnim urednikom glede mogućih ustupaka, a koji sukladno objavljivanim člancima, tj. konfiguraciji časopisa ne predstavljaju iznimku, a kamo li presedan.

Tijek pregovora s urednikom Lovačkog vjesnika dodatno je zakompliciran intervencijama glavnog urednika Dobro kobi čiji ego se ne može pomiriti nedostupnošću autorovih kolumni te se maksimalno napreže spriječiti njihovo objavljivanje u drugom časopisu. Slijedom aktualnih zbivanja evidentno je da u svojim namjerama i uspijeva. Otkazivanje suradnje s Dobrom kobi očito je presedan *par excellence* jer je prihvaćanje/odbijanje nekog autora bila isključiva privilegija/samovolja glavnog urednika. Još jedan tipičan primjer viška ambicija uz manjak kompetencija. Unatoč trenutnog izostanka medijske podrške autor je nastavio pisanjem tekstova o aktualnim zbivanjima u hrvatskom lovstvu, a koji su također uključeni u ovu knjigu s naznakom neobjavljeno.

BILJEŠKA O AUTORU

Roman Safner rođen je 1952. godine u Zagrebu, a potom je dio svoje najranije mladosti proveo u Gospiću. Od petog razreda osnovne škole ponovno je u Zagrebu gdje završava osnovnu školu, opću gimnaziju (VII) i Agronomski fakultet. Nakon diplomiranja na Agronomskom fakultetu zasniva radni odnos kao asistent. Na istom Fakultetu stječe zvanje magistra, a potom i doktora znanosti. Sukladno znanstvenom i nastavnom napredovanju godine 2012. izabran je u redovitoga profesora u trajnom zvanju.

Sudjelovao je u brojnim međunarodnim i nacionalnim znanstvenim, stručnim i primijenjenim projektima i istraživanjima te samostalno i/ili u koautorstvu objavio desetke znanstvenih i stručnih radova te članaka u časopisima. Koautor je na knjigama iz ribarstva (Treer i sur. (1995.): Ribarstvo; i Treer i sur. (2001.): Modeli malih obiteljskih ribnjaka,) i lovstva (Grupa autora (2004.): Lovstvo; i Grupa autora (2016.): Osnove lovstva), a u vlastitom izdanju je objavio dvije slikovnice za ribiče početnike (Kako sam se upecao na ribolov, 2012., i Kako sam savladao nove ribolovne tehnike, 2013.) te jednu za lovce (Zašto hoću biti lovac, 2016.).

Odlaskom u mirovinu sublimirao je svoje znanstveno nastavno iskustvo pripremivši materijal za novu knjigu naslova „Zeleno lovstvo - zaštita okoliša i očuvanje prirodne ravnoteže" koja je realizirana u nakladništvu Školske knjige, a promovirana na Interliberu 2022. godine (Zagrebački velesajam od 08. do 13. studenoga 2022.).

Autor je koordinator i/ili suradnik brojnih modula na dodiplomskim, diplomskim, specijalističkim i doktorskim studijima. Na Veleučilištu Marko Marulić u Kninu vodio je lovstvo i kinologiju te bio vanjski suradnik na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebe za predmet Život u prirodi i vještina preživljavanja, na stručnom studiju za izobrazbu trenera.

Mentor je i/ili član Povjerenstava brojnih završnih, diplomskih, specijalističkih, znanstvenih magistarskih i doktorskih radova. Član je brojnih Odbora i Povjerenstava kako unutar Agronomskog fakulteta tako i izvan matičnog fakulteta.

U mjesecu ožujku 2024. godine autor je uz podršku „digitalne knjige" i njenog urednika (Nenad Grbac) koji je knjige uredio i obradio objavio digitalnu knjigu proze naslova Kronologija jednog vremena - isječki iz svagdašnjice i digitalnu knjigu poezije jednakog naslova.

Slijedom dugogodišnjeg iskustva i uvjerenja u kontinuitet i ispravnost svojih promišljanja autor je pripremio i ovu kompilaciju naslova Usud hrvatskoga lovstva ili „Dobra kob" s figom u džepu koja se upravo nalazi pred vama. Dakako da je autor svjestan da će tek vrijeme pokazati da li je u svojim promišljanjima bio u pravu ili je bio loš vizionar. Eventualne trenutne promjene koje će ili već diktira novo europsko zajedništvo zasigurno neće biti razlog niti likovanja niti sumnje u vlastita promišljanja. Za njihovu globalnu valorizaciju trebat će još puno, puno više vremena i čitača-kritičara poput Vas.

Sadržaj:

PROSLOV	05
1. Usud hrvatskoga lovstva do ulaska u EU	09
LOVSTVO U ZEMLJAMA MEDITERANA	09
LOVSTVO i/ili LOV ? i/ili ZAŠTO SE NE RAZUMIJEMO	17
RAZVOJNA - STRATEGIJA HRVATSKOGA LOVSTVA	22
KAKO DO VEĆE BROJNOSTI (POLJSKOGA) ZECA	30
KONTROLIRANI UZGOJ ZECA U FUNKCIJI OSMIŠLJAVANJA HRVATSKOGA LOVSTVA (LOVA)	44
LOVSTVO U SVJETLU ZAKONA O OTOCIMA	50
LOVNO GOSPODARENJE ILI ZAŠTO SE JOŠ UVIJEK NE RAZUMIJEMO	59
„GDJE JE NESTAO ČOVJEK“ U SVIJETLU ZAKONA O OTOCIMA	73
DIVLJE ŽIVOTINJE ILI DIVLJAČ I ZAŠTIĆENE ŽIVOTINJSKE VRSTE	80
LOVSTVO I ZAŠTITA	89
HRVATSKO LOVSTVO U EU	96
OBRAZOVANJE – PRETPOSTAVKA USPJEHA U EU	99
OBJEKTIVNOST NAPISANE RIJEČI ili DA LI JE NAPAD NAJBOLJA OBRANA?	102
NARODE, ČUJTE I POČUJTE!	106
UMJESTO ZAKLJUČKA - prezentirani tekstovi do ulaska u EU sublimirati u nekoliko ključnih promišljanja	111
Lovno gospodarenje	111
Lov i/ili lovstvo	113
Kontrolirani uzgoj divljači	115
Lovni turizam	116
Zakonodavstvo - Zakon o otocima	117
Divlje životinje i zaštita	119
Hrvatsko lovstvo i Europska unija	121
Obrazovanje - pretpostavka uspjeha	122

<i>Objektivnost napisane riječi</i>	123
<i>Sloboda izbora</i>	125
2. Usud hrvatskoga lovstva nakon ulaska u EU	129
<i>HRVATSKO LOVSTVO I EU ili PSI LAJU, A KARAVANE PROLAZE</i>	129
<i>TIŠINA MOLIM! MA KAKAV PARLAMENTARIZAM?</i>	130
<i>STRAH OD PROMJENA - KOČNICA RAZVITKU</i>	133
<i>U OČEKIVANJU NOVOG ZAKONA O LOVSTVU - GUSKE U MAGLI</i>	138
<i>NADA UMIRE POSLJEDNJA</i>	142
<i>LOVAČKO STAŽIRANJE - PRIPRAVNIČKI STAŽ</i>	145
<i>URBANA KINOLOGIJA/KINOFILIJA</i>	148
<i>DIVLJA MAČKA - SAN ILI JAVA</i>	151
<i>TEORIJA LOVSTVA U FUNKCIJI BOLJE KOMUNIKACIJE</i>	155
<i>PRAVDA I PRAVO: „S DIVLJAČI NA ČISTAC“</i>	160
<i>„NOVE VRSTE“ - UGROZA I/ILI BOLJITAK</i>	163
<i>ZAŠTO HOĆU BITI LOVAC</i>	169
<i>NOVI ZAKON O LOVSTVU</i>	191
<i>HRVATSKO LOVSTVO U EU- tri su joj godine, a još ne hoda i ne govori</i>	195
<i>UTJECAJ FIZIČKIH PREPREKA NA DIVLJE ŽIVOTINJE ili JOŠ MALO O „ŽILET ŽICI“</i>	199
<i>KRIŽANCI - VUKOPSI I SL.</i>	210
<i>NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O ZAŠTITI ŽIVOTINJA</i>	216
<i>POREZ NA PSE</i>	219
<i>DIVLJAČINA</i>	222
<i>E PPUR SIMUOVE - IPAK SE KREĆE</i>	231
<i>SIGURNOST U LOVU - SAN ILI JAVA</i>	235
<i>OSNOVE LOVSTVA - novi priručnik za obrazovanje kadrova u lovstvu</i>	237
<i>VUK DLAKU MIJENJA ALI ĆUD NIKADA</i>	240
<i>NOVI ZAKON O LOVSTVU U SABORSKIM KLUPAMA</i>	243
<i>BORBA ZA ISTINOM NE VODI SE PUŠKOM</i>	246

POZNAVANJE VRSTE KAO PRETPOSTAVKA USPJEŠNOG	251
GOSPODARENJA	257
<i>I PSE UBIJAJU IZ MILOSRĐA, ZAR NE?</i>	
<i>MALA BARA PUNA VELIKIH KROKODILA ILI MALO</i>	257
<i>LOVIŠTE PUNO „ZAŠTIĆENIH“ VUKOVA</i>	262
<i>GDJE JE NESTALO LOVSTVO</i>	266
<i>MNOGO BUKE NI OKO ČEGA - NEBITNE ISTINE I BITNE</i>	269
<i>LAŽI</i>	
<i>UMJESTO ZAKLJUČKA - prezentirani tekstovi nakon</i>	276
<i>ulaska u EU sublimirati u nekoliko ključnih promišljanja</i>	
<i>Hrvatsko lovstvo i EU</i>	276
<i>Ma kakav parlamentarizam</i>	277
<i>Strah od promjena</i>	277
<i>Guske u magli</i>	278
<i>Nada umire posljednja</i>	280
<i>Pripravnički staž</i>	280
<i>Urbana kinologija</i>	281
<i>Divlja mačka - san ili java</i>	282
<i>Teorija lovstva u boljoj komunikaciji</i>	283
<i>Pravda i pravo: „s divljači na čistac“</i>	285
<i>Nove vrste</i>	285
<i>Zašto hoću biti lovac</i>	286
<i>Novi zakon o lovstvu</i>	287
<i>Hrvatsko lovstvo u EU - tri su joj godine, a još ne hoda i</i>	288
<i>ne govori</i>	
<i>Žilet žica</i>	289
<i>Križanci - vuko psi i sl.</i>	290
<i>Nacrt prijedloga zakona o zaštiti životinja</i>	292
<i>Porez na pse</i>	292
<i>Divljačina</i>	293
<i>Ipak se kreće</i>	294
<i>Sigurnost u lovu</i>	295
<i>Osnove lovstva</i>	296
<i>Vuk dlaku mijenja ali ćud nikada</i>	296
<i>Novi zakon o lovstvu u saborskim klupama</i>	297

<i>Borba za istinom ne vodi se puškom</i>	298
<i>Poznavanje vrste kao pretpostavka uspješnog gospodarenja</i>	299
<i>I pse ubijaju iz milosrđa</i>	300
<i>Mala bara puna velikih krokodila ili Malo lovište puno „zaštićenih“ vukova</i>	302
<i>Gdje je nestalo lovstvo</i>	303
<i>Mnogo buke ni oko čega</i>	304
3. Dodatak	307
<i>JAVNE MANIFESTACIJE (IZLOŽBE) I ZAKONI</i>	307
<i>HRVATSKO LOVSTVO - PETA GODINA U EU</i>	311
<i>OSVRT</i>	315
<i>LOV I TURIZAM ILI LOVNI TURIZAM</i>	317
<i>LOVSTVO PRED NOVIM IZAZOVIMA</i>	321
<i>VELIKI VRANAC - KOLATERALNA ŽRTVA/NACIONALNA RAZBIBRIGA</i>	326
<i>PRIRODA I DIVLJAČ; STRANE VRSTE I LOVSTVO</i>	332
<i>INVAZIVNE STRANE VRSTE I LOVSTVO</i>	336
<i>„ZELENI“ NA KUŠNJI ILI KAD „LOVAC“ POSTANE LOVINA</i>	343
<i>NADOMAK REALIZACIJE - NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O LOVSTVU U SABORSKOJ PROCEDURI</i>	348
<i>SAMODOMESTIKACIJA - NOVI TRENDOVI DOMESTIKACIJE</i>	353
<i>DA SE NE ZABORAVI - PET GODINA U EZ</i>	359
<i>UM CARUJE SNAGA KLADE VALJA</i>	362
<i>DA JE LOVAC BITI LAKO, LOVAC BI BIO SVA"KO</i>	367
<i>OBLJETNICA</i>	370
<i>DANI LOVA I RIBOLOVA</i>	372
<i>DALI JE VUK SAMO KOLATERALNA ŽRTVA</i>	375
<i>NEKA PATI KOGA SMETA - LOVSTVO JE NA VRHU SVIJETA</i>	380
<i>KOME TREBAJU KUKAVIČJA JAJA</i>	385
<i>NJEGOVO VELIČANSTVO „LOVNIK“</i>	390
<i>LOVSTVO U NOVOJ 2019. GODINI</i>	395
<i>NAREDBA O ODSTRJELU DIVLJIH SVINJA</i>	399

<i>PUTEVI USPJEHA - KUDA IDU DIVLJE SVINJE</i>	402
<i>GDJE SU GRANICE DVOLIČNOSTI</i>	406
<i>GOSPODARSKE OSNOVE</i>	408
<i>NA PRAGU DVADESETPRVOG STOLJEĆA</i>	413
<i>UMJESTO ZAKLJUČKA - prezentirani tekstovi sublimirati u nekoliko ključnih promišljanja.</i>	416
<i>Javne manifestacije i zakoni</i>	416
<i>Pet godina u EU</i>	417
Osvrt	419
<i>Lov i turizam</i>	419
<i>Lovstvo pred novim izazovima</i>	420
<i>Veliki vranac - kolateralna žrtva/nacionalna razbibriga</i>	423
<i>Strane vrste i lovstvo</i>	426
<i>Invazivne strane vrste i lovstvo</i>	427
<i>Kad lovac postane lovina</i>	431
<i>Nadomak realizacije</i>	433
<i>Novi trendovi domestikacije</i>	434
<i>Da se ne zaboravi</i>	436
<i>Um caruje snaga klade valja</i>	436
<i>Da je lovac biti lako, lovac bi bio svatko</i>	437
<i>Obljetnica</i>	438
<i>Dani lova i ribolova</i>	439
<i>Dali je vuk samo kolateralna žrtva?</i>	440
<i>Hrvatsko lovstvo je na vrhu svijeta?</i>	442
<i>Kome trebaju kukavičja jaja</i>	443
<i>Lovnik</i>	446
<i>Lovstvo u novoj 2019. godini</i>	448
<i>Afrička svinjska kuga</i>	449
<i>Putevi uspjeha - kuda idu divlje svinje</i>	450
<i>Granice dvoličnosti</i>	452
<i>Gospodarske osnove</i>	453
<i>Na pragu dvadesetprvog stoljeća</i>	454

EPILOG	459
BILJEŠKA O AUTORU	462
SADRŽAJ	464

Prilog – Ugovor o korištenju digitalnih knjiga

Digitalne knjige by Impero present dopušteno je koristiti samo za osobne potrebe korisnika, čime želimo izbjeći bilo kakvu mogućnost zloupotrebe autorskih prava autora knjige. Korisnici ih mogu slobodno pregledavati, kopirati, umnožavati te pokazivati i slati prijateljima ili svim onim za koje misle da bi ih takvo što moglo zanimati, no svaka druga vrsta distribucije digitalnih knjiga ostaje isključivo i nepovredivo pravo stranice www.digitalne-knjige.com.

Nenad Grbac iz Zagreba, kao nakladnik, s jedne strane (u daljnjem tekstu: nakladnik) i posjetitelj stranice www.digitalne-knjige.com kao korisnik usluge (u daljnjem tekstu: korisnik) zaključuju klikom na link [Prijhvaćam ugovor o korištenju knjige prije njezina preuzimanja\(download\)](#), sljedeći:

UGOVOR O KORIŠTENJU DIGITALNIH KNJIGA by IMPERO present

čl. 1.

Ugovorne strane su suglasne da se digitalnim knjigama nakladnika korisnik može koristiti samo za osobne potrebe, pri tome ničim ne ugrožavajući autorska prava nakladnika i pisaca koji su nakladniku dali suglasnost da objavi njihovo djelo.

čl. 2.

U skladu s prethodnim člankom, korisnik knjigu može pregledavati, kopirati, umnožavati i slati svima onima za koje smatra da bi ih knjiga mogla zanimati, a nije mu dopušteno mijenjati sadržaj knjiga, dopunjavati ga, kao ni bilo kakva izmjena u izvornome kodu knjiga (bilo u binarnom ili izvršnom obliku).

čl. 3.

Ugovorne strane su suglasne da je svaka druga vrsta distribucije digitalnih knjiga nakladnika zabranjena odnosno isključivo i nepovredivo pravo nakladnika.

čl. 4.

Slijedom prethodnog članka zabranjena je bez znanja i suglasnosti nakladnika i pisaca bilo kakva komercijalna ili reklamna upotreba digitalnih knjiga, njihovo korištenje u državnim i privatnim ustanovama (fakultetima, školama, knjižnicama, knjižarama i slično).

čl. 5.

Temeljem članka 3. ovoga ugovora zabranjena je i distribucija digitalnih knjiga nakladnika putem elektroničkih medija i Interneta.

čl. 6.

Ovaj ugovor zaključuje se na neodređeno vrijeme, a sve sporove proizašle iz njega ugovorne strane će nastojati riješiti sporazumno, dok se u suprotnome ugovara stvarno nadležan sud u Zagrebu.

Roman Safner

**USUD HRVATSKOGA
LOVSTVA ili
„DOBRA KOB" S
FIGOM U DŽEPU**

*Vlastita naklada:
Nenad Grbac
Srednjaci 22, Zagreb*

*Urednik:
Nenad Grbac*

Safner, Roman

**USUD HRVATSKOGA
LOVSTVA ili „DOBRA
KOB" S FIGOM U DŽEPU**

www.digitalne-knjige.com

ISBN 978-953-354-338-3

Naslov kompilacije „Usud“ sukladan je tradicionalnom lovačkom pozdravu „Dobra kob“. Usud i kob su sinonimi, tj. riječi istoga značenja. Iako se radi o sinonimima među koje spadaju i udes i sudbina za naslov je odabrana upravo riječ usud koja sukladno autorovoj osobnoj percepciji ulijeva nadu da je Usud - mitsko biće koje određuje čovjekovu sudbinu – na strani hrvatskoga lovstva.

Nije problem u slobodi mišljenja već u slobodi govora onih koji ne misle. Sličnu misao Abraham Lincoln je sročio kao mudrost: "Možete varati neke ljude sve vrijeme i sve ljude neko vrijeme, ali ne možete varati sve ljude sve vrijeme". Titus Maccius Plautus Plaut bio je još uvjerljiviji: „Sapienti sat (lat.) - Pametnome je jedna riječ dosta“. To je izričeka kojom se želi reći da je o nekoj stvari rečeno sve što treba; tko je dovoljno razborit, shvatit će pravi smisao.

(Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje).